

ಕನ್ನಡ ಕಸ್ತುರಿ

KANNADA KASTURI

(Kannada Reader and Supplementary Reader)

Higher Secondary Second year +2

12

ಹನ್ನೆರಡನೇಯ ಶರಗತಿ

(Kannada Reader and Supplementary Reader)

12

ತமிழ்நாடு பழை புस்தக ஸஂಸீ
TAMILNADU TEXTBOOK
CORPORATION

ಕನ್ನಡ ಕಸ್ತುರಿ

ಪತ್ರ ಮತ್ತು ಉಪ ಪತ್ರ
ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ತರಗತಿ

KANNADA KASTHURI

(Kannada Reader and Supplementary Reader)

Higher Secondary - Second year

ಅಸ್ವಲ್ಯಾಶೆಯು ಒಂದು ಪಾಠಕಾರ್ಯ

ಅಸ್ವಲ್ಯಾಶೆಯು ಒಂದು ಮಹಾ ಅಪರಾಧ

ಅಸ್ವಲ್ಯಾಶೆಯು ಒಂದು ಅಮಾನುಷ ಕೃತ್ಯ

ತಮಿಳುನಾಡು ಪತ್ರ ಪುಸ್ತಕ ಸಂಸ್ಥೆ

ಕಾಲೇಜು ರಸ್ತೆ, ಚென್ನೈ 600 006.

TAMILNADU TEXTBOOK CORPORATION

College Road, Chennai 600 006.

CHAIRPERSON

Dr. Srikrishna Bhat Arthikaje

Prof. and Head

Department of Kannada
University of Madras
Marina Campus,
Chennai - 600 005.

REVIEWER

Thiru. K. Vishwanatha

Lecturer in Kannada (S.G)
Madras Christian College
Tambaram, Chennai - 600059.

AUTHORS

Dr. C.S. Urmila Sathyam

P.G Assistant
Kannada Sangha
Hr. Sec. School
Ayanavaram,
Chennai - 600 023.

Dr. K. Renuka Shetty

Part Time Lecturer
Dept. of Kannada
University of Madras,
Marina Campus,
Chennai - 600 005.

Thiru. K. Kumar Achar

PG Assistant in Kannada
Karnataka Sangha
Hr. Sec. School
T. Nagar, Chennai - 600 017.

Price: Rs. **25.00**

This book has been prepared by The Directorate of
School Education on behalf of the Government of Tamilnadu

This book has been printed in 60 G.S.M. paper

Printed by web offset :
Meenakshi Offset Printers, Chennai - 600 021

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ

ಜನ ಗಣ ಮನ ಆಧಿನಾಯಕ ಜಯ ಹೇ!

ಭಾರತ ಭಾಗ್ಯ ವಿಧಾತಾ!!

ಪಂಚಾಬ ಸಿಂಧು ಗುಜರಾತ ಮರಾಠಾ!

ದ್ರಾವಿಡ ಉತ್ತರ ವಂಗ!!

ವಿಂದ್ಯು ಹಿಮಾಚಲ ಯಮುನಾ ಗಂಗಾ

ಉಚ್ಛ್ರಾತ ಜಲಧಿ ತರಂಗಾ!!

ತಪಶುಭ ನಾಮೆ ಜಾಗೇ

ತಪಶುಭ ಆಶಿಷಮಾಗೇ!

ಗಾಹೇ ತಪ ಜಯ ಗಾಥಾ!!

ಜನಗಣ ಮಂಗಲ ದಾಯಕ ಜಯಹೇ!

ಭಾರತ ಭಾಗ್ಯ ವಿಧಾತಾ!!

ಜಯಹೇ ಜಯಹೇ ಜಯಹೇ

ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಹೇ!!

- ರವೀಂದ್ರನಾಥ್ ಶಾಸ್ತ್ರೀ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾರ

ಭಾರತ ಮಾತೆಯೇ! ಪ್ರಜಾಗಳ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ನೀನೇ
ಎಲ್ಲರ ಮನದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿದ್ದೀರ್ಯೇ. ನಿನ್ನ ಶ್ರೀನಾಮ ಪಂಚಾಬ, ಸಿಂಧು, ಗುಜರಾತ,
ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದ್ರಾವಿಡ, ಉತ್ತರ (ಬರಿಸ್) ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಮನೋದ್ವಿಪನ
ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀನಾಮ, ವಿಂದ್ಯು, ಹಿಮಾಚಲ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ
ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ; ಯಮುನಾ, ಗಂಗಾ ನದಿಗಳ ಮಧುರ ನಾದದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ;
ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರದ ಅಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಅವು ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತವೆ; ನಿನ್ನ ಕೇರಿಯನ್ನು ಹರಡುತ್ತವೆ. ಭಾರತದ
ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ತಾಯೇ! ನಿನಗೆ

ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ! ಜಯಹೇ.

ದೇಶೀಯ ಗಿತೆ

ವಂದೇ ಮಾತರಂ
ಸುಜಲಾಂ ಸುಫಲಾಂ ಮಲಯಜ ಶೀತಲಾಂ
ಸಸ್ಯ ಶ್ಯಾಮಲಾಂ ಮಾತರಂ
ವಂದೇ ಮಾತರಂ
ಶುಷ್ಕ ಜ್ಯೋತಾಂ ಪುಲಕಿತ ಯಾಮಿನೀಂ
ಪುಲ್ಲ ಕುಸಮಿತ ದ್ರುಮದಲ ಶೋಭಿನೀಂ
ಸುಹಾಸಿನೀಂ ಸುಮಧುರ ಭಾಷಿಣೀಂ
ಸುಖಿದಾಂ ವರದಾಂ ಮಾತರಂ
ವರದೇ ಮಾತರಂ
ವಂದೇ ಮಾತರಂ

- ಬಂಕಂ ಚಂಡ್ ಚಟ್ಟಚೆ

ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

ಭಾರತ ನನ್ನ ದೇಶ. ಭಾರತೀಯರಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು. ನನ್ನ ದೇಶವನ್ನು ನಾನು ಬಹಳ ಶ್ರೀಮತೆನೇ. ಈ ನಾಡಿನ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವೃತ್ತಿಷ್ಟುವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಅನವರತ ದುಡಿಯುತ್ತೇನೆ.

ನನ್ನ ತಂಡ ತಾಯಿಯರು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರನ್ನು ನಾನು ಗೌರವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಶ್ರಿತಿ ಹಾಗೂ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ನಾಡಿಗೂ, ನನ್ನ ನಾಡಿನ ಪ್ರಜಾಗಳಿಗೂ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಮುಂದ ನಿಲ್ಲುತ್ತೇನೆ. ಅವರು ಏಳಿಗೆಯನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಅತ್ಯಾನಂದ ಪಡುತ್ತೇನೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಗ್ರತೆಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಒಗ್ಗಟನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಮತ್ತು ಬಲಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥಸಿಹೋಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೃತ್ಯಾವರ್ಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಎಂದೂ ನಾನು ಹಿಂಸೆಗೆ ಆಸ್ತದ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಮತ್ತಿಂದು, ಭಾಷಿಕ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯ ಅಥವಾ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕ್ಷಣೆಗಳ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಾದಗಳು ಶಾಂತಿಯುತ್ಪಾದಿಸಿಯೂ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದೂ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

ತಮಿಳ್ಳಾತಾಯ್ ವಾಳ್ತು

ನೀರಾರುಂ ಕಡಲುಡುತ್ತ ನಿಲಮಡಂದ್ರೇಕ್ಕೆಳೊಳುಗುಂ
ಸೀರಾರುಂ ವದನಮೆನ್ತಿಗ್ಗೊ ಭರತ ವಿಂಡಮಿದಿಲ್
ತೆಕ್ಕಣಮುಂ ಆದಿಲ್ ಸಿರಂದ ದ್ವಾವಿಡನಲ್ ತಿರುನಾಡುಂ
ತಕ್ಕಿರು ಹಿರ್ಯೆನುದಲುಂ ತರತನ್ಯರುಂ ತಿಲಕಮುಮೇ
ಅತೀಲಕವಾಸಸ್ಯಪೋಲ್ ಅಸ್ಯೇತುಲಗುಂ ಇನ್ನಮುರ
ಎತ್ತಿಸ್ಯೇಯಂ ಪ್ರಾಗ್ಗಾ ಮಣಿಕ್ಕೆ ಇರುಂದು ಪೆರುಂತಮಿಳಣಂಗೇ!
ತಮಿಳೆಣಂಗೇ!

ಉನ್ನ ಸೀರಿಳಪ್ಯೇತ್ತಿರಂವಿಯಂದು
ಸೆಯಲ್ ಮರಂದು ವಾಳ್ತುದುಮೇ!

- ಮನೋನೃತೀಯಂ ಪಿ. ಸುಂದರಂ ಪಿಳ್ಳೆ

ನಾಡಗೀತೆ

ಜಯ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
 ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಮಾಣಂತರ ಮಾತೆ!
 ಜಯ ಸುಂದರ ನದಿವನಗಳ ನಾಡೆ
 ಜಯ ಹೇ ರಸವಿಷಿಗಳ ಬೀಜೆ

 ಭೂದೇವಿಯ ಮಹಡಿ ನವಮಣಿಯೇ
 ಗಂಧದ ಚೆಂದದ ಹೊನ್ನನ ಗರಿಯೆ
 ರಾಘವ ಮಧುಸೂದನರವತರಿಸಿದ
 ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
 ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಮಾಣಂತರ ಮಾತೆ

 ಜನನಿಯ ಜೋಗುಳ ವೇದದ ಘೋಷ
 ಜನನಿಗೆ ಜೀವಪು ನಿನ್ನಾಪೇಶ,
 ಹಸುರಿನ ಗಿರಿಗಳ ಸಾಲೆ
 ನಿನ್ನಿಯ ಕೊರಳಿನ ಮಾಲೆ
 ಕರ್ಮಿಲ ಪತಂಜಲ ಗೌತಮ ಜಿನನುತ
 ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
 ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಮಾಣಂತರ ಮಾತೆ

 ಶಂಕರ ರಾಮಾನುಜ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
 ಬಸವೇಶ್ವರ ಮದ್ದರ ದಿವ್ಯಾರಣ್ಯ
 ರನ್ನ ಷಡ್ಕುರಿ ಪೋನ್ನ
 ಪಂಪ ಲಕುಮಿಪತಿ ಜನ್ನ
 ಕಿಂಗ್ರಸುದಿಸಿದ ಮಂಗಳಧಾಮ
 ಕರ್ಮಕೋಗಿಗಳ ಪುಣ್ಯಾರಾಮ
 ನಾನಕ ರಾಮಾನಂದ ಕಚೀರರ
 ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
 ಜಯಹೇ ಕರ್ಮಾಣಂತರ ಮಾತೆ

 ತೈಲಪ ಹೊಯ್ಸಲ್ರಾಳಿದ ನಾಡೆ,
 ದಂಕಣ ಜಕಣರ ನೆಚ್ಚಿನ ಬೀಜೆ

ಕೃಷ್ಣ ಶರವತಿ ತುಂಗ
 ಕಾವೇರಿಯ ಪರರಂಗ
 ಭೈಕೆನ್ನ ಪರಮಹಂಸ ವಿವೇಕರ
 ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
 ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಮಾಂಟಕ ಮಾತೆ
 ಸರ್ವಜನಾಗಂದ ಶಾಂತಿಯ ತೋಟ
 ರಸಿಕರ ಕಂಗಳ ಸಳೆಯುವ ನೋಟ
 ಹಿಂದೂ ಕೈಸ್ತಿ ಮುಸಲ್ಲಾನ್
 ಪಾರಸಿಕ ಜ್ಯೇಂದ್ರರುದ್ಯಾನ
 ಜನಕನ ಹೊಲುವ ದೊರೆಗಳ ಧಾಮ
 ಗಾಯಕವೈಕಿರಾರಾಮ
 ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ಕುಣದಾಡುವ ಗೇಷ
 ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳ ದೇಹ
 ಜಯ ಭಾರತ ಜನನಿಯ ತನುಜಾತೆ
 ಜಯ ಹೇ ಕರ್ಮಾಂಟಕ ಮಾತೆ

- ಕುವೆಂಪು

ಭಾರತ ಮಾತೆಯ ಮುಂದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ/ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯಾದ ನಾನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ
ಪ್ರತಿಚೆಣ್ಣ

ಹೆಸರು : ತರಗತಿ :

ତାଳେ :

నాను ఒప్పు భారతీయ, జాతి, మతభేదగళన్ను తేలందు శాలా శిక్షణదమలక పడెయివ ఒళ్లీయ గుణగళన్ను నన్న తాయ్యాడిన శ్రేయస్తగాగి ఉపయోగిసుతేనే.

ವಂದೇ ಮಾತರಂ.

ಮುನ್ದಿ

ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನರಡನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ಉಪಯೋಗಗ್ಗಾಗಿ ತಮಿಳು ಸರಕಾರವು ಈ ಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹೊರೆಯಾಗಬಾರದು. ಅದು ಬಾಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರದಲ್ಲಿ ವಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸಿ ತರಗತಿಯೋಳಿಗನ ಚೆಮುವಟಕೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭಾಷಾ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಕುದುರಿಸಲು ಸಾಧಕವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಾವು ದಿನಸ್ಕ್ರಿ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿವಿಧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಷ್ಠೆಲ್ಲಿ ಈ ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞ ವಿಜ್ಞಾನ, ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲವೇ. ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಏರು-ಪೇರುಗಳನ್ನು ಒಳತು-ಕೆದುಹುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಸುಭ್ರಾಂತಿ ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಈ ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರವು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಪದ್ದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಕಾವ್ಯಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಕವನಗಳಿವೆ. ಭಾಷೆ ಶೈಲಿಗಳ ವ್ಯವಹಾರ, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭಂಡಸ್ತು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಕವನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಭಾಷಾ ಸಾಮಾಜಿಕವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ವಾರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಭಾಷಾಭಾಸವನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯಾಕರಣ, ಭಂಡಸ್ತು ಅಲಂಕಾರ, ಪ್ರಬಂಧರಚನೆ, ಪತ್ರಲೇಖನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಂಳಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಹೊಂದು ಈ ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಷೆಯ ನಾನಾಬಗೆಯ ಸೂಕ್ತ, ವಿಚಾರಗಳು, ಅರ್ಥ-ವಿಷಾರಗಳು,

ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶಗಳು ಹಾಗೂ ಉಪಯೋಗಗಳ ಬೋಧನೆಯ ಉಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾಠಗಳ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಯಬೇಕು. ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರ, ಬೋಧನೆ, ಪ್ರಶ್ನೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಗಳ ನಡುವೆ ನೇರವಾದ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪ್ರಾಣವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡವನ್ನು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಪಠ್ಯಭಾಗಗಳ ವಿವರ ಹಾಗೂ ನಿರೂಪಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟೂ ವ್ಯವಹಾರಾಣವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ನೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಸೋದರ ಸೋದರಿಯರೇ, ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರದ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಗಳನೇ ಇರಲಿ, ವಾರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಹೊಣ ಅಧ್ಯಾಪಕರದಾಗಿದೆ. ವಾರಗಳನ್ನು ಮನದಟ್ಟ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ಭಾಷಾ ಸಾಮಾಜಿಕವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಉತ್ತಮ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯದಾಗಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೋಂದಾಗಿ ನಾಡು-ನುಡಿಗಳ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಉಳಿಸೋಣ, ಬೆಳೆಸೋಣ.

ತಮಿಳುನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಶಾಲೆ, ಕಾಲೇಜು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನುರಿತ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ನೆರವಿನಿಂದ ಈ ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪಠ್ಯ ಪ್ರಸ್ತರದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾರೀಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

**ಡಾ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಟ್ ಅರ್ತ-ಕಜೆ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪ್ರಸ್ತರ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ
ಹನ್ನರಡನೆಯ ತರಗತಿ**

ಪರಿವಿಡಿ

ಗಡ್ಡ ಭಾಗ

1. ದೇವಗಂಗೆ	- ಡಾ. ಡಿ.ಕೆ. ರಾಚೇಂದ್ರ	1
2. ಕುದುರು ಕರಿಯಪ್ಪ	- ಡಾ. ಎಂ.ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ	21
3. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ	- ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ	33
4. ಮಥುರುತ್ವ	- ಎನ್. ಪ್ರಹಲಾದರಾವ್	53
5. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೇನು?	- ದೇವುದು	73
6. ದೌಡಿ ಸ್ವಯಂವರ	- ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ	85

ಪಡ್ಡ ಭಾಗ

1. ಬೆಳಗು (ಕಂಠಪಾಠ)	- ಅಂಬಿಕಾಶನಯ ದತ್ತ	105
2. ನಾಗಿ	- ಕುವಂಪು	111
3. ರಂಗವಲ್ಲಿ	- ಪ್ರ.ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್	119
4. ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ	- ಕೆ.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ	127
5. ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ಜಾತಿ - ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ (ಕಂಠಪಾಠ)		135
6. ಶಿಶಿರದ ಪಾಡು	- ಎಚ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ	139
7. ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು	- ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ	145
8. ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿ	- ರತ್ನಾಕರಪರ್ವತೀ	149
9. ನಿಜ ಶರೀರದೊಳ್ಳಿಂಘಂ ಕೊಯ್ದು ಕುದುರುವೆ	- ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ	165

ಪುಟ

10. ಪಾಂಡುವಿನ ಮರಣ (ಮೊದಲ 10 ಪಡ್ಡಗಳು ಕಂಠಪಾಠ)	- ಕುಮಾರಪ್ಪಾಸ	177
11. ಬಸವಣ್ಣನ ವಚನಗಳು (ಮೊದಲ 10 ವಚನಗಳು ಕಂಠಪಾಠ) - ಬಸವಣ್ಣ		189
12. ಶಲ್ಯ ಸಾರಘ್ರಣೆ	- ಪಂಪ	195
13. ಗೌರಮೃಂಜಿ ಮದುವೆ	- ಜನಪದ ಗೀತೆ	203
ಉಪ ಪತ್ರ (ಕಾದಂಬರಿ)		
ಸುಭೂತಿ	- ಶ್ರೀನಿವಾಸ	209
ವ್ಯಾಕರಣ, ಭಂದಸು, ಅಲಂಕಾರ, ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ಪತ್ರ ಲೇಖನ		
		289

ಕನ್ನಡದ ಕೆಲವು ಮೊದಲುಗಳು

1. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಚೇನತೆ - 1ನೇ ಶತಮಾನದ ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರಥಮನಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬಳಕೆ ದೀನ ಮತ್ತು ದಮ್ಮಾರ ಪದಗಳು (ಸಂಶೋಧನೆ ಮ. ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೈ).
2. ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಮೊದಲ ದೊರೆ ಕದಂಬ ವಂಶದ ಮಯೂರವರ್ಮ ಕ್ರಿ.ಶ. 325.
3. ಈಗ ಉಪಲಭ್ಬವಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನ ಹಲ್ಮಿಡಿಯ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ. 450.
4. ಶ್ರೀಪದಿ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಬಾದಾಮಿಯ ಕಟ್ಟೆ ಅರಭಟ್ಟನ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ. 700.
5. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕೃತಿ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಿ.ಶ. 850 (9 ನೇ ಶತಮಾನ) ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಗ್ರಂಥ.
6. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಗಢ ಕೃತಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 9ನೇ ಶತಮಾನ.
7. ಕನ್ನಡದ ಆದಿಕವಿ ಪಂಪ
8. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾವ್ಯ ಆದಿಪುರಾಣ.
9. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕವಿಯಿತ್ತಿ..... ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ.
10. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ನಾಟಕ ಸಿಂಗರಾಯನ ಮಿಶ್ರವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದ.
11. ಮೊದಲ ಅಚ್ಚಾದ ಕನ್ನಡದ ಕೃತಿ..... ವಿಲಿಯಂ ಕೇರಿ ಬರೆದ ಎ. ಗ್ರಾಮರ್ ಅಥ್ವ ದಿ ಕನಾರ್ಟಕ ಲ್ಯಾಂಗ್ವೆಜ್ 1817.

12. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಮಹಮದಿಯ ಕವಿ ಶಿಶುನಾಳ ಪರೀಫರು (1819).
13. ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಕರಗಳ ಅಚ್ಚಿನ ಮೊಳಗಳ ಮೊದಲ ವಿನ್ಯಾಸಕಾರ ಕನ್ನಡಿಗ ಅತ್ಯಾವರ ಅನಂತಾಚಾರಿ - 1890.
14. ಬ್ರೇಬೆಲ್ ಅನ್ನ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಂದವರು ಜಾನ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ಸ್;
15. ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಡಾಕ್ಟರೇಚ್ ಪದವಿ ಗಳಿಸಿದ ಮೊದಲಿಗ ... ಫಡಿನಾಂಡ್ ಕಿಟೆಲ್ (1896 ರಲ್ಲಿ ಟ್ರಾಬಿಂಗ್‌ನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ).
16. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ.
17. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿ 'ಕುವೆಂಪು' ಅವರ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನ (1955).
18. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಕವಿ 'ಕುವೆಂಪು' ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ.
19. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಬೆರಳಚ್ಚು ಲಿಪಿಯಂತ್ರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಕನ್ನಡಿಗ ಅನಂತಸುಭರಾವೆ.
20. ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ 'ಪದ್ಮ ಶ್ರೀ' ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡಿಗ ಜಿ.ಬಿ. ಜೋರ್ಜೀ.
21. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಮೊದಲ ಮಹಿಳೆ-ಕನ್ನಡತೀ ಶ್ರೀಮತಿ ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿ ಲಿಗಾಡ (1974 - ಮಂಡ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ).
22. ಕನಾರ್ಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮೊದಲ 'ಪಂಪ ಪ್ರಶಸ್ತಿ' ಪಡೆದವರು 'ಕುವೆಂಪು'.
23. ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡಿಗ ಡಾ. ಹಾ.ಮಾ. ನಾಯಕ.

24. ನಾಟಕ ರಂಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಫಿಲಿಫಿನ್‌ನಾದ ‘ಮ್ಯಾಗೆಸ್’ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡಿಗ ಕೆ.ವಿ. ಸುಭಜಿ
25. ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡಿಗ, ಪ್ರಗತಿಪರ ರ್ಯಾತ ದೇವಂಗಿ ಪ್ರಪಳಿಕಂದ್ರ.
26. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಚುನಾಯಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡಿಗ ಡಾ. ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ

ಗದ್ಯ ಭಾಗ

1. ದೇವಗಂಗೆ

- ಡಾ. ಡಿ.ಕೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ

ಮುಂಜಾನೆಯ ವಾಯುಸೇವನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದು, ಹೆಂಡತಿ ನೀಡಿದ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಹೀರುತ್ತೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ ಬೆಳಗಿನ ಪತ್ರಿಕೆಯ ನಿರ್ಣೇಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಅದೂ ಕ್ಯೇಸೇರಿತು. ಮುಖಪುಟದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಕ್ಷರಗಳತ್ತ ಕಣ್ಣಾಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ವಾಮನನಂತಿದ್ದರೂ, ವಿಷಯ ಮಹತ್ವದಿಂದ ಶ್ರಿವಿಕ್ರಮನಂತೆ ಗಮನ ಸೆಳೆದ ಸಣ್ಣ ಅಕ್ಷರಗಳತ್ತ ಕಣ್ಣ ಹೊರಿತು: “ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಕ್ಕೆ ನೀರಿಗೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ”. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕೆಲವೋಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೋಟೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಬಿಸಿ ನೀರಿಗೆ ಹಣ ಕೊಡುಪುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆ ಹೊರರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ತೀವ್ರ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಕುಡಿಯುವ ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆದು ಪ್ರೇಸೆ ಎಂದು ಓದಿದ್ದೆ-ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಆದರೆ, ಕಾವೇರಿ ಹಟ್ಟಿ ಹರಿಯುವ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮಾರಾಟ-ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಓದಿ ಬೆಕ್ಕಿಸ ಬೆರಗಾದೆ. ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಅಭಾವ, ಸೀಮೆಂಟ್‌ಗೆ ಅಭಾವ, ವಿದ್ಯುತ್ತಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಾವ-ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳು. ಈಗ ಇವೆಲ್ಲ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿವರಗಳೇ ಅಲ್ಲ ಎಂಬಷ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಬದುಕಲು ಬೇಕಾದ ನೀರೇ ಮಾಯ ಎಂದಾಗ ಕಾಲ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂತಪ್ಪ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಆದರ ತೀವ್ರತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟಿರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಘಟನೆಯೊಂದು ಆ ದಿನ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜರುಗಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳೊಬ್ಬರು ಇದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಬೆಳಗೆ ಬೆಂಗನೆ

ಹೊರಟರಾಯಿತು ಎಂದು ಎಷ್ಟೇ ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರು ಉಳಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ ಪಟ್ಟಿ ಬಿಡದೆ ಹೊರಟು ನಿಂತರು. ಆದರೆ ಕಾರಿನ ಹೆಚ್ ಲೈಟ್ ತೊಂದರೆಯಿಂದಾಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಉಳಿದರೂ, ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅವರು ಗೊಣಗಾಡುತ್ತೇ ಇದ್ದರು. ಅವರ ದೇಹ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಅವರಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಕನಸಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅವರಿಗೆ ನೀರು ಬಾರದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನಲ್ಲಿಗಳೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಲೇಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೊಟ್ಟಿ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರ ಮೈಸೂರಿನವರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ದಿಗ್ಭಮೆಗೊಳಿಸಿತು. “ನಾಳೆ ಬೆಳ್ಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೇ ಎದ್ದು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೂ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾಳೆ ಬಿಟ್ಟೆ, ಇನ್ನು ಮೂರು ದಿನಗಳು ನೀರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ”- ಎಂಬುದು.

ನೀರನ್ನು ನೀರಿನಂತಹೆಯೇ ಖಚು ಮಾಡುತ್ತೇ ಅದರ ಬೆಲೆಯನ್ನೇ ಅರಿಯದ ಮೈಸೂರಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು ಬೆಂಗಳೂರು ಜನರ ನೀರಿನ ಪರದಾಟ! ಇತ್ತಿಚೆಗೆ ಕೆ.ಇ.ಬಿ. ಅವರು ಸೂರ್ಯ ಹುಟ್ಟಿಬುರುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅನುಮಾನ ಪಟ್ಟಿ ಬೀದಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಉರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು, ಮನೆಯ ದೀಪಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಕತ್ತರಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಕಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ತಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ತಣ್ಣೀರಿನ ತಂಪಿನಿಂದ ಹಾಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕರೆಂಟಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೋ ಕಾಲ ತಳ್ಳಿಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹಲವಿವೆ. ಆದರೆ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅದಕ್ಕೂ ಪರ್ಯಾಯವಿದೆ ಎಂದು ಹಲವು ಪಾನಪೀಠಿಯರು ವಾದಿಸಬಹುದು. ಹೊರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೀರಿಗಿಂತಲೂ ನೀರೇ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಹೊರದೇಶ, ಇದು ಸ್ವದೇಶ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀರೇ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲ! ಇಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲದಂತಹವು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಾನಕ್ಕಾದರೂ ನೀರು ಬೇಡವೇ? ಪಾಯಸ ಎಷ್ಟೇ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೇ ಹೊರತು, ಸಾನಕ್ಕಾದಿತೇ? ಶ್ರೀಮಂತ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೀರೇ ನೀರಿನಂತೆ ಬಳಕೆಯಾಗಲು

ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಭಾವ ಉಂಟಾದರೆ ಹೇಗಾದಿತೇ. ಬಡ ಬೋರೆಗೌಡ ಏನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಹೊಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣೀರು ಬಟ್ಟಿರುವುದರೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಾಯಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ನೀರು ಕುಡಿದು ಹಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ತಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ಅದೂ ದೊರೆಯದಂತಾದರೆ!

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವಸತ್ತಗಳೂ ಬದುಕುಳಿಯಲು ವಾಯುದೇವನ ಕರುಣೆ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ, ಪರಣದೇವನ ಕರುಣೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ ತಾನೇ? ಆಹಾರ ನಿದ್ರೆಗಳಂತಹೆಯೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನೀರೇ ಮೂಲಾಧಾರ. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕು ದುಃಖಾದ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈ ಭೂಗ್ರಹವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಆ ಭಗವಂತ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿಯೇ ಭೂಗ್ರಹದ ಶೇಕಡ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಭಾಗ ಸಾಗರ ಸರೋವರಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗುವಂತೆ ಕರುಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನಿಂದ ಶೇಕಡ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ನೆಲದಿಂದ ಹೊಡಿದೆ. ಶೇಕಡ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು ಭಾಗ ನೆಲದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಶೇಕಡ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಲಾವೃತ ಭಾಗ ಹೊತ್ತಿದೆಯಾದರೂ, ಬಕೆಟ್ಟು ನೀರಿಗೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಎಂಬುದು ದಿಗಿಲುಟ್ಟಿಸುವ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲವೇ? ಈ ಭೂಗ್ರಹ ನೆಲ-ಜಲ-ವಾಯು ಮಂಡಳಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಇವುಗಳ ಕೊಳು ಕೊಡುಗೆಯಿಂದ ಇಡೀ ಭೂಗ್ರಹದ ಜೀವನಚಕ್ರ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಿಗಿದ್ದ್ವಾ ನೀರಿನ ಬವಣೆ ವಿಕೆ ತಟ್ಟಿಲ್ಲ? ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ನೀರಿನ ಮೊತ್ತವಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಗೊತ್ತೇ? 1,460,000,000 ಘನ ಕಿಲೋಮೇಟರ್‌ ಎಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪಾದರೂ ನೀರಿನ ಅಭಾವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಯಾರು? ವಿಜ್ಞಾನ ಸಾರುತ್ತದೆ: ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕ್ಷಯ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು. ಆದೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಕಾರ, ಭೂಮಿಯ ಈ ಭಾಗದ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಲಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಚಾಲನಶಕ್ತಿ ಸೌರವಿಕೀರಣ, ಇದರ ಶಾಖಾದಿಂದ ಸಾಗರ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿನ ಹಾಗೂ ಭೂಮಂಡಲದ ಮೇಲಿನ ನೀರು ಅವಿಯಾಗಿ ವಾಯುಮಂಡಲವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ನೀರು ಸಾಗರ, ಸರೋವರ ಹಾಗೂ ಭೂಮಂಡಲದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಜಲಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನುಮಾನವಂತೂ ನನಗೆ ತರೆದೋರಿದೆ. ನಮ್ಮ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ಸಂಭವಿಸುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಪಕ್ಷಪಾತ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಸಮಾನವಾದ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ಏಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ? ನಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಅದೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದೆಯೆ?

ಪಾಪ! ದೋಷ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವವರಂತೂ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಇಲಾಖೆಯವರು. ಅದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಜನರನ್ನು ತಾನೆ ಸುಮ್ಮನಿರಿ ಅನ್ನಪುದು ಹೇಗೆ? ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಂಡಲದ ಸುಮಾರು ಶೇಕಡ 71 ಭಾಗ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವಂತೆಯೇ, ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದ ಸುಮಾರು 60-70 ರಷ್ಟು ಭಾಗ ನೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ವ್ಯಾದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಯಾರ ಬಾಯನ್ನು ತಾನೆ ಮುಚ್ಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು?

ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜೀವರಾಶಿಯ ಹುಟ್ಟಿಗೂ, ನೀರಿಗೂ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಉಳಿವಿಗೂ; ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ನೀರೇ ಸರ್ವಸ್ವ. ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕೇ ಇಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು, ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು? ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ನಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ತಾಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಹೊರಬಿದ್ದರುವ ಒಂದು ಒಮ್ಮೆತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಂದರೆ :

ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಜೀವಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಆದಿಕಾಲದ ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಲರಾಶಿಯೇ ಜೀವರಾಶಿಯ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಒಳ್ಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭೂಮಂಡಲದ ಸರ್ಕಾರ ಚಲನವಲನಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೋ, ಮಾಡ್ಯಮವಾಗಿದೆಯೋ; ಹಾಗೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರ ಚಲನವಲನಗಳಿಗೂ ಆದೇ ಮೂಲ ಕಾರಣವೆನಿಸಿದೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಹಾರವಚನ ಕಾರ್ಯ, ದೇಹದಲ್ಲಿನ ಪ್ರೋಫೆಕಾಂಶಗಳ ಸಾಗಣೆ ಕಾರ್ಯ-ಎಲ್ಲವೂ ದೇಹದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಯುವಂತಹುದು. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿಲ್ಲ ಜೀವವಿಲ್ಲ ಜೀವಾಳವೂ ಇಲ್ಲ

ಈ ಭೂಮಂಡಲದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ನೀರು ಆವರಿಸಿರುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಅದು ಆಕ್ರಮಿಸಿದೆ. ಏನಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಬದುಕಿರಬಲ್ಲ ಆದರೆ ಗಾಳಿ-ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೋಬ್ಬರೂ ಬದುಕಲಾರರು. ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೀರಿಗೆ ಅಷ್ಟೋಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಾಫ್ಟ್ವೆಡ್. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ನೀರೇ ಪೂರಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇರಕ. ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಹೊರತೆ ಉಂಟಾದರೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ಕಟ್ಟಬುತ್ತಿಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸರಿಯಾದ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ:

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನ ಒಂದೆಡೆ ನೆಲೆಗೊಂಡದ್ದು ನೀರನ್ನು ಕಂಡು, ಅದರ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮನಗಂಡು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ನಾಗರಿಕತೆ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡು ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದೇ ನೀರನ್ನು ನಂಬಿ. ಎಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂತೋ ಅಲ್ಲಿ ಜೀವರಾಶಿ ತನ್ನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದೆ. ಶ್ರೀಮಂತಗೊಂಡು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲಸಂಸ್ಕೃತಿಯದೇ ಬಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಭಾಗವಾದೀತು. ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ಬದುಕನ್ನಾರಂಭಿಸಿದವರ ಬದುಕಿನ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು, ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು, ನಂಬಿಕೆ ನಡಾಳಿಗಳು, ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವೇಸಿಸುತ್ತವೆ. ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿಯೇ ಜಲಸಂಪತ್ತನ್ನು ವೃತ್ತಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡವರ ಬದುಕು ಮಿಕ್ಕವರ ಬದುಕಿಗಿಂತ ಸಾಹಸದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಬಗೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತೇ ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ನೀರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಯೇ ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಂದಲೂ ನೀರು ಜೀವರಾಶಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವನ ಇಹಪರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದುದಾಗಿದೆ.

ನೀರು ಬರಿಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೇವತೆ. ಜನಪದರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಾತೆ. ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಪೂಜಾಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದ್ದ ಇಂದಿಗೂ ಅದು ಜೀವತವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಇದ್ದೇ

ಇರಬೇಕು. ಮುತ್ತೆದೆಯರು ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸುವುದು ಇಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನೀರನ್ನು ಆಕಾಶದಿಂದ ವರುಣದೇವ ಕರುಣೆಸುತ್ತಾನೆ, ಭೂಮಿಯಿಂದ ಗಂಗಾಮಾತೆ ಕರುಣೆಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಳೆ ಹೋದಾಗ ವರುಣ ದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಾರದೆ ಹೋದಾಗ ಅಥವಾ ಬಂದಾಗ ಗಂಗಾಮಾತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಳೆ ಹೋದಾಗ ರ್ಯಾತ ಮಳೆದೇವರನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಳೆ ದೇವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾನೆ: “ಬಾರೋ ಬಾರೋ ಮಳೆರಾಯ ಬಾಳೇ ತೋಟಕೆ ನೀರಿಲ್ಲ; ಹುಯೋ ಹುಯೋ ಮಳೆರಾಯ, ಹೂವಿನ ತೋಟಕೆ ನೀರಿಲ್ಲ; ಚೆಚ್ಚೋ ಚೆಚ್ಚೋ ಮಳೆರಾಯ ಸೌತೇಗಿಡಕೆ ನೀರಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಉರಿನ ಬೀದಿ ಬೀದಿ ಸುತ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವೊಂದನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮೌರೆ ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿ ಅವನೇನು ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಾನೆಯೇ? ಜನಪದರು ಅದೆಷ್ಟು ಮುಗ್ಧರು ಅಥವಾ ಮೂರ್ವಿರು ಎಂದು ಮೂಗು ಮುರಿಯಬೇಡಿ. ನಾಗರಿಕವರ್ಗದ ಮಹಾ ಮಹಾ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರೂ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಸ್ಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಲವು ಜಪತಪಗಳ ಮೂಲಕ ಹಣದ ಹೋಳಿಯನ್ನು ಹರಿಸಿ ನೀರಿನ ಹೋಳಿಯನ್ನೂ ಹರಿಸುವ ಆಶ್ವಸನೆಗಳನ್ನಿತ್ತವರು ಅಪರಾಪರೇನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಮೂಲಾಧಾರವಾದ ತಿಪ್ಪಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆ ತುಂಬಿಸಲು ನಡೆಸಿದ ಜಪ-ತಪಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಸುರಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹಣದ ಹೋಳೆ ಹರಿಯಿತೇ ಹೋರತು, ನೀರಿನ ಹನಿ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಒಣಿದ ಕೆರಿಯಂತಹ ತನಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಕಥೆ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಸಂಗಿತದಿಂದಲೇ ಮಳೆ ಬರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರೂ ಇದ್ದರೆಂದು ಕೇಳಿಲ್ಲವೇ? ಅಂತೂ ಈ ಭೂಮಿಗಂಟಿದ ಜನ, ಆ ಆಕಾಶಕ್ಷಣಿದ ಮಳೆರಾಯನನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ, ಚೇಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪವೃಣಿಗಳಿಗೂ ಮಳೆರಾಯನಿಗೂ ನಮ್ಮವರು ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದುಂಟು. ಮಳೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ, ಬಾರದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬೇರೆ ಏನೇ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ನಮ್ಮ ಜನಪದರ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾದುದು. ಅದು ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು. ಮಳೆ ಬಾರದೆ ಹೋದುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಮಳೆರಾಯನನ್ನು ಸಿಟ್ಟಿಸಿದ್ದು

ಬ್ಯಾದರೂ, ಎಲ್ಲ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರು ಹೊರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಕಡೆಯೂ ಬೆರಳು ಮಾಡಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಳೆರಾಯನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಮ್ಮ ರ್ಯಾತ್ರಜನಾಂಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದೆ. ‘ಮಳೆಯಿಂದ ಬೆಳೆ, ಬೆಳೆಯಿಂದ ಇಳೆ’ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತವರು. ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಅವನೇ ಧ್ಯೇಪ, ಸರ್ವಸ್ವ. ಅವನೇ ತಂದೆ, ಅವನೇ ತಾಯಿ, ಅವನೇ ಬಂಧು ಬಳಗ ಎಲ್ಲವೂ.

ಬಾರೆಂದರೆ ಬಾರನು ಹೋಗೆಂದರೆ ಹೋಗನು
ಯಾರಿಷ್ಟೆ ಹೇಳು ಮಳೆರಾಯ | ಶಿವರಾಯ
ತನ್ನಿಷ್ಟೆ ಬಂದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುವನು

ಹೀಗೆ ನಂಬಿ, ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಂಡ ಮಳೆರಾಯ
ಅಂಬರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದಾಗ ರ್ಯಾತನ ಪಾಡು ಹೇಳತೀರದು:

ಎನು ಮಾಡಿದೋ ಸ್ವಾಮಿ ಮರೆ ಮೋಸಾ
ಯಾಕೆ ತಂದ್ರೋ ಇಂಥಾ ದಿವಸ
ಎನ ಮಾಡಿದೋ ಶಾಂಬತಿವನೆ
ನಿನ್ನ ಗುಡಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಸೆ

ಎಂದು ಕೊಡೆದಿಂದ ಮಳೆರಾಯನನ್ನು ಬ್ಯಾದರೂ, ಮರುಕ್ಷಣವೇ:

ಮಳೆ ಹೋಯೆಂದು ಮಳೆರಾಯ್ಯ ಬಯ್ಯದಿರಿ
ಸಾವಿರ ಹೊನ್ನಿನ ನರಗಂಚಿ | ತಕ್ಕೊಂಡು
ಸಾಲಕ ಹೋಗ್ಗೆ ಮಳೆರಾಯ ||
ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪುರುಷನ ಬ್ಯಾದರೆ
ಅನ್ಯಾಯಕ ಮಳೆ ಹೋದವೋ ||

ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು. ಮಳೆರಾಯನು ಸಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಲಿ, ಅನ್ಯಾಯಕ ಮಳೆ ಹೋಯೆಂಬು ಅವರ ಪಾಪ ಪ್ರಜ್ಞಾಯಾಗಲಿ ಜನಪದರ ಮುಗ್ಧತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇಲ್ಲಿಯು ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು, ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ಮಳೆರಾಯ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ತಂತ್ರವನ್ನು ಹೂಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು

ಜನಪದ ನಂಬಿಕೆ. ಮಳೆ ಕೈಕೊಟ್ಟಾಗು, ಅಥವಾ ಅತಿವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಅನಾಹತ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗಲೂ ಜನ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೀಗೆಯೇ.

ಶಿವನ ಮುಡಿಯನ್ನು ಹರನ ಜಡೆಯನ್ನು ಏರಿದ ಗಂಗೆ ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು. ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿದಾಗಲೇ ಅವರು ಧರೆಗಳಿಂದ ಬರುವುದು. ಗಂಗೆ ಪವಿತ್ರಳು; ಅವಳಷ್ಟೇ ಪವಿತ್ರಳಲ್ಲ ಉಳಿದವರನ್ನೂ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಲು ಹರನ ಜಡೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುವವರು. ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿ ಏಳುವುದರಿಂದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ವಾದವಿದ್ದರೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿ ಏಳುವವರ ಸಂಬ್ಯೇಯೆನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ, ‘ಚಮ್ರ ತೋಳಿದರೆ ಕಮ್ರ ಹೋಗದು’, ಆದರೆ ಆಯಾಸವಂತೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಮರುಪು ಮುಡುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಆಯೋಜನೆಗೂ ಅದು ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬಲ್ಲದು. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀರ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದರುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ? ಗಂಗೆ ಮನಿದರೆ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯ ಗತಿಯೇನಾಗುತ್ತದೆ ಗೊತ್ತೇ? ಆಕೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭೂಲೋಕದ ಜನರ ಮೇಲಷ್ಟೇ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಸವತ್ತಿ ಗೌರಿಯ ಮೇಲೂ ಸವಾಲಿಸೆಯುತ್ತಾಳೆ. ತಾನು ಮನಿದರೆ ಗತಿಯೇನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಜನಪದರು ಇಂತಹ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸೋಗಸಾಗಿ ತರುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಗಂಗೊ ಗೌರಿಗೂ ಜಗತ್ವಾಯಿತಂತೆ. ಕಾರಣವೇನೋ ಬಹಳ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ್ಷವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಪರಿಣಾಮ ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ಬಾಡಿದ ಹೊವನ್ನು ಕೆಳುಹಿಸಿದಳಿಂದ ಗಂಗೆ, ಗೌರಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಕಾರುತ್ತಾಳೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮಾತು ಜಗತ್ವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಸುತ್ತದೆ. ಕೋಪದಿಂದ ಮನಿದ ಗಂಗೆ ತನ್ನ ತೋರಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾಳೆ. ಗಂಗೆ ಹೋದ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಗೌರಿ ಸೂತಕವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಾನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಾಳೆ ಗೌರಿ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮುಡುಕಿದರೂ ಒಂದು ತೊಟ್ಟೂ ನೀರಿಲ್ಲ, ಗಂಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಶಿವನ ಬಳಿ ಹೋದರೂ, ಶಿವನಿಗೆ ಶಿವಪೂಜೆಗೆ ನೀರಿರುವುದಿಲ್ಲ, ವಾರ ಕಳೆದರೂ ಗಂಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನ್ನ ನೀರಿಲ್ಲ, ಸ್ವಾನವಿಲ್ಲ, ಶಿವಪೂಜೆಯಲ್ಲ, ಚಿಂತೆ

ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊನೆಗೆ ಚಿಂತೆಯ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿವ ‘ತುಪ್ಪದಡ್ಡೇ ಬಂದು ಹಟ್ಟಿಲಿ ನಿಂತವೇ, ತುಪ್ಪದಲಿ ಸೂತಕವ ಕಳಕೊಳ್ಳೆ ಗೌರಿ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. “ತುಪ್ಪದಲಿ ಸೂತಕವ ಕಳೆದಿಂತೆ ಶಿವನೆ” ಎಂದು ಗೌರಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗಾದರೆ “ಹಾಲಿನಡ್ಡೇ ಬಂದು ಹಟ್ಟಿಲಿ ನಿಂತವೇ, ಹಾಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸೂತಕವ ಕಳಕೊಳ್ಳೆ ಗೌರಿ” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಗೌರಿ “ಹಾಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸೂತಕ ಕಳೆದಿಂತೆ ಶಿವನೆ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಹೊನೆಗೆ ಗೌರಿಯೇ ಗಂಗೆಗೆ ತರಣು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮಗನ ಮೂಲಕ ಗಂಗೆಗೆ ಹೇಳಿ ಕೆಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಿಂತ ಹೆಚ್ಚೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗಂಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ.

ಮಳೆರಾಯ್ಯ ಆಗಲೆ ಕರೆದಾಳು ಗಂಗೆ
ಅಡ್ಡಗುಡ್ಡದ ಮ್ಯಾಲೇ ಮಾಡೊಣ್ಡಿತಾಗ
ಭೋರೆಂಬೊ ಮಳೆಯ ಬಂದಿತಾವಾಗ
ಮಲ್ಲಣಣ ಹೊಳ ತುಂಬಿ ಹೋಡಿ ಬಿಡಿತಾಗ

ದೇವತೆಗಳ ಪಾಡೇ ಹೀಗಾದರೆ, ಇನ್ನು ನರಮನುಷ್ಯರ ಪಾಡೇನು ಹೇಳಿ? ನೀವು ಕೆ.ಎಬಿ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಜಗತ್ವಾಡಿ ಹೇಗೋ ಬದುಕಬಹುದು, ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಜಗತ್ವಾಡಿ ಹೇಗೋ ಬಚಾವ ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾಪೋರೇಷನ್‌ನವರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವ ಹೇಳಿ? ಪ್ರೇಪು ತುಂಡಾಗಿದೆಯಂದೋ, ಬೋರ್ವೆಲ್ಲನ ಯಂತ್ರವೇ ಕಟ್ಟಿದೆಯಂದೋ ಅಥವಾ ನೀರಿನ ಟ್ಯಾಂಕನಲ್ಲಿ ನಾಯಿ ಸತ್ತು ಬಿಡ್ಡಿದೆ ಎಂದೋ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿಸಿ ಕೆಳ ಹೋದವರನ್ನು ಇನ್ನೂ ತಣಿಗೆ ಮಾಡಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಪು ಇನ್ನೂ ಮೇಲೇರಿದಂತೆ, ಅವರು ಕೆ.ಎಬಿ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಶಾಮೀಲಾದರಂತೂ ಕಢೆ ಮುಗಿಯಿತು, ದೇವಲೋಕದ ಪಾಡೇ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನು? “ಹುಟ್ಟಿದ ದೇವರು ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಿಸುತ್ತಾನೆಯೇ?” ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೆಲವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏಳಬಹುದು. “ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುವ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನೀರಿರುವರು ಯಾರು?” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ನಿಮ್ಮ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಮೂಡಬಹುದು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜವೇ. ಆದರೆ, ದೇವರು ಅವುಗಳಿಗೆ ರುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಇತ್ತಿದ್ದಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿ?

ವರ್ಷಕೆನ್ನಮ್ಮೆ ಬೀಳುವ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಆರ್ಥಿಕ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಆಗಿದೆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲಿ? ಅವಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ನಾವುಗಳು ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆಂದು ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಗಿಡಗಳಂತೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅವಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದಿದ್ದರೆ ಮುದುಡಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಬಾಡಿ ಬಜಲಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟ ಗಿಡಮರಗಳ ಸ್ಥಿರೀಯೇ ಬೇರೆ. ಅವು ಮೇಲೆ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಅಂಟಿದಂತೆ ತೋರುವಂತೆಯೇ, ಅವುಗಳ ಬೇರುಗಳು ಭೂಮಿಯ ಜಲಾಶಯವನ್ನು ಹೇಗೋ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಬಹುದು. ನೆಲದಲ್ಲಿ ಜಲದ ಕಣಣನ್ನು ಮುಡುಕಲು ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರಗಳು ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಸೋಲನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಂ ಸ್ವಾದ ಕಡ್ಡಿಯಾಂದು ಭೂಮಿಯ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಜಲದ ಕಣಣನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿ ನೀರಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಧೃಥಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಜನಪದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಈ ನಿಷ್ಠಾತರು ವಿಜಯ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವರ್ಷಾನುಗಟ್ಟಲೇ ಮರಗಿಡಗಳು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೋ ಬದುಕುಳಿಯತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದಾಗ ನಿಸರ್ಗದ ಮಹಡಾಪ್ರಾಹ ರಚನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗ ಒಂದೇ, ಎರಡೇ. ಒಂದು ಕ್ಷಣಾ ಅದಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೇ ಸಾಕು, ಮೈನಡುಕ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯೇ ಸಿಗದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅದೇನೂ ಅಂತಹ ಆತಂಕವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆದರಿಂದ ಆಗುವ ನಷ್ಟಪೆಂದರೆ, ವಾಹನಗಳು ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಸಂಚಾರ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ, ಕ್ಕೆಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರಗತಿಗೆ ಮಾರಕವಾಗುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲೂ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಸಂಭವಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ನೀರೇ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಾದರೆ! ಭೂಮಿಯೇ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಿಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವರಾಶಿಗಳೇ ಇಲ್ಲದಂತಾದ ಮಹಾ ಮರುಭೂಮಿ ಕಣ್ಣೆದುರು ಸುಳಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಮೋದಲು ಬದುಕುಳಿಯಲು ಗಾಳಿಯಷ್ಟೇ ನೀರು ಮುಖ್ಯ. ಹಸಿದ ಹೊಳೆಗೆ ತಣ್ಣೇರೇ ಗತಿ ಎಂಬಂತೆ ಅದೇ ಬಡವರ ಆಧಾರ. ಇನ್ನು ಬಡರ್ಯೈನಿಗೆ ಮಳೆ

ಮುನಿದರೆ, ಚೊಬ್ಬೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಎಳೆದಂತೆ ಕಾಲಿಲ್ಲದವನ ಸೊಂಟ ಮುರಿದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆ.

ನೀರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಗೀರಥನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಸಾಯನಿಕ ಪ್ರೆಡಿಯನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸಿ ಕೃತಕ ಮಳೆ ಬರಿಸುವವರೆಗೆ ಅಪಾರ ಕಫ್ಫಿಗಳಿವೆ. ಇಕ್ಕಾಗ್ಗೆ ಪಂಶದ ದಿಲೀಪನ ಮಗ ಭಗೀರಥ. ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದವನು. ಮುನಿಶಾಪದಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾತ ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆರವತ್ತು ಸಹಸ್ರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸದಗೆ ಕಾಣಿಸಲು, ದೇವಗಂಗೆ ಧುಮ್ಮುಕ್ಕುವ ಕುರಿತು ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಧರೆಗೆ ತಂದವನು. ದೇವಗಂಗೆ ಧುಮ್ಮುಕ್ಕುವ ರಭಸಕ್ಕೆ ಭೂಮಂಡಲವೇ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಯಿತಂತೆ. ಆದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಶಿವನ ಮೋಕ್ಷ. ಆದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಶಿವ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಜಡೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ. ಆದರೆ ಗಂಗೆ ಶಿವನ ಜಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದಾಗ, ಮತ್ತೆ ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶಿವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಮತ್ತೆ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರೆಗೆ ತಂದ. ದೇವಗಂಗೆ ಅವತರಿಸಿ ಬರುವಾಗ ಜಹ್ನು ಎಂಬ ರಾಜನ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹರಿಯಿತು. ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ಜಹ್ನು ಆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆಪೋಷನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಸೌತ್ತೆ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಭಗೀರಥ ಗಂಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಕೆ ಹರಿದು ಬರುವಾಗ ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಬೂದಿಯ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಹರಿದು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಸದಗೆ ದೋರಕುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಹಿಗೆ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರೆಗೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಭಗೀರಥ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ನಿರಂತರವಾದದ್ದು ಇನ್ನೂ ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಒಬ್ಬ ಭಗೀರಥ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೂಡಿಗಿದ್ದು ಆದರೆ, ಇಂದು ಹಲವು ಆಧುನಿಕ ಭಗೀರಥರು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಇಲಾಖೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಇವರುಗಳು ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರೆಗಳಿಸಲಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಧರೆಯೋಳಗೆ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಧರೆಗಂಗೆಯನ್ನೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಂಕುಬೂದಿ ಎರಚಿದಂತೆ ಮೋಡಕ್ಕೆ ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸುವ ಇವರುಗಳು ಭೂಮಿಗೇ ಕನ್ನ ಕೊರೆವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಇದರಿಂದ ಭೂಮಂಡಲ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗುವಂತಹ ಘಟನೆಗಳಾಗಲೇ ಜಹ್ನುವಿನಂತಹವರು ಆದನ್ನು

ಅಪೋಷನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಂತೆ ಇಲ್ಲ.

ಇತಿಹಾಸದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನೀರಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದ ಹೋರಾಟ ಕುಶ್ಲಾಹಲಕಾರಿಯಾದಮ್ಮೆ ಬಹುಮುಖಿಯಾದಮ್ಮೆ ಅದು ಕೇವಲ ನೀರಿಗಾಗಿಯಷ್ಟೇ ನಡೆದ ಹೋರಾಟವಲ್ಲ; ಎರಡು ಸಂಸ್ಕृತಿಗಳ, ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂಘರ್ಷ. ಎರಡು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗಳ ನಡುವಣ ಕಾದಾಟ. ಜಲವಿವಾದ, ಸೆಲವಿವಾದ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ತಪ್ಪಿದಲ್ಲ ಎಂದೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ ಆ ವಿವಾದ ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ.

ನೀರು ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಕृತಿಯ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಆಯಾ ಸಂಸ್ಕृತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅದು ಬೆರೆತೇ ಬಂದಿದೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಂಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಂಗಳನ್ನು ತಿರುವಿದಾಗಲೂ ಸಂಸ್ಕृತಿಯೊಂದಿಗಿನ ಅದರ ಅಭಿನ್ನತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಮಹಾರಾಜರುಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಣಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದೂ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ನೀರಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವಸ್ಥಾಪಿತ ಜೊತೆಗೆ ಅದೊಂದು ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಎಂದೇ ಅವರು ಬಗೆದಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಯಾರಾದರೂ ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ಕೇಳಿದರೆ “ಇಲ್ಲ” ಅನ್ನಬಾರದು ಎಂಬ ಜನಪದ ನಂಬಿಕೆ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಬೇಗ ಬೇಗ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಜನರ ಇಂತಹ ಶಾಪವೇ ಕಾರಣ ಇರಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ ನಮಗೇಕೆ ಆ ಸುದ್ದಿ!

ನೀರಿಗಾಗಿ ಅತ್ಯಾರ್ಥ ಮಾಡಿದವರು ಅದೆಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇಲ್ಲ ! ಅದೊಂದು ಸಾಂಸ್ಕृತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮೆದುರು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದು. ತ್ಯಾಗ ಬಲಿದಾನಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾದ ಹೆಣ್ಣು ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಕೊಟೆ-ಕೊತ್ತಲಗಳ, ಕೆರೆ-ಕಟ್ಟಿಗಳ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಉರ ಗೌಡ ಉರಿಗಾಗಿ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೆರೆಯ ಏರಿ ಎಪ್ಪು ಬಾರಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದರೂ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕೇಳಿದಾಗ ಅದು ಬಲಿಯೊಂದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವವರು ಮನೆಯ ಕಿರಿಯ ಸೊಸೆ. ಮೂಕ ಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಮೃತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬದುಕಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ

ಅತೀವವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ಅದುಮಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಯಾರಿಗೂ ಏನನ್ನೂ ತೋರಿಗೊಡುತ್ತದೆ ಅತ್ಯಾರ್ಥಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲ ಯಾರು ಯಾರಿಗೂ, ಏನನ್ನೂ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹೃದಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಕವಾಗಿ ನಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯಾರ ಸಾವ ಯಾರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಒಂದು ಸಾರ್ಥಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಾಗಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಉದಾರತೆಯನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮನರೆಯುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೌಣವೆನಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲವರ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಬಬ್ಬರ ತ್ಯಾಗ ನ್ಯಾಯಸಮೃತವನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ದ್ವಾನಿ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಮಾನ್ಯತೆಯೂ ದೂರೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಒಂದು ರೀತಿ ಇದು ಜಾಣಜಾಣಾರು ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ. ಈ ರೀತಿಯ ‘ಕರೆಗೆ ಹಾರ’ ದಂತಹ ಅದೆಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ನಡೆದು ಹೋಗಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಕರೆಕಟ್ಟೆಯ ಹಿಂದಿನ ಕಥೆ, ಹೆಣ್ಣನ ದುಃಖಾತ ವ್ಯಾಧೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರು ಆ ಕರೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕರೆ ಇರುವವರೆಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ತ್ಯಾಗಮಯಿಯ ಹೆಸರೂ ಅದೊಂದಿಗೆ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಅನ್ನಧಾನದಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡದ್ದು ನೀರಿನ ದಾನ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅರವಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದಣಿದು ಬರುವವರಿಗೆ ನೀರು ದಾನ ಮಾಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಅನೇಕರು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಹಿಂಸೆಯೇ ಪರಮಧರ್ಮ ಎಂದು ಸಾರುವ ಜ್ಯೇಂಧ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಗೈಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಸ್ ನಿಲ್ಲಾಣಾಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜ್ಯೇಂಧ್ರದವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಇದೊಂದು ಶಾಖ್ಯ ವಿಷಯ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಉರಿನ ಮುಖಿಂಡರು ಕರ್ತವ್ಯವರೆಯ ಭಾವಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವಿದಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಿಕ್ಕವರು ಮಾನವೀಯತೆಯೇ ಮೈವತ್ತೆ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವರು ಇಂತಹ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಮುಂಚೊಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು

ತಮ್ಮತನನ್ನು ಮರೆದಿದ್ದಾರೆ. ‘ಸೂಳಕೆ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕರೆಗಳೇ ಕನಾಟಕದ ಹಲವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಳಯಾದರೂ ಜನರ ಕಷ್ಟಾನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಶಾಶ್ವತ ಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಜನ ಇಂದಿಗೂ ಕೈತಲ್ಲಿತೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ವೃತ್ತಿ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ; ಅವರ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿ ಮುಖ್ಯ. ಉಪ್ಪು ತಿಂದ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನೀರು ಕೊಟ್ಟ ಮನೆಗೂ ಕನ್ನ ಹಾಕಬಾರದು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೋರತು, ಹೊಂದಿದ ಸಾಫ್ತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದ್ದೇಶ ಮುಖ್ಯವೇನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರಡೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಡಾಗ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೂಂದು ಒಳೆಯ ನಿರರ್ಥನ ನಮ್ಮ ಜನಪದ ಐಹ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಟುಕೆತೆಯೇನೂ ಅಲ್ಲ ಮೇಲುಕೋಚೆಯಲ್ಲಿ ‘ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರ ಬಾವಿ’ ಎಂದು ನಾಮಕರಣಗೊಂಡ ಎರಡು ಕೊಳಗಳು ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಇಪ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಅಕ್ಕ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತಂಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ಅಕ್ಕ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಹೊಳದಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ನೀರಿದೆ, ತಂಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಹೊಳದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ನೀರಿದೆ. ಹೊದಲು ಅಕ್ಕ ಒಂದು ಕೊಳವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ನಿಷ್ಪಲ್ಳಷ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿದಳಂತೆ. ಆದರ ತುಂಬ ಸಿಹಿ ನೀರು ಬಂತಂತೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ತೈತ್ತಿಪಟ್ಟಿ ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೋಗಳಿ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದ ತಂಗಿ, ತಾನೂ ಅಂತಹ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಂದು ಅಕ್ಕನ ಮೇಲಿನ ಅನೂಯೆಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂಡಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಳವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ನೀರು ಬಂತಂತೆ. ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೂ ಕುಡಿದು ಥೂ! ಎಂದು ಉಗಿದು ಪಕ್ಕದ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಅವರಡು ಕೊಳಗಳೂ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಹೀಗಾದುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಜನಪದರು ಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣಗಳೇ ಬೇರೆ. ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನಿಂದ ಒಳೆಯ ಮನಸ್ಸು ಯಾವ ಸ್ವಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರೋಪಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೊಳವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ನೀರು ಬಂತು. ಆದರೆ

ತಂಗಿ, ಅಕ್ಕನ ಮೇಲಿನ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ, ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ, ಕೊಳಕು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೊಳವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ನೀರು ಬಂತು ಎಂಬುದು.

ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸೆಲೆಗಳ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನೀರು, ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತಾಗಿದೆ. ಯಾರೇ ಆದರೂ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವಾಗ ತಣ್ಣೀರು ಸ್ವಾನ, ಸತ್ತು ತೆರಳುವಾಗ ಬಿಸಿನೀರು ಸ್ವಾನ. ಇವರಡು ಆದಿ-ಆಂತ್ಯಗಳು. ಈ ಆದಿ-ಆಂತ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಗಾವತರಣ ಇದ್ದಾಗೇ. ಯಾವುದೇ ಕಾಲಕ್ಕಾದರೂ ಸುದ್ದಿಗಳು ಹೇಗಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದರೆ ನಾಯಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಚ್ಚಿದರೆ ಅದು ಸುದ್ದಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ ನಾಯಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿದರೆ ಅದು ಮುಖ್ಯವುದು ದೊಡ್ಡ ಸುದ್ದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ವೇಳೆ, ನಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಾರದಿರುವುದು ಸುದ್ದಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ನೀರು ಬಂತಂಬು ಸುದ್ದಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ನೀರಿನ ಬಗೆಗೆ ಇಪ್ಪೆಲ್ಲ ಬವಣ ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಕಂಡು ಕೇಳಿದ್ದರೂ, ನೀರು ಸಮುದ್ರವಾಗಿ ದೂರೆತಾಗ ಆದರ ಆನಂದಕ್ಕೂ ಎನ್ನುವಂತೆ ದುಂಡು ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಲು ಬಂದಾಗ ಹೆಣ್ಣನ ಗುಣಷ್ಟಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಹಲವ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಅಪುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಬಡಿಸುವಾಗ, ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ಅಪುಗನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೂದೂ ಒಂದು. ಆವಳು ಹಿಡಿತದ ಕೈನವಳೇ ದುಂಡುಗಾತ್ರಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿಗಿಂತ ಇಂದು ಆದರ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಹಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಇಂದು ನೀರು ಬರಿಯ ನೀರಲ್ಲ, ಅದು ಭೂಲೋಕದ ಅಪುತ್ವವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಆದರ ಆಪವ್ಯಯ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಅನುಭವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವಿವೇಕವನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕು, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು ನಿಜ. ಆದರೆ, ನೀರಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದಾವುದೂ ಆದಂತೆ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಣ ಹಚ್ಚಾಗಿ ಬೇಕೆಂದಾಗ, ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಕ ಅದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವಬಹುದು, ಹೇಗೋ ಬಿಸುವ ದೊಡ್ಡಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಆಯಸ್ಸು ಎಂದು ಖುಷಿಪಟ್ಟುಹೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀರಿನ ವಿಷಯ ಹಾಗಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಗಿಯಿತೆಂದರೆ ಬೇಕೆಂದನಿಸಿದಾಗ ಆದನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಾವು

ಪಡೆಯಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ನಿಸರ್ಗದ ಕೊಡುಗೆ. ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿವ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಇನ್ನೂ ಪೊಣ ಯಶ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನೀರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೂ ಏನು? ನಮ್ಮ ಅಳ್ಳಾತ ಕವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದೊಂದೇ ದಾರಿ ಎಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಾಮಿ ಮಳೆರಾಯ ಓ ತಂದೆ
ಯಾವ ದೇವರಿಲ್ಲ ನಿನ ಮುಂದೆ
ಮದುವೆ ಮುಂಜಿ ಹೆಚ್ಚ ಮಣಿಮೆಯೆಲ್ಲಾ
ಭೂಮಿಗೆ ನೀನು ಬಂದಂದೆ.

ಕೃತಿ-ಕರ್ತೃ ವಿಚಾರ

ಡಾ. ಡಿ.ಕೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ ಅವರು ದಿನಾಂಕ 13-4-1942 ರಂದು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತುರುವೇಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ದಂಡನಾತೀವರ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಮ್ಯಾನಾರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ, ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾಗಿ, ರೀಡರ್ ಆಗಿ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಅದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು. ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರಹಗಾರರಾದ ಡಾ. ಡಿ.ಕೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ ಅವರು ಅನುಶೀಲನ, ಒಳನೋಟ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಯ, ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯಾವಲೋಕನ ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಮಾತಿನ ಮಲ್ಲರು, ದೇವಗಂಗೆ, ಘಟನೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಜಾನಪದ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಜಾನಪದ ಪರಿಚಯ, ಜನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಜಾನಪದ ಸಮನ್ವಯ, ಜಾನಪದ ಶಿಷ್ಟಪದ ಮುಂತಾದ ಜಾನಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಕನಾಂಟಕ ರಾಜ್ಯ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಾಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯ “ಜಾನಪದ ತಳ್ಳ ಪ್ರಶ್ನೆ” ಹಾಗೂ ಮಂಡ್ಯದ ಜನರಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಟ್ರಾಸ್‌ನ್ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಡಾ. ಜೀಶಂಪ ಜಾನಪದ ತಳ್ಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.

ಈ ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ‘ದೇವಗಂಗೆ’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನದಿಂದ

ಅಯ್ಯುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ‘ದೇವಗಂಗೆ’ ಎಂಬ ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ದಿನನಿತ್ಯದ ನೀರಿನ ಪರದಾಟ, ಜಲಚಕ್ರ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜೀವರಾಶಿಯ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ನೀರಿಗೂ ಇರುವ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ, ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಗಳಿಗೂ ಮಳೆರಾಯನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ, ನೀರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಜನಪದರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗ - ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಕುರಿತು ಹಾಸ್ಯ ಮುಶ್ರೀ ಗಂಭೀರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೀರನ್ನ ಮಿಶ್ರವಾಗಿ ಒಳಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಮೂಲಕ ನೀಡಿರುವುದು ಜೀರ್ಣಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

I. ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅಧ್ಯೆ :

ತೀವ್ರ =ಹೆಚ್ಚಿನ, ಅತಿಯಾದ; ಅಭಾವ =ಕೊರತೆ; ಅನಿವಾರ್ಯ =ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದ; ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ =ಆಶ್ಚರ್ಯ; ಪರದಾಟ =ತೊಂದರೆ; ಅನುಮಾನ =ಸಂದೇಹ; ಬವಕೆ =ತೊಂದರೆ; ಸಮರ್ಪಕ =ಸೂಕ್ತವಾದ, ಸರಿಯಾದ; ಸೌರ =ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ; ವಿಕರಣ =ಮಾಧ್ಯಮದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣಗಳಿಂತ ಪ್ರಸರಿಸುವ ಕಿರಣ; ಇವುತ್ತ =ಇಕ್ಕೆ, ಒಗ್ಗಿಟ್ಟು ಪ್ರೋಫೆಕ್ಟಾರ್ =ಪ್ರಾರಕ್ಷಾದ ಅಂಶ; ಸಮೃದ್ಧ =ಯಥೇಚ್ಚೆ; ಇಹಪರ =ಈ ಲೊಕ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಲೊಕ; ಆವೃತ =ಸುತ್ತುವರೆದ; ಮೂಗುಮುರಿ =ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸು, ತಿರಸ್ಕರಿಸು; ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ =ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಒದಗುವ ವಿಪತ್ತು; ಅತಿವೃಷ್ಟಿ =ಅತಿಯಾದ ಮಳೆ; ಪ್ರದರ್ಶಿಸು =ತೋರಿಸು; ಹಟ್ಟ =ದನ, ಕುರಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿ ಹಾಕುವ ಸ್ಥಳ; ಉದ್ದಟ =ಒರಟ, ಅವನಿಇ; ದುಂದುಗಾರ್ತಿ =ಹೆಚಾಗಿ ವಿಹುರ ಮಾಡುವವರು; ನಿಷ್ಣಾತರು =ನಿಪುಣರು, ಪ್ರವೀಣರು; ವಿಜಯಪತಾಕೆ =ಗೆಲುವಿನ ಬಾಪುಟ; ವೃಂಧ =ಸಮೂಹ; ಸದ್ಗುರಿ =ಒಳಿಯಗತಿ; ಆಪ್ರೋಣ =ಉಂಟದ ಮುನ್ನ ಅಥವಾ ನಂತರ ಅಂಗ್ರೇಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹೀರುವ ಶ್ರೀಯ; ಗೌಣ =ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲದ; ಮುಂಚೊಣಿ =ಮುಂಭಾಗ; ಅಪ್ಪೆಯ =ಪ್ರೋಲುಮಾಡು; ಅಳ್ಳಾತ =ತಿಳಿಯದ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಲೇಖಕರ ಅತಿಥಿಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ತಕ್ಷಣ ಹಿಂತರುಗಿದು ಏಕೆ?
2. ಒಡ ಬೋರ್ಡ್‌ಗೌಡನ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ?
3. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭಾಗವು ನೀರಿನಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ?
4. ಜಲಚಕ್ರ ಎಂದರೆನು?
5. ನೀರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಜನಪದರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೇನು?
6. ಗಂಗಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾನ್ ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗಾಗುವ ಫಲವೇನು?
7. ಭಗೀರಥನು ಏಕೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು?
8. ನೀರು ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ - ಹೇಗೆ?
9. ಮೇಲುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷ ತಂಗಿಯರ ಕೊಳದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಕಢೆಯೇನು?
10. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಲು ಬಂದಾಗ ಗಂಡಿನವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳೇನು?

III. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನೀರು ಮಾಲಾಧಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ?
2. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜೀವರಾಶಿಯ ಹುಟ್ಟಿಗೂ, ನೀರಿಗೂ ಹೇಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿದೆ?
3. ನಾಗರಿಕತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಬೆಳೆದದ್ದು ಹೇಗೆ?

4. ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪ ಪ್ರಣಗಳಿಗೂ ಮಳೆರಾಯನಿಗೂ ನಮ್ಮ ಜನ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.
5. ಗಂಗೆ-ಗೌರಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಆದ ಜಗತ್ತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
6. ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗಗಳೇನು? ಏತದ ಪದಿಸಿ.

IV. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

- 1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಂತ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ.**
ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸು, ಕಣ್ಣಾಡಿಸು, ದಿಗ್ಭ್ರಮು, ಕತ್ತರಿಹಾಕು, ಮೂಗುಮುರಿ
- 2. ಏರುಧ್ವ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.**
ಪಾಪ, ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮ, ನಂಬಿಕೆ, ಸ್ವಾಧ್ರ್ಮ, ಅನುಕೂಲ, ಜ್ಞಾನ, ಶುಭ
- 3. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ಸಂಧಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೆಸರಿಸಿ.**
ಪರೋಪಕಾರ, ನೀರಿಲ್ಲದ, ಗಂಗಾವರೆಣ, ಪ್ರೋಷಕಾಂಶ, ಜಲಾವೃತ್ತ, ಮೂಲಾಧಾರ, ಪಂಡಿತೋತ್ತಮ, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ
- 4. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ ಸಮಾಸಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.**
ದಣಿವಾರಿಸು, ತಣ್ಣೀರು, ಜೀವರಾಶಿ

V. ಚಟುವಟಿಕೆ.

1. 'ಮಳೆಯಿಂದ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಿಂದ ಇಳೆ' - ಎಂಬ ಶೀರ್ಜಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
2. ಜಲ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕಾರ್ಯದ ಕುರಿತು ತಮಿಳುನಾಡು ಸರ್ಕಾರವು ಕ್ರಿಗೊಂಡಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ.

2. ಕುಡುಕ ಕರಿಯಪ್ಪ

- ಎಂ.ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ

ಕುಂಟ ಕುದರಿಮ್ಮಾಲ ಕುಣಕೊಂತ ಬರತಾಳ
ಕ್ಷಾಚಲ ಮರದಪ್ಪ!
ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಮೈಮಾ ಬಾಳ ದೊಡ್ಡದ್ದು,

ಈ ಹಾಡು, ಈ ಮಾತು ನಮ್ಮೂರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಬಿರಪರಿಚಿತ. ಹೊತ್ತು ಮುಖುಗಿ ಮಬ್ಬ ಕವಿಯುತ್ತೇ ಈ ತೊದಲ್ಲುಡಿ ಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಂದು ಉರವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಡುಗಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸ್ವರ ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಕುಡುಕ ಕರಿಯಪ್ಪ ಮನೆಗೆ ಬಂದನೆಂದು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಂತೂ ಅವನ ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿಯನ್ನು ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಿ ಪಿಸಿ ಪಿಸಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕಳೆದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದ ವಿಷಯ. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯವರಗೂ ಈ ಸ್ವರ ಕೇಳಿದವರು ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಕರಿಯಪ್ಪನ ಗುಡಿಸಲು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸಮೀಪ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ಪರಿಚಯ ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಕರಿಯಪ್ಪ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ. ಅವನು ಮರ್ದುದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವನನ್ನು ತಡವಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದಾದರೆ ಅವನ ಬ್ರೇಗುಳ ಸುರಿಮಳೆಯಂತೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು:

ಕರಿಯಪ್ಪನೇನು ಹುಟ್ಟಾಕೆಟಪನಲ್ಲ. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಗೌರವಸ್ಥ ಮನೆನಿನದಲ್ಲಿ ದೇವರು, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದ ಕರಿಯಪ್ಪನ ತಂದೆ ಹನುಮಪ್ಪ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮಗ ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಲೆಂದು ಹನುಮಪ್ಪ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕರಿಯನಿಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತ ಬಂದ. ಮರ್ದುಪಾನ ದುಶ್ಚಿಂತಾದೆ ಚೋಧಿಸಿದ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಕರಿಯಪ್ಪ ತಂದೆಯ ಹಿತವಚನಗಳನ್ನು ಮೇರದೆ ಸದಾಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಇಡ್ಡ ತನ್ನ ಮಗನು ದುಶ್ಚಿಂತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಿದೆ ಸನ್ಯಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹನುಮಪ್ಪನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಪ್ಪ ಸಂತೋಷ ಇಡ್ಡರೆ ಇಂಥ ಮಗನೇ ಇರಬೇಕಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ದೃವದ ಆಟ

ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದ ಹನುಮಪ್ಪ ಮಾರೀಬೇಸೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸಾವನ್ನಪಿಕೊಂಡ. ಹನುಮಪ್ಪ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಹಣವಲ್ಲ ಗುಣ. ಅದೇ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬಳಿವಳಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆಂದು ಆತ ಭಾವಿಸಿರಬೇಕು.

ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಕರಿಯಪ್ಪ ನಿರುದ್ಯೋಗಿ. ಸಂಸಾರದ ಭಾರ ಹೆಗಲೇರಿದಾಗಲೇ ಹಣದ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಯತ್ವದೆ. ದುಡಿಯದೆ ಮನ ಸಾಗಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿದ ಆತನು ಹತ್ತಿಯ ಗರಣೆಯಲ್ಲಾಂದು ಕೆಲಸ ಹಿಡಿದ. ಕೈಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲ ಆದಾಯ, ಖಚಿನ ದಾರಿ ಹತ್ತಾರು.

ಹನುಮಪ್ಪ ಜೀವಂತ ಇದ್ದಾಗ ತೋಟಪಟ್ಟೀಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ದುಡ್ಡು ಗಳಿಸಿ, ಹೇಗೋ ದುಡಿತದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವೈವಹಾರದ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋದವನೇ ಅಲ್ಲ ಕರಿಯಪ್ಪ ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಹೊಸ ಅನುಭವ. ಮನೆಯಲ್ಲ ತಾಯಿ, ತಾನು, ಇಬ್ಬರೇ ಇದ್ದರೂ ಅವರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಗಾದರೂ ಅನ್ನ ಬೇಕಲ್ಲ! ಒಂದು ಉಪ್ಪ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನೆ ನಡೆವಂತಿಲ್ಲ, ಮೇಲಾಗಿ ವ್ಯೇಮುಖ್ಯಪಟ್ಟ ಬಟ್ಟಿಬರೆ ಬೇಡವೇ? ಚಿಂತೆ ತಲೆಗೇರಿತು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕರಿಯಪ್ಪನ ತಾಯಿ ಒಂದೊಂದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡತೋಡಿದ್ದರು. ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಲ್ಲವೂ ನುಂಗಲಾರದ ತುಕ್ಕನಿಸಿದವು ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ. ಆತನಿಗೆ ಸಂಸಾರವೇ ದುಭ್ರಾರವನಿಸಿತು. ಹಗಲಿಡೀ ದುಡಿದು ಮನಿಗೆ ಒಂದರೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅದಚಣೆಯ ಮೇಲೆ ಅದಚಣೆ; ಶೊಂದರೆಯ ಮೇಲೆ ಶೊಂದರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮನಿಗೆ ಬರುವದೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಒಂದಂತೆ ಎನಿಸತೋಡಿತು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ಚಹಾದಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಚಹಾ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕುಡಿದು ಬೇಡ ಎಳೆಯವುದನ್ನು ರೂಧಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡ; ಕ್ಷೇತ್ರ ಮನಃಶಾಂತಿ ಪಡೆಯತೋಡಿದೆ.

ಮಗನಲ್ಲಾದ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕರಿಯನ ತಾಯಿ ಗಮನಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಲು ಮದುವೆಯೇ ಮದ್ದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಅವನಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಸಂತಾನ ಬೆಳೆಯಬೇಕಲ್ಲ - ಎಂಬ ವಾಂಭೆಯೂ ಮುದುಕಿಯ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ. ವರದಳ್ಳಿಕೆ, ವರೋಪಚಾರ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬಡಕುಟಿಂಬದ ಹಣ್ಣೊಂದನ್ನು ಆಕೆ ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆರ್ಥಿಕ ಇಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಿಯಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆಸೆಯೊಂದು ಮೂಡಿತು. ಮನೆಗೆ ಒಂದ ಲಕ್ಷ್ಯ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಡತೋಡಿದೆ. ಕರಿಯಪ್ಪನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಲಕ್ಷ್ಯ ಆತನ ಬಡಬಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚೇತನ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಅವಳು ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದು, ಬಡತನವನ್ನೇ ರೂಧಿಸಿಕೊಂಡವಳು. ತನ್ನ ಗಂಡನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಲೇಂದು ಆಕೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯತೋಡಿದ್ದರು.

ಬದುಕಿನ ರೀತಿಯೇ ವಿಚಿತ್ರ; ಇಷ್ಟು ದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರಿತ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕಿದೆಯಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಳು. ಕೈಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಳಿಸಿದರೆ ತಾವೂ ಸಿರಿವಂತರಾಗಬಹುದಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಕರಿಯಪ್ಪನೂ ಹೊಂಗೊಟ್ಟಿ ಇಬ್ಬರೂ ದುಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕೂಡಿಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಯ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆತ್ಮಗೆ ಅನಂದವಾಯಿತು. ತಾನೂ ದುಡ್ಡಿದ್ದವನೆಂಬ ಹಮ್ಮು ಕರಿಯಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಹೊತ್ತು ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಮುದುಕಿ ತನ್ನ ಮನತೆನ ಬೆಳಗುವ ಹೊಮ್ಮೆಕ್ಕಳಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ಮೋರಿಯಿಟ್ಟಿತೆ ಇದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕರಿಯಪ್ಪ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾದ. ದುಡಿದು ಮನೆಗೆ ಒಂದೊಂದನೆ ಮಕ್ಕಳ ಮುದ್ದು ನಗೆ, ಹಂಡತಿಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಉಪಚಾರ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಮೂರೇ ಗೇಣು ಎನಿಸತೋಡಿತು.

ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾಫ್ತಾರ್ಟ್ ಒಂದ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರ ಮದ್ದಪಾನವನ್ನು ನಿಷೇಧಿ ಸಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ನಿರ್ಬಂಧ ಸಡಿಲುಗೊಂಡು ಕುಡಿಯುವುದು, ಕಚ್ಚುವುದು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸುರಾಭಕ್ತರಂತೂ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಚ್ಚಿದ ಗೊಳಿಯಂತೆ ಕುಡಿಕುಡಿದು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯತೋಡಿದರು. ಅಮಲು ತಲೆಗೇರಿದಾಗ ಅವರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರೇ ಇಂದ್ರಾ-ದೇವೇಂದ್ರರು. ಅವರ ವರ್ತನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಆದೊಂದು ತಮಾಷ ಎನಿಸಿತು. ಆಳಿಮನ ಇಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ವೇಳೆ ಬೆಳಿಲ್ಲ. ಮದ್ದದ ಮೋಜನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಗೆಳೆಯರು ಹೇಳತೋಡಿದಾಗ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೂ ಅದರ ರುಚಿ ನೋಡುವ ಆಸೆಯಾಗತೋಡಿತು.

ಒಮ್ಮೆ ಕರಿಯಪ್ಪ ಗಳೆಯನೊಬ್ಬನ ಮದುವೆಗೆ ಹೋದ. ಮದುವೆಯ ಮನೆಯ ಮೇಜವಾನಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಮದ್ಯ-ಮಾಂಸ; ಕರಿಯಪ್ಪನ ಮನದಾಸೆ ‘ಒಂದು ಕ್ಯೆ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡು’ ಎಂದು ಹೇಳತೋಡಿತು. ಅಂದು ಆತ ಮಾಂಸ ತಿಂದು, ಮದ್ಯ ಸೇವಿಸಿ ತಂದರೆ ನೀತಿಯ ಕಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ನಿಂತ. ಮೊದಲ ಅನುಭವದಲ್ಲಿಯೇ ಆತ ಸ್ವರ್ಗದ ಹೊಸ್ತಿಲದವರೆಗೆ ಹೋಗಿಬಂದ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪರೆಯರು ಕುಶವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಜಗತ್ತು ರಿಂಗಣವಾಯಿತು. ಕರಿಯಪ್ಪ ತನ್ನನೇ ತಾ ಮರೆತ, ಮರವಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮದ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡ. ವಾಹವ್ವಾ! ಎಂದು ಬಾಯಿ ಚಪ್ಪರಿಸಿಕೊಂಡ; ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ಬಿಟಕೆ ಹೊಡೆದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಕುಡಿಯುವುದು ರೂಡಿಯಾಯಿತು. ಅದು ಬರುಬರುತ್ತ ಚಟವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಗಳೆಯರೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿ ಹರಣತ್ತ ಕೂಡಾಗ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಇಹಲೋಕವೇ ಮರೆಯತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯ ಲಷ್ಟಿಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಬಹಳ ದಿವಸ ಬೇಕಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವಳು ಅತ್ಯು ಕರೆದು ಗೊಳಾಡಿದಳು. ಅವಳ ವೇದನೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕರಿಯಪ್ಪ ‘ನಾಳೆಯಿಂದ ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಅವಳ ಸ್ತೋಯ ಮೇಲೆ ಕ್ಯೆಯಿಟ್ಟು ಭರವಸೆ ನೀಡಿದ; ದೇವರ ಹೆಸರೆತ್ತಿ ಆಣ ಮಾಡಿದ. ಆದರೆನು? ಮರುದಿವಸ ಅವನ ಕಾಲುಗಳು ತಾನೆತಾನಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಗಡಂಗಿಗೆ ಎಳೆದು ತಂದಿದ್ದವು. ಈ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಅತ್ಯೇ ಸೊಸೆ ಎದೆಯೆದೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಅತ್ತರು.

ಒಂದು, ಸಂಬಳ ಕ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಿನ. ಗಳೆಯರು ಪ್ರಸಲಾಯಿಸಿ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಟೋಪಿ ಹಾಕಿದರು. ಗಡಂಗದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಕರಿಯಪ್ಪನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಹತ್ತೇ ಕಾಸು. ವಿಷಯ ಅರ್ಥವಾಯಿತು ಲಷ್ಟಿಗೆ. ಅವಳ ಚಿಕ್ಕ ಮನು ಜ್ಞರದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿತ್ತು; ಡಾಕ್ಟರರು ಮನೆಯವರೆಗೆ ಬಂದು ಮೃಲಿ ಹಾಕಿ, ನುಂಗಲು ಗುಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ‘ರೋಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ; ಪ್ರತಿ ದಿನ ಮೃಲಿ ಹಾಕಲೇಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಟ್ರೋಬಿಗಳನ್ನು ಪೇಟೆಯಿಂದ ತರಿಸಿರಿ’ ಎಂದು ಕಾಗದಪೂರ್ವದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಗಂಡನ ಸಂಬಳ ಬಂದೊಡನೆ ಟ್ರೋಬು ತಂದರಾಯಿತೆಂದು ನಿರೇಕ್ಷಿಸಿದ ಅವಳಿಗೆ ಗಂಡನ ಅವಸ್ಥೆ ನೋಡಿ ಕುಸಿದು ಬೀಳುವಂತಾಯಿತು. ಮೃಸುಡುತ್ತಿದ್ದ

ಮಗುವನ್ನು ಗಂಡನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ‘ನೋಡಿ ಇದು ಸಾಯಾ ಇದೆ; ಇಂದು ಜೀವಧಿ ತಂದು ಹಾಕದಿದ್ದೆ ಸತ್ತೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ’ ಎಂದಾಗ, ಕರಿಯಪ್ಪ ‘ಸತ್ತಹೋದ್ದೆ ಹೋಗ್ನಿ’ ಎಂದು ತೊದಲಿದ. ಲಷ್ಟಿಯ ಹೃದಯ ಕಿವುಚಿದಂತಾಯಿತು. ಮಗುವನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿದಳು ತನ್ನ ದುರರ್ಥಪ್ಪಕ್ಕೆ.

ಮರುದಿನ ಬುದ್ಧಿ ಹಿಡಿತಕ್ಕ ಬಂದಾಗ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಪರ್ವತನೆಗಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಿದರಲ್ಲಿ ‘ಇನ್ನೇಲೆ ಕುಡಿದರೆ ನಿನ್ನಾಳೆ’ ಎಂದು ಎಂದಿನ ಹಾಗೆ ಹಂಡತಿಗೆ ಭರವಸೆ ನೀಡಿದ. ವಾಪ, ಲಷ್ಟಿ ತಾನು ಉಳಿಸಿ ಬಚ್ಚಿದ್ದ ಇಪ್ಪತ್ತೆ ದು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಜೀವಧ ತರಲು ಗಂಡನ ಕ್ಯೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕೂಡಲೇ ಜೀವಧ ಕೊಂಡುತರಲು ಸರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಕರಿಯಪ್ಪ ಉಸಿರುಗರೆದು ಹೊಸ್ತಿಲ ದಾಟಿದ; ಕೆಲಸ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಸಂಚಯ ಹೊತ್ತು ಮನೆಗೆ ಮರಳುವಾಗ ಜೀವಧ ಹೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಗೇನಿಸುತ್ತ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಹಂಡದ ವಿಚಾರವೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಸಾಗುವುದೇ ತಡ, ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ರುಣಗುಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣ ಹೇಗೋ ಏನೋ, ಅವನ ಆತ್ಮಸ್ಥಯವನ್ನು ಸಡಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಬಿಟ್ಟಿಫ್ರೆನೆಂದರೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಆ ಮಾಯೆ. ಒಮ್ಮೆ ಜಾರಿದವನು ಕೆಳಗೆ ಜಾರುತ್ತಾನೆ, ಮೇಲೇರಿ ಬರುವುದು ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ದಿನಗಳಿಂದ ಕರಿಯಪ್ಪ ಅಧಃಪತನದತ್ತಲೇ ಸಾಗಿದ. ಲಷ್ಟಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕೂಡಿಸಿದ ಹಣ ಕರಗಿಹೋಯಿತು. ಕ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ಚಿನ್ನದ ಬಳೆ ಕ್ಯೆಬಿಟ್ಟು. ಮನೆಮಂದಿಗಲ್ಲ ಕಣ್ಣೀರೇ ಕೂಳಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಳು ಮುಕ್ಕು ಜೋಳ ಕಾಣಿದೆ ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿದವು. ಲಷ್ಟಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುವುದೊಂದೇ ದುಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ‘ಇದನ್ನಲ್ಲ ನೋಡಲಾರೆ’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಮುದುಕಿ ಪರಲೋಕ ಸೇರಿದಳು.

ಕರಿಯಪ್ಪನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಲಷ್ಟಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಎಂದೋ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಕರಿಯಪ್ಪ ದುಡಿತದ ಬಂದು ಕಾಸೋ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಿರಲ್ಲಿ. ಬಂದಪ್ಪನ್ನು ಕುಡಿತಕ್ಕ ಹಾಕಿ ದುಂದು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಲಷ್ಟಿ ದುಡಿದದ್ದು ಒಪ್ಪೆತ್ತಿನ ಉಟಕ್ಕೂ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಮತ್ತೊಳು ಅರೆಹೋಟೆಯಿಂದ ಸರಕಟ ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೊನೆಯ ಮಗುವಂತೂ

ತೀರ ಚಿಕ್ಕದು. ಹಸಿವೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಅನ್ನರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಅಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಕೊಡುವವರಾರು? ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಹೊಟೆಗೆ ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನಾಟವನ್ನೇ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇದ್ದು ಬಿದ್ದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಳಿದು ಮಕ್ಕಳ ಒಡಲಿಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಕಿ ಮುದುಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆದರೆ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಇದರ ಕಡೆ ಗಮನವೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಸುರಯೋಂದೇ. ಈಗಿಗೆ ಆತ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಕಡೆಯಾಗಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅವನನ್ನು ಮಹಡಿಕೊಂಡು ಹೋದಾಗ ಅವನು ಚರಂಡಿಯ ಬಳಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತೇ ಎಜ್ಜಿಕೊಂಡು, ಕೈಹಿಡಿದು ಮನೆಗೆ ತಂದು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕುಡಿತ ಅವಮಾನಕರವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕುಡಿಯಕೊಡದೆಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಆದೆಲ್ಲ ಅರಣ್ಯಹೋದನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುರಾಪಾನ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖಿ ನೀಡುವದಾದರೂ ಅದು ದೇಹವನ್ನೇ ಹೊರೆಯತೊಡಗಿ ಕುಡುಕನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಅಂಬಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಕರಿಯಪ್ಪನ ಸ್ಥಿರ್ಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಕರಿಯಪ್ಪ ಕುಡಿದದ್ದು ಇಂತಹದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ ಆತ ಮದ್ದ ಕುಡಿದ; ಈಚಲ ಹೀರಿದ; ಇದು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲದಾಗ ಸ್ವಿರಿಟ್ ಕುಡಿದ. ಹೊಸಕೊನೆಗೆ ಬಟ್ಟಸೇರೆಗೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದ ಮಗಿ ಮಗಿ ಕುಡಿದರೂ ಅವನ ಚಟ್ಟ ತೀರಲಿಲ್ಲ. ಕುಡಿದವ್ಯಾಪ್ತ ಕುಡಿಯಬೇಕೆನಿಸಿತು, ಕುಡಿದ ಮತ್ತೂ ಕುಡಿದ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಅವನ ಪುಪ್ಪಸ ಪೂರ್ತಿ ಕೆಳುಹೋಗಿತ್ತು. ಕೈಕಾಲು ಶಕ್ತಿಹೀನವಾಗಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆದರಿದ ತಲೆ, ಹರಪು ಅಂಗಿ, ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿವ ಬಾಯಿ, ಇಂಗಿದ ಕಣ್ಣ ಪಕ್ಕಿಯ ಎಲುವು ಎದ್ದು ಕಾಣಿವ ದೇಹ. ಅಷ್ಟಷ್ಟೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೇಳುವ ಸ್ವಭಾವ. ಈ ಸ್ಥಿರ್ಯಲ್ಲಿ ಜೋಲಿ ಹೊಡಿಯತ್ತ ಸಾಗುವ ಕರಿಯಪ್ಪನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗೊಮ್ಮೆ ಎನ್ನುವ ದುವಾಸನೆ. ಜನರು ಇವನೊಡನೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ, ಕರಿಯಪ್ಪ ಗಿರಣಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಚುಚ್ಚಮಾತ್ರ ಆಡಿದ. ಕರಿಯಪ್ಪನ ಪಿತ್ರ ಸೆತ್ತಿಗೇರಿತು; ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ

ಒದರಾಡತೊಡಗಿದ. ಅಲ್ಲಿದ್ದಪರಿಗೆ ಅದು ಮೋಜು ಎನಿಸಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿದರು; ಕರಿಯಪ್ಪನ ಮೇಲೇರಿ ಹೋದರು. ಗೆಲಾಟೆ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ‘ಕೈಲಾಗದವನು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಹರಿದುಕೊಂಡ’ ಎನ್ನುವ ಗಾದೆಯಂತೆ ಕರಿಯಪ್ಪ ಸರ್ವರನ್ನೂ ಬಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಗಿರಣಿಯ ಒಡೆಯ ಕರಿಯಪ್ಪನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದ. ಬಿದ್ದವರ ಮೇಲೊಂದು ಕಲ್ಲು ಎಂಬಂತೆ ಮೋದಲೆ ಧೃತಿಗಬ್ಬು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ನೌಕರಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಬರಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಇದ್ದ ಕೆಲಸ ಹೋಯಿತಲ್ಲ - ಎಂದು ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ದುಃಖಿವೆನಿಸಿತು - ಅದು ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಿ ಮಾತ್ರ! ಹಂಡತಿ ಗೋಳಿಡುವುದನ್ನು ನೋಡುವ ತಾಳ್ಯಂತೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಉಳಿದರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕರಿಯಪ್ಪ ಕಾಲು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ನಡೆದ. ಗಂಡ ಗಡಂಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟನೆಂಬುದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೋಳೆಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಡಿಯೋಗಿ ಅವನ ಕಾಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ‘ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ್ಗೇಡಿ; ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಜೀವನ ಈ ಗತಿಗೆ ಬಂದಿದೆ’ ಎಂದು ಗೋಗರೆದಳು. ಕೇಳುವವರ್ತಾರು? ಸುರಾದೇವಿ ಕರಿಯಪ್ಪನನ್ನು ಕೈಮಾಡಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜೆಬು ನೋಡಿಕೊಂಡ; ಅದು ಬರಿದಾಗಿತ್ತು. ಹಣ ಕೊಡು ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸೊಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಮುಂದೇನೂ ತೋಕದೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಆತಕೊಡಗಿದಳು. ಕರಿಯಪ್ಪ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಹಡಿದ; ಕಾಸೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ನಾಲ್ಕು ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಡೆದ.

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹಸಿದು ಚಡಪಡಿಸುವ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಆಗಲೇ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ದಿಕ್ಕುಗಾಣದೆ ಶೂನ್ಯವನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೇ ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿಬಂತು; ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ತರೆದಳು. ಕರಿಯಪ್ಪನನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದ ನಾಲ್ಕುರು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ “ಗಡಂಗದಿಂದ ಬರುವಾಗ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಜಾರಿ ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ಕೆಳಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕರಿಯಪ್ಪನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಹೋದರು. ಅವನ ಮುಖವಲ್ಲಿ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ‘ಅಯೋ’ ಎಂದು ಚೇರಿಕೊಂಡು ಗಂಡನ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು. ಅವನ ಪ್ರಾಣವೆಚ್ಚಿ

ಯಾವಾಗಲೋ ಹಾರಿಹೋಗಿತ್ತು ಕರಿಯಪ್ಪ ಮಸಣಕ್ಕೆ ಹೆಣವಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಚೀರಾಟಪನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ್ತವು; ಸರೆಹೊರೆಯವರು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಅವನ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಮರುಗಿದರು. ಮನ್ನಾ ಮಾಡಿದರು. ಅದೋಂದು ದಾರುಣ ಕಥೆ.

ಕರಿಯಪ್ಪನಂತೆ ಕುಡಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮನೆಮಾರು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾವಿಗೀಡಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾವಿರಾರು. “ಮದ್ದಪಾನದ ಚಟ ಮಾನವನನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಒಯ್ಯಿವ ಬಂದು ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಮದ್ದಪಾನದಿಂದ ನೈತಿಕ ಅಧಃಪತನ ಆಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು ಬೇಳೆದು ಮನಃಶಾಂತಿ ನಶಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ನಾಂಧಿಜೆಯವರು ನಮಗೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೇಳುವವರಾರು?

ಕೃತಿ-ಕರ್ತೃ ವಿಚಾರ :

ಹೆಸರಾಂತ ಗದ್ದುಲೇಖಕರಾದ ಡಾ ಎಂ.ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ ಅವರು 1921 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ‘ಹರಟೆ ಮಲ್ಲ’ರೆಂದೇ ಖ್ಯಾತರಾದ ಇವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ, ಹಾಸ್ಯ ವಿದಂಬನಕಾರರಾಗಿ ಶಾಫ್ತನೀಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕನಾರಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವೀರದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಕನಾರಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು 1982 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಇವರು 1992 ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು.

ನಾಟಕ, ಹರಟೆ, ಪ್ರಬಂಧ, ಸಣ್ಣಕೆ, ವಿಮರ್ಶ, ಸಂಶೋಧನೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ‘ಜೀವನ ಜೋಕಾಲಿ’ ಮುಖಾತರ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಗೆಹೋಗೆ, ಗಪ್ಪಚುಪ್ಪ, ತಲೆಹರಟಗಳು ಮೊದಲಾದುವು ಖ್ಯಾತ ಕೃತಿಗಳು. ಇವರು ‘ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಗೆ ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ‘ಕುಡುಕ ಕರಿಯಪ್ಪ’ ಎಂಬ ಸಣ್ಣಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಡುಕನೊಬ್ಬನ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿನನ್ನು ಕುಡಿತದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದುಷ್ಪಟಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಅಂಟೆಹಾಂಡರೆ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊಸೆಗೆ ದುಷ್ಪಟಕ್ಕೆ ಅಂಟೆಹಾಂಡವರನ್ನೇ ಅವು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕುಡಿತ ಇಂದು ಸಮಾಜವನ್ನೇ ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ. ಕುಡಿತದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದ ಅರಿವು ಸಮಾಜದ ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯತನವನ್ನು ರೂಫಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಕತೆಯ ಉದ್ದೇಶ.

I. ಕರಿಯಪ್ಪ ಅರ್ಥ :

ಕುಡಿತಮರ =ತಾಳಿ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮರ, ಹಂಡದ ಮರ; ಕುದರಿ =ಕುದುರೆ; ಮ್ಯಾಲ =ಮೇಲೆ; ಪ್ಯಾಮಾ =ಮಹಿಮೆ; ಬಾಳ =ಬಹಳ; ಮಬ್ಬ =ಕತ್ತಲೆ; ಧಾಟಿ =ರಾಗ, ಲಯ; ದುಷ್ಪಟ =ಕಟ್ಟಿ ಚಟ್ಟ; ಮಾರಿಬೇನೆ =ಪ್ಲೇಗು, ಕಾಲರಾ, ಸಿಡುಬು ಮುಂತಾದ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ; ಹೆಗಲೇರು =ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹತ್ತು; ಗಿರಣೆ =ಕಾರ್ಯಾನೆ; ಗೋಜು =ಗೋಡಿದೆ; ತೋಟಪಟ್ಟೆಯ ಕೆಲಸ =ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಕೆಲಸ; ದುಭರ =ಕರಿಣಾದ, ತಾಳಲಾರದ; ಅಡಚಣೆ =ತೋಂದರೆ, ಅಡ್ಡ; ಕ್ರಿಂಕ =ಅಲ್ಲ ಕಾಲದ; ವಾಂಭೆ =ಅಭಿಲಾಷೆ, ಆಸೆ; ಹಮ್ಮು =ಅಹಂಭಾವ; ಅಳಿ =ನಾಶವಾಗು, ಹಾಳಾಗು; ಕಚ್ಚುವುದು =ಮಾನಸ ತಿನ್ನುವುದು; ವೋಜು =ವಿನೋದ, ತಮಾಷೆ; ಮೇಜವಾನೆ =ಪ್ಯಾಷಾಷಾಧೂಟಿ; ಕಟ್ಟಳೆ =ನಿಯಮ; ಗಡಂಗು =ಸೇಂದಿ, ಸಾರಾಯಿ ಮಾರುವ ಅಂಗಡಿ; ಬಳುವಳಿ =ಕೊಡುಗೆ, ಕಾಣಿಕೆ; ಮೈಲಿ =ಇಂಜೆಕ್ಸ್, ದೇವಿಹಾಕುವುದು, ಸಿಡುಬು ಚುಚ್ಚುಮುದ್ದು; ರಿಂಗಣ =ಕುಣಿತೆ, ಸುತ್ತುವುದು; ಪರಮಾತ್ಮ =ಕಾ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮದ್ದ ಎಂದು ಅರ್ಥ; ಪುಸಲಾಲುಸು =ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸು; ಗೇನಿಸುತ್ತಾ =ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ; ಟೋಪಿಹಾಕು =ಮೋಸಮಾಡು; ಸ್ವರ್ಯ =ಮನೋದಾರ್ಡ್ಯ; ಸುರಾಪಾನ =ಮದ್ದಸೇವನೆ; ಧೃತಿಗಡು =ದ್ವೇಯ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳು; ದುಂಡು =ಅಪ್ಪೆಯ; ಹೊಳು =ಅನ್ನ ಆಹಾರ; ಅರಣ್ಯರೋದನ =ಯಾರಿಗೂ ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರ, ವ್ಯಧಾರಲಾಪ; ಪ್ರಪ್ರಸು =ಶಾಷ್ಟ್ರಸಕೇಶೆ; ಇದ್ದಬಿದ್ದು =ಇರುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾಗೂ ಒಡಲು =ಹೊಟ್ಟಿ; ಜೋಲಿಹೊಡೆ =ತೂರಾಡು; ಕೂಡು =ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳು; ಷಿತ್ತನೆತ್ತಿಗೇರು =ಕೊಪಗೊಳ್ಳು; ಗೋಗರೆ =ಚೊಬ್ಬಿಡು;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಕರಿಯಪ್ಪನು ತಂದೆಯ ಹಸರೇನು? ಅವನು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು?
2. ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ದುರ್ಭರವೆನಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು?
3. ಕರಿಯಪ್ಪನಲ್ಲಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತಾಯಿ ಏನು ಯೋಚಿಸಿದಳು?
4. ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗೆ ಮದ್ಯಪಾನದ ರುಚಿ ನೋಡುವ ಆಸೆ ಏಕಾಯಿತು?
5. ‘ಸತ್ಯ ಹೋದ್ದೆ ಹೋಗ್ಗಿ’ ಎಂದು ಕರಿಯಪ್ಪ ಏಕೆ ತೊಡಲಿದನು?
6. ಕುಡುಕ ಕರಿಯಪ್ಪನು ರೂಪ ಹೇಗಿತ್ತು?
7. ಗಿರಣೆಯ ಒಡೆಯ ಕರಿಯಪ್ಪನ್ನು ಯಾಕೆ ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದನು?
8. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಚೀರಾಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?
9. ಗಾಂಧಿಜಿಯವರು ನೀಡಿದ ಎಚ್ಚರದ ಮಾತುಗಳೇನು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಹನುಮಪ್ಪನು ಕಿರುಪರಿಚಯ ನೀಡಿರಿ.
2. ಕರಿಯಪ್ಪನು ಬಾಳ ಗೆಳತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಕಳೆದ ಸಂತಸದ ದಿನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.
3. ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಕರಿಯಪ್ಪನು ಮದ್ಯ ಸೇವನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ಪ್ರಾಟನೆಯನ್ನು ಸಮಾಖ್ಯವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
4. ಸುರಾಪಾನದಿಂದ ಕುಡುಕ ಕರಿಯಪ್ಪನಿಗಾದ ವಿಷಮು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.
5. ಕುಡುಕ ಕರಿಯಪ್ಪನು ದಾರುಣ ಕರೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
6. ಕರಿಯಪ್ಪನು ಪಟ್ಟಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪಾತ್ರ ಪರಿಚಯ ನೀಡಿರಿ.

IV. ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆದು ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.
ತೊದಲ್ಲುಡಿ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಾಚಾರಿ, ಸನ್ಯಾಗ್ರ್ಹ, ಪರೋಪಕಾರ, ಮನದಾಸೆ, ಸರೆಗೊಡ್ಡಿ ಉಸಿರುಗರಿದು, ತನ್ನಾಟ, ದುಕ್ಕಟ, ವರೋಪಚಾರ, ಹೊಗೊಟ್ಟಿ
2. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪದ ಬರೆಯಿರಿ.
ಬಡತನ, ಇಹಲೋಕ, ಅಧ್ಯಷ್ಟ ಮಾನ, ಒಡೆಯ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಕಷ್ಟ ಆದಾಯ, ದುರ್ಗತಿ.
3. ಈ ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅನುಕರಣಾ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.
ಪಿಸಿಪಿಸಿ, ಮೊನ್ಝೆಮೊನ್ಝೆ ಎದೆಯೆದೆ, ವಾಹವ್ಯಾ ವಿಲಿವಿಲಿ, ಒದ್ದಾಡು, ಮಗಿಮಗಿ, ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಮೊದಲಾದವು.
4. ಈ ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ನುಡಿಗಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಿರಿ.
ಪುಸಲಾಯಿಸು, ಸರೆಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡು, ಕ್ಯೆಬಿಟ್ಟಪ್ಪ, ಕಣ್ಣೀರೇ ಕೊಳಾಯಿತು, ಇತ್ತನೆತ್ತಿಗೇರು, ಬಿದ್ವಪರ ಮೇಲೊಂದು ಕೆಲ್ಲು ಬರಸಿದಿಲು ಬಡಿ, ಮಣ್ಣಮಾಡು ಮೊದಲಾದವು.
5. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ ವಾಕ್ಯ ರಚಿಸಿರಿ.
ನುಂಗಲಾರದ ತುತ್ತು ಬಡಪಾಳು, ಹೊಸಚೆತನ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೂರೇ ಗೇಣಿ, ಕ್ಯೆಲಾಗದವನು, ಒಂದು ಕ್ಯೆ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡು.
6. ಬಟ್ಟೆಬರೆ, ತೋಟ ಪಟ್ಟ ಯಂತರ ಜೋಡು ಪದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸಿರಿ.
7. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ತದ್ವಾ ತಿಳಿಸಿರಿ.
ಸ್ವರ, ಭಕ್ತಿ ಸೃಜನ, ಉದ್ಯೋಗ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸ್ವರ್ಗ

V. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಮದ್ದಪಾನ, ಗುಟ್ಟಾ, ನಶ್ಯಾ, ಹೊಗಸೊಪ್ಪು ತಿನ್ನುವುದು, ಧೂಮಪಾನ ಮುಂತಾದ ದುಶ್ಚಂಗಳಿಂದ ಮಾನವನಿಗೆ ಆಗುವ ತೊಂದರೆಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.
2. ನಿಮ್ಮ ಉಲಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಚಟಗಳಿಗೆ ಈಡಾದವರನ್ನು ಸರಿ ದಾರಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರಿ.

3. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ

- ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ

Religion is there not to change the world but to keep it as it is for the benefit of those who get the best out of it.

J.D. Bernal

ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಕುರುತಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಧರ್ಮ ಕುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಆಗಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅದನ್ನು ಯಾರೋ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಿಜ್ಞಾನಿಯೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿನೇ ಎಂಬ ಶ್ಯೇಲಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವೆ ತಿಕ್ಕಾಟದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗಿ ಅವರೆಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿದೆಯಂಬುದು ಇದರಭ್ರ. ಇದೇ ಸಮನ್ವಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೂ ಸಹ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಾಗಲಿ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸುವಾಗಲಿ ತನ್ನ ನಿಯಮಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಇತರ ನಿಯಮಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿ ತನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಲಾರ. ಧರ್ಮದ ನಿಟ್ಟಿಂದ ಸತ್ಯಾನ್ವಯಾರ್ಥಿಯ ಮಾರ್ಗ ಯಾವುದಿದೆಯೋ ಅದನ್ವಲಂಬಿಸಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯದತ್ತ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅಂತೆಯೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಳತೆಗೋಳನು ಧರ್ಮದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೆ ಅದು ತನ್ನತನವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಗಾಧ ಪಣಿನ್ನು ತಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಧರ್ಮ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಮನ್ವಯ ತಂತ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ, ಅದರೆ ಈ ಅವಶ್ಯಕತೆ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಲ್ಲ;

ನಮಗೆ ಯಾವುದರ ಬಗೆಗೇ ಆಗಲಿ ಜ್ಞಾನ ಹೇಗೆ ಲಬಿಸುತ್ತದೆ? ಅದು ಕಾಲಗಭ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲೋ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿರುವಂಧ ವಸ್ತುವೆ. ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದು ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೇ? ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶಕ್ತಮಾನದ ನ್ಯಾಟನ್,

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಾನಗಂತ ಕಡಿಮೆ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆದ್ದವರು, ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಾನಗಿದ್ದಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಮಟ್ಟ ಅವನಿಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಇದರಭಾವಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಒಟ್ಟು ಜ್ಞಾನದ ಸಂಭಾರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಟನ್ ಅರಕ್ಷಿತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾರಿಶ್ರಿಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಧಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಂತಕ್ಕ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರತಿ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಸ್ತೃತಗೊಳ್ಳಲಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಪರಿಪೂರ್ವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ ನಮಗಂತೂ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಬಹುತ್ವಾಗಿ ಮುಂದಿನವರಿಗೂ ಇದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ತಿಳಿಯದ್ದು ಸದಾ ಕಾಲಕ್ಕೂ ತಿಳಿಯದೆಯೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಯದ್ದನ್ನು ನಾವೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೇ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದು ತಿಳಿಯದ್ದನ್ನೇಷ್ಟೇ ಮುಂದಿನವರು ತಿಳಿಯತಾರೆ. ಆಗ ಮತ್ತೆ ಇಂದಿಲ್ಲದ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಉಧ್ವಿಷಿಬಹುದು. ಹಾಗಿದ್ದಾಗ್ನೂ ಮಾನವ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನೆಂಬುದು ನಿಜ. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮದೇ ಕೊನೆಯ ಪೀಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಮಾನವ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮಾರಕಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿದ್ದರೆ ಮಾನವ ಜನಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಬಹುಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾದಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ತಪ್ಪೇನಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಇತಿಹಾಸವು ಮುಂದಿನ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಷಾಂತಿಯಲ್ಲವೇ?

ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಾನವ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ಅಥವಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ತಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಸ್ತೃಯವೇನೋ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಿದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಕಂಡು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಾಯವಾಗುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಖಿಗ್ಗೇದದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ (ಖಿ 1.24.10) ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದನ್ನು ಇಂದಿನ ಕವಿ ತನ್ನ ಕವನದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ವಿಸ್ತೃಯ ಈಗ ಬೇರೆ ತರನಾದದ್ದು ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಕವಿ ಪದ್ಧತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗಬೇಕೆಂದು ಇದರ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನನ್ನು

‘ಶತಿ’ ಎಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. (‘ಶತಿ’ ಎಂದರೆ ಮೊಲ. ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಮೊಲ ಇರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಶತಿ). ಈ ಶತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೇಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆತಿದೆ: ಅಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಗಳಿವೆ, ಕಲ್ಲುಗಳಿವೆ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲ ನೀರಿಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಯಿಲ್ಲ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೂ ಯಿವತಿಯೋಬ್ಜಿನ್ನು ‘ಶತಿಮುಖಿ’ ಎಂದು ಈಗಲೂ ವರ್ಣಿಸಬಹುದು. ಅದು ಕವಿಪದ್ಧತಿ. ಆದರೆ ಇದು ವಿಜ್ಞಾನ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಆಗಲು ಬರುತ್ತದೆಯೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆಂದರೆ ನೂತನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸಾಬಿತಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಕವಿಯು ಚಂದ್ರನನ್ನು ‘ಶತಿ’ ಎಂದಾಗ ಆದರಲ್ಲಿ ಜಾಣ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದೊಂದು ಕಾರಣವಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನಿಯು ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅವನು ದಡನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ವಿಜ್ಞಾನಿಯು ಗ್ರಹಣ ಮೋಕ್ಷದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಥಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಜ್ಞಾನವು ಉದ್ದೇಶನದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ತನಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದು ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಾನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾಗದಂತಹ ನೂರಾರು ಸನ್ವಿಷೇಷಗಳಿವೆ, ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ಮೂದಲೀಕೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತಪ್ಪುಗ್ರಹಿಕೆಯೋಂದಿದೆ. ಆದೇನೆಂದರೆ ವಿಜ್ಞಾನವು ತಾನು ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ವಿಜ್ಞಾನಿಯೋಬ್ಜಿ ಹಾಗೇನಾದರೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅವನು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಪಬಾರವೆಸಿದಂತೆ, ಅಷ್ಟೇ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವನ್ನು ಧರ್ಮ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿರುವ ಸತ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾತವಾದ ವಿಷಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಧರ್ಮ.

ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಳಿ ಮೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗಲಿ ವಿರೋಧವಾಗಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. ಧರ್ಮದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಂದಂತವನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿ

ಸುವರೆಲ್ಲಾ ಅಥಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ದಿನನ್ತೆ ಧರ್ಮದ ಮಾತನ್ನೆ ಆಡುವರೆಲ್ಲಾ ಸಜ್ಜರೂ ಅಲ್ಲ ಧರ್ಮ ವಿರೋಧಿಯೆಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ, ವೈಚಾರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ಯದ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮತ್ತು ಒಳೆಯ ನಡತೆಯ ಶತ್ರುವೆಂದಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರವಾಗೆಯಿಂದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೊಟಕು ಗೊಳಿಸುವುದು ಧರ್ಮವೇ ಹೊರತು ಧರ್ಮವಿರೋಧವಲ್ಲ.

ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ಭರಿಸುವ ನಿಯಮ (ಧಾರಣಾ ದ್ವಾರಾ ಮಿತ್ಯಾಹುಃ), ಅದು ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವ ಆಪಾದನೆಯೂ ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾದ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಿಷ್ಣೆ : ‘ಧರ್ಮ’ ಎಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥ ಏನೇ ಇರಲಿ, ನಿಜವಾಗಿ ಆಚಾರದಲ್ಲಿರುವುದೇನು? ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಮತಧರ್ಮ. ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಆಚಾರಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕ್ರಮ. ಯಾವುದೋ ದೈವಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಶ್ವವಸ್ತೆಲ್ಲಾ ನಿಯಮಿಸಿದೆ; ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ-ಪೂಜೆ-ಯಜ್ಞ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ; ಆ ಶಕ್ತಿಯ ಶ್ರದ್ಧಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಿಲುಕುವಂಥದಲ್ಲ; ಕೆಲವು ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಆ ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಇದರಿಂದಾಗಿ ಆವರಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧಿನ ಉಂಟಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸ್ತ್ಯದ ಅರಿವು ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ; ಹಲುಮಾನವನಿಗೆ ಆಂತಹವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿ ಲಭಿಸಬಹುದು.— ಇದು ಧರ್ಮಪಂಥದ ನಿಲುವು. ವಿಜ್ಞಾನಪಂಥದ ನಿಲುವು ಇದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ವಿಜ್ಞಾನವೂ ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಆಚಾರಗಳ (ಅಥವಾ ಪದ್ಧತಿಗಳ) ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕ್ರಮ. ಆದರೆ ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಆಧಾರ ಬೇರೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗಿರುವ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಫಲವೇ ಈ ವಿಶ್ವ ಎಂಬುದು ಅದರ ಆಧಾರ, ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾನವ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯತ್ತಾನೋ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವನು ಹಿಡಿತ ಪಡೆಯಬಲ್ಲ. ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ-ಪುನಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಬದಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ತರ್ಕ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳ ಅನುವಿಲ್ಲದೆ ಆ ನಿಯಮಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೂ ಅಶಕ್ಯ. ಆ ನಿಯಮಗಳು ನಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಬಾರದಂತಹವಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಮಾನವನ ಸತತ ಹೋರಾಟವು ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಧಿ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾನವ ಕೇವಲ ಅಸಹಾಯಕತೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸೂರಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ತಾನು ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನದ ಸತ್ಯಾಸ್ತ್ರತೆಯನ್ನು ಮಾನವ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಫ್ವಿಲ್ಲ; ಪಾತಂಜಲ ಯೋಗಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ‘ಭುವನ ಜ್ಞಾನಂ ಸೂರ್ಯೋ ಸಂಯಮಾ’ ಎಂಬ ಮಾತೋಂದಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಯಾವ ಸೌಷಾಟದಲ್ಲಾ ತೊಡಗದೆಯೇ ವಿಶ್ವಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಂದು ಅದರ ಸೂಚನೆ. ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ (ಧಾರಣಾ, ಧ್ಯಾನ ಸಮಾಧಿ) ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಜ್ಞಾನ ಸರ್ವಸ್ವಾರ್ಥ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ! ಅದರೆ ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಏನನ್ನೂ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ!

ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ತಳಹದಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷಾದಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರಡರ ನಡುವಣ ತಿಕ್ಕಾಟ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸ್ವಭಾವಾದ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿರವಾದಗಳ ನಡುವಣ ಪ್ರಷಾಣ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಣ ದ್ವಾರಾ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಪ್ರಷಾಣಗಳು ಒಂದು ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವೇನೂ ಇಲ್ಲ; ದೈವಿಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂಬುದಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ನಿಯಮದ ಆರಿವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೆಂದೋ ದೈವಶಕ್ತಿಯೆಂದೋ ತೋರಬಹುದು, ಅಷ್ಟೇ. ಇದು ಸ್ವಭಾವಾದ. ಇಂದಿನ ವಿಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಭೂತ ಭಾವನೆಯು ಹಿಂದಿನ ನಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವ ವಾದದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆಯನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವ ಏಕತಾನತೆ ಕಾಣಬರುವುದು ಕೇವಲ ಅಪುಗಳ ಉಗಮಸಾಫ್ವಿದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ನಂತರದ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಅಪು ಭಿನ್ನ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಣಾಲೆಯಲ್ಲಾ ಇದರ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನೀಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳಬಹುದು : ವೇದ ಮತ್ತು

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಗೃಹಿಸಿದರೆ ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮುಗ್ಗೇದದ ಒಬ್ಬ ಕೆಂದಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೆವಿತೆಯು ರಥವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಡಗಿಯೋಬ್ಬನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಆತ ಬಡಗಿಯನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ತೆಗಳುವುದಿಲ್ಲ ಮುಗ್ಗೇದದ ಒಂದು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ (1.130.6) ಬಡಗಿಯನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಂದರೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದರೆ ‘ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ’ ಮಾತ್ರ; ಬಡಗಿಯ ಜ್ಞಾನ ತುಚ್ಛವಾದದ್ವಾರಾ ದೃಷ್ಟಿಕ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ‘ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ’ ಕೆಲವು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮುಷಿಗಳ ಸೊತ್ತು ಮಾತ್ರ. ಅದೊಂದು ರಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬುದು ವೈಭವಪೂರಿತವಾದ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅಮೂರ್ತಿ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಯಾಜ್ಞವಲ್ಯು, ಜನಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೇಧಾವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಲಭ್ಯ. ಆದರೆ ಅವರು ಈ ರಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಾಲವ್ಯಯ ಮಾಡುವಾಗ ಅವರ ಉಪಕಾರ ನಡೆಯಬೇಕಿಲ್ಲ ಅದನ್ನಾರು ಮಾಡಬೇಕು? ಬೇರೆಯವರ ಉತ್ಪಾದನೆ ತಮ್ಮದಾಗುವಂತಿರುವಾಗ ರಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇವರು ‘ಶ್ರಮ’ ವಹಿಸಬಹುದು! ಹೇದದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಂಪುಂಡಿಲ್ಲತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆಯೇ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವಂತಿರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾತ್, ಶೋಷಣೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಫಿಡುಗಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ ರಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಲಿ ದೃಷ್ಟಿಕ ಶ್ರಮದ ತೆಗಳುವಿಕೆಯಾಗಲಿ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಬೆಳೆದು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನವೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಅಥವ ಮಟ್ಟದ ಉತ್ಪಾದನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ರಾಜರು ಮತ್ತು ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ವರ್ಗದ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಣಾಲೀಕೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅದೇ ಭಾವನಾವಾದ (Idealism) ದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನೆ. ಶೋಷಕ ವರ್ಗದ ಅಶ್ವಂತ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಅದು. ಅದರೊಟಿಗೆ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದ, ಅಂದರೆ ದುಡಿಯುವ ಜನದ, ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದೆಂದರೆ ಭೌತಿಕವಾದ (materialism). ದುಡಿಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸುಳ್ಳಿಂದು

ವಾದ ಹೂಡಲಾರ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ಗದ್ದೆಗೆ ಬೇಕಾದ ನೀರು, ಆಗತ, ಪ್ರೇರು, ಗೊಬ್ಬರಗಳೆಲ್ಲಾ ‘ರಹಸ್ಯ’ವಲ್ಲ ಆವಿಲಿದಿದ್ದರೆ ಬೆಳೆ ಇಲ್ಲ, ಆಹಾರವಿಲ್ಲ. ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂತರೆ ಅವನಿಗೂ ಅನ್ನವಿಲ್ಲ ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನಿಗೂ ಅನ್ನವಿಲ್ಲ! ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯ ಸೆಣಾಟ ನಡೆಸಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆ ದುಡಿಮೆಗಾರ ಕಚ್ಚಾವೇದಾಂತಿಯಲ್ಲ ಅವನೊಬ್ಬ ನಿಷ್ಘಾವಂತ ವಿಜ್ಞಾನಿ. ಭಾವನಾವಾದಿಯಂತೆ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಉದುರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನರಿಯುವವನು ಅವನು ತಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇ ಸತ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಸುವುದನ್ನು ಅವನು ಭಾವನಾವಾದಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಭಾವನಾವಾದಕ್ಕೆ ಉರುಗೋಲು ಧರ್ಮ; ಭೌತಿಕವಾದಕ್ಕೆ ಉರುಗೋಲು ವಿಜ್ಞಾನ.

ಇವರಡೂ ಈ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವ ಹೊದಲು, ಅಂದರೆ ಅಶ್ವಂತ ಪ್ರಾಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರಡೂ ಒಂದೇ ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಅಂದಿನ ಮಾನವನ ಪ್ರಕೃತಿ ಜ್ಞಾನ ಅಶ್ವಂತ; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮಗಳು ಪಕ್ಷಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಹಿಡಿತವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮುಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾದಿಂದ ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲ ಘಳಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿಲಾಯಿತೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯಿಂದ ಹೊರಗಣ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿ ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಮಾಂತ್ರಿಕತೆ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಜಾಲಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಪ್ರಾಯಾಣಿಕರಲ್ಲದ, ಪ್ರವಾದ ಪ್ರರೂಪನೆಸಿಕೊಂಡ ಬಾಬಾಗಳ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಹೊದಲು ಮುಗ್ದಮಾನವ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರ್ಗವೇ ಈ ಪ್ರೇರ್ಯಕ್ಕಿ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆ. ಅದರಿಂದ ನಿಜಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿತೆಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿನ ನಿಷ್ಪೇ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು ಇಲ್ಲವೇ ಮಾನಸಿಕ ತುಮುಲ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತೆ ಬಾರದಿದ್ದಾಗೆ ದಂಪತ್ತಿಗಳು ಬರಿಮೈಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹೊಲವನ್ನು ಉತ್ತರೆ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಪ್ರತಿಇತಿ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕೆದವನು ತನ್ನ ಮುಜುಗರವನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದೊಂದು ಮಾರ್ಗ, ಅಷ್ಟೇ ಹಲವು ತಾಪಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದವನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಥಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವೇಯ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸ್ವರೂಪ ಇದನ್ನಬಹುದು.

ಜಾರ್ಜ್ ಥಾಮಸ್ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾತ ವಿದ್ಯಾಂಶರು ಮಾರ್ಪೋರಿ ಪಂಗಡದ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವನ್ನಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನಾಂಗದವರಲ್ಲಿ ಹೆನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳು ಅಲೂಗಡ್ಡೆ ಬೆಳೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತಪೋಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂತೆ. ಸಸಿಯು ಸುಂಟರಗಾಳಿಯ ಪ್ರಕ್ರೋಪಕ್ಕೆ ಆಹುತಿಯಾಗಬಹುದಾದಂತಹ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಅವರು ಈ ಸ್ವತ್ತದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು. ಸುಂಟರಗಾಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಸಿ ಮತ್ತು ಲತೆ ಹೇಗೆ ತತ್ತರಿಸಿ ನಲುಗಾಡುವುವೋ ಹಾಗೆ ನಲುಗಾಡುವುದು ಆ ಸ್ವತ್ತಭಂಗಿಯ ಸಾರ. ಗಾಳಿಯ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರಂತೆ ನಲುಗಾಡಿ ಅಮೇಲೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ಸಸಿಯೂ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರ ಸುದೃಢ ನಂಬಿಕೆ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಸ್ವತ್ತದಿಂದಾಗಿ ಸಸಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯೇ: ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಾದರೆ ಮಾರ್ಪೋರಿಗಳ ನಂಬಿಕೆ ವರೆಗೆಯೇ ಉಳಿಯಿತು? ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಗಾಢ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತಾಳಿದ ಮಾರ್ಪೋರಿ ಹೆನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳು ನಂತರ ಆಲೂಗಡ್ಡೆ ಸಸಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ಸಲಹುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಉಳಿದೇ ತೀರುತ್ತದೆಂಬ ಖಾತರಿ ಅವರಿಗೆ. ಹುಮ್ಮಣಿನಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅವರು ಕೃಷಿಯನ್ನು ವ್ಯಾದಿ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಸಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಫಲ ನೀಡುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಸ್ವತ್ತದಿಂದ ಸಸಿಗೆ ಚೇತನ ಬಂದಿತೆಂದು ಅವರು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ, ಪೂಜೆ, ಅದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಾತೆಯು ಸಾಂಕ್ಷಣ ಗೊಳ್ಳುವುದು, ಎಲ್ಲ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಇಂತಹ ಭಾವನೆಯೇ ಮೂಲಸಾಧನ; ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳೇ ಯಿಜ್ಞಾದಿಗಳ ಪೂರ್ವ ಸ್ವರೂಪ. ಅಂತಹೇ ಇದು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಆಗರ. ಏಕೆಂದರೆ, ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮವನ್ನಿರುತ್ತ ಕೃಷಿಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನಾಟು ಮಾಡುವುದು ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಆಚಾರಗಳ ಮೂಲಕ್ಕೇ. ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಿಂತಲೂ ಹೊರಗಣ ಪ್ರಪಂಚದ ನಡತೆಯ ನಿಯಮ ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯವಂಬ ಅರಿವುಂಟಾಗುವುದೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಏಕಸ್ವಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ತನ್ನ

ಉತ್ತಾದನಾ ಸಾಮಧ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿದಿರಲು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವ ಕಾರಣವೆಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾನವನಿಗೆ ಅನಿಸಿದಿದ್ದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಕಡೆಗೆ ಅವನು ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಉಂಟಾಗುವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಆಗ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಅವನು ಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಯುಗದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಮಾನವ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೊಳೆಗಳಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ತನಗೆಟುಕದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಾಗಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ, ಅದರ ಪೂರ್ವಕೆಯಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಭವ್ಯತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿ ಆ ಸಿರಿಯನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೋರೆಯುವುದು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಸ್ವಭಾವ. ಈ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು Romantic dream ಅಥವಾ Utopian dream ಎಂದು ಅಂಗ್ಗಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರ ಮಾನವನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅದೂಂದು ಕನಸಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಬಲ್ಲುದು. ಧರ್ಮದ ಉತ್ತಮ ಕೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಆದ್ಯಾತ್ಮಾನ ನೀಡಬೇಕು. ದುರ್ಬಲನಾದ ಮಾನವ ಪ್ರಬಲನೋ ಎಂಬಂತೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ತನಗೆ ನೀಡಬಹುದಾದ ದೃವೀಶಕ್ತಿಯ ಮರೆಮೋಗುತ್ತಾನೆ, ಭಾರಮಕ ಸುಖವನ್ನಾಣಿತ್ತಾನೆ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವೇಚಾಗಿ ಮಾನವ ಸಮಾಜ ಇದಾವುದನ್ನೂ ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರೂಪಾಂತರವನ್ನೂ ಹೊಂದಲಾರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೋಂದೇ ಸಾಧನ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯೋಂದೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ.

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಗಳು ಒಂದೇ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅವು ಅನುಸರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಧ್ಯೇಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಆಗ್ಗೆ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯೇತ್ಸಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನವನ ಅಸಹಾಯಕತೆಯ ಅಂಶನ್ನು ಧರ್ಮವು

ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿತು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಸಿತು. ತನ್ನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ಹೊರತು ಮಾನವ ಹೊರಗಳ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನಂತಹ ಹತೋಟಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಲ್ಲವನ್ನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಈ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ತೀರ್ಮಾನ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನಾವರಿಸಿದ್ದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಎಪ್ಪು ಜ್ಞಾನ ಲಭ್ಯವಿತ್ತೋ ಅಷ್ಟನ್ನೇ ಮುಂದುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಚ್ಚೆಯನ್ನಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ತೊಡಗಿದಾಗ ವಿಜ್ಞಾನದ ಬೀಜ ಬಲಿಯ ತೊಡಗಿತ್ತನ್ನಬಹುದು. ಅದು ಬೆಳೆದಂತೆ ಮಾನವನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚತ್ತೆ ಹೋಯಿತು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮವನ್ವರಿತು ಅದನ್ನು ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಸವಲತ್ತುಗಳೂ ಹೆಚ್ಚವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿಧ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳಿರುತ್ತಾರು: ಒಂದು, ಇಲ್ಲದ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸುಖಗಳನ್ನು ವ್ಯೇಯಕ್ಕೆ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರು ಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ದುಕ್ಕಾಗುವುದು; ಇನ್ನೊಂದು, ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರತ್ತ ಹೊರಳಿ ನೈಜಸುಖವನ್ನು ಎಪ್ಪು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಗೂಳಿಸಲು ತಪಕಿಸುವುದು. ಒಂದು ಧರ್ಮ, ಇನ್ನೊಂದು ವಿಜ್ಞಾನ ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು? ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪರಿಮಿತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಮಾನವನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಪರಿಮಿತಿ ಇದ್ದೇ ತೀರಬೇಕು.

ಚರಿತ್ರೆಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಧರ್ಮ ಅಡ್ಡಿಯಂಟು ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರುವವು ಬೌದ್ಧಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಾಂದ್ರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದೆಯೇ? ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಕೈಸ್ತ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಎಣೆಯಲ್ಲದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ ಗೆಲಿಲಿಯೋವಿನಂತಹ ವಿಜ್ಞಾನಿಯ ಜೀವನ ಇಡಕ್ಕೊಂದು ನಿದರ್ಶನ. ಗೆಲಿಲಿಯೋ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನಾತನಾಗಿಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಗಿಯಾದೊನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂಬ ಖಿನೋಜ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೋಬ್ಬಿಧ್ಯ ಅವನೇನೂ ಕೈಸ್ತ್ರ ಧರ್ಮದ ಶತ್ರುವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಚರ್ಚಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಗೌರವ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿದ್ದವು. ಅದರೂ ತನ್ನ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಸೂಚಿತವಾದ ಘಳಿತಾಂಶವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ

ಮಾಡಿದ. ಕೈಸ್ತ್ರ ಮತ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನನ್ನು ಧರ್ಮದ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಶತ್ರುವಿಂದು ತೆಗಳಿ ಜೀವಂತ ಸುದುವಷ್ಟು ನೀಡುವುಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಕೂಡ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಚರ್ಚ್ ಹೇಸಲಿಲ್ಲ. ಆತನನ್ನು ಬಿತೆಗೇರಿಸಿ ಸುಟ್ಟರು. ಹಾಗೆ ಆತ ಬಿತೆಯೇರಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಪಾದಿ ಕೈಸ್ತ್ರ ಧರ್ಮದ ಹೆಸ್ತರುತಾದ ಶಿಲುಬೆಯೋಂದನ್ನು ಆತನತ್ತ ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ಚುಂಬಿಸಿಯಾದರೂ ಪಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದನಂತೆ. ಬೂನೋವಿಗೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಯಿಜ್ಞದ ಅಗತ್ಯ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ, ಶಿಲುಬೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಸುಖಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದನಂತೆ ಅವನು. ವಿಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆ ಕ್ಷಣಾದಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟಿತಾಯಿತೆಂದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ ಇಂತಹ ನಿಷ್ಪರದ ಮಾರ್ಗ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮಾರ್ಗ, ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾದಿಕೇಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಶ್ರಮಿಸಿದವರು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕರಿಣಾದ ನಿಷ್ಪರಹನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾರರ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಾಯ ಫೋರ್ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನೆದುರಿಸಿ ತಮ್ಮ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಿಂಜರಿಯದ ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗ್ರಾಹಿಸಿ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಹೊರಟ ಇವರು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೂ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಹತಮಾರಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು.

ಇಪ್ಪೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ತುಳ್ಳಸಾಮಗ್ರಿ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಂಕಷ್ಟಿಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದುಡಿದಿರುವ ಧೀಮಂತರನೇಕರು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಬದರಿಯಿಂದ ಹೆದರಾಬಾದ್ವರೆಗೆ ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದನ್ನೂ ಸಹ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಜಿ.ಡಿ. ಬಿಲಾರ್ ಅಂಥವರನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಅನೇಕ ಪುರೋಗಾಮಿ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಭಂಡಾರಗಳು ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ. ಭಕ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂತರಾಗಲಿ, ನಂತರದ ವಚನಕಾರರಾಗಲಿ ಈ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರುವಂಥರೇ. ಅವರ ಮಾರ್ಗ ಇಂದಿನ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾಗಿ

ಕಾಣದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಖಂಡಿತಕ್ಕೂ ಅದು ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ಚೆಳುವಳಿ ಹೌದು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಘಟ್ಟದ ಕೈಸ್ತ ಧರ್ಮ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ. ಇದರ ಆಸರೆಯಿಂದ ರ್ಯಾತ್ ಚೆಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ಕರ್ಪೂರಧಾರ್ಮಿಕವಾದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನಾವು ಹಸರಿಸಬಹುದು. ಏಂಗೆಲ್ಸ್‌ರು ತಮ್ಮ ‘ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತರ ಹೋರಾಟ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅಮೂಲಗ್ರಾಹಿ ಚಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಷ್ಟಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧರ್ಮವು ಹೋರಾಟದ ಆಗರವಾಗಿ ಕೆಲಪೊಮ್ಮೆ ವರ್ತಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ನಿದರ್ಶನ ಅಷ್ಟೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಈ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯ ದುಃಖ ದುಃಖಾನಗಳನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ, ದೌಜನ್ಯ ಶೋಷಣ - ಅನ್ವಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಿದೆದ್ದು ಅವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಗೊಳಿಸಲು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣಿದೆ, ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವಶ್ತಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದರೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಮಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸೂಚನೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಅಳಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡು ಅಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮತ್ತು ವಿರೋಧಿಗಳ ಅಧಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ದುಸ್ವಾಧಿವಾದಾಗ ಧರ್ಮದ ಆಸರೆ ಆವರಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದೇ ಕೆಂಡುಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವೇನಿಲ್ಲ. ಕುಶಿತ ಪಾತಕಗಳ ಮಧ್ಯ ಧರ್ಮವು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಪಾತಳಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಸದಾ ಕರ್ಣನಿಷ್ಠಗಳ ಪ್ರಪಾತದಲ್ಲಿ ಸಿಲಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಪನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ನೆಮ್ಮೆದಿ ತಂದುಕೊಡುವ ನಿಟ್ಟಿಸಿರಿಸಂತೆ ತೋರಿಬಂತು. ಆದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಶ್ರಿಯಾಶ್ವಿಯನ್ನು ಕುಂತಿಗೊಳಿಸುವ ಮಾಡಕದ್ವಾದರೆಯೂ ಅದು ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮವು ಸೂಚಿಸಿದ ಮತ್ತು ಇಂದಿಗೂ ಸೂಚಿಸುವ ಪರಿಹಾರವು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಒಗೆಹರಿಸಬಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಯತ್ತ ಜೀದಾಸೀನ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿ ಹಾಕುವ ಅಥವಾ ಸಮಸ್ಯೆಯ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧರ್ಮ ನಿವಾಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಂಘಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೊಳ್ಳಬಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದರೆಯೇ ವಿನಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ ಅದು ‘ಸದ್ಯಃ ಪರ ನಿರ್ವತ್ತಿ’ಯನ್ನು ಅಂದರೆ ತಕ್ಷಣದ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಧರ್ಮವೂ ಕೂಡ ದುಸುಡವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿದಂತೆ

ತದೆಹಿಡಿಯಬಲ್ಲದು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಾರದು. ನಿವಾರಣೆಯು ಮಾನವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸೆಣಿಸಾಟ, ಜ್ಞಾನವ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಪರಲೋಕದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖದ ಭೂಮೆಯಿಂದ ಆವೃತರಾದ ಇಹಲೋಕದ ಬೇನೆರುನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ, ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಾರೆಂದು ಉಹಿಸುವುದೇ ಒಂದು ಮೌಡ್ಡಿ!

ಮಾನವಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧರ್ಮವು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆಯಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ಆಗಾಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಒಂದು ಮೌಲ್ಯದ ಬಲವಿದೆ. ಮಾನವಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಅನ್ಯಾಂಶಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯತದೆಂಬ ಮಿಥ್ಯಾಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಧರ್ಮದುರಂದರರೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಕಟ್ಟಿ ಸಕ್ತಿ. ಇಂದಿನ ಜಾಗತಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಣ್ಣಿಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾರೂ ಆವರಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜ. ಇಂದಿನ ಜಾಗತಿಕ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾಜದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ (ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕಶಾಖೆಯು ಸಮಾಜವಾದೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಹಂಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ) ಬೇರೆಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಸ್ವಾಸ್ತಿಯೆಂದು ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅದು ಸಮಾಜದ ಆಂತರಿಕ ಸಂಪರ್ಕದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಪರಿಣಾಮ. ವರ್ಗ ಹೋರಾಟವು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆಯೆಸ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರವಿರಾರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮೇಲಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಜಗದ್ಯರುಗಳ ಮತ್ತು ಬಾಬಾಗಳ ಪವಿತ್ರ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ದಿನನಿತ್ಯದ ಜೀವನ ಸನ್ನಿಹಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಲ್ಲಿ-ಪಿಪ್ಪು-ಹುಣಸೇಕೋಟಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಬೀಳಪ್ಪ ಕಾಂಡಗಳು ಸರಪಳಿಯಂತೆ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಈಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿವೆ. ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲಿನ ಹೀನ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳ ಸುದ್ಧಿಗಳು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗದೆಯೂ ಉಳಿದಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ನರಪೇಧಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚೀ

ವೃತ್ತಿಗಳು ಸೈದ್ಧಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲ; ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಂತೂ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ ಈ ಎಲ್ಲ ಫಟನೆಗಳೂ ಜರಗಿದಾಗಲೂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಂತರು, ವಿವೇಕಿಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನಿರ್ತಿರುವವರು ಮತ್ತು ವರ್ಗದ್ವಿಷಯಿಂದ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವವರು ಸಿಟಿಗೆದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಮೌಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಅವೇಚ್ಸಿಸುವಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅವರು ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಅದು ಅಷ್ಟೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಏಕ ಉಳಿದಿದೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟೆರದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು, ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾವು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ, ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತತಾಗ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಷ್ಟೇ : ಅನೂಯಾಸನವರ ಮೇಲೆ ದೊಜನ್ನು ನಡೆದಾಗ ಮತ್ತು ಶೇಷಗಿರಿಯಪ್ಪವರ ಕೊಲೆಯಾದಾಗ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಟನೆ, ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ ಪಕ್ಷಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತೆ ಯಾವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತನಾದ? ‘ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತೋಂ ಜಗನ್ನಿಥ್ಯಾ’ ಇತ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ನಿರ್ಗಳಿಂದ ಯೋಧಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕರ್ತಕ್ಕ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯ ಸಾಫ್ತೆವರಬೆಳೆಂದು ಬೀದಿಗಳಿಯವ ಮಹಾ ಮಹಿಮರ ಮತ್ತು ಸುಸಂಸ್ಕರ್ತರ ಸೊಲ್ಲು ಎಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಹೋಗಿದೆ ಅಥವಾ ಅನೂಯಾಸನ ಶೇಷಗಿರಿಯಪ್ಪ ಇವರೆಲ್ಲ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಹ ಮನುಷ್ಯರೇ ಅಲ್ಲವೋ? ಅವರ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕದ ಬದನಕಾಯಿ ಮಾತ್ರವೇನು. ಪುಸ್ತಕ ಫಿರೆಕ ಪರಿಷಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚೇತನವನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಿಸದಂತಹ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಯಾವ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು ಅಥವಾ ಈ ಕೊಲೆಗಳೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಲೀಲೆ ಎಂದು ನಾವೂ ತಲೆದೂಗಬೆಳೆಂದೇನಾದರೂ ಇವರು ಅವೇಚ್ಸಿಸುತ್ತಾರೋ?

ಇಂತಹ ಪ್ರಕರಣಗಳಾದಾಗ ಗೊಡ್ಡು ತತ್ವಗಳ ಜಡ್ಡು ಪ್ರಜ್ಞಾಯಿಂದಾಗಿ ನಿಷ್ಪಿಯಾದವರು ಒಂದು ಕಡೆ; ವರ್ಗಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಪಾಲೋಕ್ಕುವವರು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ. ಒಬ್ಬರು ಧರ್ಮದ ಸರೆಯಾಳುಗಳು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಕ್ರಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಒಂದುದ್ದು ಮಾರಣಹೋಮ ನಡೆಸಿದವರ ಪರವಾಗಿ ಗುಟ್ಟಾದ ವರ್ಗಮೃತೀ

ಸಾಧಿಸಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಗದ್ದುರುಗಳಿಂದಲ್ಲ ; ಮಾನವತೆ, ವರ್ಗಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಭವಿಷ್ಯ ಸಮಾಜದ ಬಗೆಗಿರುವ ಉದಾತ್ಮ ಧ್ಯೇಯ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಸಂಕೋಲಿಗಳನ್ನು ಕಿರುಸೆದು ಸ್ವಾತಂತ್ಯವಾಗಿ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜೀವಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನೈತಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿವೆ. ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುವು ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಥ ಎಂಬುದು ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ; ಅದು ಸಹನೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅನಾಚಾರವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದೆ ಮೂಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗಿ ಉಳಿಯುವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲ ; ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಎಂಬ ಕಳಂಕವು ಲೇಪ ಗೊಂಡಿರುವುದು ಸಾಫಾವಿಕವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಂದಿನ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತೆ ರುಜುವಾತು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಯಾವನೂ ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಈಗಲೇ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪೂರ್ವಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾರ. ಅದು ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದ ತರುಣಾವಸ್ಥೆಯ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಪು, ಆದರೆ ಧರ್ಮ ಹಾಗಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗಹನವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಆಗಲಿ ಧರ್ಮವು ಆದಕ್ಕೆ ‘ಸಮರ್ಪಕ’ವಾದ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಣಿಷಾದ ಹಾಂಬಿಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ಈಗ ತಕ್ಷಿಸಿ, ಉದ್ದಿಷ್ಟನ ಯಾರದ್ದಂದು. ವಿಜ್ಞಾನದ್ದೋ ಧರ್ಮದ್ದೋ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನನಗೇನಾಗುತ್ತದೆ? ಧರ್ಮಗಳಿಲ್ಲಾ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಲಿಡಾವಿಂಡಿತವಾದ, ಆದರೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಒಟ್ಟೊಳ್ಳಬೆಳೆಂದು ಅವು ನನ್ನನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ ದೂರಕಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ ; ಆದರೂ ಧರ್ಮ ನಿಶಿಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಪದೇ ಪದೇ ಬೊಬ್ಬಿಷಾಕುತ್ತಾರೆ. ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾದ ಜ್ಞಾನ ಅವರಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೆ ಧರ್ಮವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಿಂತಿ ಏತಕ್ಕೆ? ಜೊತೆಗೆ, ಒಂದು ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಜಗತ ಬೇರೆ. ಒಂದು ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಮರಣಾನಂತರ ಅಂತಿಮ ನ್ಯಾಯದ ದಿನದವರಿಗೆ ನಿರಂತರ ಅಸ್ತಿತ್ವ! ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಪಿಯ ಆಶ್ವಾಸನ್ನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ

ಮೇಲಿರುವ ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮರಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಕಾರ ಅಂತಹ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪಾಪಿಗೆ ಈ ಬಾಣಲೆ ತಿಕ್ಕಿಯಲ್ಲ. ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ರಾಹು, ಕೇತುಗಳಿಂದ ಘಟಿತಿ; ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮುಲ್ಲಾ ನೋಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಚಂದ್ರನೇ ಇಲ್ಲ! ಅವನು ಕುರುಡನಾದರೆ ಬೇರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಣ್ಣದ್ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ವಾವಾದ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ನಾವೇಕೆ ಸೇರಿದ್ದೇವಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳುವವು ತಾಳೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಜನ ಆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ರಸ್ತೆಸುವ ಮಹಾನುಭಾವರು, ಪರೋಪಕಾರಿಗಳು!

ಒಂದು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರ ಬಾಳು ಹೀಗಾದರೆ ಒಂದು ಧರ್ಮದಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುವವರ ಬಾಳು ಇಷ್ಟು ಮೌಢ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿರಬೇಕಷ್ಟೆ ಧರ್ಮದ ಈ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ತುಂಟ ವಿದ್ವಾಂಸ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಿರ್ವೇದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:

‘ಸುಗತೋ ಯದಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಃ ಕಬಿಲೋ ನೇತಿ ಕಾ ಪ್ರಮಾ!

ತಾವುಭೋಯದಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಾ ಮತಭೇದಃ ಕಥಂ ತಯೋಃ॥

(ಬುದ್ಧನ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವವನೆಂದಾದರೆ ಕಬಿಲನಿಗೆ ಧರ್ಮ ತಿಳಿಯದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಪನಿದೆ; ಆವರಿಬ್ರಿಗೂ ಧರ್ಮವು ತಿಳಿದೆ ಎನ್ನಿವುದಾದರೆ ಅವರ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸಬೇಕು) ಧರ್ಮದ ಇಂತಹ ಗೊಂದಲಗಳನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಬಿಡಿಸಬಲ್ಲದು. ಇನ್ನೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಗೊಂದಲವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಹೇರಲು ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕಪೂ ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಜ್ಞಾನವು ಬೆಳೆದಂತೆ ಧರ್ಮದ ಗೊಡುತ್ತನ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಜಯ ಯಾರದಾಗುತ್ತದೆಯಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ನಿದರ್ಶನ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ‘ಮಾರ್ಕ್ಯ ವಾದವು ಜಯಸುತ್ತದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸತ್ಯ’ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇದರಿಂದಲೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕುಂದುಗಳಿದ್ದರೂ ಆದರ ನೆಲೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಶೈಷ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನೇಕರು ಹೊರಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲೋ ಎಂಬಂತೆ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಕೆಲವೇಮ್ಮೆ ಯಹೂದ್

ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆಯ್ ವಿಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ದುಷ್ಪರ್ಮಿ ಫಿಲಿಪ್ಪಾ ಲೆನಾಡ್ರ್‌ನಂತಹ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನ್ಯೂಟನ್ ಬಾಂಬನ್ನು ಶಾಖ್ಯಾಸಿದ ಎಡ್ಡಾರ್ಡ್ ಟೆಲರ್‌ನಂತಹ ಕಂಪುಕ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಉಂಟು. (ಆತನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಮಾರ್ಕ್ ಬಾನ್‌ ಈ ಟೆಲರ್‌ನನ್ನು ಸಂಧಿಸಲು ಹೇಸಿಗೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ) ಮತ್ತು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಾಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆನ್ನುವ ಬಾಬಾಗಳ ಭಕ್ತಮಂಡಲಿಗೆ ಸೇರಿದ ನಪೋದಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಣಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅಪುಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸಿದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಮಟ್ಟಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಭಾವನೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ವರ್ಗ, ಪ್ರಜ್ಞ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ; ಸಾಮೂಹಿಕ ಜೀವನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಾಜದ ವರ್ಗಗಳ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ಪೂರ್ಕಿನೆ ಮತ್ತು ಧೇಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಧರ್ಮ ನಿರವೇಷ್ಟೆಯ ಆದ್ಯತೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ವರ್ಗ ಹೋರಾಟದ ಯಶಸ್ವಿನಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜವು ವಿಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವುದು ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಭವ್ಯಸಮಾಜದ ವಿನೂತನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟವು ರಚನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ವಿಜ್ಞಾನದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆಯೇ ಏನಾ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಈಗಳೇ ಪೂರ್ಯಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿನ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಧರ್ಮದ ದಶ್ಯಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಕ್ಷದಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಕೇವಲ ಧರ್ಮದ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದು ಗಣನೆಗೆ ಬಾರದಿರುವುದರಿಂದ ಸೂಕ್ತವಾದವುಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲದವುಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ನೂತನ ಮಾನವಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಮಾನವ ಎಂದೆಂದೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಸಾಧಿಸದೆ ಹೋದುದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನದ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಮಾನವ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಏಂಗಲ್ಲರು ಹೇಳುವಂತೆ ಮಾನವ ಇತಿಹಾಸಪೂರ್ವದ ಫಟ್ಟಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಇತಿಹಾಸ ನಿರ್ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ.

ಕೃತಿ-ಕರ್ತೃ ವಿಚಾರ

ಡಾ. ಜಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌
ಚೋಧಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಚೀನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ
ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಇವರು ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವೇಲ್ನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಎಂ.ಎ.
ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಮುನ್ಮೋಚ' ಎಂಬ ಲೇಖನ
ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ 1980-81 ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕನಾರ್ಕಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
ದೊರಕಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರೈಕಾರಿಕ ಜಾಗ್ರತ್ತಿ, ಭಾಗ್ಯಸಿಂಗ್ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸ್ತಕರ್ಣನ್ನೂ
ಇವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ 'Studies in Indian Culture',
'Gorbechev phenomenon' ಮುಂತಾದ ಸಂಪಾದಿತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದರು.
ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನೇಕ
ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ವರೂಪದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು
ಪೂರಕವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದರೂ ವಿಜ್ಞಾನವೇ ಮೇಲೆಂಬ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಲೇಖಿಕರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

I. ಕರ್ತಾ ಪದಗಳ ಅಧ್ಯಾ:

ಸಮನ್ವಯ =ಹೊಂದಾಣಿಕೆ; ಸತ್ಯನ್ವೇಷಣೆ =ಸತ್ಯದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು
ಹುಡುಕುವುದು, ಸತ್ಯದ ಪರಿಶೋಧನೆ; ಪರಿಧಿ =ಮೇರೆ, ಎಲ್ಲೆ;
ಉದ್ದೇಶಿಸಬಹುದು=ಹುಟ್ಟಬಹುದು; ದಿಕ್ಷಾಂತಿ =ದಿಕ್ಷಾಂತ ತೋರಿಸುವ ಸೂಚಿಗಲ್ಲು;
ಎಸ್ತಿತ =ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡ; ಶರೀ =ಚಂದ್ರ; ಸಾಬಿತೆ =ಪ್ರಮಾಣೋಕರಣ; ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆ
=ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆ; ಭರಿಸುವ =ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ; ತುಂಬುವ ಸಮೃದ್ಧಾರ್ಥನ
=ಪರಿಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ ನಿಷ್ಕ್ರಿಪಾತ ದೃಷ್ಟಿ ; ಧರ್ಮಪಂಥ =ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ
ಗುಂಪು; ಏಕತಾನತೆ =ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು; ಮಾನಸಿಕ ತುಮ್ಮುಲ =ಮನಸ್ಸಿನ
ಗೊಂದಲೆ; ದೌಜನ್ಯ =ದುಷ್ಪತನ; ದ್ವಿಗುಣತೆ =ಇಮ್ಮಡಿ; ಮಿಥ್ಯಾಕ್ಲಿನ್ =ಸುಳ್ಳಿಕ್ಲಿನ್;
ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ =ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದ; ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತ =ಕಾರ್ಯನಿರತ;
ಉದ್ಘಟನೆ =ಒರಟುತನೆ; ಬ್ರಹ್ಮಸತ್ಯಂ ಜಗ್ನಿಧ್ಯಾ =ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಸತ್ಯ ಜಗತ್ತು ಸುಳ್ಳ;
ಉಗಮಸಾಫ್ =ಹಂಟುವ ಜಾಗ; ಉದ್ಯುಕ್ತಾಗು =ಸಿದ್ಧಾಗು, ತೊಡಗು; ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ
=ಬುದ್ಧಿವಂತ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಚಂದ್ರನ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ದೂರತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿಗಳೇನು?
2. ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಏನು?
3. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿದ್ದ ನಂಬಿಕೆ ಏನು?
4. ಗಿಯಾದೋನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮನೋ ಎಂಬ ಬಿಗೋಳಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನ ಬಾಳು
ಹೇಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಧರ್ಮದ ನಿಲ್ದಾಂತ ಏನೆಂದು ವಿವರಿಸಿ.
2. ವಿಜ್ಞಾನದ ನಿಲ್ದಾಂತ ಎಂತಹುದು?
3. ಭಾವನಾ ವಾದಕ್ಕೆ ಉರುಗೋಲು ಧರ್ಮ, ಭೌತಿಕವಾದಕ್ಕೆ
ಉರುಗೋಲು ವಿಜ್ಞಾನ - ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಲೇಖಿಕರು ಹೇಗೆ
ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ?
4. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನು?
5. ಮಾನವಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧರ್ಮವು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬ
ಮಾತನ್ನು ಲೇಖಿಕರು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ?

IV. ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಈ ಪದಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ.
ಮೊಟ್ಟಮೊತ್ತಿನ ಸತ್ಯನ್ವೇಷಣೆ, ದೃಷ್ಟಿಪಡಿಸು, ಹೋರಾಟ
2. ಸಂಧಿ ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.
ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ, ಸ್ವಿಕಾರಾರ್ಥ, ತರುಣಾವಸ್ಥೆ ಪರೋಪಕಾರ,
ನವ್ಯೋದಯ, ಆಳತಗೋಲು, ರೂಪಾಂತರ

V. ಚಟುವಟಿಕೆ

- ‘ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ’ - ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಸಿ.
- ‘ವಿಜ್ಞಾನದ ಮುನ್ದೆ’ - ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೇಯಿರಿ.

4. ಮಧುವೃತ್ತ

- ಎನ್. ಪ್ರಕಾಶರಾವ್

‘ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಕವಿಯ ಅಶಯವೇನಿದ್ದಿರಬಹುದು? ಮಧುವೆಂದರೆ ಮಧುಮಾನ. ಜೇನುತ್ಪಾದ್ಯಜೇನನ್ನು ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತರುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಆಗದೆ ಏನು. ಈಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯೊಂದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಬೆಳೆದರೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಅಭಾವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಿಗದೆ ಲಾಟರಿ ಹೊಡೆದರು, ನಿಜ. ಸಣ್ಣಕೆಣಿಯನ್ನು ತಿನ್ನತ್ತಿದ್ದವರು ದಪ್ಪಕೆಣಿಯನ್ನು ತಿಂದರು. ಕೆಲವರು ಬರೀ ಗೋಧಿಯನ್ನೇ ತಿಂದರು. ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ರಾಗಿಯನ್ನು ತಿಂದರು. ಬಹುಜನ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಲ್ಲವನ್ನೇ ಕೊಂಡರು. ಬೆಲ್ಲದ ಕಾಫಿಯನ್ನೇ ಕುದಿದರು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಂಥಾ ಅಭಾವದ ಕಾಲದಲ್ಲಾ ಕೊಯಮತ್ತಾರು ಸಣ್ಣವನ್ನೇ ಕೊಂಡು ಉಂಡರು. ಯಾರಿಗೂ ಸಿಕ್ಕದ ಸಕ್ಕರೆ ಅವರಿಗೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಂಡ್ಯದ ಸಕ್ಕರೆಯೇ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಾ ಜಾಮೂನು ಜಿಲ್ಲೆಬಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಂದರು. ಅಕ್ಕಿ ಸಕ್ಕರೆ ಇವು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಅವುಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಇಂತಿಷ್ಟೆ ಎಂದು ನಿಗದಿ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಂತರ್ಧಾನವಾದವು. ಆದರೂ ಕೇಳಿದವ್ಯು ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆತವು. ಕೊಡದವರಿಗೆ ಅವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಜೇನುತ್ಪಾದ್ಯ ಕೊಡ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥವೇ. ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಹಾಲು, ಮಾಗಿದ ಹಣ್ಣಿಗಳು, ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಚಣ್ಣೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿವ ತೊಗರಿಬೇಳೆ, ಜಡ್ಡಿರುವ ಮೊಸರು, ಗಮಗಮಿಸುವ ಕಾಫಿ ಪ್ರಡಿ, ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ವೇಚ್ಛಿತರು, ಅಶ್ಲೀಲದ ಸೋಂಕು ಸಹ ಇಲ್ಲದ ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ಆ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದವುಗಳೇ. ಅವನ್ನು ಯಾರೂ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ನಾವೇ ಹೋಗಿಕೊಂಡು ತರಬೇಕು! ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅವುಗಳ ಬೆಲೆ ಇಷ್ಟೆ ಎಂದು ನಿಗದಿ ಮಾಡುವುದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವುಗಳ

ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಬೇಕೆಂದಾಗಿ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧಿರಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅವು ದೂರೆಯುತ್ತವೆ. ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ! ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂತಹಂತೂ ಸ್ವಷ್ಟಿ ಅದರ ಬೆಲೆಯನ್ನೇನಾದರೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಿದರೂ? ಇಲ್ಲ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನಿಟ್ಟು ಮಾರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ? ಅಥವಾ ಅವನಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೂದೋಟಗಳಾಗಲಿ ಜೇನು ಹುಳಗಳಾಗಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇರಲಿಲ್ಲವೋ?

ಈಗಿಗಂತ ಹಿಂದೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಾಡು ಹೆಚ್ಚು ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿತ್ತು ಅದರಲ್ಲೇನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆಗ ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಿಲ್ಲಲ್ಲ ಜನರಲ್ಲಿ ಬಿಡಬಿಡಿಯಾದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಈಗಿನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಉದರ ಹೊರಗೂ ಒಳಗೂ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದೂನವನಗಳು ತೋಟಗಳು ಇದ್ದವು. ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವಿತ್ತು. ಜನ ಪ್ರಾಜೆಗಂದೋ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆಂದೋ ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಹೂಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂವಿಗಾಗಿ ಗಿಡಮರಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ತಲೆತುಂಬ ಹೂ ಮುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೈಯ ಕಂಕಣವಾಗಿ ಕೊರಳ ಹಾರವಾಗಿ ಕಣಿಕ್ವಾರವಾಗಿ ಅವರು ಹೂಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹೂಮಾಲೆಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ, ಸುವಾಸನೆ, ರಂಗುರಂಗಾದ ಬಣ್ಣ ಅವರ ರಾಜವ್ಯಾಭವದ ರಸಿಕತೆಗೆ ಸಾಕಾಗವಷ್ಟು ಹೂ ಅವರಿಗೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅವರು ದಿನನಿತ್ಯದ ದೇವತಾರ್ಚನೆಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಫಲಪ್ರವ್ಯು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವತ್ತಿಗೂ ವಿನಾಯಕನ ಪ್ರಾಜೆಯಂದು ಪುರೋಹಿತರು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪುಷ್ಟಪತ್ರಗಳ ಹಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ. ಅಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವರು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬೆಳೆದು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವೇನೋ ಇಂದು ಕಾಸು ಚೆಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಹೂ ಹೆಣ್ಣು ಹಾಲು ತರಕಾರಿ ಇತ್ತಾದಿಯಾದ ವಿಶ್ವ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ನಮಗೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಬರಬೇಕು. ದಿನವೂ ಹೂ ಮುಡಿಯವವರೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮುಡಿಯವವರು

ಹೂವನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಿಡ ಹಾಕಿ ಬೆಳೆಸುವವರು ಅವರೂವ. ನಮಗೆ ಕೈಸರಾಗಬಾರದು. ಬಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಮೌಸರಾಗಬೇಕು. ಎಂಥ ಮೌಸರಾದರೂ ಸರಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಿಡ್ಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರಿ. ಹುಲಿಹುಳಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿ. ಮಾತ್ತೆಂದರೆ ಮನು ಕೈಲಿ ಕಾಸು ಹಿಡಿದು ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೋಟೆಲಿನಿಂದ ಪಲ್ಲೆ ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹೋಟೆಲಿನಿಂದ ಇಡ್ಡಿ ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೋಟಿಗೆ ಮಾಡಿದ ದಿನ ಕೂಡ ಪಾಯಿಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶೇವಿಗಿಯನ್ನು ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಮನೆಯ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹೋಟೆಲಿನ ಹುಳಿ ಬರಬೇಕು. ಈಗೇನು ಉಂಟಾಗಿ ಅಂಗಡಿಯ ತುಂಬ ಸಾಮಾನುಗಳಿವೆ. ಕಾಸು ಬಿಚ್ಚಿದರಾಯಿತು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.

ಅಥವಾ ವಿಷಯ ಹೀಗಿರಬಹುದು. ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಕವಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಹಿಸೆಬಹುದು. ಇದ್ದ ಕೆಲವು ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೇನುತ್ಪಾವನ್ನು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲವೋ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾರಿದರೂ ಅದು ಖದ್ವಾಗಿರುತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಈಗ ಏನಾದರೂ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಿಕ್ಕದೇ ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಗತಿ ಪೂರ್ವಸಿದಂತೆಯೆ. ಶುದ್ಧಾಂಗವಾಗಿ ಉಪವಾಸ ಇದ್ದು ಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಬೇರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ದಿನವೂ ಅಗ್ನಿವಾಗಿರುವ ಕರಿಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇಣ ಬೆಂಗಳೂರಿನವರು ಅದನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಜನರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಡವಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ದಿನವೂ ಕೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಅದು ದಾಕ್ಷಿಣಾದ ಕೆಲಸ. ಅವರಾದರೂ ಪಾಪ, ಎಪ್ಪು ಜನರಿಗೆ ಅಂತ ಕೊಟ್ಟಾರು. ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಕಾಸು ಕೊಟ್ಟು ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಕೊಂಡು ತರುವುದು. ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸಿಕ್ಕದೇ ಹೋದರೆ ನಮ್ಮಂಧವರ ಗತಿ ಏನು? ಹೀಗಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೋಟಲುಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಾಫ್ಟ್‌ಸ್ಥಿರನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿವೆ.

ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೇನು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಬೆಲೆಕೊಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಹಿಂದಿನವರಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ:

ಈಗಿನವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆಲ್ಲ ನಾವು ಅಪುಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಜೀನುತ್ಪವನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಜನ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಯೆ? ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿಗೆ ಅದು ಸೇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಫಿಯ ರುಚಿ ಕಂಡ ನಾಲಗೆಗೆ ಬೇರೆ ಏನು ಸೇರುತ್ತದೆ! ದೊಸೆ ತಿನ್ನುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು ರಸಬಾಳೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುವವರು ಕಡಿಮೆ. ಕೆಬಿರದಾಸರು ಒಂದು ಕಡೆ ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಬಹು ವಿಚಿತ್ರವಾದ್ಯ ನೋಡಿ, ಹಾಲಿನಂಥ ಉತ್ತಮ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾರಬೇಕಾದವನು ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ಮನಸೆನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಕೆಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥವಾದ ಹಂಡವನ್ನು ಅದು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಿ ದುಡ್ಡ ಕೊಟ್ಟು ಕುಡಿದು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಬಿರರು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೇ ಏನು, ಕುಡಿಯುವವನಿಗೂ ಈ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ಮುಕ್ಕಳು ಜೀನುತ್ಪವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಜೀನುತ್ಪವನ್ನು ಹುಳುಗಳು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅವಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಪ್ಪು ರುಚಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥವೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅಪುಗಳ ಭಾವನೆ. ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣ ಇಷ್ಟೆ ಅವು ಜೀನು ಕಾಣುವುದು ಯಾವಾಗಿ? ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು ಬಂದಾಗ, ಚೌಷ್ಟರ ಬಂದಾಗ, ಕಹಿಯಾದ ಜೈವಧಿಯ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಅದಕೆ ಬಂದೆರಡು ತೊಟ್ಟು ಜೀನುತ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಲಸಿ ನೆಕ್ಕು ಎಂದು ಬಲವಂತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅಪ್ಪ ಅಪ್ಪನೇ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಮಗು ಜಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂದರೂ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನೆಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಾದರೂ ನೆಕ್ಕಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕು. ಜೈವಧಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಜೀನುತ್ಪವ ಹಾಕಬೇಕು. ಮಗುವಿಗೆ ಕೆಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟನ್ನು ಸುರಿಯಬೇಕು. ಮೊದಲು ಮಗು ಕ್ಕೆನೆಕ್ಕಿ ಬಾಯಿ ಸಿಹಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಮತ್ತೆ ಜೈವಧಿ ಬೇದ ಎನ್ನುತ್ತಿದೆ. ಆಗ ಅಪ್ಪ ಜೋರಾಗಿ ಬ್ಯಾಯಬೇಕು. ಒಂದು ವಿಟನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ಞಾನ ಬಂದಾಗ ಮುಕ್ಕಳು ಹಾಲು ಬ್ರೆಡ್ಡು ತಿನ್ನದಿದ್ದರೂ ವಿಟನ್ನೂ ಮರೆಯದ ತಿನ್ನತ್ವವೇ. ಆಗ ಮಗು ಕಾಗದವನ್ನು ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸುಟ್ಟ ಸುಡುಗಾಡು ಮೋರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅದನ್ನು ನೆಕ್ಕುತ್ತದೆ. ನೆಕ್ಕಿದ ಕೊಡಲೇ ಅದನ್ನು ನುಂಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ರುಚಿ

ನೋಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಹಿಯ ವಾಸನೆ ಬಂದರೂ ಸಾಕು. ಅದನ್ನು ಉಗುಳಿಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಅಪ್ಪ ಮೊದಲಿಗಂತ ಗಡುಸಾದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಯಬೇಕು. ಆಗ ನುಂಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಕೇಳುತ್ತದೆ. ತಷ್ಟಣ ನೀರು ಕುಡಿದರೆ ಜೈವಧಿಯ ಚುರುಕು ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆಂದು ಅಪ್ಪ ನೀರು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗು ಸಕ್ಕರೆ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತಷ್ಟು ಜೀನುತ್ಪವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಎರಡನ್ನೂ ತಿಂದು ಕ್ಕೇಯನ್ನು ಅಪ್ಪನು ಮೈಗೆ ಒರಸಿ ಮಲಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಮಗುವನ್ನು ಕೇಳಿ ನೋಡಿ, ಜೀನುತ್ಪವ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು. ಥೂ ಜೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಜೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲ ಜೈವಧಿ ಕುಡಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ. ಕೆಲವು ಮುಕ್ಕಳಂತೂ ಅದನ್ನು ಕಹಿ ಎಂದು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ಅವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಜೀನುತ್ಪವನ್ನು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಳೆಕಾಯಿ ಪಂಡಿತರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮುಕ್ಕಳು ಜೈವಧಿಯ ನೆಪದಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಜೀನಿನ ರುಚಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈಗ ಅದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆ. ಇಂಜೆಕ್ಷನ್ ಕೊಡುವ ವ್ಯೇದ್ಯರು ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಜೀನುತ್ಪವದ ಆಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಹಿಯೋ ಸಿಹಿಯೋ ಅವರು ಕೊಡುವ ಜೈವಧಿಯನ್ನು ನುಂಗಿದರಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಜೀನಿನ ಹನಿ ಕೂಡ ಬೀಳಬೇಕಾದಿಲ್ಲ: ಬಹಳ ಕಹಿಯಾದ ಜೈವಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಈ ವ್ಯೇದ್ಯರುಗಳು ಸಿಹಿಯಾದ ಜೈವಧಿಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಕ್ಕಳಿಗೆ ಜೀನುತ್ಪವದ ವಾಸನೆ ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರು ಬಹಳ ರಸಿಕರು. ಮಧುವನ್ನು ದಿನದಿನದ ಉಟ್ಟದ ಒಂದು ಅಂಶಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನಗೆ ಬಂದ ಅಂಥಿಗಳಿಗೆ ಮಧುಪಕ್ಷದ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಬಂದವರಿಗೆ, ಕಾಲು ತೊಳೆಯುವುದು ಆಚಮನಗಳಾದ ಮೇಲೆ, ಹಾಲು ಹಣ್ಣು ಸಕ್ಕರೆ ಜೀನು ಇವನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಪದ್ಧತಿ ಈಗ ಮಾಯವಾಗಿದೆ. ಶಾಧ್ಯದ ದಿನ ಬಂದ ಅಂಥಿಗಳಿಗೆ ಮಧುವನ್ನು ಬಡಿಸುವ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಇವತ್ತಿಗೂ ಮಲೆನಾಡಿನವರು, ಅದರಲ್ಲಾ ಕೊಡಗಿನವರು ಜೀನನ್ನು

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ರೊಟ್ಟಿ ದೋಸೆ ಇವನ್ನು ತಿನ್ನುವಾಗ ಅದರ ಜೊತೆ ಒಂದು ಬೋಗಸೆಯಪ್ಪು ಜೇನುತ್ಪಪ್ಪ ಮತ್ತು ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚೆಪಾತಿ ಮತ್ತು ಪೂರಿಗಳಿಗೆ ಅದೇ ಜೇನನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಚಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಪಲ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ರುಚಿಕರವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಜೇನಿನಪ್ಪು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆ ಅದರ ರುಚಿ ಅಂಟಬೇಕು. ಅಪ್ಪೆ ಆಗ ನೀವೇ ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ಮಧುವನ್ನು ತಂದು ಬಳಸುತ್ತೀರಿ.

ನಾನು ಜೇನನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತರುವಾಗ ಮುಖ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರ್ಪೆಯಾದರೂ ತಿನ್ನುವಾಗ ಬಹು ಹಿತವನ್ನುತ್ತದೆ. ತಟ್ಟೆಯ ತುಂಬ ನಂಜನಗೂಡು ರಸಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಗಳನ್ನು ಪೇರಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದು ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಳಿತು ಸಿಪ್ಪೆ ಕಪ್ಪಾದ ಬಿಳಿಯ ಪ್ರಟ್ಟಿಬಾಳೆ ಅಥವಾ ಒಟ್ಟೆಬಾಳೆಯನ್ನು ತರಬಹುದು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಧುವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಟ್ಟೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಸನೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲದ ಗಟ್ಟಿ ತುಪ್ಪ ಇರಬೇಕು. ಪಾವಿನ ಲೋಟದ ತುಂಬ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾದ ಹಾಲು ಇರಬೇಕು. ಬಾಳೆ ಸಿಹಿ ಜೇನುತ್ಪಪ್ಪು ಸಿಹಿ. ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಸಿಹಿ. ಹಾಲೂ ಸಿಹಿ. ಆದರೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ರುಚಿಯಲ್ಲಿ ಸುವಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಕಾದಪ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಬಟ್ಟಿ ಸೇರಿದಾಗ ಅವಣಣಿಯವಾದ ಒಂದು ರಸವಾಕ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ತುಕ್ಕು ಅಮೃತೋಪಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾಲಗೆ ಹಿತ. ದೇಹಕ್ಕೂ ಹಿತ. ಘಾರ್ಮಾಣೀಂದ್ರಿಯಕ್ಕೂ ಪರಿಮಳದ ಅನುಭವ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಚನಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮೇಲು! ಆಗ ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಂದದ್ದು ಸಾರ್ಥಕ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಬ್ರೆಡ್ಫೆನ್ನು ತಿನ್ನುವಾಗ ಜ್ಞಾನಿನ ಬದಲು ಮಧುವನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಗಳಿಯರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಲಾಕಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರ ತಯಾರಿಕೆ ಸುಲಭ. ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಧುವನ್ನು ಶೇಖರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಗುಲಾಬಿಯ ದಳಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಬೇಕೆನಿಸಿದರೆ ಒಣದ್ರಾಕ್ಷ ಬಾದಾಮಿ ಏಲಕ್ಕಿಂತಪ್ಪಣಿ ಕೇಸರಿ ಕೊಂಚ ಪಚ್ಚಕಪೂರ್ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹಾಕಬಹುದು. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಪಕ್ಕವಾಗುವವರೆಗೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಅಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು

ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಚ್ಯಾಪಲ್ಪಾಶ ಕೂಡ ಇಪ್ಪು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ. ಎಪ್ಪೇ ಆಗಲಿ ಚ್ಯಾಪಲ್ಪಾಶ ಜೈಪಧ. ಗುಲಾಕಂದನ್ನು ಕೂಡ ಕೆಲವರು ಜೈಪಧವೆಂತೆಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ನಿಷಂಟನಲ್ಲಿ ಜೈಪಧವೆಂದೇ ಅಧರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಗುಲಾಕಂದ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಜೈಪಧವಲ್ಲ ಅದೊಂದು ರಸಕವಳ.

ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತರುವ ಜೇನಿಗಂತ ಇಳಿಸಿದ ಜೇನು ಬಹು ಹಸನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ತಂದ ಯಾವ ಅಮೂಲ್ಯ ಪದಾರ್ಥವಾಗಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಜೇನು ಕುರುಬರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿ ಜೇನು ಇಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರದ ಅಣೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಟ್ಟಿರುವ ಜೇನನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹಾಕಿ ಇಳಿಸುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತರ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಮರಗಳ ತುದಿಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೆನು ತನ್ನ ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ ಮರ ಗಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಪಸ್ಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಗರಗಳಲ್ಲಾದರೆ ಈ ಹೆಚ್ಚೆನು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತರವಾದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅಪುಗಳ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕದು ಜೇನು ಮರದ ಪೊಟರೆಯಲ್ಲಿ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಇದರ ಗೂಡು ಚಿಕ್ಕದು. ಸಣ್ಣ ತೆಗಿನಕಾಯ ಗಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಹುಣುವಿದೆ. ಅದು ಸಣ್ಣ ಗಿಡಗಳ ತೆಳುವಾದ ರೆಂಬೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಕೋಲುಜೇನು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚೆನಿನ ತುಪ್ಪಕಿಂತ ಕಿರುಜೇನಿನದು ಹೆಚ್ಚು ರುಚಿಕರ ಹಾಗೂ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಎಂದು ಮಲೆನಾಡಿನವರ ನಂಬಿಕೆ.

ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಜೇನುಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡ ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವಿದೆ. ವಾರದ ಕೊನೆಯ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಅದು ಸೋಗಸಾದ ಸ್ಥಳ. ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಟ್ಟಗಳಿವೆ. ಈ ಗುಡ್ಡದ ಹತ್ತಿರ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಮೊದಲಾಗುವ ಕಣಿವೆ ಬರಬರುತ್ತದೆ ಬಹು ವಿಶಾಲವಾದ ಮೃದಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೃದಾನದ ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಕದ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು - ಕಡೂರು ಬಸ್ಸು ರಸ್ತೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗುಡ್ಡದ ಸಾನುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಚೌಡಿಯ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟದ ನೀರು ನಿಲ್ಲಲು ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಯನ್ನು ಹೊರೆದು ಒಂದು ಪ್ರಷ್ಟರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗುಡಿಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರು ಸಣ್ಣ ಕಣಗಿಲೆಯ ಗಿಡಗಳಿವೆ.

ದೂರದಲ್ಲಿಂದ ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆಯ ಮರವಿದೆ. ಈ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಂದ ಬಿಳಿಯ ಕಣಗಿಲೆಯ ಮರವಿದೆ. ಪ್ರಷ್ಟರಣೆಯ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಹೊಡಿದ ಒಲೆ ಹರಡಿದ ಕಪ್ಪು ಅದು ಅಡಿಗೆಯ ಜಾಗವೆಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವಂತಿದೆ. ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿನ ಕಡಿದಾದ ಬೆಟ್ಟು ಬಹಳ ಕಡಿದಾಗಿದೆ. ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಅದರ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ಐವತ್ತು ಜೇನು ಹಂಟುಗಳು. ಸುತ್ತಮುತ್ತು ಕಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಬೇಕಾದಪ್ಪು ಹಾಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಜೇನುಗಾಡು ಕಟ್ಟಲು ಅಷಾದರೆ ಸಾಕು ಗುಡಿಯ ತಳದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮನೆಗಳ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿ.

ಒಂದು ಸಾರಿ ಕಾಲೇಚು ಹಡುಗರೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಡಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಅಡಿಗೆಯ ಕೆಲಸ ಭರಾಟೆಯಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಹಡುಗರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಗ ಇದ್ದಿಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಜೇನುಹುಗಳು ಹೆರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಹಾರ ತೊಡಗಿದವು. ಬಹುತೆ ಅಡಿಗೆಯ ಒಲೆಯ ಹೋಗ ಅವಕ್ಕೆ ತಗುಲಿರಬೇಕೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎದ್ದು ಹುಳುಗಳು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಓಡಿಯಾಡಿ ಕ್ರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಜೇನುತ್ತಪ್ಪ ರುಚಿಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಜೇನುಕಡಿತ ರುಚಿಯಾಗಬಲ್ಲುದ್ದೆ? ಕಡಿಸಿಕೊಂಡ ಹಡುಗರು ಎಗರಾಡುತ್ತ ಕೊಗುತ್ತ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ಓಡತೋಡಗಿದರು. ಅವರ ನಡತೆಯಿಂದ ಮತ್ತಪ್ಪ ಬೆದರಿದ ಹುಳುಗಳು ಹೊಸ ಹರುಣಿನಿಂದ ಹಡುಗರನ್ನು ಅಟಿಕೊಂಡು ಹೋದವು. ನಾನು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಹಡುಗರು ಮಾತ್ರ ಅಡಿಗೆಯ ಜಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಎದ್ದು ಜೇನು ನಾವಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸರಸರನೆ ಹಾರಾಡತೋಡಗಿದವು. ನಾವೇನಾದರೂ ಆ ಜಾಗದಿಂದ ಕದಲಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭೂಮರದಂಶನಾಗುತ್ತಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದೇವರು ಏನು ಬುದ್ದಿ ಕೊಟ್ಟನೋ ಇದ್ದ ಜಾಗದಿಂದ ಕದಲಿಲ್ಲ ಹುಳುಗಳು ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದವೇ ಹೋರತು ನಮ್ಮ ಮೈ ಮುಟ್ಟಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬಹುತೆ ಒಲೆಯ ಶಾಖ ಮತ್ತು ಹೋಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ನಾವಂತೂ ಎಲ್ಲ ಅಡಿಗೆಯವರಂತೆ ಅರ್ಥವಸನಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅದ್ವಷ್ಟ ತಪ್ಪಿ ಜೇನುಗಳ ಕ್ರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕುಬಿಡಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಾಬ್ರಿಗೂ ನೂರಾರು ಇಂಚೆಕ್ಕನ್ನುಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಡಿಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಹುಳಿ ಮರಳುತ್ತಿತ್ತು ಪಲ್ಲ ಬೆಂದಿತ್ತು ಗೊಜ್ಜು

ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅನ್ನ ಮಾತ್ರ ಬೇಯುತ್ತಲೆತ್ತು ಏನಾದರಾಗಲಿ ಎಂದು ಒಲೆಯ ಸೌದೆಗಳನ್ನು ಹಿರಿದು ನೀರು ಹಾಕಿದವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಹೊಗೆಯಾಗುವುದು ನಿಂತಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅರ್ಥ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಬಿಸಿಯಿಂದಲೇ ಅನ್ನಪೂ ಹದವಾಗಿ ಆಯಿತು. ಜೇನುಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಗೂಡು ಸೇರಿದವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಉಂಟ ಮಾಡುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಉಂಟ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಹಡುಗರು ಜೇನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಓಡಿ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಅವರೆಲ್ಲ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಒಂದು ಒಂದುಗೂಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಂಚೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಆಗಿತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಸಿಪು ಚುರುಕಾಗಿತ್ತು ಆದರೂ ಯಾರೂ ಉಂಟದ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಹಾಗಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ಒಂದವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳತೋಡಗಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ನೋವನಿನಿಂದ ನರಭೂವವರೆ. ಕೆಲವರಿಗೂ ಜೇನುಕಡಿತದಿಂದ ಮೂತಿಮೂಗು ಎಲ್ಲ ಉದಿಹೋಗಿತ್ತು ಕಡಿಯುವ ಜೇನಿಗೆ ಯಾರ ಮೂಗಾದರೇನು? ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವು ನನ್ನನ್ನು ಕಡಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಹೋಗ ಹಾಕಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದವನು ನಾನು. ಆದರೂ ಅವು ನನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕೂಡ ಬರಲಿಲ್ಲ ಒಲೆಯ ಬಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿತು. ಇತರರೆಲ್ಲ ಪಾಪ! ಜೇನಿನ ಗೋಜಿಗೇ ಹೋಗದ ಇಧ್ವರು. ಆದರೆ ಜೇನು ಅವರನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಹಿಂಸಿಸಿತು. ಹೋಗಿದ ನ್ಯಾಯ. ಆಧುನಿಕ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವುದು ಹಿಂಗೆ ತಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯದ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಯಾರೋ, ಅದರ ಬಿಸಿಯಿಂದ ನರಭೂತಿರುವವರು ಯಾರೋ. ಜೇನಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಕೆಲವರಂತೂ ಗುಡ್ಡದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹತ್ತಾರು ಮೈಲಿ ಓಡಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಕಡಿತದಿಂದ ಒಂದು ಪಾಲು ನೋವಾದರೆ ಓಡಾಟಿದಿಂದ ಹತ್ತು ಪಾಲು ನೋಪು. ಅಂತೂ ನರಭೂತಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪಟ್ಟಾಗಿ ಉಂಟ ಹೊಡೆದರು.

ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಾಗ ಅವರು “ನೋಡಿ ಸಾಮಿ, ಗುಡ್ಡದ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಚೌಡಮ್ಮಿನಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಪೂ ಮೈಲಿಗೆ ಆಗಬಾರದು. ಎಂಜಲು ಮುಸುರೆ ಆಗಬಾರದು. ಆಕೆಯ ಹತ್ತಿರ ಯಾರೂ ಪಾದರಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹೋಗಬಾರದು. ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಜೇನು ಏಳುತ್ತವೆ. ಸಿಕ್ಕವರನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತವೆ. ನೋಡಿ ಅವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಡಿದವು. ನಿಮ್ಮನ್ನೇನಾದರೂ ಕಡಿದವೇ? ನಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಕಾಡಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಎಂಜಲು ಮುಸುರೆ ಇದ್ದರಿಂದ ಎದ್ದಪೋ ನಾನು ಹೋಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಎದ್ದಪೋ ಕಾರಣ ಪನಾದರೂ ಇರಲಿ ಜೇನು ಎದ್ದಿದ್ದ್ವಾಗಿ ನಿಜ. ನಾನು ಮರೆತರೂ ನಮ್ಮ ಮುಡುಗರು ಅದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರರು.

ನಾನಾದರೂ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲಿ. ದಿನದಿನವೂ ತರಗತಿಗೆ ಕಾಲಿದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಜೇನು ಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗೆ ಹಾಕಿದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ!!

ಹೊಚ್ಚೆ ಹೋಸ ಜೇನನ್ನು ತರುತ್ತೇವೆಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೆಟ್ಟಿಗೇ ಹೈ ಹಾಕಿ ಮುಖಗಳ ಕೆಲಿ ಕಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ ಅಂಗಡಿಯ ಜೇನನ್ನು ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತರುವುದೇ ಸುಖಿ. ಕವಿ ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಏನೇನು ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅವನ ವ್ಯಾದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಪೋ ಬಲ್ಲವರಾರು! ಅವನು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ತ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕುಮೆ ಕೃತಿ ಹಡ್ಡಗಾ
ವಿಲ ನೋಡು ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದಮಕ್ಕೂ ನೋಳ್ಳಿ
ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ
ಮಲಯಾನಿಲನಂ ಮನೋಜನಂ ಕೌಮುದಿಯಂ.

ಹಣದ ಧೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ತೊಗುವ ಈಗಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಕವಿ ಈ ಪದ್ದತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಣಕೊಟ್ಟು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅನೇಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಸಂತದ ವೈಭವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಷ್ಟು ತರಿಸಿ ಆರ್ಥರ್ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಜೇನುತ್ತಪ್ಪವನ್ನು ‘ತಯಾರು’ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಯಾವ ಗಿರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವ ಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ತಯಾರಾಗಬಲ್ಲವು? ಜೇನು ಮುಳುಗಳು ಮಧುಸಂಚಯ ಮಾಡಿ ಜೇನು ತುಪ್ಪವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಹೋಗಿ ಹುಳುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಕಡ್ಡು ತರಬಹುದು. ಗಿಡ ಸೋಂಪಾಗಿ ಚೇಂದು

ಹೂಗಳು ಅರಳಿದ್ದರೆ ನಾವು ಬುಟ್ಟಿರುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಪೂ ಎದೆಯಳುಕು ಇಲ್ಲದೆ ಹೂಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತರಬಹುದು. ಪ್ರತಿಭಾವಂತನಾದ ಕವಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಲೆಕೊಟ್ಟು ಆ ಮಹಾಕೃತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು ತರಬಹುದು. ಇಷ್ಟೆ, ನಮ್ಮ ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಹುಳು ಜೇನನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದು, ಗಿಡ ಹೂ ಬಿಡದು, ವಸಂತ ಮೂಡದು, ಕವಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಲಾರನು.

ಕೆಲವರು ಬೆಲ್ಲದ ಎಳಸಾದ ಪಾಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನೇ ಮಧುವಂದು ಮಾರುತ್ತಾರಂತೆ; ದಡ್ಡರು ತಂದು ಬಳಸುತ್ತಾರಂತೆ. ನಿಜವಾದ ಮಧುವಿಗೂ ಬೆಲ್ಲದ ಪಾಕಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧ. ಮಧುವಿಗೆ ಇರುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬಣ್ಣ ಹದ ಸಿಹಿ ವಾಸನಾಮಾಧುರ್ಯ ಇವು ಪಾಕಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಬರಲಾರವು. ಹೂಗಳ ಸಿಹಿ ರಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಶೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿ ಇಟ್ಟಾಗೆಲೂ ಅದು ಮಧುವಾಗಲಾರದು. ಮಳೆ ಮಕರಂದವನ್ನು ತಂದು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಿಜ, ಆ ರಸ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮಧುವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಗೊಬ್ಬರ ಮತ್ತು ನೀರು ಗಿಡದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗುಲಾಬಿಯಾಗುವಂತೆ ಹಸಿಹಸಿಯಾದ ಲೋಕಾನುಭವ ಕವಿಯ ಮುಖೇನ ರಸವ್ತೋ ಕಾವ್ಯವಾಗುವಂತೆ.

ಜೇನುಹುಳುವನ್ನು ಮುಳು ಎಂದು ಕರೆಯಬಾರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ನೋಣವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಇನ್ನೂ ಅಸಹ್ಯ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕವಿಗಳು ಬಂಡುಣಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹೊವಿನ ಬಂಡನ್ನು ಉಣಿ ಮಾಡುತ್ತಾದ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹೆಸರು ಒಷ್ಟತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಧುಪ, ಮಧುಕರ, ಮಧುವೃತ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಧುವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು, ಮಧುಸಂಚಯವನ್ನೇ ಪ್ರತಿವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳಿದ್ದ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಸರುಗಳು ಒಳಕೆಗೆ ಬಂದಿವೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಚುಚ್ಚುವ ಒಂದು ಗುಣಾದಿಂದ ಜೇನುಹುಳುಗಳಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ: ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕಾವ್ಯಾರಾಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿನ ಅಮರಪೂರಮ್ಮೆ ಆದ ಸಾರಸ್ವತ ಮಕರಂದಶ್ರೀಯನ್ನಿಣ್ಣುವುದರ ಮೂಲಕ ನಿಜವಾದ ‘ಮಧುಪತ್ರ’ ರಾಗಚೇಕು.

ಹತ್ತಿರ ನಿಂತು ಜೇನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆನ್ನುವರು ಹೊವಿನ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಿಟಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕಾಲವೂ ಜೇನು ಹುಳು ಒಡಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಸೇವಂತಿಗೆ, ಗೋರಿಟೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಜಾಚಿ, ಸುಗಂಥರಾಜ ಗುಲಾಬಿ, ಸಂಪಿಗೆ, ದಾಸವಾಳ, ಡೇಲಿಯಾ ಈ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹೊಗಳನ್ನೂ ಅದು ಸವರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಡೇಲಿಯಾ ನಿಗ್ರಂಥ ಕುಸುಮ. ಸೇವಂತಿಗೆಯಾದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ತಮ. ಸ್ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಗಮಗಮ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅದರ ವಾಸನೆ ನನಗೆ ಹಿಡಿಸದು. ಅದು ಹಳೀಯ ಮುತ್ತೆದೆಯರ ಹೂವು. ಮಂಗಳಗೌರಿಯ ಹೂವು, ಹಳೀಯ ಹೂವು. ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧರು ಅದನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕರಂಡವಿಲ್ಲದ್ದರೂ ಸಂಪರ್ಗಯ ವಾಸನೆ ಬಹಳ ಕೆಟು. ಆದರೂ ಮೂಗಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿತ. ಮಲ್ಲಿಗೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಜಾಚಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಮಕರಂಡ ಎಷ್ಟು ಸಿಗುತ್ತದೂ ಸ್ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಅನುಮಾನ. ಸುಗಂಥರಾಜ ನೋಡಲು ಬಹು ಚಂದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಕರಂಡ ಹಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದುಂಬಿಗೂ ಅದು ಶ್ರಿಯ. ಅದರ ಗಂಧ ಬಹು ನವುರಾದುದು. ಹೂವು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಬಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಧುರವಾದ ವಾಸನೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇನ್ಹೋಂದು ಹೊವೆಂದರೆ ಕಣಿಗಿಲೆ. ಕೆಂಪು ಕಣಿಗಿಂತ ದೇವಕಣಿಗಿಲೆ ಉತ್ತಮ. ಅದು ಬಿಳುಪು, ಗಂಧವಂತೂ ಬಹು ಮಧುರ. ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ದೆವ್ವಕಣಿಗಿಲೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದು ತಪ್ಪಿರಬೇಕು. ದೇವಕಣಿಗಿಲೆ ಇರಬೇಕು ಅದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಗಡ ಇರುತ್ತದೆ. ದುಂಬಿಗೆ ಆ ಹೂವು ಈ ಹೂವು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಹೊಗಳನ್ನೂ ಅದು ನೇಕೆ ನೋಡುತ್ತದೆ. ಹೊವಿನಿಂದ ಹೊವಿಗೆ ಹಾರುವುದೇ ಕೆಲಸ. ಮುಡಿಯಲು ಆಗದ ತುಂಬೆಯ ಹೂವು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಕರಂಡದ ಕೊಡವನ್ನೇ ಇಟ್ಟಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಲಂಟಾನದ ಹೊವಿನಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಮಧು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ದುಂಬಿ ಉರ ಹೂವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗ ಕಾಡ ಹೊಗಳನ್ನೂ ಸೇವಿಸುತ್ತದೆ. ಮಧುವನ್ನು ತೇಬುರಿಸುವುದೇ ಅದರ ವೃತ್ತ. ಇದ್ದ ಏರಡು ಹೊಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ನಿಜವಾದ ಹೊವಿನದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಸಾಲಮನ್ನಿಗೆ ನಿಜದ ಹೂವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದು ದುಂಬಿಯೇ. “ಕಾಗದದ ಹೊವಿನಲ್ಲಿ ದೂರೆಯಬಹುದೇ ಜೇನು” ಎಂದು ಮಾಸ್ತಿ ಬಂದು ಕಡೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತು ಯಾವ ಹೊವಿನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಎಷ್ಟು ಎಂದು.

ಜೇನುಹುಳು ಹೊವಿನ ಮಕರಂಡವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯತ್ತದೆ ಎಂದು

ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ. ಅದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ನನಗೆ ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅವು ಹಣ್ಣನ ಅಂಗಡಿಗೂ ನುಗ್ಗಿತ್ತವೆ. ಸೀತಾಪಲದಿಂದ ಒಸರುವ ಸಿಹಿರಸವನ್ನು ಹಿಂತುತ್ತವೆ. ನಲುಗಿದ ದ್ವಾಷ್ಟಿಯ ಗೊಂಚಲನ್ನು ನೆಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಬಿರಿದ ಕಿತ್ತಳೆಯ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿಯತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಿಂಡಿಯ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಜಾಮೂನಿನ ರಸವನ್ನು ಜೀಲೇಬಿ ಮತ್ತು ಜಹಂಗೀರುಗಳ ಪಾಕವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತವೆ. ಪುಟ್ಟಿ ಪುಟ್ಟಿ ಮಕ್ಕಳ ಎದುರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತಾವೂ ದುಂಬಿಗಳಾಗಲು ಅವು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಕೆವಿ ಪಂಪ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಸಿಕರಿಗೆ ಬೆಳಾದ ಎಲ್ಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯವೂ ಇದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಭೋಗಿಸಲು ಮನುಷನಿಗೆ ಒಂದು ಜೀವಮಾನ ಸಾಲದು. ಸತ್ತರೂ ಆಶೆ ತೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವರು ಮರುಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮರಿದುಂಬಿಯಾಗಿಯೋ ಕೋಗಿಲೆಯಾಗಿಯೋ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮಾತಿ ಸುಖಪಡಲಿ -ಎಂದು.

ಬೆಳೆಗಿನ ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾನವನಗಳ ರಮ್ಮೆತೆಯ ಮಧ್ಯ ಹೊವಿನಿಂದ ಹೊವಿಗೆ ಹಾರಾಡುತ್ತ ಅಮೃತ ಪ್ರಾಯವಾದ ಮಧುವಾನ ಮಾಡುತ್ತ ದಿಪ್ಪೊನ್ನತ್ತ ಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಮಾನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆಯುವ ಜೇನು ಏನು ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿ ಆ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆಯೋ, ದುಂಬಿಯ ಗಂಧಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಸುಟಿಯಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗಿರುವ ಆಸೂಯೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಿಕ್ಕಪುಗಳಾರಿನಲ್ಲಾಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಕಡೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕಚೇರಿಗೂ ಜಿಲ್ಲಾಧಿ ಕಾರಿಗಳ ಬಂಗಲೆಗೂ ಮಧ್ಯದ ಸಾಲು ಮರದ ರಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಎಡಗಡೆ ದೊಡ್ಡ ಆಟದ ವ್ಯಾದಾನವಿದೆ. ಅದರ ದಳ್ಳಿಂದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರವಿದೆ. ಉತ್ತರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ಕಾನ್ನೆಂಟು ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿವೆ. ವ್ಯಾದಾನದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಒಂದು ಸರ್ವ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಯಾವನ್ನೋ ಒಬ್ಬ ಕುಳಿತು ಮರದ ಪೂಟರೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಆಶನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದೆ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನ್ನೋ ನೋಡೂಣ ಎಂದು. ಆಶೆ ಜೇನು ಸಾಕಣೆಯ

ಇಲಾಖೆಯವನು. ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಬಂದೋಂದೇ ಜೇನು ಹುಳುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬುತ್ತಿದೆ.

“ಎನು, ಜೇನು ನಿಮಗೆ ಕಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು “ಇಲ್ಲ ಸಾರ್, ನಾವು ಜೇನಿನ ಮದ್ದೆ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಅವು ನಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲ ಹತ್ತಿ ಓಡಾಡುತ್ತವೆ. ಅವು ನಮಗೆ ಏನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವೇನಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ವಿನಾಕಾರಣ ಅವನ್ನು ಬೆದರಿಸಿದರೆ ಅವು ಆಶ್ಚರ್ಯಜೀವಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ನಾನು ಕುಶೋಹಲದಿಂದ ಬಾಗಿ ಅವನು ಜೇನು ಹಿಡಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನಿಂತೆ. ನಿಂತು ಬಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅಪ್ಪೆಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂದು ಮೂರತ್ತು ಹುಳುಗಳು ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಸುಳಿಸುಳು ಎಂದು ಓಡಾಡತೊಡಗಿದವು. ನನಗೆ ಜೀವವೇ ಹಾರಿ ಹೋದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬಂದೆರಡು ಹುಳುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕಡಿದರೆ ಏನು ಗತಿ ಎಂದು ನಡುಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಜೇನುಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಮುಂದೆ ಕೊತು ಅವುಗಳ ಕ್ಕೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೆ ಅದೇ ಹುಳುಗಳು ಈಗ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿವೆ. ಅಂದುಕೊಂಡೆ.

ಇಲಾಖೆಯವನು ಕೇಳಿದ :

“ತೆಲೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಸುವಾಸನೆಯ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕೆದ್ದೀರಾ ಸಾರ್?” ಎಂದು.

ಇದು ಒಳ್ಳೆ ಪೀಕಲಾಟಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿತಲ್ಲ ದುರ್ವಾಸನೆಯ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿದರೆ ನೋಣಗಳು ಮುಕ್ಕೆತ್ತವೆಯಂದು ಸುವಾಸನೆಯ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಜೇನು ನೋಣಗಳು ಮುತ್ತಬೇಕೇ! ಎಂದಿನಂತೆ ಆ ದಿನ ಮೃಷಾರು ಶ್ರೀಗಂಧದ ಸಾಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ ತೊಳೆದಿದ್ದೆ ತೆಲೆಗೆ ಭವನಗರ ಎಣ್ಣೆ ಕಾಶಿಾಸನೆಯವರ ಸುಗಂಧದ ಹರಳಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಲೇಪನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ ತೆಲೆಗೂದಲ್ಲಿ ಗುಲಾಬಿಯ ವಾಸನೆಯಿಂದ ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಕರವಸ್ತುಕ್ಕೆ ನಾನು ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪನ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇಪ್ಪುನ್ನೂ ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯಾವ ಹೋಕಿಗೂ ಅಲ್ಲ ಯಾರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ ಯಾರನ್ನು ಆಕ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದವರು ಅಸಹ್ಯವಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯದಿರಲೆ ಎಂದು. ಆದರೆ ನನ್ನ ತಲೆಯ ಗುಲಾಬಿಯ ಗಂಧ ದುಂಬಿಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಮೋದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಜೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ಇಪ್ಪೆಲ್ಲ ನಿಜವಾಗಿರುವಾಗ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖಕ್ಕೆ ಭ್ರಮರ ಮುತ್ತಿತೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನಂಬಬಹುದು. ಆಕೆಯ ಮುಖ ಗುಲಾಬಿಯಂತೆ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಹೊವಿನಂತೆ ಕೋಮಲವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು ಭ್ರಂಗ ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಯರ್ಥವೇನಿದೆ?

“ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಿ ಸಾರ್. ಅವು ಏನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ರಾಣಿಜೇನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ಅವೆಲ್ಲ ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ ಬಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿತ್ತವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ನೀವು ಅಲುಗಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊಡಿ”.- ಎಂದು ಇಲಾಖೆಯಾತ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟಿ

ನಾನು ಸಡುಗುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಡೆ.

ಏನು ಚಮತ್ವಾರಪೋ, ಆತ ರಾಣಿ ಜೇನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಪದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಜೇನು ಹುಳುಗಳೆಲ್ಲ ಗೂಡು ಸೇರಿದವು. ಬದುಕಿದೆಯ ಬಡ ಜೀವವೇ - ಎಂದುಕೊಂಡು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊರಣಿ.

“ನಮಸ್ಕಾರ ಸಾರ್.” ಎಂದು ಇಲಾಖೆಯಾತ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

“ನಮಸ್ಕಾರ ಅಪ್ಪ ನಿನಗೆ ಬಂದು! ಜೇನು ಹುಳುವಿಗೆ ಎರಡು!” ಎನ್ನುತ್ತ ದಾರಿ ಸಾಗಿದೆ.

ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ ಎಂಬ ಕವಿಯ ಮಾತನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅಥವ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾದ ಮೇಲೂ ಸಹ ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಇಪ್ಪೆ ಇಪ್ಪೆ ಬೆಲೆಯಾಗಲಿ, ಕೊಟ್ಟಿ ತರುವುದೇ ಮೇಲು. ಜನ್ಮೇಪಿ ಜೇನು ಇಳಿಸಲು ಹೋಗಬಾರದು!

ಕ್ಷತಿ-ಕರ್ತೃ ವಿಚಾರ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಬಂಧ ಲೇಖಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಪ್ರಪಂಚರಾವ್ 1920 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಮ್ಯಾಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಲವಾರು ಕಾಲೇಜಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮ್ಯಾಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿಶ್ವಕೋಶ ರಚನಾ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿಸರ್ಗ ತ್ವಿಯರಾಗಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀಯುತರು 1980 ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು. ಇವರು ಉತ್ತಮ ಲೇಖಕರಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಮುತ್ತಿನಹಾರ, ಮಧುವೃತ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನಗಳು ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಮೀಂಬಳ್ಳಿ, ಪಿನೋಕಿಯಾ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಅಮಲಿನ ವಚನಗಳು ಎಂಬ ವಚನ ಸಂಕಲನವನ್ನೂ ಇವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ‘ಮಧುವೃತ’ ಎಂಬ ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಇವರ ಆದೇ ಹಸರಿನ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಜೇನು ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿತ. ಅದನ್ನು ಇಂದಿನ ಜನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಜೇನಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಜಿಷ್ಣಾಗುಣವಿದೆ. ಅದನ್ನು ದಿನನಿತ್ಯ ಸೇವನ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ರೋಗವೂ ಹತ್ತಿರ ಬರಲಾರದು ಎಂಬ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಜೇನು ಮಳುಗಳ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಜೇನು ತಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಹಲವು ವಿವರಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿನಾಕಾರಣ ಜೇನು ಮಳುಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಹದರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಜನ ಜೇನನ್ನು ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ಖರೀದಿಸಬೇಕೇ ಹೂರತು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತರುವ ದುರುದ್ದಿ ಮಾತ್ರ ಬೇಡ ಎಂಬ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

I. ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಮಧು=ಜೇನು; ಯಥೇಷ್ಟು=ಹೇರಳ, ಬೆಕಾದಷ್ಟು; ಅಮೂಲ್ಯ =ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಬೆಲೆಕಟ್ಟಳಾಗದ; ಅಂತರ್ಧಾನ =ಅದ್ಯಾತ್ಮ; ಸಾಫ್ಟ್ ಸ್ಟ್ರೀ =ಆರೋಗ್ಯ, ಕ್ಷೇಮ; ಅಳಲೆಕಾಯಿ =ಶ್ರಿಘಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಹರೀತಕೀ ವೃಕ್ಷದ ಕಾಯಿ (ಶ್ರಿಘಲಗಳು - ನೆಲ್ಲಿ ತಾಳೆ, ಅಳಲೆ); ನಿಯಂತ್ರಣ =ಹರೋಟಿ, ಹಿಡಿತ; ಮಧುಪರ್ಕ =ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ನೀರು,

ಜೇನುತ್ಪಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆ - ಈ ಐದರ ಮಿಶ್ರಣ; ಫ್ರಾಂಕೇಂಡಿಯ =ಮೂಗು; ದಂಡಿಯಾಗಿ =ಧಾರಾಳವಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ; ಮುಲಾಜು =ದಾಳಿಣಿ; ಆದ್ಯ =ಮೊದಲನೆಯ; ರಸಕವಳ =ರುಚಿಕರವಾದ ಭೋಜನ; ಹಸನು =ಉತ್ತಮ, ಯೋಗ್ಯ; ತುದಿಗೋಡು =ಮರದ ತುದಿಯ ಕವಲು; ಸಾನು =ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲು; ಚೌಡಿ =ಶಕ್ತಿದೇವತೆ, ದುರ್ಗೆ; ಪುಷ್ಟಿಣಿ =ಕೊಳೆ; ಭೂಮರದಂತನ =ಜೇನು ಮಳುವಣ ಕಡಿತ; ಕಡಿದು =ಹಳ್ಳಿ, ತಗ್ಗಿ; ವಸನ =ಬಟ್ಟೆ; ಗಾವಿಲ =ಹೆಡ್ಡ, ಹಳ್ಳಿಯವ; ಭೂಮನ =ಜಗತ್ತು ಭೂಮಿ; ಮಲಯಾನಿಲ =ಮಲಯ ಪರ್ವತದಿಂದ ಬೀಸುವ ಸುಗಂಧಪೂರಿತವಾದ ತಂಗಾಳಿ; ಮನೋಜ =ಮನ್ಯಾದ್ಯ; ಕೌಮುದಿ =ಬೆಳ್ಳಿದಿಂಗಳು; ಸಂಚಯ =ಸಂಗ್ರಹ; ಬಂಡು =ಮರಕರಂದ, ಜೇನು; ಬಂಡುಣಿ =ಜೇನುಮಳು; ಸಾರಸ್ವತ =ವಿದ್ವತ್ತು, ಪಾಂಡಿತ್ಯ; ಸುಟಿ =ಚುರುಕು, ಲವಲವಿಕೆ; ಕಡಿ =ಕಚ್ಚು;

II. ಕಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಖ್ಯಾಪತ್ರಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಜೇನುತ್ಪಪ್ಪದಂತಹ ಇತರ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಯಾವವು?
2. ಜನರು ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಾಗಿದಗಳನ್ನು ಏಕ ನೆಡುತ್ತಿದ್ದರು?
3. ನಮಗೆ ಕ್ಕೆ ಕೆಸರಾಗಬಾರದು, ಬಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಮೊಸರಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಲೇಖಿಕರು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ?
4. ಕಬಿರ ದಾಸರು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?
5. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅಶಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನವರು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಉಪಚಾರ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು?
6. ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಾಳ ಹಣ್ಣುಗಳಾವವು?
7. ಲೇಖಿಕರು ಜೇನನ್ನು ಸವಿಯುವ ಸೊಗಸನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.
8. ಗುಲಾಕಂದನ್ನು ಹೇಗೆ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ?
9. ಜೇನು ಮಳುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧಗಳಿವೆ? ತಿಳಿಸಿರಿ.

- जेनुकल्लूगुड्डे सुत्ते मुत्ते लैविकरु हेगे चिरीसिद्धे?
- विद्याधिगಳನ್ನು जेनु ಹುಟುಗಳು ಕಚ್ಚಲು ಏನು ಕಾರಣವೆಂದು ಹಳ್ಳಿಗರು ಹೇಳಿದರು?
- ಹಣಕೊಟ್ಟು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ - ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಲैವಿಕರು ಏನೇನು ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ?
- ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೆನುಮಳುವಿಗಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಸರುಗಳೇನು?
- वಿದ್ಯಾಧಿಗಳು ಹೇಗೆ ನಿಜವಾದ ಮಥುವ್ರತರು ಆಗುವರು?
- ಸಾಲಮನ್ನನು ನಿಜವಾದ ಹೂ ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿದನು?
- ಕವಿ ಪಂಪನು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲೇ ಮರುಜನ್ನ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಏಕ ಅಶಿಸದನು?
- ಲैವಿಕರು ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುವವರು ಅಸತ್ಯ ಪಡದಿರಲೆಂದು ಏನೇನು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾದ ಉತ್ತರ ನೀಡಿರಿ.

- ಚಿಕ್ಕ ಮುಕ್ಕಳು ಜೀವಧ ಸೇವನೆಯ ಸಂಭರದಲ್ಲಿ ಜೆನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಮಾಡುವ ಚೇಷ್ಟೆಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತು ಮುಕ್ಕಳು ಜೆನು ಕೆಂಬೆನ್ನಲು ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.
- ಜೆನುಕಲ್ಲು ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಲैವಿಕರು ವಿದ್ಯಾಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಅವಾಂತರವೇನು?
- ಲैವಿಕರು ಬಗೆಬಗೆಯ ಹೂಗಳ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಗುಣರೂಪಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ?

- ಜೆನುಮಳುಗಳು ಹೇಗೆ ಜೆನನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸುತ್ತವೆ?
- ಲैವಿಕರು ಕಾಲೇಜಿನತ್ತ ಹೊರಟಾಗ ನಡೆದ ಫೋನೆಯೇನು? ವಿವರಿಸಿ.
- ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಥುವಂ - ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕವಿ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು? ವಿಮರ್ಶಿಸಿ.

IV. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

- ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ವಾಕ್ಯ ರಚಿಸಿರಿ.**
ನಿಯಂತ್ರಣ, ವಿನಾಕಾರಣ, ಅಮೂಲ್ಯ, ಹಸನು, ಅಂತಧಾನ, ಆಶ್ರಯಕ್ಕಣೆ, ಕುಶೂಹಲ, ಸಂಚಯ
- ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆದು ಸಂಧಿ ತಿಳಿಸಿರಿ.**
ಒಂದುಗೂಡು, ದೇವತಾರ್ಚನೆ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ, ಹೀಗಾಗಿ, ದಿವ್ಯೋನ್ತಮತ್ತ ಜನ್ಮಪತ್ರಿ ತಲೆಗೂಡಲು, ಘ್ರಾಂತೇಂದಿಯ.
- ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪದ ತಿಳಿಸಿರಿ.**
ಸಾದ್ಯ, ಕೆಟ್ಟಿ, ಕೆಡ್ಡಿ, ಅನುಭವ, ಸಾಫ್ರಕ, ಉತ್ತಮ, ಆಯಾಸ, ಹೋರ, ಪ್ರಾರ್ಕತಿಕ, ಹಿಂಸೆ, ಅಮೃತ
- ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ ಸಮಾಸ ತಿಳಿಸಿರಿ.**
ತಂಗಳಿ, ಹೆಚ್ಚೆನು, ಪುಟ್ಟಪತ್ರಗಳು, ಹೂಮಾಲೆ

V. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಎನ್. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವರ ಇತರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ.
2. ಜೇನು ಸಾಕಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿರಿ.
3. ನೀವು ಪ್ರಕೃತಿ ಷ್ಟಯರಾಗಿ ರಚಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಬೆಟ್ಟೆ ಸಮೂಹದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸುತ್ತಾಡಿ ನಿಸರ್ಗದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರಿ.

5. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೇನು?

- ದೇವಾದು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರ

ಮನುಷ್ಯ ಶಿಶು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶಿಶುಗಳಿಗಿಂತ ಬಹು ದುಬ್ಬಲವಾದುದು. ಶಿಶುವು ಸರ್ವಾಂಗ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಎದ್ದು ಓಡಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ವರ್ಷವಾದರೂ ಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಎದ್ದು ಓಡಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಸೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಎದ್ದು ಬಿದ್ದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಓಡಾಡಲು ಶಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಓಡಾಡುವುದು ಬಹಳ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಕಲಿಯುವಾಗ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲ ಮರೆತುಹೋಗಿದೆ. ಆದರೂ ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ನಡಗೆ, ಓಡಾಟಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹಲವಾರು ಅಲ್ಲ, ನೂರಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕಾರಣ.

ಹಾಗೇಯೇ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ. ಅಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಮರ ನೋಡಿ. ಘಲಬರಿತವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ತೋಟದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ ಆ ರೂಪಿನಿಂದ ನಿಂತಿದೆ. ಆ ಭಾರಿಯ ಗುಂಬ, ಅದು ನಿಂತಿರುವ ವೈಲಿರಿ, ದಪ್ಪ ಎಳನೀರು, ಕಾಯಿ, ಕುರುಬೆ, ಹೊಂಬಾಳ, ಗರಿ ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಗಿಡ ಎಳೆತನದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಆರ್ಥಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ; ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳ, ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಆರ್ಥಿಕೆಯ ಘಲವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಒಂದು ಹಂಚುತನ, ಒಂದು ಹಿರಿಯತನ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಆ ಹಂಚುತನ, ಆ ಹಿರಿಯತನ ಮೂರು ಸೇರಿ ಮುಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಮನೋಭಾವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ.

“ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಈಡಿನದು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ‘ಕಲ್ಪ್ರಾ’ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಏನಯ ಎನ್ನುವುದು ಸರಿ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಾಲಿದಾಸನು ‘ಪ್ರಜಾನಾಂ ವಿನಯಾಧಾನಾತ್ ರಕ್ಷಣಾತ್ ಭರಣಾದಪಿ ಸಪಿತಾ ತಿರಸ್ತಾಸಾಂ ಕೇವಲಂ ಜನ್ಮ ಹೇತುವಃ’ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ” ಎನ್ನುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಹೊಸ ಮಾತು ಎಂದು ನಾವು ನೂಕೆಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಹಳೆಯ ಮಾತು ಎಂದು ಹೆಚ್ಚು ಆದರ ಶೋರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವಿನಯ, ಎರಡೂ ಇರಲಿ.

ಈ ಗುಣ ಎಲ್ಲಾಗೂ ಇರಬೇಕು. ನಾನು ಹಾಕಿದ ಮರಗಳು ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದೊಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯವಲ್ಪೇ? ಅಂತಹ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ? ಆದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ.

ಗರಡಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ವರ್ಷ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಮು ಮಾಡಿದವನು ನಡೆಯುವುದೇ ಒಂದು ಸೋಗಸು. ಆ ಮೈಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮಹಡಿಯ ಭಾರವನ್ನೇಲ್ಲಾ ಹೊತ್ತಿರುವ ಕಂಭಗಳ ಹಾಗೆ ಆ ಕಾಲುಗಳು ಜಗ್ಗ ಹಾಕಿಹೊಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಂತೋಷ. ಹಾಗೆ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಗುಣ ಇತರರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು. “ಸಂತೋಷಂ ಜನಯೋ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ತದೇವ ಕಃಶ್ವರ ಪೂಜನಂ.”

ಮೊದಲು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಹೆಚ್ಚುತನ, ಹಿರಿಯತನ ಇವು ಮೂರು ಇರಬೇಕು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿದೆ. ಅದಕೆ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ಕಥೆ ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಒಬ್ಬ ತಂಡ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಒದುವುದಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯರ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಒದಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ. ಅವನಿಗೆ ಯೋಚನೆಯಾಯಿತು: “ನಾನು ವಿದ್ಯಾವಂತ, ನಮ್ಮಪ್ರಾಗಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ?” ಎಂದು.

ತಂದೆ ಬುದ್ಧಿವಂತ. ಮಗನ ಮುಖ ನೋಡುತ್ತಲೂ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು, ಮಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಕಟ. ತಾನೇ ಎದ್ದು ಒಂದು ಮಗನನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ: “ಅಪ್ಪಾ ನಿನ್ನಂತಹ ಮಗ ಮೆಟ್ಟಿ ನಮ್ಮ ಕುಲ ಪಾವನವಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಒದಿದವರು ಯಾರು?” ಎಂದು.

ಮಗನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಂದೋಣ. ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪನ್ಮೂರ್ಚಿತರು? ವಿನಯವುಳ್ಳವರು ಯಾರು? ತಾನು ವಿದ್ಯಾವಂತನೆಂದುಕೊಂಡ ಮಗನೋ? ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿ ಮಗನಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಕಟವನ್ನು ಕಳೆದ ತಂದೆಯೋ? ತಂದೆಯ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಹೆಚ್ಚಿ,

ಹಿರಿಯತನ ಮೂರು ಇಲ್ಲವೇನು? ಮಗನಿದು ವಿದ್ದೆ; ಇನ್ನೂ ಆರಗದ ಅನ್ನದಂತೆ ಆದು. ತಂದೆಯಿದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ; ಆರಗಿದ ಅನ್ನದಂತೆ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿರುವ ವಿದ್ದೆ.

ಈ ಮಾತು ಬಂದಿರುವಾಗಲೇ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳೋಣ. ಇಂಗಿಲೀಷಿನಲ್ಲಿ “ಜಂಟಲ್ ಮ್ಯಾನ್” ಎಂಬ ಒಂದು ಪದವಿದೆ. ನಾವು ಅದನ್ನು ದೊಡ್ಡವನು, ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ, ಮಹನೀಯ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಭಾವಗಳೂ ಅರ್ಥಗಳೂ ಇವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಏನೋ ನೋವು ಎನ್ನುವಂತೆ ನಾವೂ ಹಿರಿಯರಾದರೂ ಸರಿಯಾದ ಮಾತು ಇಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆ ಒದ್ದಾಡಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಅನೆಯ ಪೋಟೋ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಅನೆಯೂ ಜೇಬು ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಆದೀತೆ? ಹಾಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಮೂರಕ್ಕರದ ನುಡಿ ನುಡಿದರೂ ಅದರ ಅರ್ಥ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು. ಬದುಕಿರುವ ಮರ ಬೆಳೆಯುತ್ತೇ ಇರುವಂತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರ್ಥ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಆತ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ ಹಂಗಸರು ಗಳಿಗೆಸೊಂದು ಸಲ ಕನ್ನಡ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಮನುಷ್ಯ ದಿನದಿನವೂ ಅಲ್ಲ ದಿನಕ್ಕೆ ಹಲವು ಸಲ ತಾನು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆಯೋ ಎಂದು ಪರಿಕ್ಷೇಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಪರಿಕ್ಷೇಪಾಡುತ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ನಡತೆಯನ್ನು ತಿದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಶುದ್ಧಿಕರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಾಂಜೆಗ ಹಿಡಿದ ವಜ್ರದ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಾಂತಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ವಜ್ರದ ಕಾಂತಿಗಿಂತ ಸಹಜವಾಗಿ, ತಿಳಿನೀರಿಗಿಂತ ತಿಳಿಯಾಗಿ, ಶುಚಿಯಾಗಿ, ರುಚಿಯಾಗಿ, ಹಿತವಾಗಿ, ಮಿತವಾಗಿ, ಪರಿಪಕ್ಷವಾಗಿ, ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡವಾಗದೆ ಇರುವ ಮನೋಭಾವ, ಆದರಿಂದ ಮಾಡಿದ, ಆದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ನಡ, ಇವೆರಡೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಗುರುತುಗಳು.

ಮನೋಭಾವ, ಆಚರಣೆ, ಎರಡು ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿ ಶುದ್ಧಿವಾಗುವಂತೆ ಇದ್ದು ಮನೋಭಾವದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಕೊಂಡಿರುವ ಬೇಟೆಗಾರನೆ

ಮನೋಭಾವವೂ ಇದೆ. ಅದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ನವನೀತ ಸಮಾಂ ವಾಣಿಂ ಕೈತ್ವಾ ಜಿತ್ತು ನಿರ್ದಯಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ “ಕ್ಷಾರಂ ನೀರಂ ಚ ತೀತಲಂ ಭವತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಎಂದರೆ ಮಾತು ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ, ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಪಿಸಂತೆ; ನೀರು ಉಪ್ಪಾದಷ್ಟೂ ತಣ್ಣಿಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಧರ್. ಅದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇನು? ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಲ್ಲು ನುಣುಪಾಗುತ್ತದೆ: ಆದರೆ ಮೆತ್ತಗ್ರಾಗುವುದಲ್ಲಿ ನುಣ್ಣೂ ಇದ್ದು ಮೆತ್ತಗೂ ಇದ್ದು ಕಲ್ಲೂ ಆಗಿರುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ.

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೆಚ್ಚೆಳೆ, ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯೆಂದರೆ ಅದು ಮೆಟ್ಟಲು ಮೆಟ್ಟಲಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು. ಒಂದು ಕಥೆ ಕೇಳಿ: ಒಬ್ಬನು ತಿರುಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಒಬ್ಬರು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದರು: “ಅಯ್ಯಾ ಯಾಕೆ ಈ ಅವಮಾನದ ಕೆಲಸ? ಇಲ್ಲಿಂದ ನೂರು ಮೈಲಿ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರ ಭೂಮಿಯಿದೆ. ಹೋಗಿ ತಾಮ್ರ ತುಂಬಿಹೊಂಡು ಒಂದು ಪಾತ್ರ ಪದಾರ್ಥ ಮಾಡಿ ಮಾರಿ ಮಾನವಾಗಿ ಜೀವಿಸಬಾರದೇ?” ಎಂದರು. ಆಗಲಿ ಎಂದು ಖಿಕ್ಕದವನು ತಾಮ್ರ ಭೂಮಿಗೆ ಹೋದೆ.

ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು “ಇನ್ನೂ ನೂರು ಮೈಲಿ ಹೋಗು, ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ” ಎಂದರು. ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು “ಇನ್ನೂ ನೂರು ಮೈಲಿ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಭೂಮಿಯಿದೆ” ಎಂದರು. ಅಲ್ಲಿಗೂ ಹೋದೆ. ಅವರು “ಇನ್ನೂ ನೂರು ಮೈಲಿ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಭೂಮಿಯಿದೆ. ಒಂದೋ ಎರಡೋ ತಂದರೂ ಸುಖವಾಗಿರಬಹುದು” ಎಂದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರಣೆ ಎಂದರೆ ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗು ಹೋಗುತ್ತಾ ನದಿಯ ಹಾಗೆ ವಿಶಾಲವೂ ಆಳವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಫಟ್ಟಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಕಾಮ, ಅರ್ಥ, ಧರ್ಮ, ಹೋಕ್ಕೆ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಕ್ಷವು ನದಿಯ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ಸಮುದ್ರವಾಗುವ ಹಾಗೆ. ಆ ಮಾತು ಸಮಗೆ ಬೇಡ. ನಾವು ಬದುಕಬೇಕು ಎನ್ನುವವರು. ಹನನಾಗಿ ಬಾಳುವೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವವರು. ನಮಗೆ ತ್ರಿವರ್ಗ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಗಳು ಸಾಕು. ಆದರೆ ಕಾಲಿದಾಸನು ಹೇಳುವಂತೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಬಾಧೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಒಂದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಬಿಡಬೇಕಾಗಿ ಬರದಂತೆ,

ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಲೊಪವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಪರಸ್ಪರ ಬಾಧೆಯಲ್ಲದಂತೆ, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಜೀವನವನ್ನು ನಯವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ.

ಇದಿಷ್ಟೂ ತನ್ನ ವಿಚಾರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿರುವುದು, ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿರುವವನಿಗೆ ಒಂಟಿ ಮರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಗಾಳಿಯ ಭೀತಿಯ ಹಾಗೆ ಕಷ್ಟಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಒಂಟಿ ಸಲಗನ ಹಾಗೆ ಅವನಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಭೀತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಅದರಿಂದಲೇ ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುವುದು “ಕುಟುಂಬಿ, ಗೃಹಸ್ಥ ಒಂಟಿ ಶೋಂಟಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ” ಎಂದು. ನಮ್ಮವರು ಕುಟುಂಬಿಗೆ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದು.

ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಸಮ. ಆದರೂ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಐದು ಬೆರಳುಗಳ ಹಾಗೆ. ಐದೂ ಬೆರಳೇ! ಆದರೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವಿದೆ. ದೊಡ್ಡದಿದೆ; ಚಿಕ್ಕದಿದೆ. ಹೆಚ್ಚರಳು ಎಲ್ಲಾ ಬೆರಳುಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲೂ ಸೇರಬೇಕು. ಅದು ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೂ ಸೇರುತ್ತದೆ. ದುಡಿಯತ್ತದೆ. ನೀವು ಮುಷ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದಾಗ ಬೇರೆ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲದು - ಆದರೂ ನಿಲ್ಲವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಇರಬೇಕು ಕುಟುಂಬಿ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರುಂಟು; ಕಿರಿಯರುಂಟು; ಹಿರಿಯರು, ಕಿರಿಯರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಮಾನವನ ಹುಟ್ಟಿಗೂಣ. ಈಗಲೋ? ಎಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಅವನು ಕುಟುಂಬ ದ್ವೋಹಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ತಾನು ಹುಟ್ಟಿಬೇಡ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೇ ನೀರು ತಿದ್ದುವಷಣು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಿಯಾಗುವನೆ?

ಕುಟುಂಬ ಸಮಾಜದ ಮೂಲ. ಅದೇ ಸಮಾಜದ ಯೂನಿಟ್‌ ಕುಟುಂಬಗಳೆಂಬ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಗೋಡೆ ಒಂದು ಕುಲ. ಈ ಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಆಗಿರುವುದು ಸಮಾಜ. ಆದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಕುಟುಂಬ, ಕುಲ, ಸಮಾಜ, ಮೂರಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬೇಕು. ನಡೆ, ಆಚಾರ, ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ, ನಲ್ಲಿಯ ನೀರಿನ ಹಾಗೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಹರಿಯವ ನದಿಯ ಒಂದು ಕಡೆ ಆಳವಾಗಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಆಳವಿಲ್ಲದೆ, ಒಂದಕೆ ಆಗಲವಾಗಿ, ಇನ್ನೊಂದಕೆ ಕಿರಿದಾಗಿ ಹರಿಯವಂತೆ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿಯಾದರೂ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು ತನ್ನ ಸುಖವಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಕಾಮ. ಅದಿಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ಜೀವನ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮರುಭೂಮಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವನವೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಲಿದು ಬೆಳೆದಲ್ಲದೆ ಅದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾದಿಯಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ತನ್ನ ಸುಖವಾಗಿ ಇತರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಲಿಹುಯ್ಯಾವ ರಾಕ್ಷಸನೂ ಆಗಬಾರದು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಸಾಫನವಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೇ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲ ಸಾರುತ್ತಿರುವುದು. ಭಕ್ತಿನಿಗೆ ಸಾಫನವಿಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನ ದುರ್ವರ್ತತೆ ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆ, ವರದಿಯಾಗಿ ಹರಿಹರರು ಇಳಿದು ಒಂದು ಅವನನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಮವು ಮನವುನ ವೈರಿ. ಯಾವಾಗ? “ಪರಮ ಪೂಜ್ಯವಾದುದು ಇದೇ! ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅದನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದಾಗ. ಯಾಯಾತಿಯೂ ಭೂಲೋಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಏನು ಬೇಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲವನು. ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಡದಿಯರು. ಅಸುರ ಗುರುವನ ಮಗಳು ದೇವಯಾನಿ; ಅಸುರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಗಳು ಶಮುಷ್ಯ ಅವರಿಭೂತಿಯೂ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳು ಯಥೇಷ್ಠವಾಗಿ ಕಾಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಶೈವನಾಗದೆ ಗಾದೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ: “ನ ಜಾತು ಕಾಮಃ ಕಾಮೇನ ಉಪಭೋಗೇನ ಶಾಮೃತಿ ಹವಿಷಾ ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಯೇವ ಭೂಯ ಏವಾಭಿವರ್ಧಣತೇಣ” “ಕಾಮವು ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾವ ಭೋಗದಿಂದಲೂ ಶಾಂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಹವಿಷನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಇದರ ಅರ್ಥ.

ಅದರಿಂದಲೇ ಭಗವದ್ವಿತೀಯಲ್ಲಿ ಕಾಮವನ್ನು “ಶತ್ರುಃ ದುರಾಸದಃ” “ಕೈಗ ಸಿಕ್ಕೆದ ಶತ್ರು”ವೆಂದು. ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಹಾಭಾಗವತವು ಕಾಮಗಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ : ಅಲ್ಲಿ ಕಾಮವು “ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವುದರಿಂದ ತುಳಿಯಬೇಕು ಎನ್ನುವರೋ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಇರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಕಾಮವನ್ನು ಮಿತ್ರನನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದ: “ಇಂದ್ರಿಯಾಣ ಮನೋ ಬುದ್ಧಿ ತಸ್ಯಾದಿಷ್ವಾನ್ ಮುಚ್ಚತೇ” ಕಾಮವು ಇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳಿಲ್ಲದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ದಾರಿ ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ “ಧರ್ಮಾವಿರುದ್ಧ ಕಾಮೋಽಸ್ಮಿ” ಭೂತ ಭೂತದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಕಾಮವು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಿರುದ್ಧವಾದರೆ ಅದು ಧ್ಯೇಯಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿನಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೂ ಅಪ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಪ್ರೋಲೀಸನಿಗೂ ಕಳ್ಳನಿಗೂ ಇರುವಷ್ಟು, ಅಷ್ಟೇ! ಮಯಾದ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಅದು ಸರಕಾರದ ಕೆಲಸ. ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸರಕಾರ ಪ್ರೋಲೀಸರನ್ನು ಸಂಬಳ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಮಯಾದಯನ್ನು ಮುರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೊಂಡಿ ಕಾದಿರುವವನು ಕಳ್ಳ. ಹೀಗೆ ಮಯಾದಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಧರ್ಮ. ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಬೆಳಿಟ್ಟು ತೋರಿಸುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದರೆ, ಸತ್ಯವೇ ಧರ್ಮ. ಆದರೆ ಸತ್ಯವು ತನ್ನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು; ಇತರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು ಹಾಗಿರಬೇಕು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಅತಿ ಮಾಡಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಂಡು ಕೆಟ್ಟ ಹೋದ ಕಥೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಘಂಟಾಕರ್ಣನ ಕಥೆ ಕೇಳಿಲ್ಲವೇ? ವಿಟ್ಟಲನಿಗೆ ಉದುದಾರ ಮಾಡಿದ ಆಕ್ಷಸಾಲೆಯ ಕಥೆ ಕೇಳಿಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆ.

ಧರ್ಮ ಏಕಮುಖವಾಗಿಲ್ಲ. ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸರು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದರು: “ಸ್ವರ್ಯಕೋ ಮಿಷಿಯಸ್ಯ ಮತಂ ಪ್ರಮಾಣಂ” ಎಂದು: “ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಿಷಿಗಳು ಹೇಳಬೇಕು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಮಿಷಿಯ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಿಷಿಯು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಇದರ ಅರ್ಥ.

ಹಾಗೆಯೇ “ಯೋ ಧರ್ಮಃ ಧರ್ಮಾಂತರಂ ಬಾಧತೇ ನ ಸ ಧರ್ಮಃ” ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಸೂತ್ರ: “ಧರ್ಮವು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಾಧಿಸಬಾರದು” ಎಂದು ಅದರ ಅರ್ಥ.

ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇದೇ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ಜೀಜ್ಞಾಸೆ

ನಡೆಯಬೇಕು. ಶ್ರುತಿ ಸೃಜಿಗಳೂ ಪುರಾಣಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಆಶ್ಚರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ; ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಬೇಕು. ಆ ಮನಸ್ಸು ವಿಚಾರ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಧರ್ಮ ಕಾಮವಾಗಿ, ಉಂಭಾದಿ ದೋಷರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಆಯ್ದ. ಅಂತಹ ಆಯ್ದ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಅದು ಧರ್ಮ. “ಸತಾಂ ಹಿ ಸಂದೇಹ ಪದೇಮ ವಸ್ತುಮ ಪ್ರಮಾಣಮಂತಕರಣ ಪ್ರವೃತ್ತಯಃ”, ಸತ್ಯರುಷರಿಗೆ ಸಂದೇಹ ಬಂದಾಗ, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಹೇಳುವುದೇ ಧರ್ಮ. ಆದರೆ ಈ ಸೂತ್ರ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವುದು ಸತ್ಯರುಷರಿಗೆ; ಇತರರಿಗಲ್ಲ; ಅದು ನೆನಪಿರಬೇಕು. ಸತ್ಯರುಷನು ತನ್ನ ಆಚಾರದಿಂದ ಮನೋಭಾವದಿಂದ “ಸರ್ವಭೂತಹಿತೇರತಃ” ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದು ಸತ್ಯರುಷನ ಲಕ್ಷಣ.

ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ಭಾಗವತವು ಹೇಳಿತು: “ಧರ್ಮ ಮೂಲಂ ಹಿ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವವೇದಮಯೋ ಹರಿಃ ಸ್ಮರಂ ಚ ತದ್ವಿದಾಂ ರಾಜನ್ ಯೇನ ಚಾತ್ಮಾ ಪ್ರಸೀದತಿ” “ಧರ್ಮದ ಮೂಲವು ಶ್ರೀಹರಿಯಾ. ಆತನ ವಾಕ್ಯಂದು ಶ್ರುತಿ ಸೃಜಿಗಳು ಪ್ರಮಾಣವು. ಆತನಿಗೂ ತನಗೂ ಒಪ್ಪಿಕೆಯಾದುದೇ ಧರ್ಮವು.”

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮಟ್ಟುಗುಣವಿದೆ. ಅದು ಸಂಗ್ರಹ. “ಇರಲಿ, ಯಾವುತ್ತಿಗ್ನಾದರೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಎತ್ತಿಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದೇ ಅಧರ್ಮ, ಈಗಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹಣ, ಆಸ್ತಿ ತಿರ್ದಿಗ್ಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಗುಣವಿದೆ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಇರುವಪ್ಪು ಇಲ್ಲ; ಇದು ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಲೋಭ. ಲೋಭ ದುಗ್ರಾಣ. ಅದರಿಂದ ತಿಳಿದವರು “ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮಿತಿಯಿರಲಿ” ಎಂದರು. ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟಿಯು ತುಂಬವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು. ಅದು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಂತ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಆಶಿಸಿದರೆ, ಅವನು ಕಳ್ಳಿನು; ಅವನು ಶಿಕ್ಷೆ ಅರ್ಹನಾಗುವನು. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಧರ್ಮ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಈ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಿಕ್ಷುಪ್ರ ಬಂದಿತೆ?

ಈ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳು ಮೂರಕ್ಕೂ ಮಿಶಿಯಿರಬೇಕು. ಉದಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬಲಿಕೊಡಬಾರದು.

ಅದಕ್ಕೊಂದು ಕಥೆ ಪುರಾರವನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಆತನು ಒಂದು ಸಲ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಮೂರರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನು ಜ್ಯೇಷ್ಠನು ಎಂದು ಪುರಾರವನು ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರದಿಕಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂತು. ಅವರು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಕಾಮನ ಶಾಪದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀವಿರಹ ಬಂತು. ಅರ್ಥನ ಶಾಪದಿಂದ ಲೋಭ ಬಂತು. ಕಾಮಕೋಧ ಲೋಭಗಳು ನರಕ ದ್ವಾರಗಳಂತೆ. ಅಂತಹ ನರಕಪೂ ಪುರಾರವನಿಗೆ ಬಂತು. ಅದರಿಂದ ಮೂರನ್ನೂ ಆನಿಗೆ ಅಂಕುಶವಿಟ್ಟು ಆಳುವಂತೆ ಆಳಬೇಕು. ಆಗ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಖ್ಯ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು. ಅದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಾತಾಯಿತು; ಹುಟುಂಬದ ಮಾತಾಯಿತು; ಸಮಾಜದ ಮಾತಾಯಿತು; ಇನ್ನೂ ಜಗತ್ತಿನ ಮಾತು. ಜಗತ್ತು ಆಗಿರುವುದು ಸತ್ಯರಚಸ್ತಮೋ ಗುಣಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ. ಹಿಂದಿನವರು ರೋಗ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಕಣಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಹ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಾತ ಹಿತ ಕಫಗಳು, ಜಗತ್ತಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯರಚಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಾಮ್ಯ, ಗುಣವ್ಯತಿರೇಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಮಾತುಗಳಿವೆ. ಗುಣಾಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯ, ಗುಣವ್ಯತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖಿ. ಅದನ್ನು ಈಗಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದರೆ “Finding the balance”. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹಗಳಿವೆ. ಅವು ಅಂತಃ ಪ್ರವಾಹವಾಗಿರಬಹುದು, ಬಹಿಃಪ್ರವಾಹವಾಗಿರಬಹುದು. ಕೆಳಕೆಳಿಯುವ ಸುಳಿಯಿರಬಹುದು. ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುವ ಜಿಲುಮೆ (Fountain) ಇರಬಹುದು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವೆ ನಡೆಸುವವನು ಜಾಣ, ಧೀರ. ಧೀರ ಎಂದರೆ ಧೀ ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಂದಿಯಗಳ ಸಂಚರಣ, ಅದಕ್ಕೆ ವಶವಾಗದಂತೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ರಾತಿ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಯುವವನು ಧೀರ. ಅಂತಹ ಧೀರನು ‘ನ ಶೋಚತಿ’ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ; ತನಗೂ ದುಃಖವಿಲ್ಲದೆ, ಇತರಿಗೂ ತನ್ನಿಂದ ದುಃಖವಾಗದಂತೆ, ವರ್ತಿಸುವವನು ಧೀರ. ಅವನೇ ಭಗವದ್ಗಿತೆಯ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ, ಪಂಡಿತ, ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಗುಣಾತೀತ. ಇವನು ಶೈವೇ ಅವನ ನಡೆ ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣ. “ಯದ್ಯಾದಾಚರತಿ ಶೈವೇ, ತತ್ತ್ವಧೈವ ಇತರೋ

ಜನಕ ಸ ಯತ್ಪೂರುಣಂ ಕುರುತೇ ಲೋಕಸ್ತದನುವರ್ತತೆಣಾ” ಅವನಂತೆ ಇತರರು ನಡೆಯುವರು, ಆವನು ಸರಿಯೆಂದುದನ್ನು ಲೋಕವು ಸರಿಯೆನ್ನುವುದು. ಹಿಂಡಲ್ಲ ಸಲಗನ ಹಿಂದೆ. ಸಲಗ ತಪ್ಪು ದಾರಿ ಹಿಡಿದರೆ, ತಪ್ಪು ಯಾರದು?

ಹೊನೆಯದಾಗಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಕಥೆಯೋಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸೋಣ. ದೇವದಾನವ ಮಾನವರು ದೇವದೇವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಉಪದೇಶವೋಂದನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದರು. ಆತನು ಆಗಲಿ ಎಂದು “ದ” ಎಂದನು. ಅದು ಮೂವರಿಗೂ ಮೂರು ರೀತಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ದೇವತೆಗಳು ಭೋಗ ತ್ವಿಯರು; ಅವರಿಗೆ ದಮಧ್ಯಂ ಎನ್ನಿಸಿತು. ದಮಧ್ಯಂ ಎಂದರೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಿರ ಎಂದು. ದಾನವರು ನಿರ್ದಯರು, ಹಿಂಸಾಪ್ರಧಾನ ಜೀವಿಗಳು; ಅವರಿಗೆ ದಯಧ್ಯಂ ಎನ್ನಿಸಿತು. ದಯೆಯಿರಲೆ ಎಂದು ಆದರ ಅರ್ಥ. ಮಾನವರು ಲೋಭಿಗಳು; ಸಂಗೃಹಿಗಳು. ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಷ ಎನ್ನಿಸಿತು. ದಾನ ಮಾಡಿ ಎಂದರ್ಥವಾಯಿತು. ಈ “ದ” ಇದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ. ಈ “ದ” ಗೆ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಥವಿದೆಯೋಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ನಾನು ಹಿಡಿದ ಮೊಲಕ್ಕೆ ಮೂರೇ ಕಾಲಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಿನ ಮೊಲಗಳಿಲ್ಲದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಇತರರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಿವಾಗಿ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಇರುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಇದರ ಮೂಲಮಂತ್ರ “ಸಂತೋಷಂ ಜನಯೇತಾ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ತದೇವ ಕಃಶ್ವರ ಪೂಜನಂ” “ಇತರರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಲಿ; ಅದರಿಂದ ಕಃಶ್ವರ ಶ್ರೇತಿಯಾಗಲಿ” ಎಂಬುದು. ಕಃಶ್ವರ ಶ್ರೇತನಾದರೆ ಏನುಂಟು ಏನಿಲ್ಲ?

ಕೃತಿ-ಕರ್ತೃ ವಿಚಾರ

ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹಾಸ್ತಿರುವರು 1896 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ದೇವುಡು ಅವರು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು, ಕರ್ತೆಗಾರರು, ಉತ್ತಮ ವಾಗ್ವಿಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಪತ್ರಿಕಾ ಸಂಪಾದಕರು ಹಾಗೂ ನಟರಾಗಿದ್ದರು. ಡಾ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿ ವೃತ್ತಿ ಜೆನೆಸ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟ ದೇವುಡು ಅವರ ಮೊದಲ ಸಾಧನೆ ಆಯ್ದ ವಿದ್ಯಾ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸಾಫಿಸಿದ್ದು. ಅವರ ಬರಹಗಳು ಗುಣ, ಸತ್ಯ, ಸಂಖ್ಯೆ ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಇವರ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಶ್ರಯಗಳಾದ ಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಮಹಾಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಮಹಾದರ್ಶನ ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ

ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ಸಾಹಸರವ್, ಅಂತರಂಗ, ಮಯೂರ, ವರದನೇ ಜನ್ಮ ಮಲ್ಲಿ, ಚಿನ್ನಾ ಡಾ ವೀಣಾ ಅವರ ಇತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಪಂಚತಂತ್ರ, ಮೂರು ಕನಸು, ಬುದ್ಧಿಯ ಕಥೆಗಳು, ಕೃಷ್ಣನ ವಿಚಾರಣೆ, ಮೇಘ ಸಂದೇಶ, ಕಥಾ ಸರಿತಾಗಿರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಇವರ ಕಥಾ ರಚನೆಗಳು. ಮೀಮಾಂಸಾ ದರ್ಶಣ, ಭಾರತದ ಮಹಾಪುರುಷರು, ಸಂಗ್ರಹ ರಾಮಾಯಣ, ರಾಮಾಯಣವೋ ಭಗವದ್ಗೀತೋ, ಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠ, ಉಪನಿಷತ್ತು, ಕನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮಹಾಭಾರತ ಸಂಗ್ರಹ, ಮೂಲಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವರ ಇನ್ನಿತರ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಮುಖಿಗಳ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಂತರಂಗ ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿ ಕನ್ನಡದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಮನೋಷ್ಟೇಷಣಾನಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಮರಣೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರತ್ಯೇಸ್ತಿ (1962 ರಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದೆ.

I. ಕರಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ದುರ್ಬಲ =ಬಲಹಿನೆ; ಸಾಮು =ಸಾಧನೆ; ಮುಪ್ಪುಗೊಂಡ =ಮೂರು ಸೇರಿದ, ಮೂರು ಹುರಿಗಳೂ ಸೇರಿದ; ಜಗ್ಗು =ತೋನೆದಾಡು; ಪಾವನ =ಪೆಟೆ; ಸಲಗ =ಗಂಡಾನೆ; ಧ್ವಂಸ =ನಾಶ; ದ್ವಾರ =ಬಾಗಿಲು; ತಿರುಪೆ =ಭಿಕ್ಷೆ; ಹಪಿಸ್ತು =ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿ ಕೊಡುವ ಹಾಲು, ತಪ್ಪು ಧಾನ್ಯ ಮೊದಲಾದುವು; ಉಡುದಾರ =ಸೋಂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ದಾರ, ಒಡ್ಡಾಣ, ಡಾಬು;

II. ಕಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆನು? ಅದರ ಗುರುತುಗಳು ಯಾವುವು?
2. ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಬಂದ ಮಗನಿಗೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆ ಬಂತು?
3. ತಂದೆ ಮಗನಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪನ್ಮಯ? ಯಾಕೆ?
4. ಮನುಷ್ಯ ಹೇಗೆ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಮುದ್ದಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು?
5. ಲೇಖಕರ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮವೆಂದರೆನು?
6. ಕುಟುಂಬಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಲೇಖಕರು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕರಿತು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ.
2. ಧರ್ಮ ಪೆಂದರೇನು? ವಿವರಿಸಿ.
3. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಶದವಡಿಸಿ.

IV. ಭಾಷಾಭಾಷೆ.

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ.

ಒಡಾಡು, ನೂರಾಯ, ಒಡ್ಡಾಡು, ಮೂರಕ್ಕರ, ಉತ್ತರೋತ್ತರ,
ಭೂತೇಷು, ಬುದ್ಧಿಂದಿಯ, ಸರ್ವಾಂಗ, ಒಂದೆಚೆ, ಕಾದಿರು.

2. ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸರ್ವಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿರಿ.

ಹೊಂಬಾಳೆ, ಮೂರಕ್ಕರ, ಹೆಚ್ಚೆರಳು, ಮುಪ್ಪರಿ

3. ತತ್ಸ್ವ-ತಧ್ವವಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಎದ್ಯ, ಮುಖ, ಆಕ್ಷರ, ರತ್ನ, ಶಿಶು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಂತೋಷ, ಭಕ್ತ

V. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಲೇಖಕರು ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿ.
2. ಕನಾಂಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.

6. ದ್ರೌಪದೀ ಸ್ವಯಂಪರ

- ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಾಸ್ವೀ

ಭೀಮಸೇನನು ಬಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಾದ ಮೇಲೆ, ಪಾಂಡವರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಇಳಿದುಕೊಂಡನು. ಆತ ವಿದ್ವಾಂಸ; ದೇಶ ಸಂಚಾರಮಾಡಿ ಬಂದವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನಾ ನಗರ ತೀರ್ಥಕ್ಕೇತ್ತ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಾಂಡವರೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ಪಾಂಚಾಲ ನಗರದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ವಯಂಪರಕ್ಕೆ ಏವಾಡಾಗಿದ್ದದ್ದನ್ನೂ ದ್ರೌಪದಿಯೂ ಧೃಪತ್ಯಮನ್ನೂ ಅಮಾನುಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು:—

ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜನಂಬ ಮಹಣ್ಯಾಯಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ದ್ರೌಣನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ದ್ರೌಣನೂ ಭರದ್ವಾಜನ ಸೇಹಿತನಾದ ಪ್ರಯತನ ಮಗ ದ್ರುಪದನೂ ಭರದ್ವಾಜನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಪರಶುರಾಮನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆಲ್ಲಿಗೂ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿರ್ದಾನೆಂದು ಕೇಳಿ ದ್ರೌಣನೂ ಆತನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದ ಷಶ್ಯಯಾವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಗಲೇ ದಾನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನೆಂದೂ ತನ್ನವಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದದ್ದ ತನ್ನ ದೇಹ ತನ್ನ ಅಸ್ತಗಳು ಎರಡೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದ್ರೌಣನು ಅಸ್ತಗಳನ್ನೇ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಪಡೆದುಕೊಂಡುಬಂದು, ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯ ಸೇಹಿತನಾಗಿದ್ದ ದ್ರುಪದನು ಇಷ್ಟ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಜನಾಗಿರಲು ಅವನನ್ನು ಕಂಡನು. ದ್ರುಪದನು “ನೀನು ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ನಾನು ರಾಜ; ನನಗೂ ನಿನಗೂ ಸ್ವೇಹವೆಂದರೇನು, ಹೋಗು!” ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಗ ದ್ರೌಣನು ತುಂಬ ವ್ಯಘಟಣೆಕೊಂಡು ಕುರುದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಾರಪ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿ ಅವರು ಧನುರ್ವಾದ್ಯಾಪ್ತವೀಣಾರಾದ ಮೇಲೆ, ತನಗೆ ಗುರುದಳಿಂಬಯಾಗಿ ದ್ರುಪದನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸರೆಹಿಡಿದುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅವೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ಪಾಂಡವರು ಅದರಂತೆಯೇ ಮಾಡಲು ದ್ರೌಣನು

ಗಂಗಾತೀರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗವನ್ನು ದೃಪದನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು “ಇಗೋ ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಮನಾಗಿದ್ದೇನೆ; ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದೃಪದನಿಗೆ ತೇಜೋವಧಯಾಯಿತು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಮರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ತನಗೆ ಇದ್ದ ಮಕ್ಕಳೂ ಬಂಧುಗಳೂ ಅಪ್ರಯೋಜಕರೆಂದು ಅವರ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದ್ರೋಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲ ಬಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು; ಕೊನೆಗೆ ಯಾಚೋಪಯಜರಂಬ ಅಣ್ಣಿ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಇಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಿಕ್ಕಿದರು. ತಮ್ಮನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣಾದ ಯಾಜನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮನ ಸಹಾಯದೊಡನೆ, ಹವನಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಹೋಮಾತದಲ್ಲಿ ಯಾಜನು ದೃಪದನ ಹೆಂಡಿಯನ್ನು ಕರೆದು “ಇಗೋ, ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ; ನಿನಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತಾರೆ!” ಎನ್ನಲು, ಅವರು “ಯಾಜರೇ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಿರಿ; ನನ್ನ ಬಾಯಿ ವ್ಯಯಿ ಏರಡೂ ಕೊಳಕಾಗಿವೆ” ಎಂದಳು. ಯಾಜನು “ನೀನು ಬಂದರೆ ಬಾ, ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡು! ಯಾಚೋಪಯಾಜರು ಮಂತ್ರಿಸಿದ ಹವ್ಯವು ಹೇಗೆ ವ್ಯಘರವಾಗುತ್ತದೆ ನೋಡೋಣ!” ಎಂದು ಅದನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಕೊಡಲೇ ಅಗ್ನಿ ಹುಂಡದಿಂದ ಜ್ಞಾಲೆಯಂಥ ಫೋರ ರೂಪಿನ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನು ಕಿರಿಟಿ ಕವಚ ಕತ್ತಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳೊಡನೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದು ರಥದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು. ಪಾಂಚಾಲರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತುಂಬ ಸಂಶೋಷವಾಯಿತು. “ಇವನು ದ್ರೋಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ!” ಎಂದು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅದೇ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯರೂಪನ್ನು ತಳಿದ ದೇವತೆಯಂತಿದ್ದ ಬಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಳು. ಅವಳಿಗೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೂ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಾಗಿ “ಈ ಕೃಷ್ಣರೂಪ ಕೃತಿಯ ನಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ!” ಎಂದಿತು. ಆ ಹುಡುಗನೇ ಪರಮ ದ್ವೈಯಶಾಲಿಯಾದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹುಡುಗಿಯೇ ದ್ರೋಪದಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನನು ಧನುರ್ವಿದ್ವೇ ಕಲಿಯಲೆಂದು ದ್ರೋಣಾಕಾರ್ಯನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ದ್ರೋಣನಿಗೆ ಇದಲ್ಲಾ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ “ದ್ವೇವಸಂಕಲ್ಪವಿದ್ಯಂತಾಗಲಿ! ಅದನ್ನು ಮೀರುವುದು ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ!” ಎಂದು ಅವನನ್ನೂ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಶಲ್ಲುದಿಂದ ಇರಿದ ಹಾಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಕಡಡಿ

ಹೋಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಆಶಾಂತರಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕುಂತಿಯು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನನ್ನು ಕರೆದು “ಮಗು! ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ದಿನದಿಂದ ಇದ್ದೇವೆ. ಈ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕಾದದ್ದಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಮುಗಿಯಿತು; ನೋಡಿದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವದರಲ್ಲಿ ಏನು ಸುಖ? ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ಬಿಕ್ಷವೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲ ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರೇ ಪಾಂಚಾಲ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ; ಅದು ತುಂಬ ಸುಭಿಕ್ಷವೂ ಸುಂದರವೂ ಆದ ದೇಶ; ಅದರ ರಾಜನಾದ ಯಜ್ಞಸೇನ (ದೃಪದ)ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವಲ್ಪವಂತೆ. ಒಂದೇ ಕಡೆ ಎಪ್ಪು ದಿವಸ ಇರುವುದು!” ಎಂದಳು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು, “ಅಮೃತ ನಿನಗೆ ಯಾವುದು ಇಷ್ಟವೋ ನನಗೂ ಅದೇ ಇಷ್ಟ ; ಮಿಕ್ಕವರು ಏನನ್ನುತ್ತಾರೋ!” ಎಂದನು. ಕುಂತಿಯು ಮಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಅವರೂ ಒಪ್ಪಲು ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಉರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾಂಚಾಲ ನಗರದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು.

ಪಾಂಚಾಲ ನಗರಕ್ಕೆ ಸೇರಿ, ಆ ಉರನ್ನೂ ಅದರ ಸುತ್ತ ಮಾಡಿದ್ದ ಬಿಡಾರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಒಬ್ಬ ಕುಂಬಾರನ ಕಾರ್ಯಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದಿಂದ ಬಿಕ್ಷಾವೃತ್ತಿಯನು ಕೃಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದದ್ದು ಒಂದು ನರಪಿಳ್ಳಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಯಜ್ಞಸೇನ (ದೃಪದ) ನಿಗ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವನೂ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಸುವಷ್ಟು ಹುಡುಕಿಸಿದನು; ಅವರ ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಮೇಲೆ, ಬಗೀಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ಆಕಾಶಯಂತ್ರವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆ ಯಂತ್ರದ ಹಿಂದೆ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ್ಯವಿತ್ತು; “ಯಾರು ಈ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಗೀಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಡಕಟ್ಟಿ ಅದರಿಂದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಾರಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ದುಯೋಗಧನ ಕಣ ಮುಂತಾದ ಕೌರವರೂ ನಾನಾದೇಶಗಳ ರಾಜರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮಿಷಿಗಳೂ ಬಂದರು. ದೃಪದನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೌರವಿಸಿ ಆದರಮಾಡಿದನು. ಪುರಜನರಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮವೋ ಸಂಭ್ರಮ! ಉಂಟು ನಾಗರದಂತೆ ಹೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು:

ಆ ಉರಿನ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಮತಲವೂ ಶುಭಕರವೂ ಆದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಪರ ಮಂದಿರವ ರಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಸ್ತಂಭ ದಿವ್ಯಭವನಗಳೂ ಪ್ರಾಕಾರವೂ ಕಂಡಕವೂ ಇದ್ದವು; ಮಹಾದ್ವಾರವು ತೋರಣದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು; ಒಳಗೆ ಎಲ್ಲದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಿತ್ರದ ಮೇಲುಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿತ್ತು; ನೆಲಕ್ಕೆ ಮೆತ್ತನೆಯ ಹಾಸುಗಳನ್ನು ಹಾಸಿತ್ತು. ಶೈಷ್ವಂಬರ ಧೂಪ ಫರುಷವಾಗಿ ಮುತ್ತಿತ್ತಿತ್ತು; ನೆಲಕ್ಕೆ ಗಂಥೋದಕವನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸಿತ್ತು; ನೂರಾರು ವಾದ್ಯಗಳು ಬಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೂ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಗಳ ಅಲಂಕಾರ; ಕೈಲಾಸ ಶಿಶಿರದಂತ ಆಕಾಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಸುಂದರವಾದ ಉಪರಿಗಳು; ಅವಕ್ಕೆ ಕೆಂಪಿನ ಗೋಡೆಗಳು; ಬಂಗಾರದ ಜಾಲಂಧರಗಳು; ಸುಖವಾಗಿ ಹತ್ತಿಬಹುದಾದ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳು; ಸರಾಗವಾಗಿ ಓಡಾಡಬಹುದಾದ ನೂರಾರು ಬಗಿಲುಗಳು; ಕೂರಲೂ ಮಲಗಲೂ ಆಸನಗಳು; ಅಪುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಂಡಂತೆ ಶುಭವಾದ ಆಚ್ಛಾದನಗಳು; ಅಪುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಖವನೆಯು ಬಂದು ಯೋಜನದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಈ ಸ್ವಯಂಪರ ಮಂದಿರದೊಳಗೆ ತರತರದ ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಗಸಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸುಗಂಧವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬರೊಡನೆ ಒಬ್ಬರು ಮರುಡು ಮಾಡುತ್ತೇ ಎಲ್ಲ ರಾಜರೂ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರಜನರೂ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೂ ಸುತ್ತಲೂ ಆಟಳೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳೂ ತೋಕಪ್ಪಿಯರೂ ಪುಣ್ಯವಂತರೂ ಆದ ಆ ರಾಜರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾಂಡವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

ಸ್ವಯಂಪರೋತ್ತಮವು ಆರಂಭವಾಗಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಜನಸಂದರ್ಭ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು ಬಂತು; ಅವರನ್ನು ನಷ್ಟರೂ ನರ್ತಕರೂ ಸಂತೋಷಗೋಳಿಸುತ್ತ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಹೀಗೆ ಹದಿನ್ಯೇದು ದಿನ ಕಳೆಯಲು, ಹದಿನಾರನೆಯ ದಿವಸ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಂಗಳಸ್ವಾನ ಮಾಡಿ ಒಳೆಯ ಸೀರೆಯುಟ್ಟಿ ಆಭರಣಾರ್ಹೋಷಿತಳಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದ ಬಂಗಾರದ ವೀರಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ರಂಗವನ್ನು ಪ್ರಮೇಶಿಸಿದರು. ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ನಿಂತು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಲು, ದೃಷ್ಟಧ್ಯಮ್ಮನು ರಂಗದ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮೇಘ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಂದ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೀಗೆಂದನು:— “ಎಲ್ಲ

ರಾಜರೂ ಕೇಳಬೇಕು! ಇಗೋ ಈ ಬಿಲ್ಲು ಈ ಬಾಣಗಳು, ಈ ಲಕ್ಷ್ಯ, ಇವಗಳನ್ನು ನೋಡಿ! ಈ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಂಧ್ರವನ್ನು ಹಾಯಿಸಿ ಹೋಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ ಈ ಐದು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಹೊಡೆಯಬಲ್ಲ ಕುಲ ರೂಪ ಬಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಹಂಡತಿಯಾಗಿ ಪಡೆಯುವನು!” ಅನಂತರ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, “ಅಮ್ಮಾ ಕೃಷ್ಣ! ಇಗೋ ಈತ ದುರೋಧನ, ಈತ ದುಮುಖ, ಈತ ದುಶಾಸನ, ಈತ ಯಾಯತ್ವ... ಈತ ಕರ್ಣ... ಈತ ಶಕ್ತಿನಿ... ಈತ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ.... ಈತ ವಿರಾಟ... ಈತ ಮದುರಾಜನಾದ ಶಲ್ಯ... ಈತ ಬಲರಾಮ, ಈತ ವಾಸುದೇವ... ಈತ ಅಕೂರ, ಈತ ಸಾತ್ಯಕಿ... ಇವರೇ ಮುಂತಾದ ರಾಜರು ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ನಿನನ್ನ ಪಡೆಯಲು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರು ತಮ್ಮ ಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ವರಿಸು!” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ರಾಜರು ತಾವೇ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬಿಂಭಾಲಿಗಳು ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವದಿಂದ, ಮರುಡುಕಟ್ಟಿ ಎದ್ದು ಬಂದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರೂಪ ಯಾವನ ಸಂಪನ್ಮೂರ್ಚಿಸುತ್ತಿರು; ಸತ್ಯಲಪ್ಯಸೂತರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನಪಳ್ಳೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮರುಡಿನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಿಂಚಿತ್ ಮಣಿ ಮಿಶ್ರರಾಗಿದ್ದರು ಶತ್ರುಗಳಾದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊರತು ಯಾವನಿಂದಲೂ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಹದೆಯನ್ನೇ ವಿರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಂದ್ಮ ಬಾಜು ಬಂದು ಕರ್ಣಕುಂಡಲ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮುರಿದುಕೊಂಡು, ಮಾನಭಂಗವಾಗಿ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಾರದೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ರಾಜಮಂಡಲವು ಜೋಲುಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತು. ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಭ್ರಾಂತರಾದರು. ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಅಜುರನನು ಎದ್ದು ಬಂದನು. ಇಂದ್ರಧ್ವಜದಂತಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ಮುಖ ತಗಿಸಿಕೊಂಡರು. “ಧನುವೀರ್ದಾಯೈವೀರಾದ ಕರ್ಣ ಶಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜರು ಬಗ್ಗೆಸಲಾರದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಸ್ತವಿದ್ಯೆಯನ್ನರಿಯದ ಈ ಕೈಲಾಗದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಗ್ಗಿಸಿಯಾನೇ? ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನಗು ಪಾಟಲು ಅಷ್ಟೇಯಿ!” ಎಂದರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು “ಅವನು

ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ ನೋಡಯ್ಯಾ, ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತದ ಹಾಗೆ! ಅವನ ತೋಳು ಆಸೆಯ ಸೊಂಗಲಿನ ಹಾಗಿದೆ! ಏನೋಈ ಇವನು ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಸಾಧಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ? ಕ್ಯಾಯಲ್ಲಾಗದವನು ಯಾರಾದರೂ ಹಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದು ಹೋದಾನೇ?” ಎಂದರು. ಹಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳತ್ತಿರಲು ಅರ್ಜುನನು ಬಿಲ್ಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಂತನು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲವಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು; ಅನಂತರ ಕ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿಮಿಷದೊಳಗೆ ಹೆದೆಯೇರಿಸಿ, ಇದು ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹೂಡಿ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕಡೆವಿದನು. ಅವನ ಮೇಲೆ ಹೂವಿನ ಮಳೆ ಕರೆಯಿತು; ದುಂದಬಿ ಧ್ವನಿಯಾಯಿತು; ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲವದ್ದಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಹಾ! ಆಹಾ!! ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ವಂದಿಮಾಗಧರು ಹೊಗಳಿದರು. ಈ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಯುಥಿಷ್ಠಿರನು ನಕುಲ ಸಹದೇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅರ್ಜುನನು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿದ್ದನು ನೋಡಿ ದ್ರೌಪದಿಯು ಸಂವರಣ ಮಾಲಿಕಯನ್ನು ಅವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅವನ ಮುಖ ಅರಳಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅರ್ಜುನನು ತಾನು ರಂಗದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟನು.

ಹಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದುಪಡನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜರಿಗಲ್ಲಾ ಕೋಪ ಬಂತು. “ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನಲ್ಲಾ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅಲಜ್ಜಿ, ಸ್ತೀರತ್ಳಾದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಬಿಡಬೇಕಂದಿರುವ ಈ ದುರಾತ್ಮನನ್ನು ಕೊಂಡುಬಿಡೋಣ; ಅವನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಏನೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟ್ವ ಜನರಾಜರನ್ನು ಕರೆಕ್ಕಿಹಿಸಿ ಆತಿಧ್ಯ ಮಾಡಿ, ಅನ್ನ ಹಾಕಿ, ಈಗ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ದೇವ ಸಭೆಯಂತಿರುವ ಈ ರಾಜಸಮಾಹದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ತಕ್ಕಬಿಬ್ಬ ರಾಜನೂ ದೊರೆಯದೇ ಹೋದನೋ? ಸ್ವಯಂಪರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆನು ಅಧಿಕಾರ? ಅದು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು; ಆ ಹುಡುಗಿ ಯಾರನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಅವಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿಬಿಡೋಣ; ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದುಡುಕಿನಿಂದಲೋ ದುರಾಸೆಯಿಂದಲೋ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಮಾನ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ; ಧರ್ಮ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ; ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವ ಸ್ವಯಂಪರಗಳಿಗೆ ಈ ಗತಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅವರು ದ್ವಾರಾ ರಾಜನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಮದದಾನೆಗಳಂತೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಅವರನ್ನು ಭಿಮಾಜುನರು ತಡೆದರು. ಜಗತ್ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೃಷ್ಣಜಿನಿಗಳನ್ನೂ ಕಮಂಡಲಗಳನ್ನೂ ಎಸೆದರು; ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಅರ್ಜುನನು ನಗುನಗುತ್ತೆ “ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತನೋಡುತ್ತಿರಿ; ನಾನು ಅವರನ್ನು ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆದು ಒಡಿಸುತ್ತೇನಿ!” ಎಂದು ತಾನು ಹೆದೆಯೇರಿಸಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಭಿಮನೊಡನೆ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಂತನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ರಾಜರು, “ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ಅವನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದೇ! ದಂಡನಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜನೇ?” ಎಂದರು. ಕರ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ ಮೇಲೆ ಬಿಧನು; ಶಲ್ಯನು ಭಿವಸೇನನ ಮೇಲೆ ಬಿಧನು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ ಅಪ್ರತಿಮ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನೋಡಿ “ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ! ನಿನ್ನ ಬಾಹುವೀಯವನ್ನೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನನಗೆ ಪರಮಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ; ನೀನೇನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧನವೇದವೇಯೋ, ಪರಶುರಾಮನೋ? ನಾನು ಸೆಣಿ ನಿಂತರೆ ಇಂದ್ರ ಅರ್ಜುನ ಇಬ್ಬರ ಹೊರತು ಯಾರೂ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರರು!” ಎಂದನು. ಅರ್ಜುನನು “ಅಯ್ಯಾ ಕರ್ಣ, ನಾನು ಧನುವೇದವರೂ ಅಲ್ಲ, ಪರಶುರಾಮನೂ ಅಲ್ಲ; ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಗುರೂಪದೇಶದಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಮಹೇಂದ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವನು!” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರ್ಣನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು; ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಮುಂದೆ ತಾನು ನಿಲ್ಲಲಾರನೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೂತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ಯ ಶಲ್ಯಭಿಮರೂ ಒಂದುಗಳಿಗೆ ಎಳಿದಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಭಿಮನು ಎರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಶಲ್ಯನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಗುತ್ತಿರಲು, ಅವನನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಕ್ಕಿದನು; ಅದರೆ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆಯಲ್ಲಿ; ಕರ್ಣ ಶಲ್ಯರ ಈಗ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಿಕ್ಕ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿ ಭಿಮನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು “ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ಎಂಥ ಶೂರರು! ಇವರು ಯಾರು, ಎಂತು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತೀಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಪರಶುರಾಮ, ದ್ರೋಣ, ಕೃಪ, ಕೃಷ್ಣ ಅರ್ಜುನ ಇಷ್ಟ್ವ ಜನ ಹೊರತು ಕರ್ಣನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬಲ್ಲಪರಾರು? ಹಾಗೆಯೇ

ಶಲ್ಯನ ಮೇಲೆ ಬಲರಾಮ ಭೀಮಸೇನ ಇವರು ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬಲ್ಲರು? ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಜೋಕಾದರೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡೋಣ; ಈಗೆ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ನಿಲ್ಲಿಸೋಣ!” ಎಂದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೀಮನ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅವರು ಭೀಮಾಜುಂನರಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ “ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಧರ್ಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದಿರುವಾಗ ಯುದ್ಧವೇಕೆ?” ಎಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿದನು. ಕದನ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ “ಸ್ವಯಂವರ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೆ ಜಯವಾಯಿತು; ಪಾಂಚಾಲಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕ್ಷೇರಿದಳು” ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದರು. ಗಾಯವಡದ ಭೀಮಾಜುಂನರು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಧಾರಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಧ್ಯೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವೀರ ತೇಜಸ್ಸಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಜನಸಂದರ್ಭಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಚಲಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಇತ್ತು ತಾಯಿಯಾದ ಕುಂತಿಯು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಣ ಮಮತೆಯಿಂದ “ಭಿಕ್ಷೆಯ ಕಾಲ ಮೀರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ; ಈ ಮಂದುಗರು ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಯಾವ ಅಪಾಯವೋ ಏನು ತೊಂದರೆಯೋ! ಕೌರವರಿಗೆ ಗುರುತು ಹತ್ತಿಯೋ, ಮಾಯಾವಿಗಳಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಸರ ಕ್ಯೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಯೋ, ಜೀವ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಿದ್ದರೇ ಸಾಕು!” ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಅಪರಾಹ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಸುತ್ತುವರಿದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ಅಜುಂನನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಡನೆ ಬಂದನು. ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಭೀಮಾಜುಂನರು “ಅಮ್ಮಾ! ಭಿಕ್ಷೆವನ್ನು ತಂದಿದ್ದೇವೆ!” ಎಂದರು. ಕುಂತಿಯು, ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದೆಯೇ ಮನೆಯೋಗಿಂದಲೇ, “ಎಲ್ಲರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ!” ಎಂದುಬಿಟ್ಟು. ಆಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡಲು ಅವರು ಒಬ್ಬ ಮಂಡಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದಿದ್ದಾರೆ “ನಾನು ಏನು ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟೇ?” ಎಂದು ನಾಚಿಗೆ ಪಡುತ್ತಲೂ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತಲೂ, ಅವಳು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೊಡನೆ “ನೋಡು ಮಗು! ನಿನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಈ ದ್ರುವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು ತಂದು ನನಗೆ ಒಬ್ಬಿಸಿದರು. ನಾನು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಬಾಯಿತಪ್ಪಿ ‘ಎಲ್ಲರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ’ ಎಂದುಬಿಟ್ಟೇ ನಾನು ಸುಜ್ಞಾಡ ಹಾಗೂ ಆಗಬಾರದು,

ಪಾಂಚಾಲಿಯು ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೋದಹಾಗೂ ಆಗಬಾರದು,— ಹಾಗೆ ಏನು ಮಾಡೋಣ?” ಎಂದಳು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಒಂದು ಕ್ಷಣಿ ಯೋಚಿಸಿ, ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ, ಅಜುಂನನನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಜುಂನ, ಯಾಜ್ಞಸೇನಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ನೀನು! ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಸಾಫ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಂದವೆ ಮಾಡಿಕೊ!” ಎಂದನು. ಅಜುಂನನು “ಬೇಡ ಮಹಾರಾಜ! ನನ್ನನ್ನು ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಬೇಡ; ನೀನು ಮೊದಲು ಮಂದವೆಯಾಗಬೇಕು, ಆಮೇಲೆ ಭೀಮ, ಆಮೇಲೆ ನಾನು, ಆಮೇಲೆ ನಕುಲ, ಆಮೇಲೆ ಸಹದೇವ. ಇದೇ ಧರ್ಮ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಯಾವುದು ಧರ್ಮವೋ, ಯಾವುದು ಕೀರ್ತಿಕರವೋ, ಯಾವುದು ಪಾಂಚಾಲ ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೋ, ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳು; ಅದರಂತೆ ಮಾಡೋಣ!” ಎಂದನು. ಈ ಮಧ್ಯ, ಅವರಲ್ಲಿಗೂ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಅವರಲ್ಲಿರ ಮೇಲೂ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು, ಯಾರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಾಪ ಬರಬಾರದಂದು “ದ್ರೌಪದಿಯ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹೆಂಡಿಯಾಗಿಬಿಡಲಿ!” ಎಂದು ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆತ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಬಲರಾಮನನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕುಂಬಾರ ಶಾಲೆಗೆ ಬರಲು ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯನ ಸುತ್ತುಲೂ ಭೀಮಾದಿಗಳು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೇ “ನಾನು ಕೃಷ್ಣ” ಎಂದು ಹೆಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಕಾಲುಮಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಬಲರಾಮನೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸೋದರತ್ತೆಯಾದ ಕುಂತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನಾಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಂತರ “ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿದ್ದೇವು; ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ವಾಸುದೇವ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಕೃಷ್ಣನು ನಗುನಗುತ್ತ “ಮಹಾರಾಜ, ಬೆಂಕಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪರಾಕ್ರಮವು ಪಾಂಡವರಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ನೀವು ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಿ; ಆ ಪಾಂಡ ದುಯೋಧನನೂ ಅವನ ದುಮಂತಿಗಳೂ ಮಾಡಿದ ಹಂಚಿಕೆ ನಡೆಯದೆ ಹೋಯಿತು. ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಬೆಂಕಿದುಬಿನ್ನಿ ಯಾರಾದರೂ ರಾಜರಿಗೆ ನೀವು

ಇಲ್ಲಿರುವುದು ತಿಳಿದೀತು; ನಾವು ನಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಅನುಜ್ಞಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕೈಪ್ಪ ಬಲರಾಮರು ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಭೀಮಾಜುಫನರು ತಮ್ಮ ನಿವಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಪಾಂಚಾಲ ರಾಜ ಕುಮಾರನಾದ ಧೃಷ್ಟಧೃಮನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಿದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಕುಂಬಾರಶಾಲೆಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಹತ್ತಿರವೇ ಹೋಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವರ ಸದೆನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂಜಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಭೀಮಾಜುಫನರೂ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೂ ಭಿಕ್ಷೆ ಎತ್ತಿ ತಂದು ಧರ್ಮರಾಯನ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಕುಂತಿಯು ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕರೆದು “ಈ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಮೇಲಾಗುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಲಿ ಅರ್ಪಿಸು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಹಾಕು, ಹತ್ತಿರ ಇರುವವರು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡು; ಆಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕದಿನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಭೀಮನಿಗೆ ಹೊಡು; ಅವನು ವೀರ; ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಉಟ ದೊಡ್ಡದು; ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಉಳಿದ ಆರು ಜನಕ್ಕೂ ಹಂಚಿಬಿಡು!” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದಳು; ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಟವಾಯಿತು; ಸಹದೇವನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದಖ್ರ್ಯಯನ್ನು ಹರಡಲು ಎಲ್ಲರೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು ದ್ರಾಷ್ಟಿಣಿದ ಕಡೆಗೆ ತಲೆ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ಕುಂತಿಯು ಅವರ ತಲೆಯ ಕಡೆಗೂ ದ್ರೌಪದಿಯು ಅವರ ಕಾಲ ಕಡೆಗೂ ಮಲಗಿದಳು. ಹಿಂಗ ದ್ರೌಪದಿಯು ದಖ್ರ್ಯಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ; ಪಾಂಡವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ತಿರಸ್ಯಾರವನ್ನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಪಾಂಡವರ ಹಾಗೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು, ಸೇನೆ ಯಿದ್ದ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ ರಥ ಆನೆ ಕೆತ್ತಿ ಗದೆ ಪರಶು ಇವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ, ನೋಡಿ, ಧೃಷ್ಟಧೃಮನ್ನು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಲು ತವಕಪಡುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಅವರನ್ನು ಪಾಂಡವರೆಂದರಿಯದ ದ್ವಾರದನು ಚಿಂತೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದು ಮಗನು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ “ಕುಮಾರ! ಕೈಪ್ಪ ಎಲ್ಲಿ? ಯಾರು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು? ಹಿಂಗ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಯಾವನೋ ಶೂದ್ರನೋ ವೈಶ್ಯನೋ ಅಲ್ಲವೂ? ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಸರ ಹೆಚ್ಚೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ ತಾನೆ? ಹೂವಿನ ಸರ ಸುದುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ ತಾನೆ? ಯಾರಾದರೂ ಮೇಲುಚಾತಿಯವನಾಗಿದ್ದನೇ? ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು

ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದವನು ಯಾರು? ಒಂದು ವೇಳೆ ಪಾಂಡವರು ಬದುಕಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನೇ ಹೆದೆಯೇರಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದಿರಬಹುದೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಧೃಷ್ಟಧೃಮನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಹಷ್ಟದಿಂದ “ತಂದೆಯೇ! ದೇವತೆಯಂತೆ ರೂಪ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಗಲವಾದ ಮತ್ತು ಹೊಳೆಯವ ಕಣ್ಣಿಳಿವನೂ ಆದ ಆ ಯುವಕನು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಹೊದ್ದಿ ಬಂದು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೆದೆಯೇರಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೀಳಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸುತ್ತಿರುತ್ತಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿರಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿನ್ನು. ಕೈಪ್ಪಿಯೂ ಅವನ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಲಗದ ಹಿಂದೆ ಹೊಣಾಸೆಯಂತೆ ಸುಮಾನದಿಂದ ಹೊರಟಳು. ರಾಜರು ಅದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಕೊಪಗೊಂಡು ಮೇಲೆದ್ದು ಬರಲು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಮರವನ್ನು ಹಿತ್ತು ತಂದು ಯಿಮನಂತೆ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕಡೆವಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಹಿಂಗ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಚಂಡ್ರ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತ ಉರ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕುಂಬಾರಶಾಲೆಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ಞಾನೆಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹಂಗಸೂ, - ಆಕೆ ಅವರ ತಾಯಿಯಿಂದು ನನ್ನ ಉಹೆ - ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದ ಮೂವರು ಗಂಡಸರೂ ಹುಳಿದ್ದರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೈಪ್ಪಿಯನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೊರಟರು; ಭಿಕ್ಷಾನ್ವಯನ್ನು ತಂದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಕೈಪ್ಪಿಯು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಬಲಿಯರ್ಥಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವಾಲನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಆ ಹಿರಿಯಾಕೆಗೂ ಏರರಿಗೂ ಬಡಿಸಿ ತಾನೂ ಉಟ ಮಾಡಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದಖ್ರ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರು. ಕೈಪ್ಪಿಯು ಅವರ ಕಾಲಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಳು. ಅದರು ಆಮೇಲೆ ಕಾಲಮೇಘದ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಾತುಕಢಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಅವು ವೈಶ್ಯರಾಗಲಿ ಶೂದ್ರರಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಲಿ ಆಡಕ್ಕೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರು. ಏಕಂದರೆ ಅವರು ಆಡತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಎಲ್ಲಾ ಯಿದ್ದ ವಿಚಾರವಾದದ್ದೇ! ಪಾಂಡವರು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದೂ, ನಮ್ಮ ಆಸ ಈಡೆರಿದೆ ಎಂದೂ ಸೆವ್ವಾಗಿದೆ. ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದು ಹಿಂಗ ಒಬ್ಬರೊಡನೆಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರ್ದು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಪಾಂಡವರು ರಾಪುಮರಸಿಕೊಂಡು ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದೇ ಖಂಡಿತಿ!” ಎಂದನು. ದ್ವಾರದನಿಗೆ ತುಂಬಾ

ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಕರೆದು ಅವರು ಪಾಂಡವರೇ ಹೌದೇ ಅಲ್ಲವೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವನು ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, “ಮಹನೀಯರೇ! ಪಾಂಚಾಲ ರಾಜನಾದ ದ್ವಿಪದ ರಾಜನು ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೇ:- ಲಕ್ಷ್ಯ ಭೇದಿಸಿದ ಈತನನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಕೊನೆಗಾಣದಪ್ಪ ಹಷ್ಟವುಂಟಾಗಿದೆ.

ಪಾಂಡುರಾಜನು ನನ್ನ ಆವ್ತ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಅವನು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಅಷ್ಟ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿದ್ದೆವು. ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅವನ ಮಗನೂ ಬಾಹುಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಅಜುರನವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕುಲ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವವರಾಗಬೇಕು!” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಪುರೋಹಿತನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಭಿಮನಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಅಷ್ಟವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಗೌರವ ಮಾಡಿ, ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ, “ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ಮಮಾ! ಪಾಂಚಾಲ ರಾಜನು ರಾಜಧಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂಥ ಒಂದು ಪಣವನ್ನು ಇಟ್ಟ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಹೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದನು. ಈ ವೀರನು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜಾತಿಯವನು ಅಥವಾ ಇಂಥ ಉದ್ಘೋಗದವನು ಕೈಹಾಕಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ, ಅವನ ಕುಲಗೋತ್ತರಗಳು ಇಂಥಿಂಥವಾಗಿರಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ನಿಯಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ದ್ವಿಪದ ರಾಜನು ಷ್ವಧೆ ಪಡಬೇಕಾದದ್ದೇನು? ಅವನ ಆಸೆಯೂ ನೆರವೇರಿತು ಎನ್ನೋಣಾ! ಆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಅಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಲವುಳ್ಳವನು ಯಾರಾದರೂ ಬಗ್ಗುವುದಕ್ಕಾದೀತೇ? ಹೆದೆ ಕಟುಪುದಕ್ಕಾದೀತೇ? ಅಸ್ತವಿದ್ಯೆಯನ್ನರಿಯದ ಹಿನೆ ಕುಲದವನು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕಡೆಪಡು ಸಾಧ್ಯವಾದಿತೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಪಾಂಚಾಲ ರಾಜನು ಮಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನುತ್ತಾಪ ಪಡಬಾರದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಇನ್ನೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ದ್ವಿಪದ ರಾಜನ ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಬಂದು “ಮಹಾರಾಜನು ಸ್ವಯಂಪರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಜೀತನವನ್ನು ಏರುಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ‘ನಿಮ್ಮಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣರೂಪನಾಗಿ ಬರಬೇಕು; ತಡಮಾಡಬಾರದು’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದೋ ರಾಜಾಹರವೂ ಬಂಗಾರದ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದವೂ

ಒಳ್ಳೆಯ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದವೂ ಆಗಿರುವ ರಥಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಪಾಂಚಾಲ ರಾಜಭವನಕ್ಕೆ ದಯವಾಡಿಸಬೇಕು!” ಎಂದು ನಿವೇದಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ಪಾಂಡವರು ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಶಾಪ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಟರು; ಕುಂತಿಯೂ ಕೃಷ್ಣರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು.

ಧರ್ಮರಾಜನು ಪುರೋಹಿತನೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದ್ವಿಪದನು ಅವರ ಕುಲಗೋತ್ತರಗಳನ್ನಿರುಯಲಾರದೆ ಅವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಒಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದನು. ಪಾಂಡವರು ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರ ಸತ್ಯಾರಕಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಹೂಪು ಹಣ್ಣು ಚರ್ಮ ವರ್ಮ ಆಸನ ಶಯನ ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ವಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೊಳಿಸಿ ಇಟ್ಟದಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಕಡೆ ದನ ಏಣ ಮುಂತಾದ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ನಾನ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಸೊಗಸಾದ ರಥ ಕುದುರೆ ಕವಚ ಕತ್ತಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣ ಮುಂತಾದ ಯುದ್ಧ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಇಡಿಸಿದ್ದನು. ಅವರು ಬಂದರು. ಕೃಷ್ಣರೂಪನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕುಂತಿಯು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಳು; ಅಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಹಂಗಸರಲ್ಲರೂ ಗೌರವ ಮಾಡಿದರು. ದ್ವಿಪದ ರಾಜನು ಮಂತ್ರಿ ಮಗ ಮಿತ್ರ ಇವರೊಡನೆ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು. ಅವರು ಕೃಷ್ಣಜಿನಗಳನ್ನು ಹೊಡುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸಿಂಹಗಳಂತೆ ವೀರ ನಡಗೆಯಿಂದ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿದ್ದರು; ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಗೂಳಿಯಂತಿದ್ದರು; ಆಜಾನುಬಾಹುಗಳು; ತುಂಬಿದ ಭುಜಪುಳಿವರು; ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ದ್ವಿಪದನಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವರು ಬಂದು ಶಂಕಿಸದೆ, ಸಂಕೋಚಪಡದೆ, ಬೆರಗುವಡದೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪಾದವೀತಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮವರಿತು ಕುಳಿತರು. ಚಿನ್ನ ಬೇಳೆಯ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಭೋಜನ ಬಂದಿತು. ಶುಭ್ರವಾದ ಮಡಿಗಳನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ ದಾಸ ದಾಸಿಯರು ಬಡಿಸಿದರು. ಉಣಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಅವರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಕ್ಕ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧ ವಸ್ತುಗಳಿದ್ದ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವರನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಹಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯರಿಸಿ ದ್ವಿಪದನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಹನೀಯರೇ! ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ?

ಕ್ಷತ್ರಿಯರಂದೇ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂದೇ? ವೈಶ್ಯರಂದೇ? ಶಾದ್ರರಂದೇ? ಮಾಯಾರೂಪಿನಿಂದ ಎಲ್ಲದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಕೃಷ್ಣಗೋಣ್ಣರ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಇಲ್ಲಿದು ಬಂದ ಸಿದ್ಧರಂದೇ? ದಯವಿಟ್ಟ ತಿಳಿಸಬೇಕು; ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವಿಖಾರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿದೆ; ಸಂಶಯ ಪರಿಹಾರವಾದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಲಿಸುತ್ತದೆ; ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟ ಹೇಳಿ; ನಿಜ ಹೇಳಿ; ಸುಖ್ಯ ಹೇಳಬೇಡಿ; ರಾಜರಿಗೆ ಸತ್ಯವೇ ಭೂಷಣ. ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅನಂತರ ವಿಧ್ಯುತ್ಕವಾಗಿ ಮದುವೆಗೆ ವಿವಾಹದುಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು “ಮಹಾರಾಜ! ಚಿಂತಿಸಬೇಡ; ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ವಿಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನೆರವೇರಿದೆ; ನಾವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು; ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪಾಂಡು ರಾಜನ ಮಕ್ಕಳು; ನಾನೇ ಹಿರಿಯ; ಇವರಿಭರೂ ಭೀಮಾಜುನರು - ರಾಜ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವರು; ಇವರು ಯಮಳರಾದ ನಕುಲ ಸಹದೇವರು. ಕೊರತೆ ಬಿಡು, ಮಹಾರಾಜ! ನಾವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು. ನಿನ್ನ ಮಗಳು ಪರ್ವತಿಯಂತೆ ಬಂದು ಸರೋವರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ; ನೀನು ನಮಗೆ ಪೂಜ್ಯ, ಹಿರಿಯ; ಅಧ್ಯರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಮರಮಾಚದ ಇದ್ದಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದನು. ಆಗ ದ್ಯುಪದ ರಾಜನಿಗೆ ಆದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೇಳಿತೀರಿದು. ಆನಂದದಿಂದ ಕಣ್ಣು ನೀರು ತುಂಬಿತು; ಸೆರೆ ಬಿಗಿದು ಬಂದು ಮಾತೇ ಹೊರಡಂತಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಹೇಗೋ ತಡೆದುಕೊಂಡು, ಅವರು ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಧರ್ಮರಾಜನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಲು, ದ್ಯುಪದನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ್ನು ಬಿಯ್ಯು ಪಾಂಡವರನು ಸಂತಯಿಸಿ, ಅವರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತಾನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅರಮನೆಯೋಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸತ್ಯಾರ್ಗಸಾಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ದ್ಯುಪದನು “ಇನ್ನು ಒಳೆಯ ದಿನ ನೋಡಿ ಅರ್ಜನನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಡಲಿ” ಎಂದನು. ಧರ್ಮರಾಯನು “ಮಹಾರಾಜ! ನನಗೂ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು!” ಎಂದನು. ದ್ಯುಪದನು “ನೀನಾದರೂ ಮದುವೆಯಾಗು; ನಿನಗೆ ಯಾರು ಇಷ್ಟಪೋ ಅವರಿಗಾದರೂ ಮಾಡಿಸು!” ಎಂದನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು “ಮಹಾರಾಜ! ದ್ರಾವಿದಿಯ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಣಿಯಾಗಲಿ! ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹಿಂಗ ಹೇಳಿದಳು;

ನನಗೂ ಭೀಮಸೇನನಿಗೂ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲ; ನಿನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇ ರತ್ನವನ್ನು ಅರ್ಜನನು ಗೆದ್ದು ತಂದಿದ್ದಾನೆ; ರತ್ನವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನಾವು ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಪ್ಪಂದ; ಆ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಬಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ; ಆಧ್ಯರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಕೃಷ್ಣರೂಪ ಅಗ್ನಿಸೂಕ್ಷ್ಮಕವಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಲಿ!” ಎಂದನು. ದ್ಯುಪದನು “ಅಯ್ಯಾ ಕೊಂತೇಯ! ಒಬ್ಬಿಗೆ ಅನೇಕ ಹೆಂಡಿರುಂಟು; ಒಬ್ಬಿಗೆ ಅನೇಕ ಗಂಡಂದಿರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೇ? ಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಶುಚಿವಂತನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ಲೋಕವೇದಗಳರಡಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಾದ ಈ ಆಚರಣೆ ಹೇಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು “ಮಹಾರಾಜ! ಧರ್ಮವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದದ್ದು ; ಆದರ ಅಗುಹೋಗುಗಳು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಹಿಂದಿನವರು ಹೋದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಸುಳಾದುವುದಿಲ್ಲ ; ಮನಸ್ಸು ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ; ಅಮ್ಮನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ; ನನಗೂ ಅದೇ ಇಷ್ಟ; ಇದು ವಿಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ ಮಹಾರಾಜ! ಇದನ್ನು ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡಿದೆ ನಡಸು; ತಂತಿಸಬೇಡ!” ಎಂದನು. ದ್ಯುಪದನು “ಅಯ್ಯಾ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು, ಕುಂತಿ, ನನ್ನ ಮಗ ಧೃಷ್ಟಧ್ಯುಮ್ಮಾ ಮೂರು ಜನಪೂ ಸೇರಿ ಯೋಚಿಸಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ನಾಳೆ ಆದರಂತೆ ನಡಸೊಣಾ!” ಎಂದು ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಕುಂತಿಯೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೂ ತಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಕದಲಲ್ಲಿಲ್ಲ ಧೃಷ್ಟಧ್ಯುಮ್ಮನು ಅದನ್ನೇ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. ದ್ಯುಪದನೂ “ಅಧ್ಯಷ್ಟತ್ವ ಗಂಟು ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ತಪಿಸುವುದಕ್ಕೂಗುತ್ತದೆಯೇ? ನಾನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೇ ?” ಎಂದುಕೊಂಡು ಮರುದಿನ ಮದುವೆಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದನು. ಬೇಕಾದ ಬಂಧುಭಳಗಗಳೂ, ಇಷ್ಟ ಮಿತ್ರರೂ ಪುರಪ್ರಥಾನರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಬಂದರು. ವಿವಾಹ ಮಂಟಪವು ಕಮಲ ಕನ್ನೆದಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ ರತ್ನಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ನಿರ್ಮಲಾಕಾಶದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣರೂಪಾಂಡವರೂ ಮಂಗಳ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿ ರತ್ನಾಭರಣ ಭೂಷಿತರಾಗಿ ಬಹು ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಗಂಥವನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಪುರೋಹಿತನು ಹವನ ಹೋಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು

ಕೃಷ್ಣ ಕೈದು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯವೂ ಭೋಮಾದಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದೊಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅವಳು ಹಿಂದಿನ ದಿನವಿನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮರುದಿನ ಹೊಸ ಮದುವಣಿಗಿತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದಳ್ಳ! ಆ ಮಹಾನುಭಾವೆಯ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಬಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷವಾದ ನೋಟವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ದ್ವಿಪದ ರಾಜನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾದ ಧನವನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ನೂರು ರಥಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೂಡಲು ಚಿನ್ನದ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿ ಚಿನ್ನದ ಲಾಳ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಸುವರ್ಣಾಲಂಕೃತವಾದ ನೂರು ಅನೆಗಳನ್ನೂ ಶಾಖ್ಯವೇಷಭೂಷಣಗಳ್ಳು ನೂರು ದಾಸಿಯರನ್ನೂ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಒಡವೆಸ್ತಗಳನ್ನೂ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಮದುವಣಿಗರಾದ ಪಾಂಡವರು ಈ ರತ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಾಂಡವರ ಸಂಬಂಧವಾಯಿತೆಂದು ದ್ವಿಪದನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು; ‘ದೇವತೆಗಳೇ ಬರಲಿ! ನನಗೇನೂ ಭಯವಿಲ್ಲ !’ ಎಂಬ ದ್ವೇಯ ಬಂದಿತು. ಅಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಕುಂತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು; ಕೃಷ್ಣೂ ಪಟ್ಟಮಜಿಯಟ್ಟು ಕಂಕಣತೊಟ್ಟು ಅತ್ಯೇ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೃಮುಗಿದುಹೊಂಡು ನಿಲ್ಲಲು, ರೂಪಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಶೀಲಾಚಾರ ಸಮನ್ವಯತಳೂ ಆದ ಸೂಸೆಯನ್ನು ಶ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕುಂತಿಯು ಅಶೀವಾದ ಮಾಡಿ “ಇಂದ್ರಾಣಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಗೋ, ಸ್ವಾಹಾದೇವಿಯು ಅಗ್ನಿಗೆ ಹೇಗೋ ರೋಹಿಣಿಯು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಗೋ, ದಮಯಂತಿಯು ನಳನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಭದ್ರ ಕುಚೇರನಿಗೆ ಹೇಗೋ, ಅರುಂಡತಿಯು ವರ್ಷಿಷ್ಣನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಗಂಡಂದಿರಿಗೆ ಅನುವರ್ತನಿಯಾಗಿರು! ಆಯುಷ್ಯಂತರೂ ವೀರರೂ ಆದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆ! ಸಕಲ ಸೌಖ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ಯಜ್ಞಪತ್ರಿಯೂ ಪ್ರತಾಚಾರಿನಿಯೂ ಆಗು! ಅತಿಧಿ ಅಭ್ಯಾಗತರು ಸಾಧುಸಂತರು ಮಕ್ಕಳು ಮದುಕರು ಗುರುಗಳು ಹಿರಿಯರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅವರವರಿಗೆ ತಕ್ಷಂತೆ ಆದರಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳಿ! ಕುರುಜಾಂಗಲವೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಶ್ತಲನಾದ ಯಾಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸು! ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ನಿನ್ನ ಗಂಡಂದಿರಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸಿ, ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿಸಿ ಸರ್ವಸ್ವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿಸು! ಎಲ್ಲೆ

ಕಲ್ಯಾಣಿ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗುಣಸಂಪನ್ಮೂಲವಿನಿಂದ ರತ್ನಗಳು ಏನೇನು ಇವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆ! ನೂರು ವರ್ಷ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಿ! ಪಟ್ಟಮಜಿಯುಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯವಂತೆಯೂ ಗುಣವಂತೆಯೂ ಈದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅಭಿನಂದಿಸುವಂತಾಗಲಿ!” ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಮುತ್ತು ರತ್ನ ಕೆತ್ತಿದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ತರಿಸಿದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕಂಬಳ ಅಜಿನ ಶಯನ ವಾಹನಾದಿಗಳನ್ನೂ ರಥ ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ದಾಸ ದಾಸಿಯರನ್ನೂ ಬಂಗಾರದ ಗಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಶ್ರೀತಿಯಾಗಲೆಂದು ಧರ್ಮರಾಯನು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ಕೃತಿ-ಕರ್ತೃ ವಿಚಾರ

ಉತ್ತಮ ಗದ್ದೆ ಲೇಖಕರಾದ ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಾಸ್ವಾಮಿವರು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಬಳೆಯಲ್ಲಿ 12.2.1890 ರಂದು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಬಿ.ಎ. ಹಾಗೂ ಎಂ.ಎ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಬಳಿಕ ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಾಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಇವರು ಕನ್ನಡ ಕರ್ಮಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ಭಾಷೆಯ ವಿಳಾಗಾಗಿ ಬಳಳ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಬಂಗಾಳ ಮೊದಲಾದ ಭಾಷಾಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ, ಭಾಸ ಕವಿ, ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿ, ನಾಗ ಮಹಾತ್ಮ, ಕಥಾಮೃತ, ಶ್ರೀಪತಿಯ ಕಥೆಗಳು, ವಚನ ಭಾರತ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರದಿದ್ದಾರೆ. ‘ಪ್ರಬುದ್ದ ಕಣಾಟಕ’ ಎಂಬ ಶ್ರೀಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಕೇರ್ಕಿ ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಾತ್ದದೆ. ಇವರ ಬರವಣಿಗೆ ಸರಳ ಹಾಗೂ ಸ್ವಷ್ಟ 1956 ರಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಿ ಶಿವ್ಯವಂದವರು ಇವರಿಗೆ ‘ಅಭಿನಂದನೆ’ ಎಂಬ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. 1960 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡಿದೆ. ಇವರ ‘ಬಂಕಿಮ ಚಂದ್ರ’ ಕೃತಿಗೆ 1961 ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೂರೆತಿದೆ. ಇವರು 1941 ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ 26 ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಥಾ ಭಾಗವನ್ನು ಅವರ 'ವಚನ ಭಾರತ' ಎಂಬ ಗದ್ಯ ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೀಮಸೇನನು ಬಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಪಾಂಡವರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅತಿಧಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮುಖಾಂತರ ಪಾಂಚಾಲ ನಗರದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಏಪಾದಾಗಿರುವ ಸಮಾಜಾರವನ್ನು ಪಾಂಡವರು ತಿಳಿದು ಸ್ವಯಂವರದ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಮುಂದಿನ ಕರೆಯು ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

I. ಕರ್ತಾ ಪದಗಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ

ಅಮಾನುಷ =ಮನವುನಿಗೆ ಮೇರಿದ, ಅತಿಮಾನುಷ; ಅಪೇಕ್ಷೆ =ಬಯಕೆ, ನಿರೀಕ್ಷೆ; ವ್ಯಧಿ =ನೋವು, ಯಾತನೆ; ಹವನ =ಯಾಗ, ಯಜ್ಞ; ಹವ್ಯ =ಹೋಮದ ಮೂಲಕ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಹತಿ, ಹವಿಸ್ತು; ಶಲ್ಯ =ಕಾಟಿ, ಭಜಿ; ಇರಿ =ತಿಖಿ, ಚುಚ್ಚೆ; ಎಣ =ಸಮು, ಸಾಟಿ; ಕೃಷ್ಣ =ದ್ರೌಪದಿ; ಲಕ್ಷ್ಮೀ=ಗುರಿ; ಸುಭಿಕ್ಷ =ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾತುವ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದ ದಾರಿ; ಅಟಳೆ =ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಕೊಡತಿ, ಕೊತ್ತಲೆ; ಮುರುಡು =ಸ್ವಧೇನ, ಪ್ರೇಪೋಟ; ಪ್ರಸೂತ =ಹುಟ್ಟಿದವನು; ಸಂಭೂತ =ಗಾಬರಿ, ಕಳವಳಿ; ಸಂವರಣ ಮಾಲಿಕ =ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ವಧೂವರರು ಪರಸ್ಪರ ಹಾಕುವ ಹಾರ; ದುರಾಕ್ಷ =ದುಷ್ಪ; ದೀಘಿ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ದಂಡು =ಸೇನೆ; ವಿಪ್ರ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ಅನುಜ್ಞೆ =ಅಳಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಬೇಕೆಂಬೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ =ಹೇಳು, ತಿಳಿಸು; ಅಭಾಗತ =ಅಮಂತ್ರಣಾಳಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಅತಿಧಿ, ಆಗಂತಕ; ಜಾಂಗಲ =ನೀರು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶ; ಅನುವರ್ತನೆ =ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವವರು; ಅಜಿನ =ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮ; ಶಯನ =ಮಂಚ, ಹಾಸುಗೆ, ಮತ್ತೆ.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ವಯಂವರದ ವಿಚಾರ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು?
2. ಪಾಂಡವರು ಪಾಂಚಾಲ ನಗರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇಂದುಕೊಂಡರು?
3. ದ್ರುಪದನು ತನ್ನ ಮಗಳ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಿದನು?
4. ದೃಷ್ಟಧ್ಯಮ್ಮನು ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಏನೆಂದನು?

5. ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಹಾಗೂ ಭೀಮರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿ ಯಾರು ಸೋತೆರು?
6. ದ್ರುಪದನು ತನ್ನ ಮಗನಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಕುರಿತು ಏನೆಂದು ಕೇಳಿದನು?
7. ದ್ರುಪದನು ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸತ್ಯರಿಸಲು ಏನೇನು ಏಪಾದುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು?
8. ಏವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರೊಂದಿಗೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮದುವೆ ಹೇಗಾಯಿತು?
9. ದ್ರುಪದನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಏನೇನು ಕೊಟ್ಟನು?
10. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಏನನ್ನು ನೀಡಿದನು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ಧೃಷ್ಟಧ್ಯಮ್ಮ ಹಾಗೂ ದ್ರೌಪದಿಯರ ಜನನ ಹೇಗಾಯಿತು?
2. ದ್ರುಪದನು ರಚಿದ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂದಿರವು ಹೇಗಿತ್ತು?
3. ಅರ್ಜುನನು ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿಜಯ ವಧುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡನು?
4. ದ್ರೌಪದಿಯ ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿಗೂ ಪತ್ನಿಯಾಗಲು ಕಾರಣರು ಯಾರು? ಏಕೆ? ವಿವರಿಸಿರಿ.
5. ದ್ರುಪದನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಪ್ರರೋಹಿತ ಹಾಗೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
6. ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಪಾಂಡವರಲ್ಲರೂ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವ ಏಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ರುಪದ ಹಾಗೂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರರೊಳಗೆ ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.
7. ಕುಂತಿಯು ಶೀಲಾಚಾರ ಸಮನ್ವಯತಳಾದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದಳು?

IV. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆದು ಸಂಧಿ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಗಂಧೋದಕ, ಒಡಾಡು, ಸ್ವಯಂಪರೋತ್ಸವ, ವಿಪ್ರೋತ್ಸಮ, ತಸ್ತಾಸ್ತ
ಗುರುಪದೇಶ, ಬ್ರಹ್ಮಣೋತ್ಸಮ, ಭೀಮಾಜುನ, ಪ್ರಾರ್ಥೋತ್ಸರ,
ಧರ್ಮಾನುಸಾರ, ರಾಜಾರ್ಥ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥ, ಮಹಾತ್ಮ ವ್ಯಾಜರಣ

2. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ಏರುಧ್ವ ಪದ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರಯೋಜಕ, ಮಾನುಷ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಶಾಂತ, ಇಷ್ಟ, ಸಂದೇಹ, ಸಹಾಯ,
ಸಾಧ್ಯ, ತ್ವಿಯ, ಧರ್ಮ

3. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ತದ್ವಾ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ರಾಜ, ಅಗ್ನಿ, ದಾಸಿ, ಸ್ನೇಹ, ಆಕಾಶ, ವಿದ್ಯೆ, ಸಂತೋಷ, ಯಾತ್ರಿ,
ಮುಖ, ವೀರ

V. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಬರೆದ ‘ವಚನ ಭಾರತ’ವನ್ನು

ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಿರಿ.

2. ಈ ಕಥಾ ಭಾಗವನ್ನು ನಾಟಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಅಭಿನಯಿಸಿರಿ.

ಪದ್ಯ ಭಾಗ

1. ಬೆಳಗು

- ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ

ಮೂಡಲ ಮನೆಯಾ ಮುತ್ತಿನ ನೀರಿನ
ಎರಕವ ಹೊಯ್ದಾ
ನುಣ್ಣಿ-ನ್ನೆರಕವ ಹೊಯ್ದಾ
ಬಾಗಿಲು ತರೆದೂ ಬೆಳಕು ಹರಿದೂ
ಜಗವೆಲ್ಲಾ ತೊಯ್ದಾ
ಹೋಯೋ - ಜಗವೆಲ್ಲಾ ತೊಯ್ದಾ

ರತ್ನದ ರಸದಾ ಕಾರಂಜೀಯ
ಪುಟಪಟನೇ ಪುಟಿದು
ತಾನೇ - ಪುಟಪಟನೇ ಪುಟಿದು
ಮಫುಮಫುಸುವಾ ಮುಗಿದ ವೋಗೀ
ಪಟಪಟನೆ ಒಡೆದು
ತಾನೆ - ಪಟಪಟನೇ ಒಡೆದು

ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಗಳ ಒಳಗೇ
ಅವೃತ್ತದ ಬಿಂದು
ಕಂಡವು - ಅವೃತ್ತದ ಬಿಂದು
ಯೂರಿರಿಸಿರುವರು ಮುಗಿಲಾ ಮೇಲಿಂ
ದಿಲ್ಲಿಗೇ ತಂದು
ಕಾಗ - ಇಲ್ಲಿಗೇ ತಂದು

ತಂಗಾಳೀಯಾ ಕ್ರೈಸ್ತಾಳಗಿರಿಸಿ
 ಎಸ್ಲೋನಾ ಚವರಿ
 ಹೊವಿನ - ಎಸ್ಲೋನಾ ಚವರಿ
 ಹಾರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು ದುಂಬಿಯ ದಂಡು
 ಮೃಯೆಲ್ಲಾ ಸವರಿ
 ಗಂಧಾ - ಮೃಯೆಲ್ಲಾ ಸವರಿ

 ಗಿಡಗಂಟಯಾ ಕೊರಳೊಳಗಿಂದ
 ಹಕ್ಕಿಗಳಾ ಹಾಡು
 ಹೊರಟಿತು - ಹಕ್ಕಿಗಳಾ ಹಾಡು
 ಗಂಧವರಾ ಸೀಮೆಯಾಯಿತು
 ಕಾಡಿನ ನಾಡು
 ಕ್ಷಣದೊಳು - ಕಾಡಿನಾ ನಾಡು

 ಕಂಡಿತು ಕಣ್ಣ ಸವಿದಿತು ನಾಲಗೆ
 ಪಡೆದೀತೀ ದೇಹಾ
 ಸ್ಪೂರ್ - ಪಡೆದೀತೀ ದೇಹಾ.
 ಕೇಳಿತು ಕಿವಿಯು ಮೂಸಿತು ಮೂಗು
 ತನ್ನಯವೀ ಗೇಹಾ
 ದೇವರ - ದೀ ಮನಸಿನ ಗೇಹಾ

 ಅರಿಯದ ಅಳವು, ತಿಳಿಯದು ಮನವು
 ಕಾಣದೋ ಬಣ್ಣಾ
 ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣದೋ ಬಣ್ಣಾ
 ಶಾಂತಿರಸವೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾ
 ಮೃದೋರೀತಣ್ಣಾ
 ಇದು ಬರಿ - ಬೆಳಗಲ್ಲೋ ಅಣ್ಣಾ

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ರಾಮಚಂದ್ರ ಬೇಂದ್ರೇಯವರು 1896 ರ ಜನವರಿ 31 ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ರಾಮಚಂದ್ರ ಬೇಂದ್ರೇ, ತಾಯಿ ಅಂಬಿವ್ವಾ. ಇವರದು ವೈದಿಕ ಮನಸೆನ. ಬಡತನದ ಬದುಕು. ಜೀವನ ಪ್ರೀಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಜೀದ್ಯೋಗಿಕ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ನಿವೃತ್ತರಾದ ಬಳಿಕ ಧಾರವಾಡ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಕೇಂದ್ರದ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು.

ಧಾರವಾಡದ 'ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗ್'ದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ 'ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗರಿ, ನಾದಲೀಲೆ, ಗಂಗಾವತರಣ, ಕೃಷ್ಣಾಕುಮಾರಿ, ಸವೀಗೀತ, ಉಯ್ಯಾಲೆ, ಮೂರಿ ಮತ್ತು ಕಾಮಕಸ್ತಾರಿ, ಸೂರ್ಯಪಾನ, ಅರಳು ಮರಳು, ಹೃದಯ ಸಮುದ್ರ, ಹಾಡುಪಾಡು, ನಾಕುತಂತೆ ಖೊದಲಾದವಗಳು ಅವರ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು. ಕಾಳಿದಾಸನ ಮೇಘದೂತವನ್ನು ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ಸೋಗಸಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹುಣ್ಣಾಗಳು ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಸಂಸಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ನಾಟಕಗಳು ಎಂಬವು ಇವರ ನಾಟಕ ಸಂಗ್ರಹಗಳು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಚೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇವರ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳು 'ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿರಾಟ ಸ್ವರೂಪ' ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲನಗೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಜನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಮನಸವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ದ.ರಾ. ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೇಯವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳು, ಸನ್ಮಾನ ಗೌರವಗಳು ಸಂದಿವೆ. ಅವರು 1943 ರಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ 27 ನೆಯ ಅಶಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದರು. 1959 ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಅರಳುಮರಳು ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾದೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರಕಿತು. 1966 ರಲ್ಲಿ ಮೃಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಇವರಿಗೆ ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು. 1968 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರಕಾರ ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗೌರವ ಡಾಕ್ಟರೇಟನ್ನೂ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದವು. 1973 ರಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೇಯವರ 'ನಾಕುತಂತೆ' ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆಯಿತು. 1981 ರಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೇಯವರು ನಿಥನರಾದರು.

ಬೆಳಗು ಕವನವನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ‘ಗರ’ ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಧಾರವಾಡದ ಅತಿಕೊಳ್ಳದ ಹತ್ತಿರ ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಈ ಕವತೆಯನ್ನು ಬರೆದರು. ಅವರಿಗೆ ಬೆಳಕು ಮುತ್ತಿನ ನೀರಾಗಿ, ಇಬ್ಬಿನ ಅಮೃತದ ಬಿಂದುವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಡಿನಾ ನಾಡು ಗಂಥವರ ಸೀಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅನುಭವದಿಂದ ಶೂಡಿದ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ದೇವರ ಮನೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆವರು ‘ಇದು ಬರಿ ಬೆಳಗಲ್ಲೋ ಅಣ್ಣ’ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶಾರ್ತರಸದ ಅನುಭವ ಇಂದಿಯಗಮ್ಯವಾದ ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿಪ್ರಾಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಬೆಳಗು’ ಕವನ ಆತ್ಮಂತ ಸರಳವಾದ ಅಚ್ಚಗ್ನಂತ ಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅತ್ಯಾರ್ಥವಾದ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಕವನ ಸರ್ವಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮುಂಜಾವದ ಮ್ಯಾದು ಮಧುರ ಭಾವಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಡಲಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಿತವಾದ ಬೆಳಕು ಜಗತ್ತಿನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಕ್ಕೂ ವಿಕಾಸಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬೆಳಗಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ಮೊದಲು ಸ್ಸುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೋಗ್ನಿಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಅರಜುತ್ವವೇ. ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಗಳೊಳಗೆ ಅಮೃತದ ಬಿಂದುಗಳಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ವವೇ. ಈ ಬೆಳಗು ಸ್ಸುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಅಪ್ಪು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಮಾನವನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಆ ಸವಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿವೆ. ಬೆಳಗಿನ ವಿಕಾಸದ ವಿವಿಧ ಘಟಗಳನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಛೂನೋದಯದ ಬೆಳಕು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

I. ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಮೂಡಲ ಮನೆ =ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕು; ತೊಯ್ದು =ಒದ್ದೆಯಾಗಿ; ನುಣ್ಣ =ನಯಿ; ಕಾರಂಜಿ =ನೀರಿನ ಚಿಲುಮೆ, ನೀರಿನ ಬುಗ್ಗೆ; ಪುಟಿ =ನಗೆ, ಹಾರು, ಚಿಮ್ಮು; ಮುಗಿದ =ಮುಚ್ಚಿದ; ಚಪರಿ =ಹೆಂಗಸರು ಜಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೂಡಲಿನ ಕುಚ್ಚು ಚೊರಿ; ದಂಡು =ಗುಂಪು; ಮೋಗ್ಗಿ =ಮೋಗೆಗೆ; ಗೇಹ =ಮನೆ; ಗಂಥವರು =ದೇವಲೋಕದ ಸಂಗೀತಗಾರರು; ಸೀಮೆ =ಪ್ರದೇಶ, ಪ್ರಾಂತ; ತನ್ನರು =ಮಗ್ನಿ ತಲ್ಲಿನ;

II. ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಖ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಮುತ್ತಿನ ನೀರಿನ ಸೇಜನೆ ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಯಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ?
2. ಬೆಳಗಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂತು?
3. ಹೂವರಳುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕವಿ ಹೇಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ?
4. ಇಬ್ಬಿನಿಯ ಹನಿಗಳು ಹೇಗಿವೆ ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ?
5. ಹೂವಿನ ಎಸೆಳಿನ ಚಪರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕವಿ ಪನ್ನ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ?
6. ಯಾವುದು ಗಂಥವರ ಸೀಮೆಯಾಯಿತು? ಯಾಕೆ?
7. ಬೆಳಗನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಕವಿಗಾದ ಅನುಭವವೇನು?
8. ಬೆಳಗಿನ ಸೌಂದರ್ಯದ ಅಳವು ತಿಳಿವನ್ನು ಮೀರಿದುದು ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು?

III. ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಬೆಳಗು ಕವನದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಏನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?
2. ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಪಡೆದ ವಿವಿಧ ಅನುಭವಗಳು ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ? ವಿವರಿಸಿ.
3. ‘ಇದು ಬರಿ ಬೆಳಗಲ್ಲೋ ಅಣ್ಣ’ ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು? ವಿವರಿಸಿರಿ.

IV. ಬೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

1. ಹೊಯೋ - ಜಗವೆಲ್ಲಾ ತೊಯ್ದು
2. ಯಾರಿರಿಸಿರುವರು ಮುಗಿಲ್ಲ ಮೇಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೇ ತಂದು.
3. ಗಂಥವರಾ ಸೀಮೆಯಾಯಿತು ಕಾಡಿನಾ ನಾಡು.
4. ಅರಿಯದು ಅಳವು ತಿಳಿಯದು ಮನವು
5. ಇದು ಬರಿ ಬೆಳಗಲ್ಲೋ ಅಣ್ಣ

V. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹೇಳಿ.

ಯಾರಿರಿಸಿರುವರು, ಮೇಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ, ಕ್ಯಾರೊಳಗೆ, ಶೋರಳೊಳಗೆ,
ಜಗಲೆಲ್ಲಾ, ಮೃಯಲ್ಲಾ ಸೀಮೆಯಾಯಿತು, ತನ್ನಯವೀ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ

2. ಏಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸಮಾಸಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ.

ತಂಗಾಳಿ, ಗಿಡಗಂಟೆ, ಮೃದೋರು

3. ತತ್ವಮ-ತಧ್ವಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ರತ್ನ ಅವೃತ್ತ, ಬಣ್ಣ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಇತರ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿ.

2. ಇತರ ನರ್ವೋದಯ ಕೆಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ವರ್ಣನೆಯ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿ.

2. ನಾಗಿ

- ಕುವೆಂಪು

ಹಸುರು ಬೆಟ್ಟದ ಒರೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಗುಗಂಪು ಆಡುತ್ತಿತ್ತು;
ಗರಿಯ ತರದಿ ಬೈಗುಗಪ್ಪ ಮೆಲ್ಲನಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು;
ಚೆಟೆಗಾಗಿ ಹೋದ ಮಾದ ಏಕೋ ಏನೋ ಬಾರಲ್ಲಿ
ಎಂದು ಮಾದಿ ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಚಿಂತಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು!
ದನಗಳನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ತಬ್ಬಿ ಮುಡುಗಿ, ನಾಗಿ,
ಪಚ್ಚಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗುಡಿಸಲೊಳಗೆ ಬಂದಳು;

“ದನಗಳಲ್ಲಾ ಬಂದುವವ್ವಾ, ತುಂಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ,
ಮುಡುಕಿ ಮುಡುಕಿ ಬಳಲಿ ಹೋದೆ, ಕತ್ತಲಾಯ್ತು” ಎಂದಳು
ಸವತಿತಾಯಿ ಮಾದಿ ರೇಗಿ, ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿ ಗುದ್ದಿ
ಎದೆಯ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು ಮೋಡದಂತೆ ಕವಿಯಲು

ಗುಡುಗಿ ಗುಡುಗಿ ಮಿಂಚಿ ಮಿಂಚಿ, ಸವತಿತಾಯಿ ಮಾರಿಯಾಗಿ
ಪಾಪ! ತಬ್ಬಿ ಹೆಣ್ಣು ನಾಗಿಯ ಮೇಲೆ ಬೈಗುಳ ಕರೆದಳು.

“ಹೋಟೆ ತುಂಬಾ ಹಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಕೊಟ್ಟು
ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದೆ, (ನಾನು,) ನಿನ್ನ ಮೊಸಳೆಯಂತೆ ಆದೆಯಾ?

ದನವ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಂದು ತಂದು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ಗುಡಿಗೆ ಬರಲೇ ಬೇಡ, ಹೋಗು” ಎಂದು ನೊಕೆಬಿಟ್ಟಳು.

ಪಾಪ! ನಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಮುಡುಗಿ, ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತು ಅತ್ತು
ತನ್ನ ಸತ್ತ ತಾಯಿಯನು ನನೆದು ನನೆದು ಅತ್ತಳು;
“ಕತ್ತಲಾಯ್ತು ಅವ್ವ, ಹೆದರಿಕೆ; ತುಂಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಇದೆಯೋ ಏನೋ?

ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಮುಡುಕಿ ತರುವೆ” ಎಂದಳು.

ಸವತಿತಾಯಿ ಸಿಡುಕಿ ಮತ್ತೂ ರೇಗಿ ರೇಗಿ ಬೈದು ಬೈದು
“ಹೋಗು ನೀನು, ಮನೆಯ ಬಳಗೆ ಕಾಲು ಇಡಬೇಡೆಂ”ದಳು;
ಪುಟ್ಟ ಮುಡುಗಿ ನಾಗಿ ಕಂಬಳಿ ಕೊಪ್ಪೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಅಳುತ,
ತುಂಗೆ ದನವ ಮುಡುಕಲೆಂದು ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟಳು,

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಿಯನ್ನ ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ಬ್ಯಂದು ಬ್ಯಂದು
“ಸಾಯಚಾರದೇಕೆ ನೀನು, ನಿನ್ನ ಮಣವು ತೀರಲಿ!
ದಾರಿಗಡ್ಡ ಮರಪು ಬಿದ್ದು ಹಾವುಗಿಷ್ವ ಬಂದು ಕಚ್ಚ
ಮುಗಿಸಬಾರದೇಕೆ ನಿನ್ನ” ಎಂದು ಹರಸುತ್ತಿದ್ದಳು!

ಸವತಿತಾಯಿಗಂತ ಕಾಡೆ ಲೇನು ಎಂದು ತಿಳಿದು ನಾಗಿ
ತುಂಗೆಯನ್ನ ಅಂಬಾ ಅಂಬಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತ ಹೋದಳು 30
ಎಲ್ಲಿ ಕರೆದರು ತುಂಗೆ ಇಲ್ಲಾ ಕಾಡು ಮರುದನಿ ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು;
ಸಂಜೆವೆಣ್ಣಿನ ಕಪ್ಪು ಸರಗು ನೆಲವ ಮುಸುಗುತ್ತಿದ್ದಿತ್ತು!

ಗದ್ದೆಗಳನು ದಾಟಮೋದಳು; ಹಳ್ಳವನು ಹಾದುಹೋದಳು;
ಹಗಲಿನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತ ಹೋದಳು;
ಕಂಡ ಕರಿಯ ಕಲ್ಲು ಪೂದೆಗಳ ತುಂಗೆಯೆಂದು ಬ್ರಮಿಸಿ ಕರೆದು
ಕಾಣದೆಲ್ಲಿಯು ತುಂಗೆಯನ್ನ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು.

ಜನವಿಹಿನವಾದ ಕಾಡು, ದಟ್ಟವಾದ ಮಲೆಯನಾಡು,
ನಾಗಿ ತಬ್ಬಲಿ ಪುಟ್ಟ ಮುಡುಗಿ, ಕತ್ತಲ್ಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತ್ತು.
ಅವಳ ಕೂಗಿಗೆ ಬೆಟ್ಟ ಗುಡಗಳೆಲ್ಲ ಮರುದನಿ ಬೀರುತ್ತಿರಲು,
ಸತ್ತ ತಾಯಿಯು ಕರೆವ ಶಾಗಂದರಿತು ಮುಂದಕೆ ಹೋದಳು. 40

ಸತ್ತ ತಾಯಿಯು ಕಾಡನಡುವ ಎಲ್ಲೊ ಇರುವಳು ಎಂದು ತಿಳಿದು
ಅವ್ವ ಅವ್ವ ಬಂದೆ ಬಂದೇ ಎಂದು ಅಡವಿಯ ಹೊಕ್ಕಳು.
ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ಅವ್ವ ಅವ್ವ ಬಂದೆ ಬಂದೆ ಎನ್ನಲು
ಎಲ್ಲ ಮರಗಳ ಹಿಂದೆ ತಾಯಿಯ ರೂಪ ಹೋಂದಂತಾಯಿತು!

ಸವತಿತಾಯಿಯ ಭಿತ್ತಿಯಿರಲು, ಕಾಡುಕತ್ತಲ ಭಿತ್ತಿಯೋಡಿ
ಕೂಗು ನಿಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯನ್ನ ಮುಡುಕಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.
ಎಲ್ಲ ಮರಗಳ ಹಿಂದೆ ಮುಡುಕಿ, ಎಲ್ಲ ಪೂದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡಿ,
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಡುಗಿ ಕಾಡಿನ ಕಟ್ಟರಣ್ಣಕೆ ಹೋದಳು,

ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಹೋದ ಮಾದ ಬೇಟೆ ಏನೂ ಸಿಕ್ಕದಿರಲು
ಕೋವಿಯನ್ನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಬರುತ್ತ ಇದ್ದನು; 50
ದಟ್ಟವಾದಾ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಹಂದುವುದನ್ನ ಕಂಡು
ಬೇಗ ಕೋವಿಯನೆಂದು ಗುರಿಯಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತನು.

ಕಾಡ ಕರಿಯ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಬ್ಯಂಗಜ್ಜಿನ ಮುಸುಗಿನಲ್ಲಿ
ಬೇಟೆಯಾಗದ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಾಳೈ ಇರಲಿಲ್ಲವನಿಗೆ;
ಅಚ್ಚಮುಚ್ಚಿನ ಸೋಗಸುಗಾರ್ತಿ, ಹೊಸಬಳಾದ ಮಾದ ಹಂಡತೆ-
ಗೇನಾದರು ಕೊಂಡುಹೋಗುವನೆಂಬುದವನಿಗೆ ಹಮ್ಮೆಯು!

ನಾಗಿ ಕಂಬಿಕೊಪ್ಪೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ
ದೂರ ಮಾದನ ಕಣ್ಣ ಕಾಡಿನ ಜಂತು ಬಂದಂತಾಯಿತು;
ಮತ್ತೆ ನೋಡಿ, ಕರಿಯ ಕೂದಲು; ಹಂದಿ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತ
ಬೇಗ ಗುರಿಯಿಟ್ಟೆಂದನು, ಗುಂಡು ಸಿಡಿಲುತ್ತ ಹಾರಿತು! 60

ಗುಂಡು ‘ಧಮ್ಮೆ’ಂದೊಡನೆ ಅವನಿಗೆ, ಏನೂ ಕೂಗು ಕೇಳಿಬಂತು:
“ಸತ್ತೇ ಸತ್ತೇ ಅವ್ವ ಅವ್ವ, ಅಪ್ಪ ಅಪ್ಪ” ಎಂದಿತು.
ಕಾಲು ನಡುಗಿ ಕ್ಯೆಯು ನಡುಗಿ, ಎದೆಯು ಜೀವಗಳೆಲ್ಲ ನಡುಗಿ
ಸತ್ತ ಹೆಣದಂತಾದ ಮಾದ, ಕೋವಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದಿತು.

ಜೀವವನ್ನ ಕ್ಯೆಲಿ ಹಿಡಿದು, ಮಚ್ಚನತೆ ಬಿದ್ದು ಎದ್ದು
ಜಂತು ಬಿದ್ದು ಜಾಗಕಾಗಿ ಮಾದ ಒಡಿಮೋದನು;
ಎದೆಗೆ ಗುಂಡು ಬಿದ್ದ ನಾಗಿಯು ಮಾದನನ್ನ ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ
“ಸತ್ತನವ್ವಾ ಸತ್ತನವ್ವಾ ಅಯ್ಯೋ ಅವ್ವ” ಎಂದಳು.

ಮಾದ “ಅಯ್ಯೋ ಕೆಟ್ಟನಲ್ಲಾ ಮಗಳೆ ನಿನ್ನ ಕೊಂಡನಲ್ಲಾ
ಕೊಲ್ಲಲೆಂದೇ ಹತ್ತೆನವ್ವಾ! ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ” ಎಂದನು; 70
“ಬ್ಯಂದೆಡ ಅಪ್ಪ ಎನ್ನ ತುಂಗೆಯನ್ನ ಮುಡುಕಿ ತರುವೆ,
ಹೋಡೆಯಬೇಡ ಮುಡುಕಿ ತರುವೆ” ಎಂದು ನಾಗಿಯು ಸತ್ತಳು,

ಮಗಳ ನತ್ತರು ಹರಿದು ಹಾರಿ ಅಪ್ಪಸುಂದೆಯನು ಮೀಯಿಸಿತ್ತು
ಅವಳ ಎದೆಯಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಗುಂಡು ಬೆನ್ನನಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದು:
ಮಾದ ಮಗಳಾ ಕೆಂಪು ದೇಹವ ಅಷ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೂರ್ಖೆಹೋದ,
ಮೂರ್ಖೆಹೋದ ಎಂದನೇ, ಅದು ಸುಳ್ಳ, ಸತ್ತೇ ಹೋದನು!

ಮಗಳ ಎದೆಯನು ತನ್ನ ಕೋವಿಯ ಗುಂಡು ಹೊಕ್ಕು ಕೊಂಡರೇನು?
ತಾನೆ ಕೊಂಡಾ ಮಗಳ ಸಾವೆ ಗುಂಡಿನೇಟಾಯ್ತವನಿಗೆ!
ಕೊಂಡ ತಂದರು ಸತ್ತೆ ಮಗಳ ಅಷ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದನಲ್ಲ;
ಮೌನವಾದಾ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾರಿಕತ್ತಲು ಮುಸುಗಿತು! 80

ಆಡಿಗ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಮಾಡಗಾಗಿ ಕಾದು ಕಾದು
ಗುಡಿಯ ಹೊಸಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು;
ನಾಗಿ ಬರದಿರೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಮಾದ ಬರದಿರೆ ಕುಗ್ಗಿ ಕುಗ್ಗಿ
ಕಾದು ಕಾದು ಬೇಸರಾಗಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆ ಹೋದಳು!

ಮಾದ ನಾಗಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಉಂಟಾಗಿ ಮಧುಕ ಮಧುಕ
ಎಲ್ಲಿಯವರ ಸುಳಿವ ಕಾಣದೆ ಮತ್ತೆ ಉಂಟಿಗೆ ಬಂದರು.
ಗಂಡ ಹೋದನಲ್ಲ ಎಂದು ಮಾಡಿ ಅತ್ಮಾ ಅತ್ಮ ಕಡೆಗೆ
ಸಿಂಗನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮಾದನನ್ನು ಮರೆತಳು.

ಆರು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ, ಮಾದ ಮರೆತುಹೋದ ಮೇಲೆ,
ಮಣ್ಣಿ ತಟ್ಟಿ ಹೆಡೆಯಲೆಂದು ಬೆತ್ತೆನು ಮದುಕುತ್ತ
ಸಿಂಗನೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಮಾಡಿ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ
ಸರಸದಿಂದ ಹರಟಿಯಾಡಿ ಗಂಡನೊಡನೆ ಹೋದಳು. 90

ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ, ಬೆತ್ತಿಗಳನು ಕಡಿದು ಕಡಿದು
ಗಂಡಹೆಂಡಿರು ಇಬ್ಬರಡು ಹೋರೆಯ ಹೋತ್ತು ಬರುತ್ತಿರೆ;
ಸಿಂಗ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದ ನಿಂತು ಮಾಡಿಯನ್ನು ಕರೆದು ತೋರಿದ:
ಹೋತ್ತು ಹೋರೆಯ ಕೆಳಗೆ ಜರಿದು ಮಾಡಿ ಮೂರ್ಖೆ ಹೋದಳು!
ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ದಟ್ಟವಾದ ಹಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ
ಒಣಗಿದೆಗಳ ಹೋದ್ದುಕೊಂಡು ಬೆಳ್ಳಾಗಿ ಹೋಳೆಯುತ್ತ

ಒಂದನೊಂದು ಅಷ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಷ್ಟಿಪಂಜರವೆರಡ ಕಂಡರು!
ಸಿಂಗಮಾದಿಯರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮೂದಲಿಸುವಂತಿದ್ದವು! 100

ಕೊಳೆತುಹೋದಾ ಕಂಗಳಿಂದ ಸಿಂಗ ಮಾದಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ,
ಕರಗಿ ಹುಳು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬಾಯಿಗಳಿಂದ ಕಳಕಿಲ ನಕ್ಕವು;
ಸಿಂಗಮಾದಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಷ್ಟಿಪಂಜರವೆರಡು ಎದ್ದು
ಕೇಕೆಹಾಕುತ್ತ ಒಂದನೊಂದು ಅಷ್ಟಿಕೊಂಡೇ ಬಂದುವು.

ಸಿಂಗ ಮಾದಿಯರಿಬ್ಬರಾಗ ಸತ್ತುದಿದ್ದುದನ್ನು ಮರೆತು
ಹೆದರಿ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತೆ ಕೂಗಿ ಓಡಿ ಉಂಟಿಗೆ ಬಂದರು;
ಬಂದ ಎರಡೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭೀತಿಯಿಂದ ರೋಗ ಬಂದು
ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತ ಹೆದರಿ ಹೆದರಿ ಕಡೆಗೆ ಸತ್ತೇ ಹೋದರು!

“ನಾಗಿ ಇಂದಿಗು ಅಂಬ ಅಂಬಾ ಎಂದು ತುಂಗೆಯ ಕರೆದು ಕರೆದೂ
ದೆವ್ವವಾಗಿ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಳು” ಎಂಬರು! 110

ಕೆಲರು “ಹುಣ್ಣಿಮೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿದ್ದಿಯ ಪಂಜರೆರಡು
ಕೇಕೆಹಾಕುತ್ತ ಮಾಡಿ ಸಿಂಗರ ಅಟ್ಟುತ್ತಿರುವುವು” ಎಂಬರು!

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

‘ಕುವೆಂಪು’ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾದ ಕುಪ್ಪೆ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಪ್ರಬ್ಬಪ್ಪ
ಅವರು ತೀಥರಹಳ್ಳಿ ಶಾಲಾಲ್ಕಿನ ಕುಪ್ಪೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ 1904 ರಂದು ಜನಿಸಿದರು.
ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕುಸ್ತಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ
ಇವರು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಿವೃತ್ತಾದರು.
ಮುಕ್ಕಳ ಕಥನ ಕವನವಾದ ‘ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಂದರಿ ಜೋಗಿ’ ಯಿಂದ ತೋಡಿಗಿ ‘ಶ್ರೀ
ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನ’ ಮಹಾಕಾವ್ಯದವರೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಹುವೆಪು ವೈದ್ಯಮಯವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ನವಿಲು’, ‘ಕೊಳಲು’,
‘ಪಾಂಕಜನ್ಸ್’, ‘ಕಲಾಸುಂದರಿ’, ‘ಪ್ರೇಮ ಕಾಶ್ಮೀರ’ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವನ
ಸಂಕಲನಗಳು. ‘ಕಾನೂರು ಸುಭಂತ್ರ ಹಗ್ಗಡತಿ’ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು - ಅವರ
ಬೃಹತ್ ಕಾದಂಬರಿಗಳು. ‘ರಕ್ತಾಕ್ಷರಿ’, ‘ಬೆರಳ್ಗೆ ಕೊರಳ್ಗೆ’, ‘ಬಿರುಗಳಿ’,
‘ಯಮನಸೋಲು’, ‘ಜಲಗಾರ’ ಮೊದಲಾದವು ಅವರ ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ
ನಾಟಕಗಳು. ‘ನೆನಪಿನ ದೋಷಿಯಲ್ಲಿ’ ಅವರ ಆತ್ಮಕಥನ. ‘ಶ್ರೀ

ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನ' ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಬಹುಮಾನ, ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಪಂಪ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಇವರಿಗೆ ಪದ್ಮಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಪದ್ಮವಿಭೂಷಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಕನಾರಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 1992 ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಕನಾರಟಕ ರತ್ನ' ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ನಾಡೋಜ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಅವರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರು, ಕನಾರಟಕ, ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಗೌರವ ಡಿ.ಲಿಟ್ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕವನಗನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನ ಕವನಗಳು ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗಿ ಎಂಬ ದನಕಾಯಿವ ತಿಬ್ಬಲಿ ಹುಡುಗಿಯ ದಾರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಗಿಯು ಸವತ್ತಿ ತಾಯಿಯಾದ ಮಾದಿಯ ಕಾಟದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಒಳಲಿ, ಸವತ್ತಿ ತಾಯಿಗಿಂತ ಕಾಡೇ ಲೇಸು ಎಂದು ತಿಳಿದು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ ತುಂಗಯೆಂಬ ಕರುವನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಕಾಡಿನತ್ತೆ ಹೊಗುವಳು. ತಿಂಗಳೊಂದ ತನ್ನ ಅಷ್ಟುನ್ನು ನೆನ್ನಿಕೊಂಡು ಅಮ್ಮೆ ಅಮ್ಮೆ ಎಂದು ಕೊಗುವಳು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕೊಗು ಎಂದು ಭೂಮಿಸುವಳು. ಇತ್ತು ಮಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಿಯನ್ನು ಹಂದಿಯೆಂದು ಭೂಮಿಸಿ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸುವನು. ನಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ಮಾದನ ಕ್ಯಾಯಿಂದಲೇ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಳು. ತನ್ನ ಮಗಳ ಸಾವಿಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣವಾದೆನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವನು ಬಹಳ ದುಃಖಿತನಾಗುವನು. 'ಕೊಲ್ಲಲ್ಲೆಂದೇ ಹೆತ್ತೆನ್ನ್ನಾ ಅಯ್ಯೋ' ಎಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾ ನಾಗಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಾಯುವನು. ಇತ್ತು ಮಾದ-ನಾಗಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಉಂಟಾಗಿ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸುಳಿವೇ ಕಾಣಿರಲು ಮತ್ತೆ ಉಂಟಾಗಿ ಬರುವರು. ಗಂಡ ಹೊದೆನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮಾದ ಅತ್ಯಾ ಅತ್ಯಾ ಕಚೆಗೆ ಸಿಂಗನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವಳು. ಆರು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಮಾದ ಮರೆತು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸಿಂಗ ಮಾದ ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಡಿಗೆ ಬರುವರು. ಮರದ ಕೆಳಗೆ ದಟ್ಟವಾದ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಒಣಿದೆಲ್ಲಾಗ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಬೆಳ್ಳಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತೆ ಒಂದನೊಂದು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಸ್ಥಿಪಂಚರವೆಡನ್ನು ಕಾಣುವರು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಸಿಂಗಮಾದಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಭಿತ್ತಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟುರಿಸ್ತತ್ತು ಕೂಗಿ ಒಡಿ ಉಂಟಾಗಿ ಬರುವರು. ಆ ಭಿತ್ತಿಯೇ ಭೂತವಾಗಿ ಸಿಂಗಮಾದಿಯರನ್ನು ಕಾಡುವುದು. ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರೋಗ ಬಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಸಾಯುವರು. ಹೀಗೆ ಕಥನ ಕವನದ ಆರಂಭದಿಂದ ಕೊನೆಯೆಂದರೆಗೂ ಕೆವಿಯು ದುರಂತದ ಫೋಟನೆಗಳನ್ನು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ತಂದು ಮೂಕವಿಕ್ರಿತರನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತ್ವಿತೀಯೋಂದೇ ಮುಖ್ಯ ಆಸರೆ.

ಮಿಕ್ಕಪ್ಪ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಅವು ಬಾಳಿಗೆ ಸರೆ ಎಂಬ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮನೊಜ್ಞವಾಗಿ ಕರಿ ಈ ಕಥನ ಕವನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

I. ಕಥನ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ:

ಬ್ರಹ್ಮಗಂಪು =ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದ ಸಮಯ; ಓರೆ =ಇಳಿಜಾರು, ಅಂಚೆ, ಬದಿ; ಭಾನು =ಆಕಾಶ; ಕಂಬಳಕೊಪ್ಪೆ =ಮಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಂಬಳಿಯ ಗೌಸು; ಕಟ್ಟನಲ್ಲಿ =ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ; ಜನವಿಹಿನ =ಜನರಿಲ್ಲದ; ಮರುದನ =ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ; ಹಂದುವುದು =ಅಲುಗಾಡುವುದು; ಹೊರೆ =ಭಾರ; ಅಸ್ಥಿಪಂಚರ =ಎಲುಬಿನಗೂಡು; ಸೆತ್ತರು =ರಕ್ತ; ಮೀಯಿಸಿ =ನೆನೆಯಿಸಿ; ಮೂದಲೆಸು =ನಿಂದಸು; ಬೆತ್ತ =ಬಿದಿರು ಜಾತಿಯ ಹೋಲು; ಅಡವಿ =ಕಾಡು, ಅರಣ್ಯ; ಬಾರಲ್ಲಿ =ಬರಲಿಲ್ಲ (ನಿಷೇಧಾರ್ಥಕ); ಜಂತು =ಪೂಣಿ; ಜಾವ =ಹೊತ್ತು; ದಟ್ಟಪಂಪು =ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡು; ಹೊಸಲು =ಹೊಸಿಲು;

II. ಕಿಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಮಾದಿ ಏಕೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ?
2. ಮಾದಿ ನಾಗಿಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಬ್ಯಾದು ನೂಕಿದಳು?
3. ನಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲು ಕಾರಣವೇನು?
4. ನಾಗಿಯು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು?
5. ನಾಗಿಯು ಹೇಗೆ ಸಾವಿಗೆ ಗುರಿಯಾದಳು?
6. ಸಿಂಗ ಮಾದಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಯಾಕೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟರು?
7. ಸಿಂಗ ಮಾದಿಯರಿಬ್ಬರೂ ದೊಡ್ಡ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಏನನ್ನು ಕಂಡರು?

III. ಕಿಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಮಾದಿಯು ನಾಗಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬ್ಯಾದು ಹೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು?
2. ನಾಗಿಯು ಸತ್ತ ತಾಯಿಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಕಾಡಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋದಳು?
3. ನಾಗಿಯು ಹೇಗೆ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಳು?
4. ಸಿಂಗಮಾದಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಹೇಗೆ ಸತ್ತರು? ವಿವರಿಸಿ.
5. ನಾಗಿ ಕಥನ ಕವನದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

IV. ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

1. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಾ ಹಿಟ್ಟು ಹೊಟ್ಟು ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಹೊಟ್ಟು
ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದೆ ನಿನ್ನ ಮೇಸಳೆಯಂತೆ ಆದೆಯಾ?
2. ಸಾಯಬಾರದೇಕೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಶ್ರಮಣವು ತೀರಲಿ.
3. ಬೈಯಬೇಡ ಅಪ್ಪ ಎನ್ನ ತುಂಗೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತರುವೆ
4. ಕೊಲ್ಲಲ್ಲೆಂದೇ ಹೆತ್ತನ್ನಾಬ್! ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ

V. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

1. ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀತ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ.
ಗುರಿಯಿದು, ನಿಶ್ಚಯಿಸು, ಹರಟೆಯಾಡು, ಮೂದಲಿಸು, ಕೇಕೆಹಾಕು
2. ಏರುಧ್ವ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
ಭೀತಿ, ತಾಣ್ಯ ಕತ್ತಲು
3. ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
ಕೊಟ್ಟಿಗೆಂದು, ಕಟ್ಟಿದ್ದ್ವ ಬೈಸುಗಟ್ಟು, ದಟ್ಟಿಪಾದ, ಕೋವಿಯನ್ನು
ತಾಯಿಯನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಭೀತಿಯೋಡಿ
4. ಇವುಗಳ ವಿಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ ಸಮಾಸಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
ಕಟ್ಟರಣ್ಯ, ಸಂಚೆವನ್ಯ ಮಾಗಿಕತ್ತಲು, ಹರಟೆಯಾಡು, ಒಣಗಿದಲೆ,
ಅಸಿಪಂಜರ
5. ಈ ಪದಗಳ ತತ್ವಮ ತದ್ವಾಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
ಜಾಮ, ಶುಷ್ಕ, ದ್ವಾನಿ, ಮೂಳೆ, ಮೌನ, ನಿದ್ರಾ, ಸಿಂಹ
6. ಹಾವು ಗೀವು, ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ ಮುಂತಾದ ಜೋಡಿ ಪದಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ.
7. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಿಲ ಕಿಲ, ಅಂಬಾ ಅಂಬಾ ಮುಂತಾದ
ದ್ವಿತೀಯಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.

VI. ಚರ್ಚಾವಟಿಕೆ

1. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.
2. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಇತರ ಕಥನ ಕಥನಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

3. ರಂಗವಲ್ಲ

- ಪ್ರ.ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್

ಮಾಗಿ ಬಂದು, ಗಿರಿಗೆ ಹಗಲು
ಹಿತದ ಬಿಸಿಲ ಹೊದಿಸಿದಂದು,
ಹಸುಳಿಗೂಡಿ ಬೆಟ್ಟತುದಿಯ
ಗುಡಿಗೆ ನಡೆದೆನು.

ಬಾಲ ಕೊಳಕೆ ಕಲ್ಲನೇಸೆದು
ಸುಳಿಯ ರಚಿಸಿ ನಲಿವ ತರದಿ,
ಹಗಲ ಮೌನಕೆಸೆಯುತ್ತತ್ತು
ಹಾಡ ಹಕ್ಕಿಯು.

ಗಿರಿಯ ತುದಿಯ ಗುಡಿಯ ಸೇರಿ
ಹಸುಳಿಗೂಡಿ ನಿಂತೆನಂದು
ಮಂದಿಯೋಬ್ಬರಿಲ್ಲವಲ್ಲ -
ಮೌನವಾಳತು.

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮೂಡಿ
ಮನದೊಳುಜ್ಞಭಾವ ಹೂಡೆ,
ಗುಡಿಯನೊಂದು ಬಳಸು ಬಂದು
ಒಳಗೆ ಹೊಕ್ಕೆನು.

ಅಲ್ಲಿ ವೇದಪೂರ್ಣವಿಲ್ಲ
ತಮಿಶು ಪದ್ಯಪೂರ್ವವರಿಲ್ಲ
'ಮಾನ ಸಲಿಸಲಿಲ್ಲ' ವೆಂಬ
ಜಗಳವಿಲ್ಲವು.

ಇರವಿನಳಿಲನೆಲ್ಲ ಮರೆಸಿ
ಮನಕದೊಂದು ತಂಪನೀವ
ದಿವ್ಯಶಾಂತಿಯಂದು ಕಂಡೆ
ಗಿರಿಯ ಗುಡಿಯೋಳು.

ಗಭ್ರಗುಡಿಯ ಹೊಸಿಲ ಮುಂದೆ
ಬಹ್ತೀನವುನಾಗಿ ನಿಂತೆ;
ಹಸುಳೆ ನನ್ನ ಸೇರಗ ಜಗ್ಗಿ
ಬೆರಲ ತೋರಿತು -

ಅಲ್ಲಿ ಮನುಕು ಬೆಳಕಿನೊಳಗೆ
ಬಾಗಿದೊಂದು ವೃಕ್ಷ ಕಂಡೆ:
ಹಣ್ಣ ಹಣ್ಣ ಮುದುಕಿಯಲ್ಲಿ!
ಬೆಟ್ಟಪುದಿಯೊಳು!

ಮುದುಕಿಯುಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆ ಚಿಂದಿ,
ನರೆತ ಹರಖು, ಸುಕ್ಕಮೋರೆ,
ಮುವ್ವು ತನ್ನ ಮುದ್ದೆಯೊತ್ತಿ-
ದಂಗವವಳಿದು;

ಆದರವಳ ಕಂಗಳಿರಿತು
ಜರೆಯನೊಕಿಸುತ್ತ ಹೊಳೆದು
ಮುಖಕೆ ಕೊಡುತಲಿದ್ದವೋಂದು
ಬಗೆಯ ರೀವಿಯ.

ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿ ಬಂದಳೆಂತು?
ಚಿಂದಿಯುಟ್ಟ ತೀರ ಬಡವೆ
ಮಲೆಯ ನಾರಸಿಂಗಿರ್ವ-
ಖಾವ ಕಾಣಿಕೆ?

“ಎಲ್ಲರೆದೆಯ ಹೊಗುವ ದೇವ
ಹೊನ್ನ ಹಣ್ಣೊಳಿಯನೊಲವ”
ಎನ್ನವರಿವು ಆಕೆಗಿತ್ತೂ?-
ಎನಗೆ ತಿಳಿಯದು.

ಸರಗಿನಿಂದ ನೆಲವ ಗುಡಿಸಿ
ಮಡಿಲೊಳಿಟ್ಟ ಮುಚ್ಚಿ ತಂದ
ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಹಸೆಯ
ಮುದುಕಿ ಬರೆದಳು -

ಮೊದಲು ನೂರು ದಳದ ಪದ್ದು
ಆದರ ಸುತ್ತ ಬಳಿಹೆಣಿಗೆ,
ಬಳಿಯಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪಣ್ಣಿ-
ಯುಗದ ಬೇಟವು.

ಇಂತು ತನ್ನ ಮನಕೆ ಚೆಲುವು
ಹೊಳೆಯವಂತೆ ರೂಪುಗೊಡುತ್ತ
ಹಸೆಯ ಬರೆಯುತ್ತಿರವ ಮರೆತ-
ಳಂದು ಮುದುಕಿಯು.
ಅವಳ ಕಲೆಗೆ ಮುಗ್ಗಾದೆ;
ಒಂದು ಡೊಂಕು ಗರೆಯನೆಳೆಯ-
ದವಳ ಕೈಯ ಚಳಕವೆನ್ನ
ಬೆರಗುಮಾಡಿತು!

ಹಣ್ಣ ಮುದುಕಿ, ತೀರ ಬಡವೆ,
‘ಆಯ್ಲೂ’ ಎಂಬರಿಲ್ಲವೇನೋ
ಮಲೆಯ ನಾರಸಿಂಹದೇವ-
ನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ?
ಅವನು ಮೆಚ್ಚಲೆಂದು ತನ್ನ
ಮುಪ್ಪಿನಳಲ ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ
ಬೆಟ್ಟಪೇರಿ ಹಸೆಯ ಬರೆವ
ಬುಕ್ತಿ ಎಂಧದು!

ತೆರೆಯ ತೆಗೆಸಿ, ಹಣ್ಣ ಕಾಯ
ಪೂಜೆ ಸಲಿಸಿ, ಸೊಡರು ಬೆಳಗ-
ಲವನ ಕಂಡೆ-ಹಸುಳೆ ಇತ್ತ
ಕಡೆಯ ತಿರುಗದು!
ಮುದುಕಿ ಬರೆವ ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ
ಆದರ ಮನವು, ನೆಟ್ಟ ನೋಟ,

ದೇವಗೊಲಿದು ಕ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯು-
ವರಿವ ಇಲ್ಲವು!

“ಕಿಟ್ಟು ನೋಡು, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಹೊಳವ ಹೊನ್ನು ರನ್ನದೊಡವೆ,
ದೇವರುಟ್ಟ ಸರಿಗೆಪಂಚೆ,
ಕೊರಲ ಪದಕವೆ;
ಮಲೆಯ ದೇವರೆಟ್ಟ ಚೆಲುವು!”
ಹಸುಳಿ ನೋಡದಿತ್ತ! ಅದಕೆ
ದೇವನಲ್ಲ - ಮುದುಕಿ ಬರೆವ
ಹಸೆಯೆ - ಸೋಜಿಗಿ!

ಅದರ ನಡತೆ ಹೊಳಿಸಿತಂದು
ಮನಕದೊಂದು ಹೊಸದು ನಿಜವ:
ದೇವನಲ್ಲ - ಬರಿಯ ಚೊಂಬೆ!-
ಹಸೆಯೆ ಸೋಜಿಗಿ!
ಭಕ್ತಿ ಮೂರ್ತಿ ಮುದುಕಿಯೊಮ್ಮೆ
ದೇವನೊಮ್ಮೆ ನೋಡುತೆಂದೆ:
ದೇವ ಚೊಂಬೆ, ಪ್ರಾಜೆ ಆಟ,
ಭಕ್ತಿ ಸೋಜಿಗಿ!

ದೇವನಿರವು ದಿಟಪ್ಪೊ, ಸಟೆಯೊ-
“ಹೆರರು ತಿಳಿಯದಿರಿತಗಳನು,
ಹದುಗಿ ಇರುವ ಪಾಪಗಳನು,
ಗುಟ್ಟನ್ನಲ್ಲವ,
ಎದೆಯ ಹೊಗುತಲೆಲ್ಲ ತಿಳಿದು
ಸಂತವಿಡುವನೊಬ್ಬುಂಟು”
ಎನ್ನುವಚಲಭಕ್ತಿ ದಿಟಪು,
ಮತ್ತು ಸೋಜಿಗಿ!

ಮುದುಕಿ ಇಹವ ಬಿಟ್ಟೋನೊ?
ಮಲೆಯ ದೇವ ಮೆಚ್ಚಲೆಂದು
ಇನ್ನು ಹಸೆಯು ಬರೆಯಳೇನೊ
ಗಿರಿಯ ಗುಡಿಯೊಳು?
ಆದರವನನೊಲಿಸುವುದನೆ
ಬಾಳಿನೊಂದೆ ಗುರಿಯ ಮಾಡಿ-
ದವಳ ನೆನಪು ಎಂದು ಮನಕೆ
ತಂಪನೀವುದು.

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ಪುರೋಧಿತ ತಿರುನಾರಾಯಣಯ್ಯಂಗಾರ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ (ಪೃ.ತಿ.ನ)
ಅವರು ಕನ್ನಡ ನಪೋದಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಅವರು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲ 17-3-1905 ರಂದು ಜನಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ. ಪದವೀಧರರಾದ ಅವರು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್-ಕನ್ನಡ ನಿಷಂಟು ಕಥೀರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಹಣತೆ, ಮಾಂಡಿರ, ಶಾರದಯಾಮಿನಿ, ಅತಿಥಿಗಣೆಶದರ್ಜನ, ಮಲೆದೇಗುಲ, ರಸಸರಸ್ವತಿ ಮುಂತಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅಹಲ್ಯೆ, ಗೊಕುಲ ನಿಗರ್ಮನ, ಹರಿಹಾಬಿಸರಣ ಹಂಸದಮಯಂತಿ ಇವು ಪೃ.ತಿ.ನ ಅವರ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಗೀತ ನಾಟಕಗಳು. ರಾಮಾಚಾರಿಯ ನೆನಪು, ದ್ವಾರಕಾಣಿ, ರಥಸಪ್ತಮೀ ಮುಂತಾದುವು ಕಥಾ ಸಂಕಲನಗಳು. ಕೆಳಲು ಮರದ ಕೆಳಗೆ, ಧೇನುಕ ಪುರಾಣ ಮುಂತಾದುವು ಅವರ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗ್ರಹಗಳು. ಕಾವ್ಯ ಕುತ್ಕಾಹಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ವಿಮಶಾಕ್ಷರ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ. ಮಹಾಕವಿ ಗಯಿತೆಯ ‘ಫೌಷಾ’ ನಾಟಕವನ್ನು ಪೃ.ತಿ.ನ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದರು.

‘ರಂಗವಲ್ಲಿ’ ಕವನವನ್ನು ಪೃ.ತಿ.ನ ಅವರ ‘ಹಣತೆ’ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಪ್ಪಾ ಬೆಳಗಾದೊಡನೆ ಮೇಲುಕೋಣೆಯ ನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ

ಮುದುಕಿಯೊಬ್ಜ ಮುಗ್ಗ ಭಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಡಾಂಬಿಕ ಭಕ್ತಿಗೆ ದೇವನು ಒಲಿಯಿವಪನಲ್ಲ ಅಜಲ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ದೇವನನ್ನು ಒಲಿಸುವ ಸಾಧನವೆಂದು ವ್ಯಾದಯಂಗಮವಾಗಿ ಕೆವಿ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಎಲ್ಲರೆಡೆಯ ಹೊಗುವ ದೇವ ಹೊನ್ನ ಹಣೋಳಿಳೆಯನೊಲವ” ಎಂದು ವ್ಯಾಧೆಯ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತನೆಷ್ಟನೆ ಬಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಕಿಟ್ಟಿವಿನ ಗಮನವನ್ನು ದೇವರತ್ತು ಸೆಳೆಯಲು ಕವಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವನು “ದೇವನಲ್ಲ ಮುದುಕಿ ಬರೆವ ಹಸೆಯೆ ಸೋಜಿಗ” ಎಂದನು. “ದೇವಬೊಂಬ ಪ್ರಾಚೀಯಾಟ ಭಕ್ತಿ ಸೋಜಿಗ” ಎಂಬ ಸತ್ಯಾಂಗಳನ್ನು ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುದುಕಿ ಬರೆಯುವ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಸೋಗಸು ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಶ್ವಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮಲೆಯ ದೇವರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಸೆಳೆದದ್ದನ್ನೂ ಕೆವಿ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಳಿಷಿವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರಿದ್ದಾಸೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಆದರೆ ದೇವರಿದ್ದಾಸೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಭಕ್ತಿಯ ಶಕ್ತಿಯಂತೂ ಖಂಡಿತ ಇದೆ ಎಂದೆನೆನ್ನತ್ತದೆ.

I. ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ:

ಮಾಗಿ =ಮಾಘಮಾಸ; ಹಸುಳಿ =ಚಿಕ್ಕಮಗು, ಶಿಶು; ಬಾಲ =ಹುಡುಗ ಬಾಲಕ; ಉಳ್ಳಜ್ಞ =ಉನ್ನತ; ಒರೆ =ಹೆಳು, ಪರಿಸು; ಇರವಿನಳಲು =ಬಾಳಿನ ಗೋಳು; ನೆರೆತ ಹೆರಳು =ಬೆಳ್ಗಾದ ತೆಲೆಗಾದಲು; ಪತ್ತೀಯುಗ =ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳು; ಬೇಟ =ಪ್ರೀತಿ; ಸುಕ್ಕುಮೋರೆ =ಸುಕ್ಕಿರುವ ಮುಖಿ; ಹಸೆ =ರಂಗವಲ್ಲಿ ; ಅಂಗ =ದೇಹ; ಸೋಡರು =ದಿಷ್ಟ; ಜರೆ =ಮುವ್ವು; ಚೆಳಕ =ಕುಶಲತೆ; ಬೆರಗು =ಆಶ್ಚರ್ಯ; ಹರರು =ಚೆರೆಯವರು; ದಿಟ =ನಿಜ; ಸಟಕ =ಸುಳ್ಳಿ; ಮುಷಿನಳಲು =ಮುದಿತನದ ದುಃಖಿ; ಮಲೆಯದೇವ =ಚೆಂಡ ಮೇಲಿನ ದೇವರು; ಇರಿತ =ಚುಚ್ಚಿವಿಕೆ, ಸಂಕಟ; ಸಂತವಿದು =ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು; ಸೋಜಿಗ =ಆಶ್ಚರ್ಯ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಕವಿಯು ಯಾರೋಡನೆ ಗಿರಿಯ ಗುಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು?
2. ದೇವರ ಗುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕವಿಗೆ ಯಾವ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿತು?
3. ಮುದುಕಿಯ ನೋಡಲು ಹೇಗಿದ್ದಳು?
4. ಮುದುಕಿಯ ಬರೆದಿದ್ದ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಹೇಗಿದ್ದಿತು?
5. ಮುದುಕಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕವಿಗೆ ಏಕೆ ಆಚ್ಚರಿಯುಂಟಾಯಿತು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಮುದುಕಿಯ ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯವೂ ದೇವರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ರಂಗವಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು?
2. ರಂಗವಲ್ಲಿ - ಕವನದ ಮುಖ್ಯ ನಿತ್ಯಯೆನು?
3. ರಂಗವಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

IV. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಸೂಚಿತ ವಿವರಿಸಿ.

1. “ಎಲ್ಲರೆಡೆಯ ಹೊಗುವ ದೇವ ಹೊನ್ನ ಹಣೋಳಿಳೆಯನೊಲವ”
2. ದೇವನಲ್ಲ ಮುದುಕಿ ಬರೆವ ಹಸೆಯೆ ಸೋಜಿಗ
3. ದೇವನಲ್ಲ - ಬರಿಯ ಬೊಂಬ ಹಸೆಯೆ ಸೋಜಿಗ

V. ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಹಸುಳಿಗೂಡಿ, ಮೌನವಾಳಿತು, ಚೆಂದಿಯುಟ್ಟ ಎಲ್ಲರೆಡೆಯ, ಬಳ್ಳಮೇಲೆ, ದೇವರುಟ್ಟ ದೇವನಲ್ಲ

2. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ತತ್ವಮ-ತದ್ವಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಭಕ್ತಿ ಸಿಂಗ, ಪದ್ಯ ಮುಗ್ಗ ರನ್ನ ಮೂರಿ

3. ವಿರುದ್ಧ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಬದವ, ಮುವ್ವು

4. ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು
 ಗ , ನ ರ , ನ ತ ಸಿ
 ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಬಾಲ ಕೊಳಕೆ ಕಲ್ಲು ನೆಸೆದು
 ಸುಳಿಯ ರಚಿಸಿ, ನಲಿವತೆರದಿ
 ಹಗಲ ಮೌನಕೆಸೆಯುತ್ತಿತ್ತು

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಪ್ರ.ತಿ.ನ ಆವರ ಇತರ ಕಥನ ಕವನಗಳನ್ನು ಒದಿರಿ.
2. ಅಡಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಒದಿರಿ.

5. ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ

- ಕೆ.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಪ್ಪಾಮೀ

(ii)

ವರುಷ ತುಂಬಿದರೆ ಹೊರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಮನೆಗೆ
 ವಗ್ರ. ವಗ್ರವೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ
 ಗಂಟು ಮೂಟೆಯ ಬಿಗಿತ, ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಯಾಸ.
 ತಿರುಪುರದ ಲಾಂಡ್ರಗಳು, ತಳವಿರದ ಗೂಡೆಗಳು,
 ಜರಡಿ, ತೊಟ್ಟಲು, ಒನಕೆ - ಇವುಗಳದೆ ಮರವಣೆಗೆ!

ಸರಕು ಸುಮ್ಮನೆ ಭಾರ, ಎಸೆಯಬಾರದೆ ಹೇಳಿ.
 ‘ಎಸೆದರಾಯಿತೆ, ಹೇಳಿ? — ಮೊದಲು ಹೊಸತನು ತನ್ನ’
 ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ. ‘ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿಸಬೇಕು;’
 ‘ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿಸಬೇಕು? ಅದಕೆ ಕತ್ತಲೆ ಬೇಕು!
 ಕತ್ತಲೆಗ ಕಾಯೋಣಾ!’

(ಏಳು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ, ಸ್ನೇಹಮಯಿ, ನಕ್ಕಳು.)
 ನಗೆ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಹಗೆ ಕೊಲ್ಲಲಾರದು; ಏಳು,
 ಹೊಸಮನಗೆ ಹೋಗೋಣ ಮೊದಲು. ಸಂಜೆಗೆ ಬಂದು
 ಸಾಗಿಸುವ ಕೆಲಸ ನನಗಿರಲಿ.

ಕಂಬನಿಗೊಳವ

ಕೆಂಗರಿಯ ಮೀನು ಕಲಿಕಿತ್ತು ಗೆದ್ದಳು ಹೇಳ್ಣಿ !
 ನಗಬಹುದು ಹೀಗೆ ಬಂದೊಂದು ಸಲ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ.

(ii)

ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯ ಬಿಡಲೆಂದೊಂದು ಕಾರಣ.
 ಈ ಸಲದ ಅನುಭವ; ಮನೆವಂತ ಒಳ್ಳೆಯವ;
 ಅವನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಗಳು?— ಒಳ್ಳೆಯವರಿರಬೇಕು!
 “ಮನೆಯ ಬಿಡಿ” ಎಂದವರು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರಲೀಲ್ಲ

ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಬೇರೆ!
ಒಂದು ಹತ್ತುದು ಮಗಳ ದನಿಯಾದರೂ ಕುದುರಿ
ಮದುವೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಲೆನುವ ಹಂಬಲಿನಿಂದ
ಸಂಗೀತ ಪಾರವನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರಷ್ಟೆ
ಆ ಎಂಟು ತಿಂಗಳೂ ಮಳ್ಗಾಲ, ಕಪ್ಪೆಗಳು.
ಮೊದಲು, ಕೊನೆ —ಆ ಮಾಡುವಿ ಕಲಿತ ಒಂದೇ ಚರಣ:-
“ಕರೆಯ ನೀರನು ಕರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ”
ಎಲ್ಲ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವಿಷ್ಟೆ ಇಲ್ಲಿ !

ಕರೆಯ ನೀರನು ಕರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ
ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಸಂಚಯಲ್ಲಿ
ನೀರ ತುಂಬಲು ಇನ್ನು ಸ್ಥಳವಿರದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಬಂದು ನಿಂತರೆ ನಾವು ನಡುಬೀದಿಯಲ್ಲಿ
‘ನೀರ ಚೆಲ್ಲಿದ ಮಂದಿ ನೀವೆಂದು’ ಮನೆವಂತ
ಒಟ್ಟು ತೆರಿಗೆಯ ಬಿಗಿದ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ!

ನೀರನಳಿಯವ ಯಂತ್ರ ನಿಜವನ್ನೆ ನುಡಿದಿತ್ತು;
ಇನ್ನೊಂದು ಮನೆಯ ಕದ ನಮಗಾಗಿ ತರೆದಿತ್ತು.

(iii)

ಇದ್ದವರಿಗೊಂದು ಮನೆ, ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ನೂರು.
ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿದ್ದವರಿಗೆಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳೂ ಕಾಣಿ!
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲು ನೆಲವ ಕೆಂಪೆ;
ನಲ್ಲಿಗಳ ಮುರಿದವೆ;
ದೀಪಗಳ ಕೆಡಿಸಿದವೆ;
ಹಾಗಿಡಗಳ ಕಿರ್ತನೆದಿವೆ;
ಎಲ್ಲ ಬಾಗಿಲ ಮೇಲೆ ಸೋನ್ನೆಗಳ ಬರೆದಿವೆ.
ನಾಳೆ ಈ ಮಾಡುಗರಿನ್ನೇನು!
ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸತನವೆಲ್ಲಿ? ಯಾರೋ ಇದ್ದ ಮನೆಗೆ
ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಹೊಸಬರೆ? ಅಲ್ಲ.

ಕಂದು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಣಿದ ತರೆಬಿದ್ದು
ಕಾದಿರುವ ನಾಟಕದ ಹೆಸರು ‘ಹೊಸತು.’
ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವೀ ದಿನ.—
ಗಾಜೊಡೆದ ಪತಗಳ ರಿಪೇರಿಗವಸರವಿಲ್ಲ;
ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕಲಾಯ
ತಳ್ಳಿಬಹುದಿನ್ನೊಂದು ವಾರ.
ಹೊಸಚಾಪೆ, ಕಾಲೊರಸಿ —ನಾಳೆ ತರಬಹುದಲ್ಲ?
“ಈಗೇನು ಮಾಡೋಣ?” ಮತ್ತೆ ಕೇಳುವೆಯಲ್ಲ !
ಹೊಕ್ಕು ಮನೆಯಲ್ಲ ಹೊಸ ಮನೆಯಂದು ಕರೆಯೋಣ;
ಹಳೆಯ ಬಗಿಲಿಗೆ ಹೊಸ ತೋರಣವ ಕಟ್ಟೋಣ;
ಶಾಲೆ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೆ ಹೊಸತನವ ಕಲಿಯುತ್ತ
ಇನ್ನೊಂದು ವರುಷ ಕಳೆಯೋಣ!

(iv)

ಒಂದೊಂದು ಮನೆಗೆ ಒಂದೊಂದೆ ವರುಷದ ಸರದಿ;
ಅಷ್ಟು ಹೊಸತೇನಲ್ಲ ನಾಳೆಯೋದುವ ವರದಿ.
ಸೃಜಿಪಥದ ಬೆಳ್ಳಿದಾರದ ಸುರುಳಿ ಬಿಂಬಿಸಿದೆ;
ಬೆಲೆಯಿರದ ಸರಕ ಸಾಗಿಸಿದೆ ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನು;
ಕರೆಯನೀರನು ಕರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಕಡೆ ಕಣ್ಣಿ;
ಮಗು ಬರೆದ ಸೊನ್ನೆ ಮನೆವಂತರಾಡಿದ ಮಾತು;
ನಕ್ಕನಗೆ; ಕಣ್ಣೀರು —
ಒಂದಲ್ಲು ಎರಡಲ್ಲು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಪುಣ್ಯ!
ಒಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿಸಬೇಕು;
ಅದಕೆ ಕತ್ತಲೆ ಬೇಕು.
ಕತ್ತಲೆಗೆ ಕಾಯೋಣ!

(v)

ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ, ಹೊರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಮನೆಗೆ
ಮೊದಲ ಮನೆಯಿಂದ

ಆದರವಿರದ, ಕದವಿರದ, ಹೆಸರಿರದ ಇನ್ನೊಂದು ಮನಗೆ
ಹೊಸತು ಹಳೆಯದು ಎಲ್ಲ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ.
ಅಲ್ಲ ತಡೆಯುವರಿಲ್ಲ;
ಒಳಗೆ ಕರೆಯುವರಿಲ್ಲ;
ಇನ್ನೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲ;
ಹೊರಮನೆಯ ನರಳಿಲ್ಲ;
ಹೋದವರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲು ಹಾದಿಗಳಿಲ್ಲ;
ಆದೇ ಕಡೆಯ ಮನೆ!
ಬಾಂದಳದ ತಾರೆಗಳ ಒರೆಗಣ್ಣನ ಕಳಗೆ ಆಗಾಗ ಬೀಸುವುದು
ಬಯಲು ಗಾಳಿ.

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ನವೋದಯ ಮತ್ತು ನವ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳಿರಡರ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆವಿ ಕೆ.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ, ಇವರು 26-1-1915 ರಂದು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕ್ಕೆರಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಸುಭೂತಾಯರು ಮತ್ತು ಹೊಸಹೊಳಲು ನಾಗಮ್ಮೆ ಇವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು. ವೆಂಕಮ್ಮೆ ಇವರ ಪತ್ನಿ 1937 ರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿ ಸೇರಿ ಮೈಸಾರು, ನಂಜನಗೂಡು, ಬೆಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನದ ಸೇವಾವಧಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ 1970 ರಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಇವರು ‘ಮೈಸಾರು ಮಲ್ಲಿಗೆ’ ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಕ್ನಾರ್ಟಕದಾಧ್ಯಂತ ಮನ ಮಾತಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸಾರು ಮಲ್ಲಿಗೆ, ದೀಪದ ಮಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಿಗೆ, ಶಿಲಾಲತೆ, ಮನೆಯಿಂದ ಮನಗೆ, ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲು ಮೊದಲಾದ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಇವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಮಾರಿಯಕಲ್ಲು’ ಎಂಬ ಕಿರುಗಳಿಗಳ ಸರಕಲನವನ್ನೂ ‘ಉಪವನ’ ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಾ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಲವಾರು ಅನುವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ದ್ವನಂದಿನ ಸರಳ ಸಾಧಾರಣ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕವನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಇವರ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶಾಫ್ತನೀಯ. ಇವರ ಬರಹಗಳು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವೂ ಸರಳವೂ ಸ್ವಷ್ಟವೂ ಆಗಿದ್ದು ಇವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದಲೂ ಮೆಚ್ಚುಗೇ ಪಡೆದ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಕವಿಗಳಿಂದ ಕೇರ್ಮಿ ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಹಲವಾರು ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರಗಳು ಹಲವಾರು ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿವೆ. 1972 ರಲ್ಲಿ ಕನಾರ್ಟಕ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ 1974 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾದೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ 1987 ರಲ್ಲಿ ಕೇರಳ ಸರಕಾರದ ಕುಮಾರನ್ ಆಶಾನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಇವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿವೆ. ಇವರ ‘ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲು’ ಕವನ ಸರಕಲನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾದೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಇವರಿಗೆ ಪಂಪ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಾಸ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳೂ ಸಂದಿವೆ. 1990 ರಲ್ಲಿ ಅವಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದವಿಯನ್ನು ಇವರು ಪಡೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಬದುಕು ಬರಹವನ್ನು ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಾಹಿತೆಗಳು, ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ‘ಚಂದನ’ ಎಂಬ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ಮನೆಯಿಂದ ಮನಗೆ’ ಕವನವನ್ನು ಇವರ ‘ಮನೆಯಿಂದ ಮನಗೆ’ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ವರ್ಗವಾಗಿ ಬೇರೆ ಹೊಸ ಮನೆಯನ್ನು ಮುದುಕುವ ಅಗ್ರವಿರುವ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣ ಸಂಸಾರದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಈ ಕವಿತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಬೆಂತನೆಯನ್ನೂ ಈ ಕವನ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕವಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮನೆ ಬದಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಕು ಮುರುಕು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನೆಯಿಂದ ಮನಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯೊಂದು ತನ್ನ ವಾಸ್ತವ ಸಹಜವಾದ ಅಂಗಳನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬದುಕು ಸಾಪುಗಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದ್ವಾನಿಸುವ ರೀತಿ ಸೋಗಸಾಗಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಡಲು ಒಂದೊಂದು ಕಾರಣ. ಈ ರೀತಿ ಕಷ್ಟಸ್ವಷ್ಟಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದವರಿಗೊಂದು ಮನೆ, ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ನೂರು ಎನ್ನಾತ್ಮಾರ್ಥಕವಿ. ಹೋಗುವ ಮನೆ, ಹೋಗುವ ಜನ ಯಾರು ಹೋಸಬಿಯ? ಹಳೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊಸ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿ ಹೊಕ್ಕ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಸ ಮನೆಯನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಕವನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಬೆಂತನೆಯಿದೆ. ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬಾಳಿನ ಕುರಿತು ಬೆಂತಿಸುತ್ತದೆ. ಆಯಸ್ಸು ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಳವಳವಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಹೊಸಬರು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲದೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳೂ ಆದರವಿರದ, ಹೆಸರಿರದ, ಕದವಿರದ ಇನ್ನೊಂದು ಮನಗೆ ಅಂದರೆ ಕೊನೆಯ ಮನಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ಎಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಹೊರಟರೂ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಶಾಶ್ವತ ಸಾಫ್ಫಾವನ್ನು ಮುಟ್ಟುಬೇಕೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಈ ಕವನ ನೀಡಿದೆ.

I. ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ತಿರುಪ್ಪ =ಚಕ್ರಾರಂಬಿ ಸುತ್ತಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಧನ; ಲಾಂಡ್ =ಕಂದಿಲು, ಲಾಟೆನು; ತಳ =ಅಡಿಪಾಯ, ಬುನಾದಿ; ಗೂಡೆ =ದೊಡ್ಡ ಬುಟ್ಟಿ, ಕುಕ್ಕೆ; ಜರಡಿ =ದವಸ, ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹಸನು ಮಾಡುವ ಸಾಧನ; ಒನಕೆ =ಬತ್ತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬ ಸಾಧನ; ಕುದುರು =ಒದಗಿ ಬರು, ತೀಮಾನವಾಗು; ಮನೆವಂತ =ಮನೆಯೊಡೆಯ, ಯಜಮಾನ; ತೆರಿಗೆ =ಸುಂಕ; ಕದ =ಬಾಗಿಲು; ಕಂದು =ಕೆಳೆಗುಂದು, ಬಣ್ಣಗೇದು; ಇಲ್ಲಣಿ =ಜೀಡನ ಬಲೆ; ಪತ =ಭಾವಚಿತ್, ವರ್ಣಚಿತ್; ಕೆಲಾಯ =ಪಾತ್ರಗಳು ಕಿಲುಬದಿರಲು ಹಾಕುವ ತವರದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಲೇಪ; ಕಾಲೋರಿ =ಕಾಲು ಒರಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ತೆಗಿನ ನಾರಿನ ಚಾಪೆ; ಸ್ಕೃತಿಪಥ =ನೆನಿಣಿನ ದಾರಿ; ಬಿಳಿಕು =ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬೆಳ್ಳಾಗು; ಆದರ =ಗೌರವ, ಶ್ರೀತಿ; ಬಾಂದಳ =ಆಕಾಶ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಕೆಲಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನುಗಳಾವುವು?
2. ಸರಕು ಸಾಗಿಸಲು ಯಾಕೆ ಕತ್ತಲಾಗಬೇಕು?
3. ಮನೆವಂತ ಒಳ್ಳೆಯವನಾದರೂ ಕೆವಿ ಮನೆ ಬಿಡಲು ಕಾರಣವೇನು?
4. ಕೆಲಿಯ ಹೊಕ್ಕೆ ಮಗದೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಮಕ್ಕಳು ಏನೇನು ಮಾಡಿದೆ?
5. ಏನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದೆಯಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಾಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕೆವಿ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಗೆ ತೀಳಿಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ?
6. ಕೆವಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಾದ ಕಹಿ ಆನುಭವಗಳೇನು?
7. ಬಾಳಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೆವಿ ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ?
8. ಕವನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಿಯ ನೀಡುವ ಸಂದೇಹವೇನು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ‘ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ’ - ಕವನದ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

IV. ಕೆಳಗಿನವುಗಳ ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಸಾಫ್ತ್ವರ್ಸ್ವವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

1. ನಗೆ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಹಗೆ ಕೊಲ್ಲುಳಾರದು.
2. ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ.
3. ಇದ್ದವರಿಗೆಂದು ಮನೆ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ನೂರು.
4. ಹೊಕ್ಕೆ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಮನೆಯೆಂದೇ ಕರೆಯೋಣ.
5. ಹೊಡವರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲು ಹಾಡಿಗಳಿಲ್ಲ ; ಅದೇ ಕಡೆಯ ಮನೆ!

V. ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ಸಂಧಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹಣೆರು ಬರೆಯಿರಿ.

ಕಂಬನಿಗೊಳ, ಮಳೆಗಾಲ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ನೀವೆಂದು, ನೀರನಳೆಯುವ, ಕಿತ್ತಸೆ, ಗಾಜೊಡೆದ, ಬೆಲೆಯಿರದ, ಓರ್ಗಣ್ಣ

2. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಅನುಭವ, ಗೆಲುವು, ಕತ್ತಲೆ, ಹೊಸತು, ಆಯಾಸ, ಬದುಕು, ನಗು, ಒಳ್ಳೆಯವ, ಹತ್ತಿರ, ಆದರ

3. ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಾಂತದ ಪದಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ.

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಕೇ.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯವರ ಇತರ ಕವನಗಳನ್ನು ಒದಿರಿ.
2. ‘ಮೈಸೂರು ಮಲ್ಲಿಗೆ’ ಕವನಗಳ ಧ್ವನಿ ಸುರುಳಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕಲೀಯಿರಿ.

5. ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ಜಾತಿ

- ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ

1

ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ಜಾತಿ, ಒಂದೆ ಮತ, ಒಂದೆ ಕುಲ;
ನಾವು ಮನುಜರು;
ನರರ ನಡುವಿನಡ್ಡಗೋಡೆಗಳನು ಕುಟ್ಟಿ ಕೆಡಹುವೆವ,
ನಾವು ವಿಲಯ ರುದ್ರರು!
ಹೊಸ ಬಾಳಿನ ಹೊಸ ಸಮರೆಯ ಸಮರಸವನು ಸಮೆವೆವ,
ನಾವು ನವ ವಿಧಾತರು!

2

ಕ್ರಾಪು ತಲೆಯು ಈ ನವೀನ ಯುಗದ ಜಗದ ಕೇತನ;
ಅದರ ಕೆಳಗೆ ತಿಂತಿಣಿಸಿದೆ ಯೋಧ್ಯ ಗಣ ವಿನೂತನ;
ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟನೆಲ್ಲ ಮೆಟ್ಟಿ ಮುಂದೊಂಡುವ ಯುವಜನ.
‘ಎಲ್ಲ ಒಂದೆ ಎಂಬುದೊಂದೆ ನಮ್ಮ ರಣ ಕ್ರಂದನ!
ಹಳೆಯ ಕೊಳೆಯ ಕಳೆವೆವ,
ನವವ ಶುಭವ ಚೆಳೆವೆವ,
ದಿವವನಿಲ್ಲ ಈ ನೆಲಕೇ ಎಳೆದು ಸೆಳೆದು ತರುವೆವ
ನಾವು ಸದಾ ತರುಣರು.

3

ತೆರೆಬಾಗಿಲ ಹೊರನೋಟದ ಹೊರ ಹಸುರಿನ ಹಂದರ,
ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಮಂದಿರ;
ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನಕು ಇದೆ ಸ್ವಾಗತವು ನಿರಂತರ
ಚಿರ ಉದಾರ ಸುಂದರ!
ಬನ್ನಿರಣ್ಣ ಬನ್ನಿರೆಲ್ಲ ಬಣ್ಣಿದಣ್ಣ ತಮ್ಮರು
ನಡಯ ನಡಯ ನೂರು ಗೋಡೆ ಗೋಡೆ ನಿಮಿರ ನಿಂದರೂ
ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ತಾಯ ಎದೆಯಾಸೆಯ ಕುಡಿಗಳು;

ಒಂದೆ ಮಹಾ ಪ್ರಮಾಗ್ನಿಯ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯ ಕಡಿಗಳು;
ಭೂಮಾವಾಪದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬಂದ ಭೀಮರು.
ಪ್ರೇಮ ಸಿದ್ಧಾಗಿ ನೋನುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಯಕಾಮರು!

ಕೈ ಕೈಗಳ ಕುಲುಕ್ಕಿ
ಎದೆಗೆದೆಯ ಹಾಯಿಸಿ,
ಭೇದವೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟುರ್ವೊಲು ಎದೆಯೊಲವನು ಕೆರಳಿಸಿ,
ಶೋಳ ಶೋಳಗುವ ನರತೆಯೆಂಬ ಬಂಗಾರವನರಳಿಸಿ,
ಯುವಜನವಿದೋ ನವಜನವಿದೋ ದುಡುಕುತ್ತಿರು ಮುಂದಕೆ
ಪದಪದಕೂ ಯುಗಿಯುಗಳಿಂದ ಸರಿಯುತ್ತಿರಲು ಹಿಂದಕೆ,
ಉಮ್ಮೆತದೋಗಟಿನ ಒಬ್ಬೆ ಬಾಳಿನ ಚಂದಕೆ!

4

ಜಾತಿಮತದ ಗುಹೆಗಳಿಂದ ಹೊರಬ್ಬಿರಿ ಬಯಲಿಗೆ,
ಕೃತಕ ತಿಮಿರದಾಳದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರದ ಬೆಳಕಿಗೆ;
ಸೇರಿಕೊಳಿ, ಕೂಡಿಕೊಳಿ, ಮುನ್ನಗ್ನಿಗೆ ಸಾಲಿಗೆ,
ಕತ್ತಲೊಡನೆ ಹೂಡಿದ ಈ ಉತ್ಸಾಹದ ದಾಳಿಗೆ,
ಕೂಡಿಸಿರೆದ ಕೊರಲುಗಳನು ಹೊಸ ಬಾಳಿನ ಹಾಡಿಗೆ;
ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ಜಾತಿ, ಒಂದೆ ಮತ, ಒಂದೆ ಕುಲ;
ನಾವು ಮನುಜರು!
ಹೋಸಬಾಳಿನ ಹೋಸ ಸಮತೆಯ ಸಮರಸವನು ಸಮೆವೆ,
ನಾವು ನವ ವಿಧಾತರು!

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಮೋಗೇರಿಯಲ್ಲಿ 1918 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿ ಹಾಗೂ ವಿಮರ್ಶಕರು. ಹೊದಲು ಅಂತಾರಾ ಕೆಳೇರಿಯಲ್ಲಿ ಗುಮಾಸ್ತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಶೂರೆದು ಅಧ್ಯಾಪಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಅವರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಚ್�ೆ ಅಂತಮುರಿಯಾದುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೊಂಡು ಶೆಂಕರಭಟ್ಟರು ಅನಂತರ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಹೊದಲ ಕವನ ಸಂಕಲನ ಭಾವತರಂಗ 1946 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಬರೆದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ತೆಂಟ್ ಸಂಗ್ರಹದ ವಸ್ತುಗಳು ಎಳೆ

ಎಳೆಯಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಭೂಮಿಗೇತ, ವರ್ಧಾಮಾನ, ಕಟ್ಟಿಪೆವು ನಾವು, ಚಂಡೆಮದ್ದಳೆ, ಹೊದಲಾದುವು ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು. ಮಣಿನ ವಾಸನೆ, ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನ, ವಿಚಾರಪಥ, ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇವು ಅವರ ವೈಚಾರಿಕ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನಗಳು. ಆಕಾಶದೇವ ಮತ್ತು ಅನಾಧೆ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು. ಹುಲ್ಲಿನ ದಳಗಳು, ಸುವರ್ಣಾಕೀಟ, ಭೂಗಭರ ಯಾತ್ರೆ, ರ್ಯಾತರ ಹುಡುಗಿ, ಜನತೆಯ ಶತ್ರು, ದಂಷ್ಟುದ ಕಥೆಗಳು, ಮುಕ್ಕಾಪ್ತಲ, ಇತಿಹಾಸ ಚಕ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವರ ಅನುವಾದ ಕೃತಿಗಳು. ಅವರ ‘ವರ್ಧಾಮಾನ’ ಕೃತಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ ‘ಸುವರ್ಣಾಪ್ತತ್ವ’ ಕೃತಿಗೆ ಪಂಪ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ ದೊರೆತಿವೆ. ಅಡಿಗರು 1993 ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು.

ಈ ಕವನವನ್ನು ಅಡಿಗರ ‘ಕಟ್ಟಿಪೆವು ನಾವು’ ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕವನ ಅವರ ‘ಕಟ್ಟಿಪೆವು ನಾವು’ ಎಂಬ ಕವನದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ದೇಶ ದೊಡ್ಡದು. ಇದನ್ನು ಜಾತ್ಯಕೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂದು ಹೇಳಿವರಾದರೂ ಜಾತಿಪೋಷಕ ಆಜಾತ ಪಕ್ಷ, ಪದೇ ಪದೇ ಗೆದ್ದ ಬರುವದರಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಶ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಜಾತ್ಯಕೀಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸಂಭ್ಯೆಯ ಜಾತಿಗಳವೇಯೋ ಅಂಥ ದೇಶ ತುಂಬ ಮುಂದುವರಿದಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಹೇಡುವಾಗದುದೇನಲ್ಲ; ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಭ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿಗಳಿವೇಯೋ ಅಂಥ ದೇಶ ಎಂದೂ ಮುಂದುವರಿದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಡಿಗರ ಭಾವ ಲಹರಿಯನ್ನೂ ದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

I. ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಮನುಜರು =ಮನುಷ್ಯರು; ವೀಲಿಯ =ಪ್ರಭಾಯ; ಸಮೆವೆ =ನಿಮಿಂಸುಮೆವು; ವಿಧಾತ =ಬ್ರಹ್ಮ ಕೇಶನ =ದ್ವಾಜ, ಬಾಪುಟ; ತಿಂಟಿಣಿ =ಗುಂಪು, ಸಮೂಹ; ಯೋಧ್ವಾಗ್ನಿ =ಸ್ವೇಷಕರ ಗುಂಪು; ದಿವ =ಸ್ವರ್ಗ; ಎಲ್ಲಕಟ್ಟಿ =ಮಿತಿ, ಮೇರೆ, ಗಡಿ, ಸಿಂಹ; ಚಿರ =ಶಾಶ್ವತ; ಬಣ್ಣದಣ್ಣ ತಮ್ಮರು =ಎಲ್ಲ ವರ್ಣದ ಸಹೋದರರು; ಭೂಮ =ಭೂಮಾದ, ಮಹತ್ತುಳಿ; ಕುಡಿಗಳು =ಮಕ್ಕಳು; ನೋನು =ಪ್ರತ್ಯನ್ನು ಆಕರಿಸು; ನರತೆ =ಮಾನವೀಯತೆ; ಪದಪದಕೂ =ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚಿಗಳು; ತಿಮಿರ =ಅಂಧಕಾರ, ಕತ್ತಲೆ; ನಿಮಿಯ =ನೆಟ್ಟಿಗಾಗು;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ನಾವು ಹೋಸ ತತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ?
2. ಯುವಜನರನ್ನು ಕವಿ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?
3. ಯೂವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಕವಿ ನೀಡಿದ ಕರೆ ಯಾವುದು?
4. ಯಾವುದರಿಂದ ಹೋಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕವಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ?

5. ‘ಕೃತಕ ತಿಮಿರದಾಳ’ ಪದದ ಭಾವಾರ್ಥವೇನು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಸ್ಪಂದನವು ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ? ವಿವರಿಸಿ.
2. ‘ನವ ವಿಧಾತರು’ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಕವಿ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ?
3. ಮಾನವೀಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿ ಹೇಳುವ ವಿಚಾರಗಳನು?

IV. ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

1. ನರರ ನಡುವಿನಡ್ಡಗೋಡಗಳನು ಕುಟ್ಟಿ ಕೆಡಹುವೆವು.
2. ‘ಎಲ್ಲ ಒಂದೆ’ ಎಂಬುದೊಂದೆ ನಮ್ಮ ರಣಕ್ಕಂದನ.
3. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೆ ತಾಯ ಎದೆಯಾಸೆಯ ಕುಡಿಗಳು.
4. ಜಾತಿ ಮತದ ಗುಹೆಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂಧಿ ಬಯಲಿಗೆ.

V. ಭಾಷಾಭಾಸ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಸರಿಸಿರಿ.

ನಾವೆಲ್ಲರು, ನಡುವಿನಡ್ಡ ಮುಂದೋಡುವ, ಎಂಬುದೊಂದೆ, ದಿನವನಿಲ್ಲಿ, ಬನ್ನಿರಣ್ಣ ಎದೆಯಾಸೆ, ಎದೆಗೆದೆಯ, ಸುಟ್ಟುರಿ, ಎದೆಯೊಲವು, ಬಂಗಾರವನರಳಿಸಿ, ಒಮ್ಮೆತದೊಗ್ಗಟ್ಟು ತಿಮಿರದಾಳ, ಕೊಡಿಸಿರೆದೆ.

2. ಏಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸಮಾಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಸರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರೇಮಾಗ್ನಿ ಹೋಮಾಗ್ನಿ ಮನುಷ್ಯಗ್ನಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಒಮ್ಮತ, ಒಬ್ಬಗೆ

3. ತತ್ವಮ-ತತ್ವವಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಚಿರ, ವಿಸ್ತಾರ, ಯುಗ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಬರೆದ ದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.
2. ಅಡಿಗರ ಇತರ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

6. ಶಿಶಿರದ ಪಾಡು

- ಎಚ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ

ಶಿಶಿರದಲ ತಟತಟನೆ ಉದುರುವೆಲೆ ನೋಡುತ್ತು
ನಡುಗಿತ್ತು ಮೈಯ ಕವಿ ವಾಲ್ಯಿಕೆಗೆ
ಕಣ್ಣ ತುಂಬಿತು ದೃಶ್ಯ ಕಂಬನಿಯ ಮಣಿಯಾಗಿ
ಜಪಮಾಲೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರೆ ಮನಸಿನೊಳಗೆ

ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ಹರಿವು ಎಲ್ಲೊ ಹಕ್ಕಿಯ ಕೂಗು
ಬಿಳಿಮುಗಿಲ ಬಾನೆದೆಯ ಬಿಕ್ಕಿಳಿಕೆಗೆ
ಎದೆ ತುಂಬ ನರೆ ಮಂಜು ಯಾರೋ ಅಳುವಂತಿದೆಯೆ
ಹೆಣ್ಣೆ? ಎಂತಹ ನೋವು ಮಣಿನೊಳಗೆ

ಅಗ್ನಾ ಅಲ್ಲಿ ದೂರದಲಿ ಯಾರೋ ಮಣಿಲೀ ಹೊರಳಿ
ನೆಲದ ಹೊಕ್ಕಳ ಬಳ್ಳ ಹೂ ಮಾಸಲು
ಹತ್ತಿರಕೆ ಬಂದು ವಾಲ್ಯಿಕೆ ಕಂಡನು ಹೆಣ್ಣಿ
ಯಾರಿವಳು ಪರಿಚಿತವು ಮೊದಲ ನೆರಳು?

ಯಾರಮ್ಮ ನತೆದ್ಯಷ್ಟೆ ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ
ಒಬ್ಬೊಟಿ ಅಲೆಹೊಡೆದು ಅಳುತ್ತಲೀರುವೆ
ನಾನು ಯಾಷಿ ವಾಲ್ಯಿಕೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕತ್ಯಾ
ಹೆದರದಿರು ನುಡಿ ತಾಯೇ ನನ್ನ ಮಗುವೇ

ಹೆಣ್ಣಿ ಬಿಕ್ಕಿಳಿಸಿದಳು ಮರದ ಹರೆ ಹರೆ ಕಡ್ಡಿ
ಕರಗಿ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಿರಲು
ನಾನು ಜಾನಕಿ ನಾನು ದಾಶರಥಿ ಶ್ರೀಯಸತಿ
ನಾನು-ನಕ್ಕಿತು ಕೊಳ - ನಾನು ಸಿಂತೆ

ಹಾ ಎಂದು ಗರ ಹೊಡೆದು ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದ ಕವಿ
ತಾನು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಡೆದಿಟ್ಟ ಪಾತ್ರ
ಜೀವಂತವಾಗಿ ತನ್ನದುರು ಮೋಹಾತ್ಮ ಬಂದು
ಕಂಬನಿಯ ಮಿಡಿಯುತಿರೆ ಕುಡಿ ಬೆರಳಿ

ಹೇಗೆ ನಂಬಲಿ ಇದನು ಹೇಗೆ ನಂಬದೆ ಇರಲಿ
ಎದುರಿಗೇ ಇರುವಾಗ ಲೋಕಮಾತೆ
ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ
ಹೀಗೆ ಎದುರಾಗುವುದೆ ತನ್ನ ಮಾತೆ?

ಕೃತಿಯ ಮುಗಿಸಿದ ಶೈಲಿ ಮಣಿಂದ ಹೊನ್ನನ್ನು
ರೂಪಾಂತರಿಸಿದ ಶೈಲಿ ಶಾಂತಿಯೋಳಗೆ
ರಾಮ ನಾಮ ಧ್ಯಾನ ಏಕ ಶ್ರುತಿ ನಿಂತಾಗ
ಹೇಗೆ ಒಡೆಯಿತು ನೀಲಿ ಶಿಶಿರದೊಳಗೆ?

ಅಮೃ ಜನಕಿ ನಾನೆ ನಾನೆ ಕತೆ ಕಟ್ಟಿದವ
ನಾ ಕೊರೆದ ಸಾಲುಗಳ ಆಚೆ ಈಚೆ
ಕಾಣುತ್ತ ಕಳೆಯುತ್ತ ದಂಡಕವ ದಾಟದಿರಿ
ಉಪ್ಪ ಕಡಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇತು ಕಟ್ಟಿ

ಕತ್ತಲಲೆ ಅವಿತಿದ್ದ ವ್ಯದರು ದ್ವೀಪಕೆ ಬೆಂಕಿ
ಹಚ್ಚಿ ಬೆಳಗಿದ್ದಾಯ್ದು ಕನಕ ಲಂಕ
ಕಾಡಿನುದ್ದಕ್ಕು ನೆನಪಿನ ಹಸುರ ಸಸಿನಾಟಿ
ಕಣ್ಣೀರ ಹನಸಿದಿರಿ ಕೊನೆಯ ತನಕ
ಕಾಡು ದಾರಿಯ ಮುಗಿದು ಕೊನೆಗೆ ನಗರದ ನಡುವೆ
ಲಲಿತ ಮಹಲರಳಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಿತೆ
ಒಂದಾಗಿ ಕೂಡಿರಲು ಕಂಡವನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟೆ
ಹೀಗೇಕೆ ಬಂದೆಯೋ ಲೋಕಮಾತೆ?

ಕವಿಯ ಪಾದವ ಹಿಡಿದು ಸಿತೆ ಕಣ್ಣಂಬಿದಳು
ನೆರಳು ತಲೆ ಇರಿಸಿತ್ತು ಬಿಸಿಲ ಅಡಿಗೆ
ಕಂಫಿಸುವ ಬೆರಳುಗಳು ಕಾಮುಂಡಿಯ ಸವರಿದವು
ಬಿಸಿಲು ಚಮಕ್ಕಿರು ಆಡಿ ನೆಳಲಿನೊಳಗೆ

ಚೋಳು ಮರಪೂಂದರಡಿ ಬಸುರಿ ಸಿತೆಯ ನಡೆಸಿ
ಬ್ರಿಧಿ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಜಾನಕಿಯ ಜೊತೆಗೆ
ಕುಳಿತು ಕೆಳಿದ ಕವಿಯು ಹೇಳು ಮಗಳೇ ಹೇಳು
ಎಕಿಂಥ ಗತಿ ಬಂತು ಮತ್ತೆ ನಿನಗೇ?

ಪತ್ರುವಿಲ್ಲದ ರೆಂಬೆ ಪ್ರಷ್ಟುವಿಲ್ಲದ ರೆಂಬೆ
ನಡುವೆ ಕೆಂಜದಳಾಳ್ಳಿ ನೋಟ ಕೂತು
ಒಂಟಿ ಹಕ್ಕಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಚಿಗುರು
ತಪಸಿ ತಪಸಿದ ಮತ್ತುದಲ್ಲಿ ಹೂತು

ರಾಮನಿರುವನಕ ರಾಮಾಯಣವು ಮುಗಿವುದೆ?
ಅಂತೆ ಸಿತೆಯ ಚಿಂತ ಸಾಯುವ ತನಕ
ಅಧಿಕಾರದೊಳಗಿಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಕತೆ ಮುಗಿಸುವಿರಿ
ಆಗಲೇ ಆರಂಭ ಬರುಕಿನಣಕ

ರಾಮಾಯಣದ ಸಾಲು ಬಿತ್ತರದ ಬಯಲಲ್ಲಿ
ಎನು ಬೇಕಾದರೂ ಬೆಳೆಯಬಹುದು
ಕಟ್ಟಡದ ಹೋರಗಡೆಗೆ ಎಂಥ ಬೆತ್ತಲ ಬಯಲು
ಅನುಮಾನಗಳ ನೆಳಲು ಸುಳಿಯಬಹುದು.

ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ಅಪರಂಜಿ ಪ್ರತ್ಯಾಳಿ ಕೂಡ
ಬೆನ್ನು ಹಿಂದಕೆ ನೆಳಲ ಚೆಲ್ಲಬಹುದು
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗುಟ್ಟಿಗೆಳು ಮಿಸುಕಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ
ಶ್ರೀರಾಮ ಸಿತೆಯನು ತೋರೆಯಬಹುದು.

ಕನ್ನಡಿಯ ಬಿಂಬವೇ ಮುಖವನ್ನಾಕಿಸುವಾಗ
ಅರಮನೆಯ ಸುಡುಗಾಡು ತವರು ಕಾಡು
ನೀನೆನ್ನ ಹತ್ತಪನ್ನ ರಾಮಾಯಣದ ಹೋರಗೆ
ರಾಮ ಹಾಡಿದ್ದಂಟು ಇಂಥ ಹಾಡು

ಸೀತೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿರಿಡಲು ಬೋಳು ಅಲದ ಬೆರಳು
ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿಯ ನೀಲ ಹರಳು
ಅದರ ಸುತ್ತಲು ಕವ್ಯ ದಟ್ಟವಾಗುತ್ತಿರಲು
ದನಿ ಹೂತು ಕಂಪಿಸಿತು ಕವಿಯ ಕೊರಳು.

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ಎಂ.ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂರ್ತಿಯವರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನ್ಮಗಿರಿ ಶಾಲೂಕಿನ ಹೊದಿಗರೆಯವರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೈಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯಪನ್ನ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ನರ್ಸ್‌ರ್ ತರ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಯಾದ ಇವರು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮಂಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದ ಜನ, ಎಷ್ಟೊಂದು ಮುಗಿಲು, ಸಿಂದಾಬಾದನ ಆತ್ಮಕಥ, ಭೂಮಿಗೂ ಒಂದು ಆಕಾಶ, ಸೋನಿ ಪದ್ಯಗಳು ಹೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನ ಇವರು ಹೋರತೆಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸೀತಾ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಹಲವು ಕವಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿರುವ ವಸ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಸೀತಾ ಪರಿತ್ಯಾಗದ ಸಂಭರವನ್ನು ಶಿಶಿರ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿಶಿರವು ಬರದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡುವ ಮುತ್ತ. ರಾಮಾಯಣದ ಕರ್ತೃ ವಾಲ್ಯೇಕೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕ ಆಕ್ಷಯಾ ಎದುರಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಅನಂತರದ ಕರ್ತೆ ಕವಿ ವಾಲ್ಯೇಕೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ರಾಮನಿರುಪವರಗೆ ರಾಮಾಯಣ ಮುಗಿಯವುದಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯ ಚಿಂತೆ ಸಾಯುವ ತನಕ ದೂರವಾಗದು. ರಾಮಾಯಣದ ಕರ್ತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬಯಲಿನಂತೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಬೇಕೆಂಬಹುದು. ಅನುಮಾನಗಳ ನೆಳಲು ಸುಳಿದುದರಿಂದಾದ ನೋವಿನ ಕರ್ತೆಯನ್ನು ಸೀತೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಉತ್ತರ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ

ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯ ಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಅಥವ್ ವಿಸ್ತಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೊಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಕಥನ ಕವನವಾಗಿದೆ.

I. ಕಥಣ ಪದಗಳ ಅಥವ್

ನರೆ =ಬಿಳಿ; ಹೋಗ =ಮುಖಿ; ನತದ್ವಷ್ಟೆ =ಅಧ್ಯಷ್ಟೀನೆ; ಗರ =ಗ್ರಹ, ಭೂತ; ಮೂಖಾ =ಮುಖತಾ; ನೀಲಿ =ಶ್ವಾಮಲವರ್ಣ, ಆಕಾಶ; ದಂಡಕ =ದಂಡಕಾರಣ; ಕನಕ =ಬಂಗಾರ; ಲಲಿತ =ಸುಂದರಿ; ಕಂಟ =ಬರೆಯುವ ಸಾಧನ; ಕಾಮುಂದಿ =ಕವ್ಯಾದ ತಳಗೊದಲು; ಪತ್ರ =ಎಲೆ; ಕಂಜ =ತಾವರೆ; ಅಣಕ =ವ್ಯಂಗ್ಯ; ಬಿತ್ತರ =ವಿಸ್ತಾರ; ಅಪರಂಬಿ =ಪರಿಶುದ್ಧ; ಪ್ರತ್ಯಾಳಿ =ವಿಗ್ರಹ; ತೊರೆ =ತ್ಯಜಿಸು; ಕೊರಳು =ದನಿ; ನಾಟು =ನೆಡು;

II. ಕಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಪ್ರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ವಾಲ್ಯೇಕ ಯಾರು?
2. ವಾಲ್ಯೇಕ ಕಂಡ ಹೆಣ್ಣು ಯಾರು?
3. ವಾಲ್ಯೇಕ ಜಾನಕಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತರಗಳೇನು?
4. ಜಾನಕಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ವಿಚಾರವೇನು?

III. ಕಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ಸೀತಾ ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಕವಿ ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ?
2. ‘ಶಿಶಿರದ ಪಾದ’ ಕವನದ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.

IV. ಕಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿರಿ.

1. ಹೆದರದಿರು ನುಡಿ ತಾಯೇ ನನ್ನ ಮಗುವೇ
2. ಕಾಡಿನುದ್ದಕ್ಕೆ ನೆನಪಿನ ಹಸುರ ಸಸಿ ನಾಡಿ ಕಣ್ಣಿರ ಹನಿಸಿದಿರಿ ಹೊನೆಯ ತನಕ
3. ರಾಮನಿರುವ ತನಕ ರಾಮಾಯಣವು ಮುಗಿವುದೆ?

V. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

1. ಸಂಧಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹೆಸರಿಸಿ.

ಕೆಂಜದಳಾಳ್ಣಿ ಮುಖವನಣಿಕಿಸು, ಸುಡುಗಾಡು, ಕೆಂಬನಿ,
ಮಣಿಯಾಗಿ, ಬಾನೆದ್, ಒಂದೊಂದು, ಪಟ್ಟಾಳಿಯೇಕೆ, ದಟ್ಟಾಗು

2. ಏಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸಮಾಸವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಬಿಳಿಮುಗಿಲು, ಕಾಮ್ಯಾಡಿ, ಅರಮನೆ, ಜಪಸರ, ನಿಟ್ಟಿಸಿರು, ಕಂಬನಿ.

3. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ತತ್ವಮ ತದ್ವಾಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಮೋಗ, ಗರ, ಬಿತ್ತರ, ಮುಣಿ, ಲೋಕ, ಧ್ಯಾನ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಎಚ್.ಎಸ್. ಪೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿಯವರ ಇತರ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

7. ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು

- ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ

ನನ್ನೆ ದಿನ
ನನ್ನ ಜನ
ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಂದರು.

ಕಪ್ಪು ಮುಖ ಬೆಳ್ಳಿಗಡ್ಡ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣಗಳು
ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳನು ಸೀಳಿ ನಿದ್ದೆಯನ್ನು ಒದ್ದರು
ಕಂಬಳಿಗಳು ಕೊರಗಿದವು ಎದ್ದೇಲುವ ರೊಚ್ಚಿಗೆ
ಭೂಕಂಪನವಾಯಿತು ಅವರು ಕುಣಿದ ಮುಚ್ಚಿಗೆ
ಇರುವೆಯಂತೆ ಹರಿವಸಾಲು ಹುಲಿಸಿಂಹದ ದನಿಗಳು
ಧಿಕ್ಕಾರ ಧಿಕ್ಕಾರ ಅಸಮಾನತೆಗೆ
ಎಂದೆಂದಿಗು ಧಿಕ್ಕಾರ ಶ್ರೀಮಂತರ ಸೊಚ್ಚಿಗೆ
ಲಕ್ಷ್ಯಾಂತರ ನಾಗರುಗಳು ಮತ್ತೆಬಿಟ್ಟು ಬಂದಂತೆ
ಉಂಟಾಗಿ ಹರಿದರು
ಪಾತಾಳಕೆ ಇಳಿದರು
ಆಕಾಶಕೆ ನೆಗೆದರು

ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ
ಬೇಲಿಮೆಳೆಯ ಮರೆಗಳಲ್ಲಿ
ಯಜಮಾನರ ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಧಣೆಕೂರುವ ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾಗ್ನಿ ನನ್ನ ಜನ ನೀರಿನಂತೆ ನಿಂತರು.

ಇವರು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆ
ಅವರ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿತು

ಇವರ ಕಂತ ಕೇಳಿದ್ದೊಡನೆ
ಅವರ ದನಿ ಇಂಗಿತು
ಕ್ರಾಂತಿಯ ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಸಿದ ನನ್ನ ಜನ
ಭಡಿಯ ಏಟು ಹೊಡದವರ
ಹುಟ್ಟಿಗಳ ಹಿಡಿದರು.
ಪೋಲಿಸರ ದೊಣ್ಣಗಳು ಏಚೆಂಟರ ಕೆತ್ತಿಗಳು
ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಬಂದೂಕದ ಗುಡಾಣ
ತರಗೆಲೆಕಸಕಡ್ಡಿಯಾಗಿ
ತೇಲಿತೇಲಿ ಹರಿದವು
ಹೋರಾಟದ ಸಾಗರಕ್ಕೆ
ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು.

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಗತಿ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅಲೋಚನೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಒಬ್ಬರು. ‘ದಲಿತ ಕವಿ’ ಎಂದೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ. ಬಂದು ಅಲಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಯಾವ ಮುಲಾಜೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬಂದು ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವಾಗಿಸಿದ ದಲಿತ ಕವಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕಟಿತ ಕ್ಷತಿ ‘ಹೋಲಿ ಮಾಡಿಗರ ಹಾಡು’. ಬಳಿಕ ಇವರು ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು, ಕವ್ಯ ಕಾದಿನ ಹಾಡು ಹೊದಲಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳು’ ಇವರ ಓ.ಎಚ್‌ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ. ಜಾನಪದ, ಸೆಂಶೋರನೆ, ವಿಚಾರ, ವಿಮರ್ಶ, ರಾಜಕೀಯ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಏಕೊಲಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ‘ಸದನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ’ ಎಂಬುದು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕ್ಷತಿ. ‘ಮರವಣಿಗೆ’ ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಕಲನ. ‘ಬಡವರ ನಗುವಿನ ಶಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ.

‘ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು’ ಎಂಬ ಈ ಕವನವನ್ನು ಅವರ ‘ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು’

ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನದಿಂದಲೇ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹೋರಾಟದ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಈ ಕವಿತೆಯ ಅಂತರಾಧರ. ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಳತಾದ ಪ್ರತೀಕವನ್ನು ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿರುವುದು ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಹೋರಾಟದ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಜನ ನದಿಯಂತೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ನದಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾಗಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕವನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಹೋರಾಟದ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ದಬ್ಬಾಲಿಕೆ, ಶೋಷಣೆಯ ಅಸ್ತಗಳು ತರಗೆಲೆಯಾಗಿ ತೇಲುತ್ತವೆ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಕಾವ್ಯ ತುಳತಕ್ಕ ಒಳಗಾದವರ ದನಿಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಒಳಕೆಯ ಹೊಸ ರೀತಿಯನ್ನು ಅವರ ಕವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವನ. ಈ ಕವನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ದಲಿತರು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ‘ನನ್ನ ಜನ ನೀರಿನಂತೆ ನಿಂತರು’ ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ಯತೀತಕ್ಕ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ‘ನೀರು’ ಸಮಾನತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಂದು, ಆ ಮೂಲಕ ನಾಳನ ಕನಸನ್ನು ನಿಸ್ನೇರು ವಾಸ್ತವವೆಂಬಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ ಈ ಕವನ ಬಂಡಾಯ್-ದಲಿತ ಧೋರಣೆಗಳ ಸ್ವಜನತೀಲ ಸಾಮಧ್ಯದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದೆ.

I. ಕರ್ತಿ ಪದಗಳ ಅಧ್ಯಾ

ರೊಚ್ಚು =ಕೋಪ, ಸಿಟ್ಟಿ; ನೆಗೆಯು =ಹಾರು; ನಾಗರ =ನಾಗರ ಹಾವು; ಗುಡಾಣ =ದೊಡ್ಡ ಮಡಕೆ; ಭಡಿ =ತೆಳ್ಳಿಗಿನ ಕೋಲು;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಜನರು ಹೇಗೆ ಹೊರಟರು?
2. ಜನರ ಹೋರಾಟದ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿಲು?
3. ಹೋರಾಟದ ಜನರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತರು?
4. ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ನೀರು ಯಾವುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ದಲಿತರು ಜಾಗತರಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ? ವಿವರಿಸಿರಿ.
2. ಹೋರಾಟದ ಪ್ರವಾಹದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.

IV. ಕೆಳಗಿನವರ್ಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿರಿ.

1. ನನ್ನ ಜನ ಬೆಟ್ಟಿದಂತೆ ಬಂದರು.
2. ಧಿಕ್ಕಾರ ಧಿಕ್ಕಾರ ಅಸಮಾನತೆಗೆ
3. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಜನ ನೀರಿನಂತೆ ನೀಡತರು.
4. ಹೋರಾಟದ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು

V. ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಸಿರಿ.
ಎದ್ದೇಳು, ಎಂದೆಂದಿಗು, ಲಕ್ಷಾಂತರ
2. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಏಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ ಸಮಾಖದ ಹೇಸರನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.
ಕ್ರೇ ಬೀಸು, ಬಿರುಗಾಳಿ
3. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ತತ್ವವು ತದ್ವಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
ಮುಖಿ, ಆಕಾಶ, ನಿದ್ದೆ ಸಿಂಹ, ದನಿ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಸಿದ್ಧಲೀಂಗಯ್ಯನವರ ಇತರ ಕವನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

8. ಭರತ—ಬಾಹುಬಲಿ

- ರತ್ನಾಕರವರ್ಣ

ಅರಸ ಬಿನ್ನವ ಪ್ರಾಷ್ಟರವಲ್ಲ ಲೋಹಾಸ್ತ
ಧುರಕೊಡ್ಡಿದನು ಯುವರಾಜ
ಪುರದೋಳವೋಗದಿನ್ನು ಕಟಕವೆಲ್ಲವು ಯಮ-
ಪುರವನೆಯ್ದುಪುದಂದರವರು

||1||

ಹುಲಿಶದೇಹಿಗಳು ನೀವಿಬ್ಬಿನ್ನಂತರ
ತಲೆದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಕ್ಕುವಾಗ
ಬಳೆಗಾರವಸರದೊಳೆರಡಾನೆವೋಕ್ಕು ಹೋ-
ಕುಳಿಸಿದಂತಹುದಂದರವರು

||2||

ಇದಕೆ ನೀವೇನ ಕಂಡಿರಿ ಪೇಳಿರೆಂದರಂ-
ಜದೆ ನುಡಿವೆ ಸಾಮಾನ್ಯಯನಲು
ಎದೆಹಾರು ಬೇಡವೈ ಪೇಳಿರೆಂದನು ಧರ್ಮ-
ಕದನಕೊಪ್ಪೆಂದರಾ ಹಿತರು

||3||

ದೃಷ್ಟಿ ಯುದ್ಧವ ಜಲಯುದ್ಧವ ಮಲ್ಲರ
ಮುಜ್ಜಿಯುದ್ಧವನಿಬ್ಬರೆಸಗಿ
ಅಪ್ಪರ ಮೇಲೊಂದು ತೊಡಕಲಾಗದು ಸರ್ವ-
ರಿಷ್ಟವಿದೆಂದರು ಹಿತರು

||4||

ಮೃದುಯುದ್ಧ ಮೂರಲ್ಲದಿನ್ಮಾಂದನಸಗೆನಂ
ಬುದಕಭಯದ ಪಾಲಿಸೆಂದು
ಮೊದಲು ಚಕ್ರಿಯೋಳು ನಂಬುಗೆಗೊಂಡು ಪರಿದೆಯ್ಲಿ
ಮದನನೋಳ್ಳ ಕಂಡರು ಮತ್ತೆ

||5||

ಸೋಲವಂಗಜಗಾದರರಸಗರಗಲಿ ನ್ಯಾ

ಪಾಲನ ಕಾಯ್ ಹಿಂಚಿದರೆ

ಕಾಲಿಗರಗದೆ ಕಂದರ್ಫ ತನ್ನಗ್ರಹಿಯ್ಯಾ

ಬಾಳಲೆಂದಾಡಿ ತಿಧ್ವಿದರು

||6||

ಸಂಗರ ದೊರೆಗಳಿಭ್ರಿಗಲ್ಲದ್ದುಳಿದ ಷ

ಡಂಗವಾಹಿನಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು

ಡಂಗುರ ಸಾರಿತು ಕಟಕದೊಳ್ಳ ಮದನನ

ಣ್ಣಿಂಗೊಡ್ಡಿ ನಿಲೆ ಮೇರುವಂತೆ

||7||

ಗರ್ವಗಿರಿಯನಿಳಿವೆಂತಾನೆಯಿಂದಿಳಿ

ದುರ್ವಾಯೋಳೆಲ್ಲದೂರವನು

ಕರ್ವಾವಿಲ್ಲನು ಮಧ್ಯದೊಳ್ಳ ನಿಂದನಾ ಪಸುರ್

ಪರವತ ನಿಂದುದೆಂಬಂತೆ

||8||

ಮೀನಾಂಕನನುವಾಗಿ ನಿಂದ ಮುಂದಣ ಕಾಯ್

ವೇನೆಂದರಾ ಚಕ್ರಯೋದನೆ

ನಾನೆ ಬಂದೆಲ್ಲವ ಪೇಣ್ಣಿಸ್ತೇ ಎಂದಿಷ್ಟು

ಮೋನವ ತಾಳ್ಳಿ ಚಿಂತಿಸಿದ

||9||

ಮೃದುಯದ್ಧದೊಳ್ಳ ಭಂಗಗೈದನಾದರೆ ನಾಚಿ

ಸದನವ ತೋರೆವನಾ ಮಾರ

ಇದಕಾವ ಯುಕ್ತಿಯೆಂದೆದೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದನು

ಮೋದಲ ಸೋದರರಾಟಕಂಜಿ

||10||

ಸಾಹಸಪರರ ನೋಯಿಸಬೇಕು ಸ್ವಕುಟುಂಬ

ದೌರ್ವಾಹವ ಮಾಳ್ಳಿದು ಗುಣವೆ

ಚಾಹುಬಲಿಯ ಮೂರ್ವಿತನಕೇನ ಮಾಳ್ಳಿನೆಂ

ದಾಹಿರಿಯಣ್ಣಿ ಚಿಂತಿಸಿದ

||11||

ಶ್ರೀಹಂಸನಾಥ ನಿನೆ ಬಲ್ಲೆಯಿದಕೆ ತ-

ಕ್ಷುಹ ಯಾವುದು ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದ

ರೂಪಿಸಿತೊಂದು ದಿಪ್ಪ್ಯಾಪಾಯ ಗುರುವಿನ

ಮಾಹತ್ತೆಯೆಂದುರೆ ನಕ್ಷ

||12||

ಹಿಡಿಯೋ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿರುನೆಂದನಾಗಳೆ ತಂದು

ಹಿಡಿದರೇರಿದನು ಚಕ್ರೇಶ

ಬಿಡರೀರಾರು ಭೇರಿಯನಹೂ ದಿಗ್ಭಿತ್ತ

ಯೋಡೆದಪ್ರೋಲಾಯ್ತಿಯ್ಯಾತಿದರ್

||13||

ಪ್ರೋದೆದ ದುಕೂಲ ಚಿತ್ರಾಂಗಿ ಚಿಮ್ಮಿರಿ ತೊಡ

ವದಿವರ್ ಚಾಮರ ಭಕ್ತಪ್ರಸಂಗೆ

ಮದುವೆಗೆ ಪ್ರೋಪಂತೆ ಪ್ರೋಗುತಿದರ್ನು ನೋಡು

ಕದನಕ ಭರತರಾಜೇಂದ್ರ

||14||

ಕಾಸವೆರಸಿ ಕಾಮನಿಂದಿದರ್ ದೇವರು-

ದಾಸಿನದಿಂದೆಯ್ಯಳೇಕೆ

ಮಾಸಾಳ್ಳಾಯತವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕೆಸೆಂದರಾ

ಸಮಯದಿ ವ್ರಾಣಸವಿರು

||15||

ನೀವು ಪೇಣ್ಣಿದು ಬುದ್ಧಿಯಹುದಾದರೆನ್ನ ಚಿ

ದಾಖ್ಯದೊಳೊಂದಾಯ್ತ ಬುದ್ಧಿ

ಅವ ಚಿಂತೆಯು ಬೇಡ ಬನ್ನಿರ್ಪ್ರ ಸದರದಿ

ಹೂವಿನಂಬನಗೆಲ್ಲನೆಂದ

||16||

ಭೂರಾಮನೆಯ್ತರುತಿಹುದು ನೂರಿನ್ನಾರು

ಮಾರೆನೆ ಕಂಡನಾ ಮಾರ

ಧೀರಮಾನಸನಾಗಿ ನಿಂದು ಮತ್ತೊಂದು ವಿ

ಚಾರಿಸಿ ನುಡಿದನಷ್ಟ್ಯೋಳು

||17||

ಸನ್ಯೇಹ ಹೊಯಗ್ಗಳರಸನ ಮೋಗ ನೋಣಿ
 ನನ್ನೆಗ ಪೊಲೆದಿಪ್ಪನೆಂದು
 ಸನ್ನಿಧಿಯವರಿಗೆ ಪೇಳಿದ್ದಮೋಗವಿಕ್ಕಿ
 ಗನ್ನಮೋಳಿರುವಾ ಮದನ
||18||
 ತೋಳಿಂದ ತೋಳಿಡಿಪ್ಪುಗ್ಗೆಮೋಡಿಯೋ
 ಖಾಲೋಳೆ ಮುಖವಡ್ಡವಿಕ್ಕಿ
 ಕಾಳಗಕನುವಾಗಿ ನಿಂದನ ಕಂಡನು
 ಭೂಲಲನೇಶ ಮುಂದಾಗ
||19||
 ಜಗದಧಿನಾಥನ ಬಸುರಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಾ
 ದುಗರ ಮಧ್ಯಮೋಳಿಂತು ನಿಂತು
 ಹಗರಣಕೆಳಿಸಿದನೆಯೆಂದು ಮೆಲ್ಲಮೆ-
 ಲ್ಲಗೆ ನುಡಿವುತ್ತೆಯ್ದಿನು
||20||
 ಹತ್ತಿರಕೆಯ್ತಂದು ಚಾಂಗು ಭಲಾಯೆನ
 ಲೆತ್ತಿದ ಶಿಬಿಕೆಯಿಂದಿಳಿದು
 ಹತ್ತೆಂಟು ಮಾರನೆ ಸ್ತರನಿದರೊಳು ನಿಂದು-
 ನುತ್ತಂಗ ಚರಿತನಾ ಚಕ್ಕಿ
||21||
 ಭೂರಿವಾದ್ಯದ ನಾದ ನಿಂದು ಕದನದ
 ಭೇರಿಯ ಸನ್ನ ಮತ್ತಿರಲಿ
 ಆರಯ್ದು ನಾಲ್ಕೆಂಟು ನುಡಿವೇಣಿ ಮೋದಲೆಂದ
 ನಾ ರಾಯ ಪಲರು ಕೇಳ್ಣಂತೆ
||22||
 ಮನಸಿಜ ಕೇಳಣ್ಣ ನಿನಗೆನಗಿಂದು ದು
 ಮನದಿಂದ ಜಗತಪ್ಪುದಕೆ
 ಫನವೇನು ಹೇಳು ನಿಷ್ಕಾರಣ ಕದನವ
 ಜನಪರಸಗುವರೆಯೆಂದ
||23||

ನಿನ್ನೊಡಪೆಯ ನಾನು ಕೊಂಡುದಿಲ್ಲಣ್ಣ ನೀ
 ನಿನ್ನೊಡಪೆಯ ಕೊಂಡುದಿಲ್ಲ
 ಮುನ್ನಯ್ಯನಿರಿಸಿದಂದದ ರಾಜ-ಯುವರಾಜ
 ಸನ್ನಾಹದೋಳಿಗಿರ್ವಲ್ತೆ
||24||
 ಪರಸೋಬಸನ್ನೊಡನಿದಿರಾದರಾಗಳೆ
 ಬರಲೋಡನಟ್ಟಿ ಮೇಟ್ಟುಪೆನು
 ಧರೆ ಮೆಚ್ಚದಣ್ಣ ಸೋದರರ ಕಾಳಗಕೆ ಮುಂ
 ದೊರೆಯ ಬೇಕಂ ಪದ್ಧತಿಯ
||25||
 ಪಾಟಿ ಕೇಳಣ್ಣ ನಾನು ನೀನಾಡುವ
 ರಾಟಕಾರರು ನಮ್ಮ ಭಟರು
 ನೋಟಕಾರರೆ ನಿನು ನನೆದ ಸಂಗ್ರಾಮ ಸ
 ಘಾಟಕೆಯಾಯ್ತು ಕಂಜಾಸ್ತ
||26||
 ಜಗದ ಭೂಭುಜರನಾಡಿಸಿ ನಾವು ನೋಡಿ ಪೆಂ
 ಪ್ರಾಗೆದಿರೆ ಪ್ರಾತ್ತಿಗಳೆಯದ
 ನಗೆಗಡೆಯಾಗಿಂತು ನೆಗಳ್ಳರೆ ದೊರೆಯೆದ್ದು
 ಹಗರಣವಾಡಿದಂದದೊಳು
||27||
 ನನ್ನ ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೀರ್ತಿಯೇ ಹೇಳು
 ನಿನ್ನ ಗೆಳ್ಳನೆಗೊಂದು ಜಸವೆ
 ಪನ್ನಗ ನರಸುರಲೋಕದುತ್ತಮರು ಭೀ
 ಯೆನ್ನರೆ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು
||28||
 ಅದಕೇನು ನೀನಿಂತು ಕದನಕೆಯ್ದಿನೆಯೈಸೆ
 ಕದನದೋಳೆ ಗೆಲವೈಸೆ ಕಡೆಗೆ
 ಬದೆಗರಂದದ ಹೋರಲೇತಕೆ ಗೆಲವು ನಿ
 ನ್ನದು ಸೋಲವೆನಗೆ ಹೋಗೆಂದ
||29||

ದೃಷ್ಟಿವಿಜಯವೆಂದು ಪಂಚವಿಂತಿ ಚಾಪ
 ದಪ್ಪದ ಹೆಚ್ಚು ನೀನೆನ್ನ
 ದೃಷ್ಟಿಸುಬಹುದಾನು ನಿನ್ನ ನೋಳಾಗ್ನಾರ್ಥ
 ದೃಷ್ಟಿ ನೋಂದೆವ ಹೊಯ್ದದೆಂದ ||30||

 ಜಲಯುದ್ಧದೊಳು ನಾನು ಚೆಲ್ಲ ನಿನ್ನದೆ ಮುಟ್ಟೆ
 ಯಿಂದು ವಾರಿ ನೀನೆನ್ನ
 ಮುಖುಗಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದದರಿಂದ ನನಗಾಗ
 ಚೆಳಿತಡ್ಡಮೋಗವಹುದೆಂದ ||31||

 ಮಲ್ಲಾಳಗವೆಂತು ಭುಜಬಲಿಯೆಂದಯ್ಯ
 ನಲ್ಲಪೆ ಪೆಸರಿಟ್ಟಂದು
 ಬಲ್ಲೆನಯ್ಯನ ವಾಕ್ಯ ಮುಸಿಯದು ಭುಜಬಲ
 ದಲ್ಲಿ ನೀನೆತ್ತುವೆಯೆಂದ ||32||

 ಭರತೇಶನೆಂದೆನಗಯ್ಯ ಪೆಸರನಿಡೆ
 ಭರತಭೂಮಿಯನಾಳ್ಳಿ ನಾನು
 ಕರೆದನು ಭುಜಬಲಿಯೆಂದಂದು ನಿನ್ನ ನೀ
 ನಿರದೆನ್ನನೆತ್ತುವೆಯೆಂದ ||33||

 ಅನುಜಾತಗ್ರಜ ಸೋತನೆಂಬಾಗ ಕ
 ರುನೆ ದಶದಿಕ್ಕು ಕಂದಿದವು
 ಅನಲವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗ ಸೂಸಿತು - ಸೂಸದೆ
 ಮನುರತ್ನ ನೋಂದಾಡುವಾಗ ||34||

 ಬೆದರಿತು ಕಟಕ ಹಾ ಕಷ್ಟವ ನನೆದೆನೆಂ
 ದೆದೆಯೋಳಂಗಜ ನೋಂದುಕೊಳುತ
 ಮದನ ಸಮೃದ್ಧಿವಾಗದೋರೆಯಾಗಿರೆ ಚಕ್ಕಿ
 ಮುದಮೋರಿ ಮತ್ತಿಂತು ನುಡಿದ ||35||

ಕೆಳಣ್ಣ ಚಕ್ಕವ ಬಯಸಿತಲ್ಲಾನು
 ಶಸ್ತ್ರಾಲಯದೊಳು ತಾನು ಹುಟ್ಟಿ
 ವಳಿಸಿ ನಾಡ ಸುತ್ತಿಸಿತು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ
 ಆಲಿಗೆ ನೋವಾಗುವಂತೆ ||36||

 ಆ ಸಿರಿಯನು ನಾನು ಪುಣ್ಯದ ಫಲವೆಂದು-
 ದಾಸಿನದೊಳು ನೋಡುತ್ತಿಹೆನು
 ಆಸೆಯಿಲ್ಲನೆಗೆ ನೀನೊಪ್ಪಗೊಳ್ಳುಂದಣ
 ಭೂಸುದತ್ತಿತೆ ನೀನಲ್ತೆ ||37||

 ಅರಂಬಿ ನೀನೊರೊಳಿದ್ದ ನೀನಟ್ಟಿದ
 ದೂರೆಯಾಗಿ ನಾಸೆಯ್ಯಿ ನಿನ್ನ
 ಧರೆಯ ಸಾಧಿಸಿ ತಂದೆನೊಪ್ಪಗೊಳ್ಳಾ ನಿನ್ನ ಭೂ
 ವರವ್ಯಂದವಿದೆ ಕಟಕವಿದೆ ||38||

 ನಿನಗೆ ನಾನಣ್ಣನೆಂಬಕ್ಕರವಿಲ್ಲ ನೀ
 ನನುಜನೆಂಬಕ್ಕರುಂಟಪ್ಪ
 ನನೆವಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವ ಕಣ್ಣಂಬ ನೋ
 ಇಂನು ರಾಜವದವಿಗಿಂತೊಪ್ಪು ||39||

 ರಂಜನೆಗಾಡಿದ ಮಾತಲ್ಲ ನಂಬು ನಿ
 ರಂಜನ ಸಿದ್ಧನೆ ಸಾಕ್ಷಿ
 ಕಂಜಾಸ್ತ ನನಗಿದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಷೆ
 ಜಂಜಡದಿಚ್ಚಿಗಳಿಲ್ಲ ||40||

 ವಿರಸವ ಬಿಡುಬಿಡೆಂದಾ ಚಕ್ಕಿ ನುಡಿಯೆ ಪೂ
 ಸರನು ತಗ್ಗುತ ಮನಸಿನೋಳು
 ಮುರಿದ ವೋರೆಯೋರೆ ಚಕ್ಕರತ್ನವಾಗ
 ಕರೆದಿಂತು ನುಡಿದನಾ ಚಕ್ಕಿ ||41||

ಹೋಗ ಚಕ್ರವೇ ಭುಜಬಲಿಯನೋಲ್ಪ್ರಸೆನೆ
ಹೋಗದೀತಗೆ ಪುಣ್ಯಪುಂಬು
ಪೂಗಣೆಯಗೆ ಚಕ್ರ ಬೆಸಗ್ರೆವ ಪುಣ್ಯವಿ
ಲಾಗಿ ನಿಂದಿತು ಮುಂದೆ ಬಂದು

||42||

ಎಲೆಲೆ ಪಿಶಾಚ ಹೋಗಂದರೇತಕೆ ಹೋಗೆ
ಕಲಹ ನಿನ್ನಿಂದಾದುದನೆಗೆ
ಜಲಶಾಸ್ತ್ರನತ್ತ ಸಾರಂದು ನೂಕಿದರದು
ಬಳೆ ಜಾರುವಂತೆ ಜಾರಿದುದು

||43||

ಇವಗೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷಯವಾಯ್ತಿಲ್ಲ ಚಕ್ರ ಸಾ
ರುವ ಪುಣ್ಯ ಮನಸಿಜಗಿಲ್ಲ
ಅವನೀಶ ನೂಂಕಿದ ಸರಿತದೊಳ್ಳಿದೂ
ರವ ಸಾಗಿ ನಿಂದಿತಾ ಚಕ್ರ

||44||

ಗರುಡಮಂತ್ರಕೆ ವಿಷವಿಳಿವಂತೆ ಭರತ ಭೂ
ವರನ ವಾಕ್ಯವ ಕೇಳಲಾಗಿ
ಜರಿಜಿರಿದಂಗಜಗತಿದ್ದ ಹೋಪ ಪ್ರೇ-
ಸರಿಸಿತು ಹೃದಯ ತಂಪಾಯ್ತು

||45||

ಎರಿದ ಹೆಡೆಯಿಳಿವಂತೆ ಮನ್ನಿನ ಗರ್ವ
ಜಾರಿತು ಮೃದುವಾಯ್ತು ಚಿತ್ತ
ಗಾರಾಯ್ತು ಕಾರ್ಯ ನನ್ನಣಿಗಿದಿರಾಗಿ
ದೂರ ಹೋತ್ತನಲಾ ಹಾಯೆಂದ

||46||

ಒಲೆದ ಮೋರೆಯ ತಿರುಹಿದನು ಸಮೃದ್ಧಿವಾಗಿ
ಕೆಳದನೊಯ್ಯನೆ ತೋಳ ತೋಡಕ
ಅಳುಕಾದುದಣ್ಣನ ಮೋರೆ ನೋಡದೆ ನಾಚಿ
ತಲೆಗುಸಿದರ್ವನಾ ಮದನ

||47||

ಕೈಯ ದಂಡೆಯ ಕಾಮ ಕಳೆದಾಗಲೆಲ್ಲರ
ಪ್ರಯ ಕಟ್ಟಿದವೊಲಾಯ್ತು
ಹುಯ್ಯಲಿನ್ನಿಲ್ಲ ಸಂತಸವೆಂದು ನಲಿದುದು
ತುಯ್ಯಲನುಂಡಂತೆ ಕಟಕ

||48||

ಕಡೆಯ ಯುದ್ಧದೊಳಿದಲ್ಲಿದವರುಕ್ಕು ನಿಲ್ಲದೆಂ
ದಿಡಿಕಿರಿದೀಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದ
ಸುಡಿಯೊಳೆ ಚಕ್ರ ಗಲ್ಲಿದ ಕಂಡು ಪೋಗಳ್ಳಿರು
ಸುಡಿಯದೆ ಸೆಖಮಂತ್ರಿ ನೃಪರು

||49||

ಪಾಪಿ ನಾನೆನ್ನಣಿಗಿದಿರಾಗಿ ಕುಲಕೆ ಲೋ
ಕಾಪವಾದವ ತಂದೆನಕಟಿ
ಕೋಪವರ್ಗಗಳಾರ ಕಡಿಸವೆಂದಾ ಪುಷ್ಟ
ಬಾಪ ತನ್ನೊಳು ಮರುಗಿದನು

||50||

ಅಪಕೀರ್ತಿಯಾಯಿದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಮು
ತಪಸಿಂದ ತೊಳೆಯಜೇಕೆಂದು
ಜಪಿಸಿದನಂಗಜನದು ಮೋಹಕರ್ಮದೊಂ
ದುಪಶಮದನುಭವವಲ್ತೆ

||51||

ಕರ್ವಿ-ಕಾಷ್ಟ ವಿಚಾರ

ರತ್ನಾಕರವರ್ಣ 16 ನೇ ಶತಮಾನದ ಜ್ಯೇಂಜವಿ. ದಷ್ಟಿಂ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಬಿದ್ರೆ ಇವನ ಹುಟ್ಟಿರು. ಕನ್ನಡ ಸಾಂಗಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವನು ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾದವನು. ಭರತೇಶ ಪ್ರೇಭವ, ಶ್ರೀಲೋಕಶತಕ, ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರ ಶತಕ, ಅಪರಾಜತೇಶ್ವರ ಶತಕ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಾರ್ಕಾಳದ ಅರಸು ಅಜಾಯ ಜ್ಯೇಂರವ ರಾಜನ ಅನ್ನನ ಕವಿಯಾಗಿ ‘ಶೃಂಗಾರ ಕರ್ವ’ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು. ರತ್ನಾಕರನು ತನ್ನ ಭರತೇಶ ಪ್ರೇಭವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಷ್ಟಿ ಶಲಾಕಾಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜಿನನಾಗುವವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀನಲಾದ ಪಂಚಕಲ್ಳಾಣಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಭೋಗ ವಿಜಯ,

ದಿಗ್ನಿಜಯ, ಯೋಗ ವಿಜಯ, ಆಕಾಶೀತ್ರ ವಿಜಯ, ಮೊಕ್ಷ ವಿಜಯ ಎಂಬ ಐದು ವಿಜಯಗಳಲ್ಲಿ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಭೋಗ ಯೋಗಗಳಿರದನ್ನು ನವಿರಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ರತ್ನಾಕರನ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಭರತೇಶ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಮೊದಲನೇಯ ತೀರ್ಥಾಂಕರನಾದ ವೈಷಣಿಭರತ ಮಗನಾದ ಭರತನ ಆಯುಧಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವ ಪ್ರಣಿ ವಿಶೇಷಾದಿಂದ ಚಕ್ರರತ್ನವು ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಚಕ್ರರತ್ನವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಕೊಂಡು ಭುವನವನ್ನೇ ಗೆದ್ದ ಭರತನಿಗೆ ಅವನ ಸೋದರನಾದ ಬಾಹುಬಲಿಯೇ ಶರಣಾಗಲು ಒಷ್ಣವುದಿಲ್ಲ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಗಳು, ಈ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ವಿಫಲರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೋರಾಟವಾದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸ್ವನೀಕರ ಸಾವು ಸೋಽವಾಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುದರಿಂದ ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಯರಿಬ್ಬರೇ ಹೋರಾಡುವುದೆಂದು ತೀರ್ಥಾಂಕರನಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಹೋದರರೊಳಗೆ ಯುದ್ಧವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನಯವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಕೋದಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಭಾಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

I. ಕರಣ ಪದಗಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ

1. ಪ್ರಾಣಿರ =ಮನುಧ; ಧೂರ =ಯುದ್ಧ; ಕಟಕ =ಸ್ವನ್ಯ; ಎಯ್ಯ =ಸೇರು;
2. ಕುಲೀಶದೇಹಿ =ವಜ್ರಶರೀರ; ವಸರ =ಅಂಗಡಿ; ಅಂಕದ ತಲೆ =ಯುದ್ಧರಂಗ; ಪೊಕ್ಕ =ಪ್ರವೇಶಿಸಿ; ಹೋಕುಳಿಸು =ಹೋರಾಡು;
3. ಎದೆಹಾರು =ತಲ್ಲಣ, ಭಯ;
4. ಎಸಗು =ಮಾಡು; ತೊಡಕು =ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಸೋಡು, ಅಡ್ಡಮಾಡು;
5. ಚಕ್ರಿ =ಮಹಾರಾಜ;
6. ಅಂಗಜ =ಮನುಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಸೋಲ =ಸೋಲುವಿಕೆ; ಹಿಂಜೆ =ಹಿಂದಾಗು, ಹಿಂದೆ ಬೀಳು; ಕಂದವರ =ಮನುಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
7. ಸಂಗರ =ಯುದ್ಧ; ಷಡಂಗ ವಾಹಿನಿ =ಆನೆಕುದುರೆ, ರಥ, ಕಾಲಾಳ,

ದಿವಿಜ ಸೇನೆ ಮತ್ತು ಶೇಜರಸೇನೆಗಳೆಂಬ ಆರು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ವನ್ಯ; ಕಲಕ =ಸೇನೆಯ ಬೀಡು; ಒಡ್ಡು =ಎದುರಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಹೂಡು;

8. ಕರ್ಮವಿಲ್ಲ =ಮನುಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಉರ್ವ =ಭೂಮಿ; ಪಸುರ್ ಪರವತ =ಮರಕತ ಶೈಲ;
9. ಮೀನಾಂಕ =ಮೀನಿನ ಚಿಹ್ನೆಯ ದ್ವಾಜವಿರುವ ಮನುಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಮೋನ =ಮೋನ;
10. ಭಂಗ್ರೀ =ಸೋಲಿಸು; ಅಂಜು =ಹೆದರು; ಮಾರ =ಮನುಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
11. ಸಾಹಸಪರರು =ವೀರರು;
12. ರೂಹಿಸು =ಹೋಳಿ, ರುಪೂಗೋಳಿ; ಉರೆ =ಹೆಚ್ಚಿಗೆ;
13. ಈರಾರು =ಹನ್ನೆರಡು; ದಿಗ್ಭೀತಿ =ದಿಕ್ಷೆಂಬ ಗೋಡೆ;
14. ದುಕೂಲ =ರೇಷ್ಮೆ ವಸ್ತ್ರ ; ಚಿತ್ರಾಂಗಿ =ಅಲಂಕಾರದ ಅಂಗಿ; ಚಿಮ್ಮಿರಿ =ರುಮಾಲು; ತೊಡವು =ಅಭರಣ; ಅದಿವರ =ಬೀಸುವ;
15. ಮಾಸಾಳ =ವೀರ; ಕಾಸ =ಕಚ್ಚಿ ಆಯುತವಾಗು =ಸಿದ್ಧವಾಗು;
16. ಸದರ =ಸಲುಗೆ; ಹೊವಿನಂಬ =ಮನುಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
17. ಭೂರಾಮ =ಲೋಕಮನೋಹರವಾದವನು (ಬಾಹುಬಲಿ);
18. ಸನ್ಯಾಸಿ ಹೋಯ್ =ಸಂಜ್ಞೆಮಾಡು; ಅನ್ಗೆ =ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ; ಸನ್ನಿಧಿಯವರು =ಪರಿಚರರು, ಉಳಿಗದವರು; ಅಡ್ಡಮೋಗವಿಕ್ಕು =ಮುಖಿಯಿಗಿಸು;
19. ಅಪ್ರಗ್ರೀ ಮೋಡಿ =ಕಟ್ಟದ ಶೈಯ ರೀವಿ; ಆಲೋಕ =ನೋಟ; ಅನುವಾಗು =ಸಿದ್ಧವಾಗು;
20. ನಾಡುಗರು =ಪ್ರಚೆಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು; ಹಗರಣ =ಅಪಹಾಸ್ಯ,

- ನಗೆಗೇಡಾಗುವಂತೆ ಪರಿಸುವುದು, ಜಗಳ; ಎಳಸು =ಬಯಸು;
21. ಎಯ್ತಂದು =ಬಂದು; ಶಿಬಿಕೆ =ಪಲ್ಲಕ್ಕೆ; ಹಾಂಗುಭಲಾ =ಮೆಚ್ಚೆಗೆಯ ಉದ್ದಾರ; ಸೃರ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಚರಿತ =ಗುಣನಡತೆಯಖ್ವವ;
22. ಆರಯ್ಯ =ವಿಕಾರಮಾಡಿ; ಭೂರಿ =ಅತಿಶಯವಾದ;
23. ದುರುಸ =ಕೆಟ್ಟಮನಸ್ಸು ; ನಿಷ್ಕಾರಣ =ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ; ಮನಸಿಜ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಜನಪರು =ರಾಜರು;
24. ಅಯ್ಯ =ತಂದೆ; ಸನ್ನಾಹ =ಸಿದ್ಧತೆ;
25. ಒರೆ =ಹೇಳು; ಅಂಕಪದ್ಧತಿ =ಯುದ್ಧ ನಿಯಮ;
26. ಪಾಟಸು =ವಿವೇಚಿಸು; ಕಂಜಾಸ್ತ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಸಫಾಟಿಕೆ =ಅತಿಶಯ, ಚೀನ್ನ;
27. ಪೆಂಪು =ಹಿರಿಮೆ; ನೆಗ್ಲೋ =ಮಾಡು;
28. ಪನ್ನಗ =ಹಾವು, ಸರ್ವ; ಜಸ =ಕೀರ್ತಿ, ಯಶಸ್ಸು;
29. ಹೋರು =ಯುದ್ಧಮಾಡು; ಬದೆಗ =ಕೀರುಮನುಷ್ಯ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ;
30. ಪಂಚವಿಂಶತಿ =ಇಪ್ಪತ್ತೆಂದು; ಚಾಪ =ಬಿಲ್ಲು; ಉದ್ದರ್ದ್ವಾಷಿಷ್ಟ =ಉನ್ನತ ದೃಷ್ಟಿ ; ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೋಡುವ ನೋಟ;
31. ವಾರಿ =ನೀರು; ಚಳಿತು =ಸೆಡೆದು;
32. ಅನಲ =ಬೆಂಕೆ; ಅನುಜಾತ =ತಮ್ಮ;
35. ಕಟಕ =ಸ್ವೇನ್ಸೆ; ಅಂಗಜ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
36. ಆಲಿ =ಕೊಣ್ಣಿ;
37. ಒಪ್ಪುಗೊಳ್ಳಾ =ಸ್ವಿಕರಿಸು; ಭೂನುದತ್ತ =ಭೂಮಿಯೆಂಬ ಸ್ಥಿ, ಭೂದೇವಿ;
38. ಭೂವರ ವ್ಯಂದ =ರಾಜರ ಸಮೂಹ;
39. ಅಕ್ಕರು (ಅಕ್ಕರ) =ಪ್ರೀತಿ; ಅನುಜ =ತಮ್ಮ; ನನೆವಿಲ್ಲ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
40. ಕಂಜಾಸ್ತ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಭಾಷೆ =ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ;
41. ಪೂಸರ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
42. ಓಲ್ಲೆಸು =ಪುಸಲಾಯಿತು; ಬೆಸ್ಗ್ರೆವ =ಕೆಲಸಮಾಡುವ, ಆಜ್ಞೆ, ಪಾಲಿಸುವ; ಪೂಗಣೆಯ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
43. ಜಲಜಾಸ್ತ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ);
45. ಪ್ರೇಸರಿಸು =ಕುಗ್ಗು ಕಡಿಮೆಯಾಗು;
46. ಗಾರಾಗು =ಹಿಂಸೆಯಾಗು, ಗಾಸಿಯಾಗು;
47. ತೋಳ ತೊಡಕು =ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕ್ರೈಕಟ್ ನಿಲ್ಲುವ ರೀತಿ; ಒಲೆದ =ಬಾಗಿದ;
48. ಹುಯ್ಯಲು =ಕಲಹ, ಯುದ್ಧ; ತುಯ್ಯಲು =ಪಾಯಸ;
49. ಉಕ್ಕು =ಕೋಪ, ಗವರ್;
50. ಪ್ರಷ್ಟಿಕಾಪ =ಮನ್ನಧ (ಬಾಹುಬಲಿ); ಕ್ರೀಯದಂಡ =ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕ್ರೈಕಟ್ ನಿಲ್ಲುವ ಭಂಗಿ;
51. ಉಪಶಮ =ಶಾಂತಿ, ನೆಮ್ಮಡಿ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

- ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಗಳು ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸುವ ದೃಶ್ಯ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ?

2. ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಯಥ್ವಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಾಗ್ತರೆ?
3. ಕಟಕದಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ಸಾರಲಾಯಿತು?
4. ಬಾಹುಬಲಿಯ ಸೇನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸಿದನು?
5. ಭರತನು ಏಕ ಜಿಂತಿಸಿದನು?
6. ಭರತನು ಯಥ್ವಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೊರಟನು?
7. ಪ್ರಾಣಸೆವರು ಭರತನಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದರು?
8. ಭರತನು ಮೆಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಗೇ ಏನನ್ನು ಹೇಳಿದನು?
9. ಚಕ್ರರಥವನ್ನು ಕರೆದು ಭರತನು ಏನೆಂದು ನುಡಿದನು?
10. ಭರತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಕೋಪ ಹೇಗೆ ಇಳಿಯಿತು?
11. ಬಾಹುಬಲಿಯ ಯಾಕೆ ಮರುಗಿದನು?
12. ಕಟಕವು ಯಾಕೆ ಸಂತಸದಿಂದ ನಲಿದಾಡಿತು?
2. ಗರ್ವಗಿರಿಯನಿಖಿಲವಂತಾನೆಯಿಂದಿಳಿದು
3. ನಿಷ್ಠಾರಣ ಕದನವ ಜನಪರೆಗಾಗುವರೆ
4. ಸ್ವಾಕೃಷ್ಯಂಬ ದ್ರೋಹವ ಮಾಳ್ಫಿದು ಗುಣವೆ
5. ಕೋಪವರ್ಗಗಳಾರ ಕೆಡಿಸಪ್ಪ
6. ಮದುವೆಗೆ ಪ್ರೋಪಂತೆ ಪ್ರೋಗ್ನಿಫೆನು
7. ಧರ್ಮ ಮುಚ್ಚದಣಿ ಸೋದರರ ಕಾಳಗೆ
8. ಅಯ್ಯನ ವಾಕು ಹುಸಿಯದು
9. ಬದೆಗರಂದದಿ ಹೋರಲೇತಕೆ
10. ಅನಲವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಗೆ ಸೂಸಿತು
11. ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವ ಕಣ್ಣಂಬ ನೋಳಿಸು

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಯರೊಳಗೆ ನಡೆದ ಮಾತುಕರೆಯ ಸ್ವಾರ್ಪಣೆವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
2. ಬಾಹುಬಲಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕೋದಯವಾದ ಸನ್ವಿಷೇಷವನ್ನು ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನ್ನೇ? ವಿವರಿಸಿ.
3. ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಯರೊಳಗೆ ನಡೆದ ಯಥ್ವವೈಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

IV. ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

1. ಒಳಗಾರವಸರದೊಳೆರಡಾನೆವೋಕ್ಕು ಹೋಕುಳಿಸಿದಂತೆ.

V. ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಲೋಹಾಸ್ತ್ರ ಧರಕ್ಕೊಡ್ಡು ಎರಡಾನೆ, ಕಾಲಿಗರಗದೆ, ಬಾಳಲೆಂದಾಡಿ, ಮೀನಾಂಕ, ಬಂಡೆಲ್ಲವ, ಇದಕಾವ ಸೋದರರಾಟ, ತಕ್ಕುಹೆ, ದಿವ್ಯಾಪಾಯ, ನೂರಿನ್ನಾರು, ಜಗದಧಿನಾಧ, ಶಿಬಿಕೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಹತ್ತೆಂಟು, ಕೇಳಣ್ಣ ಕಂಜಾಸ್ತ್ರ ನೀನೆತ್ತೆ, ಮುತ್ತಿಂತು, ತಸ್ತಾಲಿಯ, ನೀನಟ್ಟಿದ, ಜಲಜಾಸ್ತ್ರ ಸಾರೆಂದು, ಲೋಕಾಪವಾದ, ಚಕ್ರೇಶ

2. ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸಮಾಪನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಪ್ರಷ್ಟರ, ಕರ್ವಾವಿಲ್ಲ, ಮೀನಾಂಕ, ದಿಗ್ಭೀತಿ, ಜಗದಧಿನಾಧ

3. ತತ್ವಮ-ತದ್ವವರ್ಗಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ದೃಷ್ಟಿ ಮೋನ, ಸನ್ನ ಮೋಗ, ಜಸ, ಸಿರಿ, ಆಕ್ಷರ, ಕಾಯ್

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಪಂಚನ ಅದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಓದಿರಿ.
2. ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಾಟಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಅಭಿನಯಿಸಿ.

9. ನಿಜ ಶರೀರದೊಳ್ಳಿಧರ್ಮಂ ಕೊಯ್ದು ಕುಡುವೆ

- ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್

ಜನನಾಧಕೇಳು ಮುಯೂರಧ್ವಜ ಮಹಿಳೆಶ್ವರಂ
ದಿನನಾಥನುದಯದೋಳ ವಿಮಲ ಸಂಧ್ಯಾವಿಧಿಯ
ನನುಕರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನಿದ್ದೇಡೆಗೆ ತಾಂ ಪೋಗಿ ಕಂಡಪೆನೆಂಬ ಕಾರಿಯವನು
ಮನದೊಳಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪೂರ್ವಮೊಡುವನಾಗಿ ನಿಜ
ತನುಜನಂ ಕರೆಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರಂ ಬರಿಸಿ
ವಿನುತ ಭೂಸುರ ನೃಪಾಲಸೋಮದೊಡಗೂಡಿ ಕುಳಿದರ್ವನೋಲಗದೋಳು 1

ಅನ್ನೆಗಂ ವ್ಯಾಧ ವಿಪ್ರಾಕಾರಮಂ ತಳೆದ
ಪನ್ನಾರಿಧ್ವಜಂ ನಿಜ ಶಿಷ್ಯ ಪಾರ್ಥನಂ
ತನ್ನೂದನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಹಯಧ್ವಯದಿಂದೆ ಪತ್ನಿಸುಹಿತ
ರನ್ನದೊಡವುಗಳ ಕತ್ತಲಿಯ ತಿಲಕದ ನೋಸಲ
ಮನ್ನೆಯರ ಗಡಣದಿಂದ ದ್ವಿಜನಿರದಿಂದೆ ಸಂ
ಪನ್ನ ದೀಕ್ಷೆಯೋಳಿಸೆವ ಭೂಪನಡಿಗೆಯ್ಯಿಂದ ಕೇಳು ಸ್ವಸ್ಥಸ್ತು ನಿನಗೆಂದನು 2

ದ್ವಿಜತಿಲಕ ನೀನನುಗ್ರಹಿಸೆನಗೆ ಧನ್ಯ ನಾಂ
ನಿಜ ಶಿಷ್ಯನಂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮಬಿ ಮಂಟಪಕೆ
ಬಿಜಯ ಮಾಡಿದ ಕಜ್ಜಮಾಪದೇತರೋಳಾಸೆ ನಿನಗಾರ್ಥಮೇನಿದರೋಳು
ತ್ಯಜಿಸಬೇಡೊಂದುಮುಂ ಪೇಳೊಂದಾನೀವೆನಾ
ರಜಮಿಲ್ಲದೆಲ್ಲಮುಂ ವಾಚಿಸೆಂದಾ ಶಿವಿ
ಧ್ವಜನಾಡಲಾ ವಿಪ್ರನಿಂತೆಂದು ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ವಿವರಿಸಿದನು 3

ಉಪಿಂದ್ರ ಕೇಳಾದೊಡಾಂ ಧರ್ಮಪುರದೋಳ ಪೆ
ಸರ್ವಡೆದಿಹಂ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮನೆಂದನಗೆ ಸುತ
ನೋರ್ವನುಂಟಾತನ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ತವ ಪುರೋಹಿತ ಸತ್ಯ ಶೀಲನಲ್ಲಿ

ಒವ್ರ ಕನ್ನಕೆ ಮದುವೆಗಹಳೆಂದೊಡಲ್ಲಿಗ್

ಕೃಷ್ಣರಷಿ ಮಗನನೋಡಗೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆಂ ಪೇ

ದವ್ರಾಡೆದಚವಿಯ ಪಥದೊಳ್ಳೆ ಓಡಿದುದೊಂದು ಕೇಸರಿ ತನ್ನ ನಂದನನನು 4

ಈ ಮಗನ ಮೇಲೆ ನಿನಗಾಸೆಯಳ್ಳಿದ್ದ ಬಿಡುವೆ

ನಾ ಮಯೂರಧ್ವಜನ ದೇಹಾರ್ಥಮಂ ಕೊಂಡು

ಬಾ ಮಹಿಳಾಲನಲ್ಲಿಗೆ ಪೋಗು ಕೊಲ್ಲಿನಾನನ್ನೆಗುಂ ನಡೆಯನಲ್ಲೆ

ಭಾಮಿಶನಿತ್ತಪನೆ ತನ್ನ ತನುಭಾಗಮಂ

ಭಾರುಮಕಮಿದೆಂದು ಜರೆದಾಂ ತಿರಸ್ತರಿಸೆ ಮ

ತ್ಯೇ ಮಾತನಾಡಿದುದು ತನೋಳಾ ಕೇಸರಿ ನರೇಂದ್ರ ಕೇಳ್ಳ ಕೌಶಲಕವನು 5

ಸುತ್ಯಾಗಿ ಶುಚಿ ಶೂರನುಪಕಾರಿ ಕಮಲಾಕ್ಷ

ಬೃತ್ಯನನಸೂಯಂ ಕೃಪಾವನಧಿ ಭುವನಜನ

ನುತ್ಯಂ ಮಯೂರಧ್ವಜಂ ತನ್ನ ಜೀವನವನಾದೊಡಂ ಬೇಡಿದಗೆ

ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷದಿಂದಿತ್ತು ಸತ್ಯೀರ್ಥಿಯನ

ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರದೊಳ್ಳೆ ಪಡೆದಲ್ಲಿದರ್ಥಪನೆ

ಸತ್ಯಮಿದು ಪೋಗೆಂದು ಸಿಂಹಮೆನ್ನಂ ಕಳುಹಿದೊಡೆ ನಿನ್ನಡೆಗೆ ಬಂದನು 6

ಕೇಳ್ಳ ನವನೀಶರಂ ಪ್ರಜ್ಞನ್ ಭೂಸುರಂ

ಪೇಳಿ ವೃತ್ಯಾಂತಮಂ ಕೀರ್ತಿನಿಲ್ಲುದು ನರರ

ಬಾಳಿಟಮಿದಲ್ಲೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿ ವಿಷ್ವನಂ ಕರೆದು ನಿನಗೀ ತನುವನು

ಸೀಳ್ಣ ಕೊಟ್ಟಪನೆಂದಭಯಿತ್ತು ಬಳಿಕ ತಾ

ನಾಳಿಳೆಯನಾತ್ಯಜಂಗಪ್ರೇಸಿ ಹರ್ಷಮಂ

ತಾಳ್ಳವಿಬರೆಲ್ಲರಂ ಮಂಟಪದೊಳಿಹುದೆಂದು ಕುಳಿರಿಸಿ ಪೋರಮಟ್ಟನು 7

ತರಿಸಿ ಗಂಗಾತೋಯಮಂ ಮಜ್ಜ ನಂಗ್ರೆದು

ಪರಮ ಸಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥಮಂ ಕೈಕೊಂಡು

ತರುಣ ತುಳಿಸಿದಳದ ಮಾಲೆಯಂ ಕಂಧರದೊಳಾಂತು ಮಂಟಪಕೆ ಬಂದು

ನೆರೆದ ಭೂಸುರ ಸಭೆಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಗದಿಂದರೆಗಿ

ಕರಯುಗಳಮಂ ಬಿಗಿದು ನಿಂದು ಬಿನ್ನೆಸಿದಂ

ಧರಣೀಶ್ವರಾಗ್ರಹಿ ಮಯೂರಧ್ವಜಂ ಜನಾಧಿತ ಕೇಳ್ಳ ಕೌಶಲಕವನು 8

ಈ ಮಹಾಸ್ವಾನದೊಳ್ಳೆ ನೆರದಬಿಲ ಭೂಸುರ

ಸ್ಮೃತ್ಯಮಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಂದು ಬಲಿಯಧ್ವರಕೆ

ವಾಮನಂ ಬಂದಂತೆ ತನ್ನ ಮಖಿ ದ್ವಿಜಂ ತಾನೆ ಬಿಜಯಂಗ್ರೇದನು

ಶ್ರೀಮಾಧವಸ್ವರೂಪದೊಳಿದರಿನೀಗೆ ತ

ನ್ನೀ ಮೆಯೋಜಧರ್ಥಮಂ ಕೊಯ್ದು ಕೊಟ್ಟಪನೆತಿ

ಪ್ರೇಮದಿಂದಿತಂಗೆ ಬದುಕಲೀತನ ಸುತಂ ಪ್ರೋಸ್ತಾಗಲಿಳಿಗೆಂದನು 9

ಪೂರ್ವಮಂ ನೆನೆದು ಕಂಬನಿಗಳಿಂ ಧ್ವನಿಗಳಿಂ

ಚೀರ್ವರಂ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಪಾಲಿಸದೆ ಲಾಲಿಸದೆ

ಜಾರ್ಜಪರಿಯೆಂದಳಲ್ಲಿರಂ ನಿಲ್ಲಿರಂ ಬೆರಗಾಗಿ ಬಗಡುಗೊಂಡು

ಸಾರ್ವಭಾಮಕ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಿಯಂ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ

ಮೀರ್ವರಲ್ಲಿಪ್ಪನೀಂ ಬಿಡುವರೇ ಕುಡುವರೇ

ಪಾರ್ವಂಗಸುವನೆಂದು ಬಯ್ದಿರಂ ಸುಯ್ದಿರಂ ನೋಡಿ ಸ್ವಪನಿಂತೆಂದನು 10

ಪ್ರಜೆಗಳಿರ ನೀವಿದಕೆ ದುಃಖಿಪರೆ ಧನ್ಯನಾಂ

ನಿಜ ಶರೀರದೊಳಿಧರ್ಥಮಂ ಕೊಯ್ದು ಕುಡುವನೇ

ದ್ವಿಜನ ಹಸ್ತದೊಳಿವಂ ಸ್ವಹರಿಯೆಂದಿತನಡವಿಯ ಸಿಂಹಕೀಯಲಿದನು

ಗಜಬಜವಿದೇತಕೆ ಪರೋಪಕೃತಿಗಲ್ಲಿದ ಮ

ನುಜನ ಬಾಳ ಸಣಬಿರಿದ ಬೂದಿಯಂಪ್ಪುದಾ

ರಜಮಿಲ್ಲದಿಳಿಷ್ಟುದು ಕೌಶಲಕವನೆಂದೊಡಂಬಡಿಸಿದಂ ನರನಾಧನು 11

ನೀಂ ತಿಳಿದುದಿಲ್ಲರಸ ಏಪ್ರೇಂದ್ರನರಿಯಂ ವ

ನಾಂತರದೊಳ್ಳಾ ಸಿಂಹಮೆಂದ ನುಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ದ್ವಾಂತಮಂಗನೆ ಪುರುಷನಧಾರಂಗಮೆಂಬುದಕೆ ನಿನ್ನ ವಾಮಾಂಗಿಯಾದ

ಕಾಂತಯಂ ಬೇಡಿದೊಡೆ ಕೊಯ್ದು ಕಾಯವನೀವ

ಭಾರಂತಿಯೇತಕೆ ತನ್ನ ನಸುವರಷಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳೆ

ತಾಂ ತಳಿವೆಸೆದೆತನದಿಂದೆ ಸದ್ಗುತ್ಯಿಯನೆಂದಾ ಕುಮುದ್ವತಿ ನುಡಿದಳು 12

ಸಮೃತಮಿದಹುದೆಂದರೆಲ್ಲರುಂ ಭೂವರಂ

ಸುಮೃನಿರೆ ಕಂಡನೀ ತೆರನಂ ದ್ವಿಜತ್ವಮಂ

ನೆಮ್ಮಿದ ಮಾಹಂದನಲೆ ರಾಯ ನಿನ್ನರಷಿ ನುಡಿದುತ್ತರನೊಪ್ಪಬಹುದು

ಸುಮೃಂದಿಂ ಜನೇಶ್ವರನ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗ

ಮಮ್ಮೆಲ್ಲನೆಂದು ಒಕ್ಕೆನೀಸಿತಲ್ಲದೆ ಸಿಂಹ

ವೆಮ್ಮೊಡನೆ ವಾಮಾಂಗಮೆಂದಾಡಿತಿಲ್ಲನ್ನೋ ನೃಪನ ಸುತನಿಂತೆಂದನು

13

ಕರುಣೆಸಲೆ ವಿಪ್ರ ನಿನ್ನಂ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ನಾಂ

ತರುಣಂ ಸುಪುಷ್ಟಪು ತುಷ್ಣಿ ಮೃಗಪತಿಗಾಗ

ದಿರದು ತಾತನ ಮಣತ್ಯರುಕೆ ಹರಿವಹುದು ರಾಘವ ಭೀಷ್ಣರಂತೆ ಕೀರ್ತಿ

ಸ್ಥಿರವಹುದು ಖಿತನ ಭಾಷೆಗೆ ನಿಲ್ಲಾ ಜನಕನವ

ತರಿಪನಾತ್ಮಜನಾಗಿ ತಂದೆಮಕ್ಕಳಿವರ್ರೋ

ಳೇರವಿಲ್ಲ ತನ್ನಂಗಮಂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಂದು ತಾಮೃಧ್ಜಂ ನುಡಿದನು

14

ಭೂಪಾಲ ಕೇಳವನ ಮಾತಿಗೆ ಮಹಿಸುರಂ

ಕಾಪಟ್ಟಮಿಲ್ಲೆ ಕುಮಾರ ನೀನೆಂದ ನುಡಿ

ಪಾಪಿ ಕೇಸರಿ ತನ್ನೊಳವನಿವನ ಸತಿಯಂದು ಸುತನೆಂದ ಪೇಳ್ಣದಿಲ್ಲ

ಆಪೋಡೆ ಮಯೂರಧ್ಜಂ ಜನ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗಮಂ

ತಾ ಪ್ರತ್ಯನಂ ಬಿಡುವೆಂದೊಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ

ನೀ ಪರಿಯೋಜಕುವರೆ ಕುಡಬೇಜ ಪೋವೆನೆನೆ ನರನಾಥನಿಂತೆಂದನು

15

ರಾಣೀಯಂ ಕುಡುವುದಿಲ್ಲಾತ್ಮಜನನೀವುದಿ

ಲುಳ್ಳಣೆಯಂ ತನ್ನ ಭಾಷೆಗೆ ಬಾರದಯತಜ್ಞ

ಪಾಣಿ ಮೆಚ್ಚುಪ್ಪೋಲಧರದೇಹಮಂ ಕೊಯ್ದು ಕೊಟ್ಟಪೇನೀಗ ಸ್ವೇರಿಸೆನುತ್ತ

ಸಾಣಾವಿಡಿದರ್ಥ ಕರಪತ್ರಮಂ ಕುಡಿಸಿದಂ

ಪ್ರಾಣನಾಥೀಯ ಕೈಯೋಳಿನ್ನುತ್ತ ಮಾಂಗಮಂ

ಕೇಣಾಮಿಲ್ಲದೆ ತನುಜನಂ ಕೊಡಿಕೊಂದು ನೀಂ ಸಿಳೆಂದು ನೇಮಿಸಿದನು

16

ಸ್ತಂಭದ್ವಯದ ನಡುವೆ ನಿಂದ ನೃಪನಂ ತನ್ನ

ಸಂಭವನುಮರಸಿಯುಂ ಪಿಡಿದೊಬ್ಬರೊಂದು ಕಡೆ

ಯಿಂ ಭಾಳಮಧ್ಯಮಂ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಕರಪತ್ರದಿಂ ಘರಫರನೆ ಸಿಳುತಿರಲು

ಜಂಭರಿಪುನಂದನ ಮುರಾರಿಗ್ಗೂ ಬೆರಗಾದ

ರಂಭೋಧಿ ಘೋಷದಿಂದೆದ್ದು ಹಾಹಾಕಾರ

ದಿಂ ಭಯಂಗೊಂಡೊರಲುತ್ಯಿದ್ಯಾದಾಸಾಂಸಮೆಲೆ ಭೂಪ ಕೇಳ್ಣ ಕೌತುಕವನು

17

ಪಂಡತಿಯೋಳಾತ್ಮಜನೋಳರಸನೋಳ್ ಮಿಗೆ ನೋಡಿ

ಕಂಡುದಿಲ್ಲಾದನಿಸು ಖಿಯಬೋಡಿಯಂ ಬಳಿಕ

ಪುಂಡರೀಕಾಂಬಕಂ ನೃಪನ ವಾಮಾಷ್ಟಿಯೋಳ್ ಕಂಬನಿಗಳೊಸರುತಿರಲು

ಅಂಡಲೆಯೋಳಳುತಳುತ ಕುಡುವಹನ ದಾನಮಂ

ಕೊಂಡಪರೆ ಬುಧರಕಟ ಲೋಕದೊಳ್ ಬೇಡುವಂ

ಭಂಡಸನುತೋಡಮುರಿದು ತಿರುಗಿದಂ ತನಯನಂ ತಿನಲಿ ಹರಿ ಬನದೊಳೆನುತ್ತೆ

ಬಳಿಕಾ ಕುಮುದ್ದತೆ ನರೇಂದ್ರಮಸ್ತಕದ ಪ್ರೋ

ಭೀಳನೊಂದುಗೂಡಿ ಪಿಡಿದಾಗ ನಿಜ ತನಯನಂ

ಕಳುಹಲವನಾ ಪಾರ್ವತಿನಂ ತಡೆದೊಡಂಬಡಿಸಿ ವಿನಯದಿಂ ಕರೆತರಲ್ಲೆ

ತಿಳುವಿದಂ ಭೂಪನೆಲೆ ವಿಪ್ರ ಕರಪತ್ರಹತಿ

ಗಳುಕಿತಿಲ್ಲಪಕಾರಕಾಯ್ತ್ರ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗ

ಮುಳಿದುದು ನಿರಧರಕಂ ವಾಮಾಂಗಮೆಂದೊಸರಿತೆಗಣ್ಣ ಜಲಮೆಂದನು

ಮೆಚ್ಚಿದಂ ನೃಪನೆಂದ ಮಾತಿಗೆ ಮುರಧ್ಜಂಸಿ

ಹಂಡಿದರ್ ರಾಯನ ಕಳೆಬರದ ಪ್ರೋಳ್ಳಳಂ

ಬೆಚ್ಚು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂ ಮೃದಡವಿ ತಕ್ಕೇಸಿ ನಿನ್ನಂ ಪರಿಷ್ಟಿಸಿದೆನು

ನಿಕ್ಕಟಿದ ಜಿತ್ತಮಂ ಕಂಡೆನಿವನಜುನಂ

ಮುಚ್ಚು ಮರಯೇಕಿನ್ನು ತಾನೀಗ ಕೈಷಣ್ಣೆಂ

ದೆಚ್ಚಿಸಿ ನಿಗಮದರಿಕೆಯ ತನ್ನ ಸಾಕಾರಮೂರ್ತಿಯಂ ತೋರಿಸಿದನು

20

ಪಂನ್ಗಾರಿಧ್ಜಂ ಬಳಿಕಾ ನೃಪಾಲನಂ

ಮನ್ನಿ ಕೃತಾರ್ಥನಹ ನೀನರ್ಥ ದೇಹಮಂ

ನನ್ನಾಯಿಂದೀಯ ಮೆಚ್ಚಿದೇನೀಗ ನಿನಗೆ ಸಂಗ್ರಾಮದೊಳ್ ತಾಮುಕೇತು

ನನ್ನೆ ಪಡೆಯೆಲ್ಲಮುಮನೀಸವ್ಯಾಚಿಯಮು

ನನ್ನುವಂ ಮೂರ್ಭೇಗಾಣೀಸಿ ಕೆಡಪಿ ಬಂದುದಕೆ

ಮುನ್ನೆ ಹಣಿತನಾದನಿನ್ನ ಸತಿಸುತ್ತರೊಡನೆ ಮಾಡು ಯಜ್ಞವನೆಂದನು

21

ಸುರನದಿಯ ತೋಯಮಿರೆ ನೀರಡಿಸಿ ಹಿಮಜಲಕೆ

ಪರಿವಂತೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಿದ್ದುಮೀ ಮಹಾ

ಧ್ವರಕೆಳಸುವವನಲ್ಲ ತನ್ನಮಂ ತನ್ನ ಸತಿಸುತ್ತರುಮಂ ತನ್ನೊಳಿದರ್

ಶುರಗಂಗಳಂ ತನ್ನ ಯಜ್ಞಮಂ ಯಜೋಪ್

ಕರಣಂಗಳಂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಮಂ ತನ್ನ ಮಂ

ದಿರದ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ನಿನ್ನ ಪದಕರ್ಣಿಸಿದನೆಂದವಂ ಕೈಮುಗಿದನು

22

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ಲಾಕ್ಷ್ಮೀನ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರ.ಶ. 1550. ಕಡೂರು ತಾಲೂಕಿನ ದೇವನೂರು ಈತನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ. ಅವನು ಜ್ಯೋತಿಷ ಭಾರತ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತೃ. ಕನಾಟಕ ಕೆವಿ ಚೂತವನ ಚೈತ್ಯ ಎಂಬುದು ಆತನ ಬಿರುದು. ಇವನು ಕಾವ್ಯರಚನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಲಾಕ್ಷ್ಮೀರಮಣಸ್ಪಾಮಿಯ ಅಂತಿದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕರ್ತ ಜ್ಯೋತಿಷ ಭಾರತದ ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪವಾದ ಕನ್ನಡಾನುವಾದವಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ ಏರರಸ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಏತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶೃಂಗಾರ ಸನ್ವಾರೇಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಕದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಈ ಜ್ಯೋತಿಷ ಭಾರತ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರ ಕತೆ ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ಚರಿತೆಯ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರ ಕಥಾಗುಳ್ಳವನಾಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಒಂದು ಕಥೆ ಎನ್ನಬುದ್ಧಿಂತ ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಥೆಯ ಏಕತೆಗಿಂತ ಭಾಗವತ ದೃಷ್ಟಿಯ ಏಕತೆ ಇದರ ವಿಶೇಷವನ್ನಿಂದು ಅಧಿಕಾರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆ ಮತ್ತು ರಸಿಕತೆಯ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಮೆ ರೂಪಕರ್ಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮನೋಹರತೆಯಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರಧ್ವಜನ ತಂದೆಯಾದ ಮಯೂರಧ್ವಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ದೇಹದ ಅರ್ಥಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ, ಅವನ ಕೊರೀಕೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಶರೀರದ ಅರ್ಥ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಎರಡು ಯಾಗಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಸಿ ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭವಿದೆ.

I. ಕರಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ:

1. ದಿನಪ =ಸೂರ್ಯ; ಅಮಲ =ಪರಿಶುದ್ಧ ; ತನುಜ =ಮಗ; ವಿನುತ =ಶ್ರೇಷ್ಠ ; ಭೂಸುರರು =ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು; ನೃಪಾಲ =ದೂರೆ, ರಾಜ; ಸೋಮ =ಸಮೂಹ;
2. ವಿಪ್ರ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜ =ಗರುಡಧ್ವಜ, ಕೃಷ್ಣ; ಪಾರ್ಥ =ಅರ್ಜನ; ಹಯಧ್ವಯ =ಎರಡು ಕುದುರೆ; ರನ್ನದೂಪವ =ರತ್ನಭರಣ; ನೋಸಲು =ಹಕ್ಕಿ; ಮನ್ಯಾಯ =ಸಾಮಂತರಾಜ; ಗಡಣ =ಸಮೂಹ; ದ್ವಿಜನಿಕರ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮೂಹ; ಸಂಪನ್ಮ =ಒಡಗೂಡಿದ;
3. ದ್ವಿಜತಿಲಕ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠ ; ಮಲಿಮಂಟಪ =ಯಾಗಾಲೆ; ಕಜ್ಜ =ಕಾಯ್ದ; ಆರಜಮಿಲ್ಲದೆ =ನಿಜವಾಗಿ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ; ವಾಚಿಸು =ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು; ಶಿಖಿಧ್ವಜ =ಮಯೂರಧ್ವಜ;
4. ಪೆಸರ್ವಡೆದು =ಪ್ರತಿಖಾತನಾಗಿ; ತವ =ನಿನ್ನ; ಪೊದರ್ವರಿದ =ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹೊದರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ;
5. ಮಹಿಳೆಪಾಲ =ದೂರೆ, ರಾಜ; ಭ್ರಾಮಕ =ಭ್ರಮೆಯುಂಟು ಮಾಡುವ; ಜರೆದು =ನಿಂದಿಸಿ; ಕೇಸರಿ =ಸಿಂಹ;
6. ಸುತ್ಯಾಗಿ =ದಾನಶೋರ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದಾನ ಗುಣವುಳ್ಳವನು; ಕಮಲಾಕ್ಷ =ವಿಷ್ಣು; ಬ್ರಹ್ಮ =ಸೇವಕ; ಅನಸೂಯಂ =ಅಸೂಯೆ ಇಲ್ಲದವನು; ಸುತ್ಯಂ =ಹೊಗಳಲ್ಪಟವನು; ಅನಿತ್ಯ =ಫಿರವಲ್ಲದ;
7. ಪ್ರಚ್ಯನ್ನ ಭೂಸುರ =ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ಅಭಯ =ಭರವಸೆ; ಆತ್ಮಜ =ಮಗ; ಅಪ್ಯೈಸಿ =ಒಬ್ಬಿನಿ;
8. ತೋಯಮಂ =ನಿರನ್ನ; ಮಜ್ಜ =ಸ್ವಾನ; ತರುಣ =ಎಳೆಯದಾದ, ಹೊಸದಾದ; ನರೆದ =ಸೇರಿದ, ತುಂಬಿದ; ಕಂಧರ =ಕೊರಳು; ಅಂತ =ಧರಿಸಿ; ಕರಯುಗಳಂತೆ =ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು;
9. ಮಹಾಸ್ವಾನ =ರಾಜಸಭೆ; ಸೋಮ =ಸಮೂಹ; ಅಧ್ಯರ =ಯಾಗ, ಯಜ್ಞ; ವಾಮನ =ಮಹಾವಿಷ್ಣು ; ಮಾಧವ ಸ್ವರೂಪದೊಳ್ಳ =ಕೃಷ್ಣರೂಪದಿಂದ;

10. ಪ್ರಾವ್‌ಮಂ =ಹಿಂದಿನದನ್ನು; ಜಾವ್‌ =ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ; ಬೆಗಡುಗೊಂಡು =ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು; ಸಾವ್‌ಭೌಮಕ =ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಮಹಾರಾಜ; ಪಾವ್‌ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ಅನು =ಪ್ರಾಣ, ಜೀವ;
11. ನೃಪರಿ =ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ; ಪರೋಪಕೃತಿ =ಪರೋಪಕಾರ; ನರನಾಥ =ರಾಜ; ಒಂಬಡಿಸು =ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು;
12. ವಾಮಾಂಗ =ಎಡಭಾಗ; ಇದೆನ =ಮುಕ್ತೆದೆನ; ಸಮೃತ =ಒಬ್ಬಿಗೆ; ಭೂವರ =ರಾಜ;
13. ನೆಮ್ಮಿದ =ಆಶ್ಚರ್ಯಿಸಿದ; ಸಮ್ಮಾನ =ಸಂತೋಷ; ಜನೇಶ್ವರ =ರಾಜ; ದಾಖಿಣಭಾಗ =ಬಲಭಾಗ; ಮೆಲ್ಲಿಂ =ತಿನ್ನಪೆನು; ಒಕ್ಕಣಿಸಿತು =ಹೇಳಿತು;
14. ತುಷ್ಟಿ =ತ್ಯಾಪ್ತಿ ; ಮೃಗಪತಿ =ಸಿಂಹ; ಖಣ್ಡತ್ರಯ =ದೇವಾರ್ಥಿ, ಯಂತ್ರಿಯಾ, ಪಿತ್ರಿಯಾ; ಹರಿವು =ನಾಶ; ಎರವು =ಭೇದ ಭಾವ, ಅಂತರ;
15. ಮಹಿಸುರ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ಕೇಸರಿ =ಸಿಂಹ; ಕಾವಟ್ಟ =ವಂಚನೆ, ಹೊಸ ಅವನಿಪ =ರಾಜ; ಆಪ್ಯೂಡ =ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ; ದಾಖಿಣಾಂಗಮಂ =ಬಲಭಾಗದ ಅರ್ಥ ದೇವವನ್ನು;
16. ಉಣಿಯ =ಕುಂದು, ನ್ಯಾನತೆ; ಅಬ್ಜಪಾಣಿ =ಕಮಲಪಾಣಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣ; ಸಾಣೆವಿದಿದರ =ಹರಿತಮಾಡಿದ; ಕರಪತ್ರ =ಕತ್ತಿ ; ಪ್ರಾಣನಾಥ =ಮಡದಿ, ಹಂಡಿತಿ; ಕೇಣ =ಸಂಕೋಚ, ಭಯ; ಉತ್ತಮಾಂಗ =ತಲೆ;
17. ಸಂಭದ್ರಯ =ಎರಡು ಕಂಬಗಳು; ತನ್ನ ಸಂಭವ =ಅತನಮಗ; ಭಾಳ ಮುಧಮಂ =ಹಣಿಯ ನಡುವನ್ನು; ಜಂಭರಿಪುನಂದನ =ಇಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಅಜ್ಞನ; ಮುರಾರಿ =ಮುರ್ವೆರಿ, ಕೃಷ್ಣ; ಅಂಚೋಧಿ ಶೋಷದಿಂ =ಸಮುದ್ರವು ಮೋರೆಯವಂತೆ; ಕೌಶಲಕ =ಅಶ್ವಯುರ್, ಕುತೂಹಲ;
18. ಆಶ್ವಿಜ =ಮಗ ; ಏಗೆ =ಚೆನ್ನಾಗಿ; ಒಂದಿನಿಸು =ಒಂದಿಷ್ಟು; ಲಿಯ =ಕೊಂಡೆ; ಹೋಡಿ =ಮಾತ್ರರ್; ವಾಮಾಣಿ =ಎಡಗಳ್ಳು; ಅಂಡಲೆಯೊಳು =ಚೆಂಡೆಯಿಂದ; ಬುಧರ್ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು; ಪುಂಡರೀಕಾಂಬಕಂ =ಕಮಲಾಳನಾದ ಕೃಷ್ಣ; ಭಂಡ

- =ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನು; ಒಡಮುರಿದು =ಕೊಣಿಸಿಗೊಂಡು; ಹರಿ =ಸಿಂಹ;
19. ಮಸ್ತಕ =ತಲೆ; ಪೋಳೆಳಂ =ಹೊಳೆಗಳನ್ನು; ಪಾವ್‌ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕರಪತ್ರಹತಿಗೆ =ಕತ್ತಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ
20. ಮುರದ್ಭಂಸಿ =ಮುರವೆರಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣ; ಹಚ್ಚಿದರ =ಸೀಳುಮಾಡಿದ್ದ ಕಳೇಬರ =ದೇಹ; ಬೆಂಟ್ =ಸೇರಿಸಿ; ತಕ್ಕುಸಿ =ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು; ನಿಕ್ಕಣದ =ನಿಷ್ಟಪೆವಾದ; ನಿಗಮ =ವೇದ; ಸಾಕಾರ ಮೂರ್ತಿಯಂ =ನಿಜರೂಪವನ್ನು;
21. ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜ =ಗರುಡ ಧ್ವಜನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ; ಪನ್ನಗ =ಸರ್ವ; ನನ್ನ =ಸತ್ಯ; ಕೇತು =ಧ್ವಜ; ಸಮೃಜಚಿ =ಅಜ್ಞನ;
22. ಸುರನದಿ =ದೇವಗಂಗೆ; ತೋಯ =ನೀರು; ನೀರಡಸಿ =ಬಾಯಾರಿ; ಪರಿವರ್ತ =ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ; ಮಹಾಧೂರ =ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗ; ತುರಗ =ಕುದುರೆ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಮಯೂರಧ್ವಜನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಲು ಯಾಕೆ ಹಾಕೊರೆದನು?
2. ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಯೂರಧ್ವಜನಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದನು?
3. ಮಯೂರಧ್ವಜನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಏನೆಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದನು?
4. ಸಿಂಹವು ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಿತು!
5. ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಿಂಹವು ಸೂಚಿಸಿದ ಉಪಾಯವೇನು?
6. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ರಾಜನಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು?
7. ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಏನೆಂದು ಅಭಯ ಕೊಟ್ಟನು?
8. ಮಯೂರಧ್ವಜನು ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದನು?
9. ಪ್ರಜೆಗಳು ಅಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು?

10. ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದನು?
11. ರಾಣಿ ಕುಮಾರಿಗಳಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು?
12. ತಾಮ್ರಧ್ವಜನು ಕಪಟ ಬ್ರಹ್ಮಣಿನಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ಬೇಡಿದನು?
13. ಕಪಟ ಬ್ರಹ್ಮಣನು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಏನು ಮಾಡಿದನು?
14. ಮಯೂರಧ್ವಜನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಏನೆಂದು ಆಚ್ಚೆ ಮಾಡಿದನು?
15. ಮಯೂರಧ್ವಜನ ಎಡಗಣ್ಣನಿಂದ ನೀರು ಬಂದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಣಿಗೆ ಕೋಪ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?
16. ರಾಜನು ಬ್ರಹ್ಮಣಿನನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದನು?
17. ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು?
18. ಮಯೂರಧ್ವಜನು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿ.

1. ಮಯೂರಧ್ವಜನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಜೂರನರನ್ನು ಕಾಣಲು ಏಕ ತವಕಿಸಿದನು?
2. ಕೃಷ್ಣಜೂರನರು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯವೇನು? ವಿವರಿ.
3. ಮಯೂರಧ್ವಜ ಮತ್ತು ಕಪಟ ಬ್ರಹ್ಮಣಿಗೆ ನಡೆದ ಮಾತುಕರೆಗಳ ಸ್ವಾರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
4. ಮಯೂರಧ್ವಜನ ದಾನಗುಣದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶದಪಡಿಸಿ.
5. ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಸ್ವಾರ್ಪಣವನ್ನು ಚೈತ್ತಿಸಿರಿ.

IV. ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿ.

1. ಕೇರಿ ಸಲ್ಲಿದು ನರರ ಬಾಳ್ಳಿಟಮಿದಲ್ಲಿ
2. ಒದುಕಲೀತನ ಸುತಂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿತಿಗೆ.

3. ಪರೋಪಕ್ರತಿಗಲ್ಲದ ಮನುಜನ ಬಾಳ್ಳಿಂಬುರಿದ ಬೂದಿಯಂತಪ್ಪಿದು.
4. ಸಿಂಹಪಂದ ಸುಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಅಂಗನೆ ಪ್ರರೂಪನ ಅಧಾರಂಗ
5. ಶಾಂತಿಪರ್ವತನದಿಂದ ಸದ್ಗುರುಯನೆಂ
6. ತಂದೆ ಮತ್ತು ಪರೋಪಕ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಕುಡಬೇದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿ
7. ಈ ಪರಿಯಲಳುಕುವರೆ ಕುಡಬೇದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿ
8. ಅಳುತ್ತ ಹೊಡುವವನ ದಾನವುಂ ಹೊಂಡವರೆ ಬುಧರ್
9. ಲೋಕದೋಳ ಬೇಡುವಂ ಭಂಡಂ
10. ಸುರನದಿಯ ತೋರುಮಿರೆ ನೀರಾಚಿಸಿ ಹಿಮ ಜಲಕೆ ಪರಿವರ್ತೆ

ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಸಂಧಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೆಸರು ಬರೆಯಿರಿ.

ಮಹಿಳೆರ್, ವಿಪ್ರಾಕಾರ, ವೃತ್ತಾಂತ, ಉರ್ವಿಂದ್ರ, ದೇಹಾರ್ಥ, ಮಗನನೊಡಗೊಂಡು, ಭೂಮಿಶ್ರ, ಅವನೀಶ್ವರ, ಅನಿಬರೆಲ್ಲರು, ಮಹಾಸಾಘ, ಮೃಯೋಜರ್ಥಮಂ, ಮೀರ್ವರಿಲ್ಲ, ವಾಮಾಂಗಿ, ತನ್ನಂಗ, ದಂಡಿಂಬಾಂಗ, ಉತ್ತಮಾಂಗ, ಸಿಳೆಂದು, ವಾಮಾಂಗಿ ಮಹಾಧ್ವರ, ತನ್ನಾಳಿಂದ, ಯಜ್ಞಾಳಿಂದಕರಣ, ಒಂದಿನಿಸು, ಮುರಾರಿ, ಒರಲುತ್ತಿರುದು, ಅಧಾರಂಗ, ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಂ, ನಿನರಸಿ, ಎಮ್ಮೆಷನೆ, ಜನೇಶ್ವರ, ರನ್ನದೋಡವು, ಮೃದಡವಿ

2. ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸಮಾಖ್ಯವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಜನನಾಧ, ರನ್ನದೋಡವು, ಭೂಸುರಸ್ಮೋಹ, ನರನಾಧ, ಮೃದಡವಿ, ಮೃಗಪತಿ, ಸತಿಸುತರು

3. ತತ್ವಮ-ತದ್ವವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಕಾರ್ಯ, ರನ್ನ ಕರ್ತೃರ್, ಮನ್ಯಾಯ, ಬನ, ರಾಯ, ಯಜ್ಞ, ಮೃಗ, ಕಜ್ಞ ನಿತ್ಯ, ಸಿಂಹ, ಧ್ವನಿ, ಮಹಾ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಓದಿ.
2. ಜ್ಯೇಷ್ಠಾರ್ಥಿ ಇತರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

10. ಪಾಂಡುವಿನ ಮರಣ

- ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ

ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯ ಧರಿತ್ತೀ
ಪಾಲ ಶತಭ್ಯಂಗಾದ್ರಿಯಲಿ ಭೂ
ಪಾಲನಿರ್ದನು ತನ್ನ ವೀರಕುಮಾರಕರು ಸಹಿತ
ವ್ಯಾಳ ವನಗಜ ಸಿಂಹ ವೃಕ್ಷ ಶಾ
ದೂರ್ಗಳ ಭಯವನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಮುನಿ
ಷಾಳಿಗಾಶ್ರಯವನ್ನಿರ್ದನು ಪಾವನ ತಪೋವನವ

1

ಆ ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಂದ್ರೂರೊಡನ
ಭೂಸ್ವಾ ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮದ ಸಹ
ವಾಸವಾ ತಪವಾ ಕುಮಾರ ಪರಾಕ್ರಮಾಲೋಕ
ಆ ಸಮಂಜಸ ಸತಿಯರಿಬ್ಧರು
ವಾಸನೆಗಳಾ ವಿಭವಕಿಭಪ್ರಾರ್ಥಿ
ಯಾ ಸಮಸ್ತೇಶ್ವರ್ಯಾವದು ಶೈವಾಯ್ತು ಭೂಪತಿಗೆ

2

ಸುತ ವಿನೋದದ ಸಿರಿಗೆ ಅಮರಾ
ವತಿಯ ಸಿರಿ ತೊತ್ತಂದು ವಿಮಲ
ವೃತ ತಪೋಲಕ್ಷ್ಯಿಗೆ ವಿಲಾಸಿನಿ ಮುಕ್ತಿಪಥುಂದು
ಯತಿ ಪದಾಂಬುಜ ನಿತ್ಯಸೇವಾ
ಸತಿಗೆ ದಾಸಿ ಜಗತ್ತಾಯಾದಿ
ಸ್ಥಿತಿ ಪದವಿಯಂದುಬ್ಧಿದನು ಕಲಿಪಾಂಡ ವಿಜಿನದಲಿ

3

ವರುಷ ಹದಿನಾರಾಯ್ತು ಧರಣೀ
ಶ್ವರನ ಹಿರಿಯ ಮಗಂಗೆ ಭಿಮಗೆ
ವರುಷ ಹದಿನ್ಯೇದಜುರಸಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿಮೂರು

ಕರಿಯರಬ್ಬಿಗನಿಬರಾ ಮುನಿ
 ವರರಿನಧ್ಯಯನಾದಿ ವಿದ್ಯಾ
 ನಿರಶರಾದರು ಬಂದುದೊಂದು ವಸಂತಮಯ ಸಮಯ 4

 ತೆಗೆದುದ್ದಗದ ತಂಪು ನದಿ ಸರ
 ಸಿಗಳ ತಡಿಯಲಿ ಹಜ್ಜೆಯಾದುದು
 ಹಗಲು ಹಾವಸೆ ಹರಿದು ಹೊಕ್ಕರಿಸಿದುದು ಹಿಮಜಲವ
 ಸೂಗಿಸಿದ್ವ ನೆಳಲುಗಳು ದೂರಕೆ
 ಸೆಗಳಿಕೆಗಳೇರಿದ್ವ ತಂಗಾ
 ಇಗೆ ವಿಹಾರಿಸಿ ಷ್ಯಾಯ ತೆತ್ತುದು ಕೂಡೆ ಜನನಿಕರ 5

 ಯೋಗಿಗೆತ್ತಿದ ಖಡುಗ ಧಾರೆ ವಿ
 ಯೋಗಿಗೆತ್ತಿದ ಸಬಳವಖಿಳ ವಿ
 ರಾಗಿಗಳ ಹೆಡತಲೆಯ ದಡಿ ಸೈಷ್ಟಕೆರಿಗಲಗಣಸು
 ಆಗಮಿಕರೆದೆ ಶೂಲ ಗರ್ವಿತ
 ಗೂಗಿಗಳ ನಿಖಿಳಾಂಗಾದ
 ಭೋಗಿಗಳ ಕುಲದ್ವೈವಸೆದುದು ಕುಸುಮಮಯ ಸಮಯ 6

 ಹೊರವ ತುಂಬಿಯ ಗಾಯಕರ ನಯ
 ಸರದ ಕೋಕಿಲ ಪಾತಕರ ಬಂ
 ಧುರದ ಗಿಳಿಗಳ ಪಂಡಿತರ ಮಾಮರದ ಕರಿಫಚೆಯ
 ಅರಳಿದಂಬುಜ ಸತ್ಯಿಗೆಯ ಮಂ
 ಜರಿಯ ಕುಸುಮದ ಚಾಮರದ ಚಾ
 ತುರ ವಸಂತಸ್ವಾಲ ನಡೆದನು ಪಾಂಡುವಿನ ಮೇಲೆ 7

 ಘಲಿತ ಚೂತದ ಬಿಣ್ಣಿಗಳ ನೆರೆ
 ತಳಿತಶೋಕೆಯ ಕೆಂಪುಗಳ ಪರಿ
 ದಳಿತ ಕಮಲದ ಕಂಪುಗಳ ಬನಬನದ ಗುಂಪುಗಳ
 ಎಳ ಲತೆಯ ನುಣ್ಣಿಗಳ ನವ ಪರಿ
 ಮಳಿದ ಪರಣನ ಸೊಂಪುಗಳ ವೆ
 ಗೃಜಿಕೆ ರುಳಿಪಿಸಿ ಹೊಯ್ದಿ ಸೆಚೆದುದು ಜನದ ಕಣ್ಣನವ 8

ಪಸರಿಸಿತು ಮಥು ಮಾಸ ತಾವರೆ
 ಯೆಸಳ ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದವು
 ಕುಸುಮ ರಸದುಬ್ಬರದ ತೋರೆಯನು ಕೂಡೆ ತುಂಬಿಗಳು
 ಒಸವರ ಮಕರಂದದ ತುಷಾರದ
 ಕೆಸರೊಳದ್ವಪು ಹೊಂಚಿಗಳು ಹಗೆ
 ಲೆಸೆವ ದಂಪತೀವಕ್ಕಿ ಸಾರಸ ರಾಜಹಂಸಗಳು 9

 ಜಗವು ಹೊರೆದುದು ಬಹಳ ಪರಿಮಳ
 ದೊಗುಮಿಗೆಯ ತಂಗಾಳಿ ಮನ ಏ
 ಧಿಗಳ ವಳಯವ ಹೊಕ್ಕು ಮರಳಿದುದಿಲ್ಲ ವಿರಹಿಗಳು
 ಹೊಗುವ ಕಾಮನ ದಳದ ಜೊಣಿಯ
 ಸೊಗಸು ಹೊಯ್ದರೆ ಕ್ಷೇದುವಿಕ್ಕಿತು
 ವಿಗಡ ಮುನಿಜನಪೇನನನಬೆನು ಸ್ವಪತಿ ಕೇಳೆಂದ 10

 ಆ ವಸಂತದೊಳೊಮ್ಮೆ ಮಾಡ್ರೀ
 ದೇವ ವನದೊಳಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು
 ಹೂವಿನಲಿ ಸವಾಂಗ ಶೃಂಗಾರದ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ
 ಆವಣಿವಳೊವರ್ಶಿಯೋ ರಂಭೆಯೋ
 ದೇವವಧುಗಳ ಸುಳಿಪ್ಪೊ ತಾನೆನ
 ಲಾವ ಚೆಲುವಿಕೆ ಶಿವಶಿವಾಯೆಂದರಸ ಬೆರಗಾದ 11

 ತಾಗಿದವು ಶರನಿಕರ ಕಾಮನ
 ಲಾಗು ವೇಗವದೆಂತುಚೋ ತೆಗೆ
 ಹೂಗಣೆಗಳೈದಲ್ಲ ರೋಮಗಳೆಂಟು ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ
 ತೂಗಿ ನೆಟ್ಟಪು ಕಣೆಗಳೆಂಬವೂ
 ಲಾ ಗರುವನಳುಕಿದನು ಪ್ರಜ್ಞಾ
 ಸಾಗರಂಗಳು ಮಧ್ಯಕಟಿ ಜಾನ್ಮಂಭ್ರಿ ಮಿತವಾಯ್ತು 12

 ಮರೆದು ಹಿಂದೆಲ್ಲವನು ಕುಂತಿಯ
 ನರಿಯಲೀಯದೆ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ
 ತುರುಗಿದೆಳಲತೆ ಮನದೊಳಾಡುವ ವಧುವ ಸಾರಿದನು

ಸರಗ ಹಿಡಿದರೆ ಬೇಡ ಬೇಡಂ
ದರಗಿದಳು ಚರಣದಲಿ ತರುಣೆಯ
ತರುಬ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿದನು ಹೊಗಿದರೊಡನೆ ರೂ೯೦ಪಿಸಿದ 13

ಕೊಂಡೆಲಾ ಕಡುವಾಪಿ ಮರೆದಾ
ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ಯವನು ಮುನಿ
ಯೆಂದ ನುಡಿ ಹೊಳ್ಳಿಹುದೆ ಸುಡು ದುರ್ವಿಷಯಕೆಳಿಸಿದಲಾ
ಬೆಂದುದೇ ನಿನ್ನರಿಪು ಧೈರ್ಯವ
ನಿಂದು ನೀಗಿದೆಯಕಟ ನಿನ್ನಯ
ನಂದನರಿಗಾರುಂಟೆನುತ ಹೊಗಿದಳು ಲಲಿತಾಂಗಿ 14

ಕೊಂಬುದೇ ಬಯಲರಿತಗಿರಿತದ
ದೊಂಬಿನಾಗಮ ನೀತಿಗಿತಿಯ
ಶಂಬರಾರಿಯ ಸಭಳವಲ್ಲಾ ಬೇಗೆ ಮೂಡಿದುದು
ಬೆಂಬಿಡದೆ ಮರಳಿದೊಡೆ ಮರುಮೋನೆ
ಗೊಂಬುದೆಂಬವೋಲವನಿಪತೆಯೋ
ತ್ತಾಂಬರದಿ ಹಿಡಿದಬಲೆಯನು ಕೊಡಿದನು ಕಳವಳಿಸಿ 15

ಆ ಸುಖಿದ ರೂ೯೦ಪಿನಲಿ ಮೈಮರೆ
ದೊಸರಿಸಿದುದು ವದನ ಕಂಗಳು
ಪೈಸರಿಸಿದವು ತಕ್ಕೆ ಸದಲಿತು ದೇಹ ಬಾರಿಸಿತು
ಸೂಸಿದುದು ನಿಟ್ಟುಮರು ರಾಣೀ
ವಾಸದುರದಲಿ ಕದವನಿಟ್ಟು ಮು
ಹೀತನೊರಗಿದ ವದನ ಕಂಡಳು ಕಾಂತೆ ಭೀತಿಯಲಿ 16

ಅಕಟ ಪಾಂಡು ಮಹಿಳೆ ವಿಷ ಕ
ನ್ನುಕೆಯನ್ನನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದೆ ಬೇ
ದಕಟ ಕೆಡಿಸದಿರನ್ನನೇ ತಾನರಿಯನೇ ಹದನ
ಪ್ರಕಟ ಕುರುಕುಲ ತಿಲಕರೀ ಬಾ
ಲಕರನಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ತನ್ನೊಡ
ನಕಟ ಮುನಿದ್ದೆ ಮಾತನಾಡಂದೊರಲಿದಳು ಮಾಡಿ 17

ಎನಿದೆತ್ತಣ ರಭಸ ಮಾಡ್ರೀ
ಮಾನನಿಯೋ ಹಾ ರಾಯನಾವೆಡೆ
ಹಾನಿ ಹಿರಿದುಂಟರಿವನೆಂಗಸ್ಥಾರಿತ ಶಕುನದಲಿ
ಎನು ಮಾರಿಯೋ ಶಿವಶಿವಾಯೆನು
ತಾ ನಿತಂಬಿನಿ ಗಾಢ ಗತಿಯಲ್ಲಿ
ಕಾನನದೊಳ್ಳಿತೆಂದಳಕ್ಕೆಯ ಸರದ ಬಳಿವಿಡಿದು 18

ಕಂಡಳವರಿಬ್ಬರನು ಧೊಪ್ಪನೆ
ದಿಂಡುಗಂಡಳು ಮೂಳೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆ
ಗೊಂಡುದಚ್ಚರ ಮಾಡ್ರಿ ಮಿಗೆ ಹಲುಬಿದಳು ಗೊಳಿಡುತ
ಚಂಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಾಡೆ ಹರಿದರು
ಪಾಂಡುನಂದನರ್ಯವರಿತನ
ಕಂಡು ಹಾಯೆಂದೂರಲಿ ಹೊರಳಿದರವನಿವನ ಮೇಲೆ 19

ಬೊಪ್ಪ ದೇಶಿಗರಾದವೈ ವಿಧಿ
ತಪ್ಪಿಸಿತಲಾ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವ
ನೊಪ್ಪಿದೆ ನೀನಾರಿಗಮ್ಮನು ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೇಯವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲ
ದೊಪ್ಪದೇ ಹೇರಡವಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ
ಗಿಪ್ಪದೇಕಂದೊರಲಿ ಮರುಗಿದರಾ ಕುಮಾರಕರು 20

ಕೇಳಿ ಹರಿತಂಡುದು ಮುನಿವ್ರಜ
ವೇಳಿಗೆಯ ಕಡು ಶೋಕರಸದ ಭೇ
ಡಾಳವನು ನಿಲಿಸಿದರು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಯ ಕುಮಾರಕರ
ಆಲಿಸಿದಳಾ ಕುಂತಿ ಮೂಳಾರ್
ವ್ಯಾಳಿವಿಷ ಪರಿಹರಿಸಿ ಧರಣೀ
ವಾಲಕನ ನೊಂಡಿದಳು ಬಿಸುಟ್ಟೆ ತನ್ನನಿಂದೆನುತ 21

ಅರಸ ತನಗರುಹದೆ ಸುರಸ್ತ್ರೀ
ಯರಿಗೆ ಹರಿದ್ದೆ ನಿನ್ನ ವಧುಗಳ
ತರುಬು ಕೊಯಸ್ಯವೆವರ ತೊತ್ತಿರ ಮಾಡುವನು ತನಗೆ

ಅರಸಿ ನೀನೀ ಮಕ್ಕಳು ಸಂ
ವರಸಿಕೊಂಡಿಹುದೆಂದು ಮಾಡಿಯ
ಕರವ ಹಿಡಿದರೆ ಕುಂತಿಗೆಂದಳು ಕಾಂತೆ ವಿನಯದಲಿ 22

ಮರುಳೆಲ್ಲೂ ನೀವಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮೇ
ವರು ಕುಮಾರರು ನಿಮ್ಮ ಕ್ಯಾಯೆಡೆ
ಧರಣಿಪತಿ ನಿಡು ನಿದ್ರೆಗೆದನು ನನ್ನ ತೋಳಿನಲಿ
ಸುರವಧುಗಳೊಡನಿರಲಿ ನಿನ್ನಯ
ಹರಿಬವನ್ನಾದು ನೋಡು ತನ್ನಯ
ಪರಿಯನೀತನು ನಿನಗೆ ಕೊಡನೆಂದಂಟ್ಟಿಗೆರಿಗಿಳು 23

ಮುನಿಗಳೇಕೆಯ ತಿಳುಹಿ ಮಾಡಿಗೆ
ಜನಪತಿಯ ಸಹಗಮನದಲಿ ಮತ
ವನಿಸಿ ಶವಸಂಸ್ಕಾರವನು ವೈದಿಕ ವಿಧಾನದಲಿ
ಮುನಿಗಳೇ ಮಾಡಿದರು ಮಾಡ್ರೀ
ವನಿತೆ ತನ್ನ ಕುಮಾರರಿಭರ್
ತನುಜ ನೀ ಸಲಹೆಂದು ಕೊಟ್ಟಳು ಧರ್ಮಜನ ಕರೆದು 24

ಪತಿಯ ಸಹಗಮನದಲಿ ಮಾಡ್ರೀ
ಸತಿ ಶರೀರವ ಬಿಟ್ಟುವರು
ಸುತರು ಸಹಿತೀ ಕುಂತಿ ಮಿಂದು ಪರೇತ ಕೃತ್ಯವನು
ಶ್ರುತಿ ವಿಧಾನದೊಳಿಭಿಳ ಮುನಿ ಸಂ
ತತಿಗಳನು ಮುಂದಿಟ್ಟ ಮಾಡಿಸಿ
ಸುತರ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೂ ಶತತ್ಯಂಗ ಶೈಲದಲಿ 25

ಅರಸನಪಗತನಾದನಾ ಸ್ವಪ
ನರಸಿ ಬಾಲಕಿ ಮಕ್ಕಳೆವರು
ಭರತ ಕುಲಜರು ನಾವು ತಪಸಿಗಳಿಪ್ಪದಾರಣ್ಯ
ಅರಿಗಳಾ ರಾಕ್ಷಸರು ನಾವಿ
ನ್ನಿರಿಸುವದು ಮತಪಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಿನ
ಪುರದೊಳೊಪ್ಪಿಸಿ ಬಹುದು ಮತಪೆಂದುದು ಮುನಿಸ್ತೋಮೆ 26

ಎಂದು ಕುಂತಿದೇವಿ ಸಹಿತಾ
ನಂದನರ್ಯವರನು ಮುನಿಗಳು
ತಂದರಿಭಪುರಿಗಾಗಿ ಭೀಷಣಿಗಳಿಗೇ ಹದನ
ಮುಂದೆ ಸೂಚಿಸಲುತ್ತವದಿದಿ
ವರ್ಣಂದರನಿಬರು ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದೊ
ಳಂದು ನಗರಿಯ ಹೊಗಿಸಿದನು ಪರಿತೋಷದಲಿ ಭೀಷ್ಟೆ 27

ಜವರ ಜನನ ಕ್ರಮವನಾ ಪಾಂ
ದುವಿನ ವಿಕ್ರಮವನು ತಪೋಧನ
ನಿವಹ ಕೊಂಡಾಡಿದುದು ಬಳಿಕಿನ ಮರಣಸಂಗತಿಯ
ಅವನಿವನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡ್ರೀ
ಯುವತಿ ಸಹಗಮನೋಧ್ವರ್ ದೇಹಿಕ
ವಿವಿಧ ಕೃತ್ಯವನೀ ಪ್ರಪಂಚವನವರಿಗರುಹಿದರು 28

ಮುನಿಗಳಾಕ್ಷಣ ಮರಳಿದರು ತ
ಜ್ಞಪ ವ್ಯಾತಾಂತವನು ವಿವರಿಸೆ
ಜನಜನಿತ ಬಳಿಕುಬ್ಬಿ ಹರಿದುದು ಶೋಕರಸ ಜಲಧಿ
ಜನಪ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರದಿ ಬಾಂಧವ
ಜನ ಪುನಃ ಸಂಸ್ಕಾರದಲಿ ಭೂ
ಪನನು ದಹಿಸಿದರೂಧ್ವರ್ ದೇಹಿಕವಾಯ್ತು ಮಗುಳಲ್ಲಿ 29

ಅರಸ ಕೇಳ್ಣಿ ಭೀಷ್ಟುಧೃತರಾ
ಪ್ರರನು ಚೋಧಿಸಿ ಬಹಳ ಶೋಕ
ಜ್ಞರಕೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದನು ಪಾರಾಶರಿಪ್ಪತಿಪ
ಕರೆದು ಯೋಜನಗಂಧಿಯನು ನೀ
ವಿರಲು ಬೇಡ್‌ ತಾಯೆ ನಿಮ್ಮೀ
ಭರತ ವಂಶದೊಳಗೆದ ಕಿಷ್ಟರುಹುಪುದು ಸ್ವಪಕುಲವ 30

ಹೇಳಬಾರದು ಮುಂದಣಾದು ದು
ಷ್ಟಾಲಪಿಂದಿಗೆ ನಾಳೆ ನಾಳೆಗೆ
ನಾಳೆ ಬೆಟ್ಟಿತು ವರ್ಣಾಧರ್ಮಾಶ್ರಮದ ನೆಲೆಹೋಯ್ತು

ಕಾಲ ವಿಷಮವು ಕೌರವ್ಯಾತಿ

ಪಾಲ ಪಾಂಡು ಕುಮಾರರಲಿ ಕೈ

ಮೇಳವಿಸುವುದು ತಾಯೆ ಬಿಜಯಂಗೈಯಿ ನಿವೆಂದ 31

ಎನಲು ಯೋಜನಗಂಧಿ ನಿಜ ನಂ

ದನನ ನುಡಿಯೇ ವೇದಸಿದ್ಧವಿ

ದೆನುತ ಸೊಸೆಯರ ಸಹಿತ ನಡೆದಳು ವರ ತಪ್ಯೋವನಕೆ

ಮುನಿವನಕ್ತಲು ಬರಿಕಾ ನಂ

ದನಕೆ ಮರಳಿದನಿತ್ತ ಗಂಗಾ

ತನುಜ ಸಲಹಿದನಖಿಳ ಪಾಂಡವ ಕೌರವ ವ್ರಜವ 32

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ಭಕ್ತಿ ಪರಂಪರೆಯ ಮಹಾಕವಿಯಾದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಗದುಗು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೋಳವಾಡವನು. ಇವನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. 1430. ‘ಕಣಾಟ ಭಾರತ ಕಥಾ ಮಂಜರಿ’ (ಗದುಗಿನ ಭಾರತ)ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಇವನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ನಾರಣಪ್ಪ ಗದುಗನ ಏರೆನಾರಾಯಣ ಪರಮಭಕ್ತವಾದ ಇವನು ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ವವನ್ನಿಟ್ಟು ವ್ಯಾಸರಾರತದ ಮೊದಲ ಹತ್ತಿ ಪರಾಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. (ಭಾರತದ ಉಳಿದೆಂಬು ಪರಾಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಅನ್ವಾನದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣಿನಂಬ ಕೆವಿ ಕ್ಷುದ್ರದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ). ಇವನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ರೂಪಕಗಳು ಜನನಿತವಾಗಿದ್ದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಇವನನ್ನು ‘ರೂಪಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ’ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಾಸರ ಬಗೆಗಿನ ಗೌರವ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಕೆವಿ ನಾರಣಪ್ಪನು ತನ್ನನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯವ ಕ್ಷುದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಂದಾಗಿದೆ. ‘ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನು ಹಾಡಿದನೆಂದರೆ ಕಲಿಯಂಗ ದ್ವಾರಪರವಾಗುವುದು, ಭಾರತ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಪರಿಂದುವುದು, ವ್ಯಾಯಲಿ ಮಿಂಚನೆ ಹೋಳಿ ಪುಳಿಕಾಡುವುದು, ಕಲಿ ಕೆಷ್ಮಗುಸನು, ಕೆವಿ ಹುಣ್ಣಗುವನು’ ಎಂದು ಕೆವಿ ಕುಮಂಬ ಅವರು ಹೇಳಿರುವುದು ಈ ಕಾವ್ಯದ ಜನ್ಮಿಯತೆ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಣಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ದೈತ್ಯ ಕೆವಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾವ್ಯ ಭಾಗಣ್ಣ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದ ಆದಿಪರ್ವದ ಇರುಂದ ಸಂಧಿಯಂದ ಅರಿತಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಂಬಲ್ಲಿ ಕಿಂದು ಎಬು ಇಂಷಿಯ ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಜಿಂಕೆಯ ರಂಜಲ್ಲಿ ಸುಮಾರುದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬೆಂಕೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದ ಪಾಂಡ ರಾಜನು ಅವರಣ್ಣ ಇಂಷಿ ದಂಜಿಗಳಿಂದ ತೀಳಿಯದೆ ಬಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಬಣದ ಆಫಾಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಇಂಷಿಯ

‘ನಿನ್ನೂ ಪೆಶಿಯ ಸುಮಾರುದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನಾಯಿವೆ ಎಂದು ತೆಪ್ಪಿತ್ತಾನೆ ಈ ಶಾಪ ನಿಮಿತ್ತಾಗಿ ಪಾಂಡ ರಾಜನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಹೆಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಕೂಡಿ ಸಾವಿಗಡಾಗುತ್ತಾನೆ’

I. ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

1. ಧರಿತಿ =ಭೂಮಿ; ಅಧಿ =ಬೆಟ್ಟ ಪರವತೆ; ಭೂಪಾಲ =ರಾಜ ವ್ಯಾಳ =ಹಾವು; ವೃಕ್ಷ =ತೊಳೆ; ಶಾದೂರಲ =ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಹುಲಿ; ಪಾವನ =ಪವಿತ್ರವಾದ;
2. ಇಭಪುರಿ =ಹಸ್ತಿನಾಪುರ ; ಶೈಳಿ =ಹುಲ್ಲು;
3. ಉಳಿಪ್ಪ =ಸಂಕೋಣದಿಂದ ಹಿನ್ನೆಪಡು; ಅಗ್ಗ =ಶೈಷ್ವ; ತೊತ್ತು =ದಾಸ, ಸೇವಕ;
5. ವಿಟಿನ =ಅಡೆಬಿ, ಕಾಡು; ಹಾವನೆ =ಪಾಚಿ; ಹೊಕ್ಕರಿಸು =ನಿವಾರಿಸು; ಸರಸಿ =ಕೊಳೆ; ತಡಿ =ದಡೆ, ತೀರ; ಸೆಗಳಿಕೆ =ಲಾರಿ, ದಾಹ;
6. ಸಬಳ =ಕೆಟೆ; ಹೆಡತಲೆ =ಹಿಂದಲೆ; ನೈಷಿಕ =ಪ್ರತಿ, ಪ್ರತೆವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನು; ಅಲಗು =ಖಿಡ್ಗ; ಅಣಸು =ತುದಿ; ನಬಿ =ಉಗುರು;
7. ಕರಿಫುಟೆ =ಆನೆಯ ಸೈನ್ಯ; ಅಂಬುಜ =ಕಮಲ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಟ್ಟಿದ್ದುಮಿ; ಸ್ತಿಗೆ =ಕೊಡೆ, ಸ್ತಿಪಾಲ =ರಾಜ;
8. ಪವನ =ಗಾಳಿ, ವಾಯು; ಸೊಂಪು =ಸೊಗಸು, ಚೆಲುವು; ನುಣ್ಣು =ನಯವಾದುದು, ಅಂದವಾದುದು;
9. ಒಸರವ =ಜಿನುಗುವ, ಸೋರುವ; ತುಷಾರ =ಹಿಮ, ಮಂಜು; ಕೊಂಚೆ =ಕ್ರೌಂಚ ಪಣ್ಣಿ; ಸಾರಸ =ಕೊಕ್ಕರೆ, ಹಂಸ;
10. ಏಧಿ =ಮಾಗ್ರ, ದಾರಿ; ವಿಗಡ =ಪರಾಕ್ರಮ;
11. ಶರವಿಕರ =ಬಾಣಗಳ ಸಮೂಹ; ಲಾಗು =ನೆಗೆಯುವಿಕೆ; ಜಾನು =ಮಂಡಿ, ವೊಳಕಾಲು;
13. ಚರಣ =ಕಾಲು, ಪಾದ; ತುರುಬು =ಮುಡಿ; ರುಹೀಂಪು =ಮೃಮರೆವು, ಮಂಪರು;
14. ಹಣಗು =ಬಾಗು, ಒದ್ದಾಡು; ನಂದನ =ಮಗ;

15. ಡೊಂಬು =ವಂಚನೆ, ಮೋಸ; ಬೇಗೆ =ದಾಹ; ಅಬಲೆ =ಸ್ಟ್ರೀ; ಅಂಬರ =ಆಕಾಶ;
18. ಮಾನಿನಿ =ಪತ್ತಿ; ಸ್ಥಾರಿತ =ಹೊಳೆದ; ಹೊಳ್ಳು =ಚೊಳ್ಳು; ಕಾನನ =ಕಾಡು; ನಿತಂಬಿನಿ =ಚೆಲುವೆ;
21. ಭಡ್ಕಾಳ =ಆರ್ಥಿಕ್;
23. ಹರಲು =ಕೆಲಸ, ಕಟ್ಟು ಅಂಧ್ರಿ =ಪಾದ;
25. ಪರೇತ =ಹೆಣ, ಶವ; ಶೈಲ =ಪರ್ವತ;
27. ಹದನ =ಸ್ಥಿತಿ, ಸುದ್ದಿ; ಪರಿತೋಷ =ವಿರಕ್ತಿ, ಆಸೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ;
28. ಅವನಿಪ =ರಾಜ;
29. ಅಪಗತ =ಸಾಪು;
30. ಯೋಜನಗಂಧಿ =ಶಂತನುವಿನ ಹೆಂಡತಿ, ಸತ್ಯಮತಿ;
31. ಬೆಟ್ಟಿತು =ಉಗ್ರ, ಕರಿಣಿ; ಕ್ಷೀತಿ =ಭೂಮಿ;
32. ಗಂಗಾ ತನುಜ =ಭೀಷಣ; ವ್ರಜ =ಸಮೂಹ, ಗುಂಪು;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಝೀಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ಪಾಂಡು ಮಹಾರಾಜನು ಯಾವ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು?
2. ಪಂಚ ಪಾಂಡವರ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ?
3. ಪರಂತ ರಾಜನು ಪಾಂಡುವಿನ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದನು?
4. ಪಾಂಡುವಿನ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾದ್ರಿಯ ಹೇಗೆ ಕಂಡಳ್ಳು?
5. ಪಾಂಡುವಿನ ವ್ಯಕ್ತ ದೇಹವನ್ನು ಕಂಡ ಪಾಂಡು ಹುಂಟಿ ಹೇಗೆ ಮರುಗಿಡು?
6. ಯೋಜನ ಗಂಧಿ ಯಾರು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪಾಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಪಡಲು ಕಾರಣವೇನು?
2. ಪರಂತ ಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಹೇಗೆ ಮಾಹಾಟುಗೊಂಡಿತು?
3. ಮಾದ್ರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಪಾಂಡುವಿಗಾದ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
4. ಕುಂತಿ ಮಾದ್ರಿಯರ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.
5. ಮಾದ್ರಿ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿದುದರ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿರಿ.

IV. ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ಸ್ವಾರ್ಥಸ್ಯ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ಸಮಸ್ಯೆಶ್ವರ್ಯಾರ್ಥವದು ಶ್ರಣವಾಯ್ತು ಭೂಪತಿಗೆ
2. ದುರ್ವಿಷಯ ಕೆಳಸಿದಲೂ ಬೆಂದುವೇನ್ನಾರಿವು
3. ಆವಳಿವಳಿವಾರ್ಥಿಯೋ ರಂಭಿಯೋ
4. ಮುನಿಯೆಂದ ನುಡಿ ಹೊಳ್ಳುಮದೆ
5. ವದನ ಕಂಗಳು ಪ್ರಸರಿಸಿದವು ತಕ್ಕು ಸದಲಿತು
6. ಕುಮಾರರಿಭೂರ ತನುಜ ನೀ ಸಲಹೆಂದು ಕೊಟ್ಟು
7. ಪತಿಯ ಸಹಗಮನದಲ್ಲಿ ಮಾದ್ರಿ ಸತಿ ಶರೀರವ ಬಿಟ್ಟು
8. ನಿಮ್ಮೀ ಭರತ ವಂಶದೊಳ್ಳಿಗೆದ ಕಿಚ್ಚರುಹುವುದು ನೃಪತುಲವ

V. ಭಾಷಾಭಾಷ್ಯ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ತತ್ವಮ ತದ್ವಿವ ಬರೆಯಿರಿ.

ಭೂಮಿ, ವೀರ, ಕುಮಾರ, ವನ, ಸಿಂಹ, ಸಿರಿ, ಪರ್ವತ, ಸಿಂಗಾರ, ನಿದ್ರೆ, ಹಂಸ, ರಾಕ್ಷಸ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮುಕುತಿ, ಅಗ್ನಿ ಖಿಂಗ, ಸರ, ವಿಧಿ, ಪಷ್ಟಿ

2. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆದು ಸಂಧಿ ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಮುನೀಂದ್ರ, ಶೃಂಗಾರಿ, ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮ, ಸಮಸ್ಯೆಶ್ವರ್ಯ, ಮಹಿಳೆ

3. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸಮಾಸ
ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಬೆಂಬಿಡದೆ, ತಂಗಾಳಿ, ಗಂಗಾತನುಜ, ಭೂಪತಿ, ವನಗಜ, ಲಲಿತಾಂಗಿ,
ಹೇರಡವಿ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತವನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಕಲೀಯಿರಿ.

2. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದ ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿರಿ.

11. ವಚನಗಳು

- ಒಂದು

ಎನ್ನ ನಡೆಯೋಂದು ಪರಿ, ಎನ್ನ ನುಡಿಯೋಂದು ಪರಿ
ಎನ್ನೊಳಗೇನು ಶುದ್ಧವಿಲ್ಲ ನೋಡಯ್ಯಾ
ನುಡಿಗೆ ತಕ್ಕ ನಡೆಯ ಕಂಡರೆ, ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನೊಳಗಿಪ್ಪ
ನೋಡಯ್ಯಾ 1

ಶುಪ್ಪದ ಸವಿಗೆ ಅಲಗ ನೆಕ್ಕುವ ಸೋಣಗನಂತೆ ಎನ್ನ ಬಾಳುವೆ
ಸಂಸಾರ ಸಂಗಮ ಬಿಡದು ನೋಡೆನ್ನ ಮನವು
ಈ ನಾಯಿತನ ಮಾಣಿಸು, ಕೂಡಲಸಂಗಮ
ದೇವ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ 2

ಕುಂಬಳಕಾಯಿಗೆ ಕಬ್ಬಿನದ ಕಟ್ಟ ಕೊಟ್ಟರೆ
ಕೊಳೆವುದಲ್ಲದೆ ಬಲು ಹಾಗಬಲ್ಲಿದೆ ?
ಆಳಿಮನದವಂಗೆ ಶಿವದೇಕ್ಕೆಯ ಕೊಟ್ಟರೆ
ಭಕ್ತಿ ಎಂತಹುದೋ - ಮುನ್ನನಂತೆ
ಕೂಡಲ ಸಂಗಯ್ಯಾ ಮನ ಹೀನನ ಮೀಸಲ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದಂತೆ 3

ಧರಣಿಯ ಮೇಲೊಂದು ಹಿರಿದಪ್ಪ ಅಂಗಡಿಯನಿಕ್ಕೆ
ಹರದ ಕುಳಿರ್ಫ ನಮ್ಮ ಮಹದೇವ ಸೆಟ್ಟಿ
ಒಮ್ಮನವಾದರೆ ಬಡನೆ ನುಡಿವನು, ಇಮ್ಮನವಾದರೆ ನುಡಿಯನು
ಕಾಣಿಯ ಸೋಲ; ಅದ್ಗಾಣಿಯ ಗೆಲ್ಲ !
ಜಾಣ, ನೋಡವ್ಪು ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ 4

ಕೊಲುವವನೇ ಮಾಡಿಗ, ಹೊಲಸ ತಿಂಬವನೇ ಹೊಲಿಯ
ಕುಲವೇನೋ, ಅವಂದಿರ ಕುಲವೇನೋ?
ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮಿಗೆ ಲೇಸನೇ ಬಯಸುವ

ನಿಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ಶರಣರೇ ಕುಲಜರು

5

ನೆಚ್ಚಿದೆನಂದರೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆನಂದರೆ ಸಲೆ ಮಾರುವೋದೆ
ನೆಂದರೆ ತನುವನಲ್ಲಾಡಿಸಿ ನೋಡುವೆ ನೀನು, ಮನವನಲ್ಲಾಡಿಸಿ
ನೋಡುವೆ ನೀನು, ಧನವನಲ್ಲಾಡಿಸಿ ನೋಡುವೆ ನೀನು, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೆಂಜ
ದಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತಿ ಕಂಫಿಟ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ

6

ಚಂದ್ರಮನಂತೆ ಕಳೆ ಸಮ ನಿಸಿತ್ತೆ ನಗೆ, ಸಂಸಾರವೆಂಬರಾಹು
ಸರ್ವಗ್ರಾಸಿಯಾಗಿ ನುಂಗಿತ್ತಯ್ಯ, ಇಂದನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ
ಗೃಹಣಾಯಿತ್ತಯ್ಯ. ಇನ್ನೆಂದಿಂಗೆ ಮೋಕ್ಷಪರುದೋ
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ

7

ವಿಷಯವೆಂಬ ಹಸುರನೆನ್ನ ಮುಂದೆ ತಂದು ಪಸರಿಸದಿರಯ್ಯ
ಪಶುವೆನಬಲ್ಲಿದ್ದು ಹಸುರಿಂದಳಿಸುವುದಲ್ಲಿದ್ದೆ? ವಿಷಯರಹಿತನ ಮಾಡಿ
ಭಕ್ತಿರಸದ ದಣೀಯಮೇಯಿಸಿ, ಸುಖಾಧಿ ಎಂಬ ಉದಕವನೆರೆದು
ನೋಡಿ ಸಲಹಯ್ಯ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ

8

ಬಡ ಪಶು ಪಂಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ, ಕಾಲ ಬಡಿವುದಲ್ಲಿದೆ ಬೇರೆ
ಗಿತಿಯುಂಟೇ? ಶಿವ ಶಿವಾ ಹೋದಿಹೆ, ಹೋದಿಹೆನಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ
ಮನದತ್ತಲೆನ್ನ ತೆಗೆಯಿಯ್ಯ, ಪಶು ನಾನು ಪಶುಪತಿ ನೀನು,
ತುಡುಗುಣೆ ಎಂದನ್ನ ಹಿಡಿದು ಬಡಿಯದ ಮುನ್ನ ಒಡೆಯ ನಿಮ್ಮ
ಬಯ್ಯದಂತೆ ಮಾಡು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ

9

ಕಾಂಚನವೆಂಬ ನಾಯ ನೆಚ್ಚಿ ನಿಮ್ಮ ನಾನು ಮರದನಯ್ಯಾ
ಕಾಂಚನಕ್ಕೆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿದೆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ವೇಳೆಯಿಲ್ಲ ಹಡಕಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ
ಸೊಣಗನು ಅಮೃತದ ರುಚಿಯ ಬಲ್ಲಿದೇ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ

10

ಮರವನೇರಿದ ಮರಕಟನಂತೆ ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾಯುತ್ತ
ಲಿದ್ದೇನೆ. ಬೆಂದ ಮನವ ನಾನೆಂತು ನಂಬುವನಯ್ಯಾ! ಎಂತು
ನೆಚ್ಚಿಪನಯ್ಯಾ! ಎನ್ನ ತಂದೆ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನಲ್ಲಿಗೆ

190

ಮೋಗಲೀಯದಯ್ಯಾ,

11

ಮಾಡುವಾತ ನಾನಲ್ಲಿಯ್ಯ ನೀಡುವಾತ ನಾನಲ್ಲಿಯ್ಯ!
ಬೇಡುವಾತ ನಾನಲ್ಲಿಯ್ಯ! ನಿಮ್ಮ ಕಾರುಣ್ಯವಲ್ಲದ ಎಲೆ ದೇವಾ,
ಮನೆಯ ತೊತ್ತಲಸಿದರೆ ಒಡತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಬಂತೆ, ನಿನಗೆ ನೀ
ಮಾಡಿಕೋ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ

12

ತನಗೆ ಮುನಿದವರಿಗೆ ತಾ ಮುನಿಯಲೇಕಯ್ಯಾ?
ತನಗಾದ ಆಗೇನು ? ಅವರಿಗಾದ ಚೇಗೇನು?
ತನುವಿನ ಕೋಪ ತನ್ನ ಹಿರಿಯತನದ ಕೇಡು?
ಮನದ ಕೋಪ ತನ್ನತ್ತುಹಿನ ಕೇಡು
ಮನೆಯೊಳಗಣ ಕಿಟ್ಟು ಮನೆಯ ಸುಷ್ಟಲ್ಲದೆ
ಸರೆಮನೆಯ ಸುಡದು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

13

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಆಂದೋಲನದ ನೇತಾರರಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಮಾದಿರಾಜ ಮಾದಲಾಂಬಿಕೆ ಎಂಬುವರು ಅವರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು. ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ, ಮಾನವತಾವಾದಿ, ದಲಿತೋದ್ವಾರಕ, ಕವಿ - ಹೀಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಬಹುಮುಖಿವಾದುದು. ಅವರ ಅಂತರಂಗ ಸಾಧನೆಯ ಅಭಿಪೂಕ್ತಯಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವರಲ್ಲಿಂಟಾದ ಸ್ಪಂದನದ ಉತ್ತರ್ಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

I. ಕರ್ತಣ ಪದಗಳ ಅಧ್ಯ

ಅಲಗು =ಕ್ರಿಯ ಹರಿತವಾದ ಅಂಚು; ಸೊಣಗ =ನಾಯಿ; ಕಬ್ಬಿನ =ಕೆಬ್ಬಿನ; ಒಮ್ಮನ =ಒಗ್ಗಿಟ್ಟನ ಮನಸ್ಸು; ಇಮ್ಮನ =ಎರಡು ಮನಸ್ಸು; ಕಾಣೆ =ನಾಣ್ಯ; ಅದ್ದನಾಣೆ =ಅಧ್ಯನಾಣ್ಯ; ಬಲುಹಾಗು =ಪುಷ್ಟಿಯಾಗು; ಅಳಿಮನ =ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸು; ಧರಣಿ =ಭೋಮಿ; ಕುಲಜರು =ಶೈಷ್ವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದವರು; ಲೇಸನೆ ಬಂಯಸುವ =ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಬಂಯಸುವ; ಕಂಫಿಟ =ನಡುಕ; ವಿಷಯರಹಿತ =ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖವನ್ನು

191

ಬಯಸುವ; ಕಂಡಿತ =ನಡುಕ; ವಿಷಯರಹಿತ =ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸದ; ಪಂಕ =ಕೆಸರು; ಉದಕ =ನೀರು; ಪಶುಪತಿ =ಕಾಶ್ಮಿರ, ಶಿವ; ಪುಡುಗುಣಿ =ಕೆಳ್ಳಿತನದಿಂದ ಹೊಟ್ಟಿ ಹೊರೆದು ಹೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿ; ಕಾಂಚನ =ಚಿನ್ನ; ಹರದ =ಹ್ಯಾಪಾರಿ; ಹಡಕು =ಕೊಳೆತಮಾಂ; ಮರ್ಕಾಟ =ಮಂಗ, ಕೋತಿ; ಮನೆಯ ತೊತ್ತಲಿಸಿದರೆ =ಮನೆಯ ಆಳು ಆಲಸ್ಯಪಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ; ಆಗೇನು=ಒಳೆಯೆನು; ಚೆಗೇನು =ಕೆಡುಕೇನು; ಕಿಂಚ್ಚು =ಬೆಂಕಿ ನೆರೆಮನೆ =ಪಕ್ಕದಮನೆ; ಸರ್ವಗ್ರಾಹಿ =ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನುಂಗುವ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಧಿಪ್ರಶ್ನಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಬಸವಣ್ಣನವರು ನಮ್ಮ ಬಾಳುವಯನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೊಲಿಸಿದ್ದಾರೆ?
2. ಕೆಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?
3. ಮಹಡೆವ ಸೆಟ್ಟಿ ಧರಣೀಯ ಮೇಲೊಂದು ಅಂಗಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಏನು ಮಾಡುವನು?
4. ಯಾರು ಕುಲಜರು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಯಾವಾಗ ಭಕ್ತಿ ಕಂಡಿತವಾಗುವುದೆಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ?
2. ತನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಲಹಬೇಕೆಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಶಿವನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ?
3. ‘ಕಾಂಚನಕ್ಕೆ ವೇಳೆಯಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ವೇಳೆಯಲ್ಲ’ - ಎಂಬುದರ ಅಂತರಾಧ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

IV. ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಸೂಚಿತ ವಿವರಿಸಿ.

1. ತುಪ್ಪದ ಸವಿಗೆ ಅಲಗ ನೆಕ್ಕುವ ಸೊಣಗನಂತೆ ಎನ್ನ ಬಾಳುವೆ.

2. ಕುಂಬಳಕಾಯಿಗೆ ಕೆಬ್ಬನದ ಕಟ್ಟಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಳೆಪುದಲ್ಲದೆ ಬಲುಹಾಗಬಲ್ಲುದೆ?
3. ಒಮ್ಮನವಾದರೆ ಒಜನೆ ನುಡಿವನು, ಇಮ್ಮನವಾದರೆ ನುಡಿಯನು
4. ಕೊಲುವವನೇ ಮಾದಿಗ, ಹೊಲಸ ತಿಂಬವನೇ ಹೊಲೆಯ
5. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ರಾಮ ಸರ್ವಗ್ರಾಹಿಸಿಯಾಗಿ ನುಂಗಿತ್ತಿರ್ಬ್ಯಾ, ಇಂದನ್ನು ದೇಹಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಣವಾಯಿತಯ್ಯಾ
6. ಬಡ ಪಶು ಪಂಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ, ಕಾಲ ಬಡಿಪುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯಂಟೇ?
7. ಪಶು ನಾನು ಪಶುಪತಿ ನೀನು.

V. ಭಾಷಾಭಾಷೆ

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ.
ಒಮ್ಮನ, ಅಂಚು
2. ತತ್ತ್ವಮ, ತದ್ವವಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
ಭಕ್ತಿ ಅಮೃತ, ಧರ್ಮ, ಶುದ್ಧ
3. ವಿರುದ್ಧ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
ಜಾಣ, ಒಡೆಯ, ಕೋಪ, ಹಿರಿತನ, ಶುದ್ಧ ಸುಖುದ್ಧಿ
4. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
ಅದ್ವಾಣಿ, ಜೀವಾತ್ಮ

5. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ವಿಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ ಸಮಾಖ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.

ಅಳಿಮನ, ಒಮ್ಮನ, ಅಂಗಡಿಯನಿಕ್ಕೆ, ಉದಕವನೆರೆದು, ಪಶುಪತಿ, ನೆರೆಮನೆ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ಯೆಯನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.
2. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಇತರ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಓದಿ.
3. ನುಡಿಗೆ ತಕ್ಷಂತ ನಡೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ.

12. ಶಲ್ಯ ಸಾರಥ್ಯ

- ಪಂಪ

ವಚನ || ಅಂತು ಪತಂಗ ಮಂಡಲಮುಪರ ಗಿ
ತಂತಮನೆಯ್ಯಾಪುದುಮರದುಂ ಪಡೆಗಳಪಹಾರ ಶಾಯ್ಫಂಗಳಂ ಬಾಜಿಸಿ
ತಂತಮ್ಮ ಬೀದುಗಳ್ಲಿ ಪೋದುವಾಗಳ್ ರಾಜರಾಜನಲ್ಲಿಗಂಗರಾಜಂ ಬಂದು
ಹಯೋಪಾಯ ಕುಶಲರಪ್ಪ ಗಾಂಗೇಯರಜೀಫಿದ
ಮಾತನೇಕಾಂತದೊಳಜಂಪುಪುದುಂ ಶ್ರಿಷ್ಟೇತನೋಳ ಕಲ್ತಜ್ಞದಯದೊಳಂ
ರಧಕಲ್ಪದೊಳಂ ಶಲ್ಯಂ ಮುರಾಂತಕಂಗಂ
ಪ್ರವೀಣನಪ್ಪದಚೆಂದಾತನನೆಂತಾನುಮೋದಂಬಡೆ ನುಡಿದು ನಿನಗೆ ಸಾರಥಿ
ಮಾಡುವನೆಂದು ದಿನಕರ ತನೊಜನಂ ಬೀಡಿಂಗೆ ಪೋಗಲ್ಪೆಯ್ಯ ಪೋನ್ನ
ಪಣ್ಣಗೆಯ ಪಿಡಿಯನೇಱೆ ದಿನಕರನ ಬಳೆದಪ್ಪಿದ ಕರಣಂಗಳ್ ಕಲ್ತಿಲೆಯಂ
ಕಂಡಳ್ಳ ತನ್ನ ಮಾಡಿಯಂ ಪೋಕ್ಷಂತ ಕೆಯ್ಯಾವಿಗಳ್ ಬೆಳಗೆ ಕಿಱೆದಾನುಂ
ಮಾನಸರಸ್ವತಸು ರಾಜರಾಜಂ ಮದುರಾಜನ ಮನಗೆ ಬಪ್ರಾದುಮಾತನತ್ಯಂತ
ಸಂಭ್ರಮಾಕ್ರಾಂತ ಹೃದಯನಾಗಿ ಬೇಗಮಿದರೇಬ್ಬೆ —

ಮಲ್ಲಿಕಾಮಾಲೆ|| ಅಂತೆ ಹುಳ್ಳಿರಪ್ಪೆಡಿಂ ನಿಮಗಾಳಿಯೆಂದಿರಪೇಚ್ಚೆಂಬಾ
ಕಾಂತನುಂ ತೊಡೆಸೋಂಕಿ ಹುಳ್ಳಿರ ಬಾಲ್ತೆಯ್ಯಳ್ಳಿಡೆ ನೀನೆ ಬ
ವರ್ಣಂತುಂದುದೆ ಪೇಟ ನೀಂ ಬಳೆಯಟ್ಟಿಲಾಗದೆ ಕೆಮ್ಮನಿ
ನ್ನಂತುಮೇಂ ಮನವಾಲ್ತೆಯಂ ಬೆಸಸಲ್ಲೆ ಬಂದೆಯಿಂಧಿಪಾ 1

ಕಂ|| ಬೆಸಸೆನೆ ಯುಂ ನುಡಿಯಲ್ ಶಂ
ಕಿಸಿದಪೆ ನಾನೆಂದೊಡೇಕೆ ಶಂಕಿಸುವೈ ನೀಂ
ಬೆಸವೇಣಿನೆ ಜಯ ವಧು ಕೂ
ಶೋಸದಿಕುಂ ಮಾವ ನಿಮ್ಮ ದಯೆಯಿಂದೆಮ್ಮಂ 2

ಪುಸಿಯೆನ ರಥಮಂ ಹರಿ ಚೋ
 ದಿಸುವಂತಪೋಲಿರ್ದದೆಂತು ನರನಂ ಗೆಲಿಪಂ
 ವಿಸಸನದೊಳಂತೆ ನೀಮುಂ
 ಪೆಸರಂ ಕಣಂಗೆ ಮಾಡಿ ಗೆಲ್ಲಂಗೊಳಿಂ 3

ವಾ ಎಂಬುದುಂ ಮದ್ರಾಜನುಮೃಚ್ಚರದೊಳುಮೃನೆ ಬೆಮತ್ರ ಕಿನಿಸಿ
 ಕಿಂಕಿಂಪೋಗಿ —

ಚಂ II ಕಲಿಯನೆ ಪಂದೆ ಮಾಟ್ಟ ಕಡುವಂದೆಯನೊಳ್ಳಲಿ ಮಾಟ್ಟ ತಕ್ಕನಂ
 ಪೊಲೆಯನೆ ಮಾಟ್ಟ ಮುಂ ಪೊಲೆಯನಂ ನೆಚ್ಚಿ ತಕ್ಕನೆ ಮಾಟ್ಟ ತಮ್ಮೋಳ
 ಗ್ಗಲಿಸಿ ಪೊದಯ್ಯ ಪರ್ವದವಿವೇಕತೆಯಿಂ ಸ್ವಪ ಚಿತ್ತವ್ಯತ್ತಿ ಸಂ
 ಚಲಮದಚೆಂದಮೋಲಗಿಸಿ ಬಾಯ್ಯಿದೆ ಕಷ್ಟಫ್ಲಿಳಾಧಿನಾಧರಂ 4

ಅನುಪಮ ವಿಕ್ರಮ ಕ್ರಮಮುದಾರಗುಣಂ ಮಿತವಾಕ್ಯಮೆಂಬ ಹೆಂ
 ಪನಲಿಪು ಮೂಳೆ ನಾಲ್ಕೆ ಗುಣಮತ್ತೆ ಮದನ್ನಿತ ರಾಜ ಬೀಜ ಸಂ
 ಜನಿತ ಗುಣಂ ಮದಂ ಮದಮನಾಳ್ಭವಿವೇಕತೆಯಿಂದಮಲ್ಲೆ ತೋ
 ತ್ತೆನ ಹೊಲೆವಾಲನುಂಡ ಗುಣಮಿಂತಿವನಾರ್ ಕಿಡಿಪರ್ 5

ಉ II ಏಂದೆ ಕಡಂಗಿ ತೇರನೆಸಗೆಂಬವನಂಬಿಗನಾಜಿ ರಂಗದೊಳ್ಳ
 ಮುಂದೆ ಸಮಾನನಾಗಿ ಬೆಸದಿರ್ವವನುಂ ತುಱಿಕಾಱನಾಗೆ ಮ
 ತ್ವಿಂದನ ಚೋದನ ಕ್ರಮಮದುಂ ಪೊಲೆಯಂಗಮದಿರ್ಕುಮಂತುಂ
 ನೀಂ ದಯಗೆಯ್ಯಾ ಪೇಯಿಂದಿದನಾರ್ ಪಡೆವರ್ ಘಣೀರಾಜಕೇತನಾ 6

ಕಂII ಎನಿಕೊಲ್ಲಿದ್ದೋಡಂ ಸ
 ಜ್ಞಾನರುಂ ಪತ್ತಿಹಿತರುಮಂಜೆಯವೇಯ್ಯಾಂ ನೀನಿ
 ನೈನಿತಂ ಕೂರದೊಡಂ ನಿ
 ನ್ನಾಂದಿಯನಾಜಿ ರಂಗದೊಳ್ಳ ಮೀಉಂವನೇ 7

ವಾ ಎಂದು ನೋಂದು ನುಡಿದ ಮದ್ರಾಜನ ನುಡಿಗೆ ಘಣೀರಾಜಕೇತನ
 ನಿಂಡಂ —

ಕಂII ನೀಮೆನಗಿನಿತಂ ಕೆಮ್ಮನೆ
 ಮಾಮ ಮನಂ ನೋಂದು ಬೆಸಸಿದಿರ್ ಬಿಸ್ಸಪಮಂ
 ನೀಮವಧಾರಿಸಿಮೆಂತನೆ
 ಸಾಮಾನ್ಯದ ಮನುಜನಲ್ಲಿನಂಗ ಮಹಿತಂ 8

ಕುಲಹಿನನೆ ಅಪ್ಪೊಡೆ ಕೇ
 ವಲ ಚೋಧಂ ಪರಶುರಾಮನೇನೀಗುಮೆ ನಿ
 ಮರ್ರಲಿನ ಕುಲಂಗಲ್ಲದೆ ಹಿಡಿ
 ಯಲಲ್ಲಿದಂತಪ್ಪ ದಿವ್ಯ ಬಾಣಾವಳಿಯಂ 9

ಮಣಿಕುಂಡಲಮುಂ ಕವಚಂ
 ಮಣಿಯದ ಚಾರಿತ್ರಮುಗ್ರ ತೇಜಮುಮೀಯೋ
 ಖ್ಯಾಮುಂ ಕಲಿತನಮುಮಿವೇಂ
 ಪ್ರಣಾರೀ ಸೂತ ಸುತನೊಳೊಡಪುಷ್ಟಗುಮೇ 10

ಕಲಿತನದ ನೆಗಟ್ಟಿ ಕಸವರ
 ಗಲಿತನದ ಪೊದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕೋಟಿಗೆ ಪೆಜರಾರ್
 ಸಲೆ ಕಣಾನಲ್ಲಿದನಿಸುವ
 ಕಲಿತನಮುಂ ಹರಿಗೆ ಕವಚಮಿತ್ತದೆ ಪೇಟ್ಯಾಂ 11

ವಾ ಎಂದು ಕುರುಕುಲ ಚೂಡಾಮಣಿ ಶಲ್ಯನ ಹೈಷ್ಟಲ್ಯಮೆಲ್ಲಮುಂ ಕಟಿಲೆ
 ನುಡಿದೊಡಾತನಿಂತೆಂದಂ —

ಚಂ II ಅಣೆಯದೆಯುಂ ವಿಕಾರಿಸದೆಯುಂ ಸ್ವಪ ನೀಂ ನೆಗಟ್ಟಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿಯಾ
 ನೆಚ್ಚೆನದಂತೆ ಕಣಾನೆಣೆಗಂ ತೊಣೆಗಂ ಸ್ವಪರಾರುಮಿಲ್ಲ ಬೆ
 ಳ್ಳುಣಿ ರಿಪು ಸೇನೆ ತೇರನೊಸದಾಸನೆಸಗುತ್ತಿರೆ ಕಣಾನಂ ಗೆಲಲ್
 ನೆಚ್ಚೆವರೆ ನಾಳೆ ಘಲ್ಲಣಾನುಮಚ್ಚತನುಂ ರಣರಂಗ ಭೂಮಿಯೊಳ್ಳ 12

ಕೊ|| ಒಂದೆ ಗಡ ಹರಿಯ ಪೇಟೆಗ್ಗೂಂ
ದಂದದೆ ನರನೆಸಗುವಂತೆ ಕರ್ಣನುಮೆನ್ನೇಂ
ದೊಂದೋಜೆಯೋಜನೆಗೆದೊಡಾಂ
ಸ್ವಂದನದಿಂದಿಯಿಂದ ಪೋಪನೆಸಗೆಂ ತೇರಂ

13

ಎಂಬುದುಮಂಗ ಮಹಿಷತಿ
ಯಂ ಬರಿಸಿ ಮಹಾಜಯಲ್ಲಿ ಮಾವಂ ತಾನೇ
ನೆಂಬನದನಂತೆ ಮೀಜದೂ
ದಂಬಡು ನೀನೆಂದು ಭೂಭೂಜಂ ಪ್ರಾಧಿಸಿದಂ

14

ಫೊ|| ಅಂತಿವರ್ಯಮನೋವರ್ಯರೋಳಿಡಂಬಡಿಸಿ ತನ್ನಡನೆಬ್ಬು ನಿಂದಿರ್ವ
ಮದ್ರಾಜನಿರಲ್ಲೇಬ್ಬು ಕರ್ಣನುಂ ತಾನುಂ ನಿಜ ನಿವಾಸಂಗಳ್ಗೆ ಪೋದರಾಗಳಾ
ಪಡಮಾತನಜಾತತ್ತ್ವ ಕೇಳ್ಬು ಮುರಾಂತಕಂಗೆ ಬಟೀಯನಟ್ಟಿ ಬರಿಸಿ —

ಚೆಂ|| ಗೆಲಲರಿದುಂತೆ ಸೂತ ಸುತನಂ ರಣರಂಗದೊಳಿಂಬುದೊಂದು ಪಂ
ಬಲೆ ಹಿರಿದಂತವಂಗೊಸೆದು ತೇರಿಸಪಂ ಗಡ ನಾಳೆ ಶ್ಲೋನೀ
ಕಲಹಮಿದೆಂತು ದಲ್ಲಾ ಬಿದಿರ ಗಂಟುಗಳೆಂ ಕಳಿವಂತೆ ಮನ್ಯನಃ
ಸ್ವಲಂಸೆಯನುಂಟುಮಾಡಿದಪುದಲ್ಲಿಗೆ ಕಜ್ಜಮುದಾವುದಚ್ಯುತಾ

15

ಫು|| ಎಂಬುದುಂ ನೀನೆಂದಂತೆ ರಥಕಲ್ಪಮೆಂಬುದು ಶ್ಲೋಂಗೊಡಪುಟ್ಟಿಂದು
ದಾದೊಡಮವರಿವರ್ಗಮೋವರ್ಯರೋವರೋಳ್ಳಾ ಮೂಗುದುಉಸಲಾಗದ
ಕಡ್ಡಮವರ್ಗಂತುಮೊಡಂಬಡಾಗದಲ್ಲದೆಯುಂ —

ಸ್ವ|| ಕರ್ಣಂಗಂಡಲ್ತೆ ಕಲ್ತ್ರಾ ನುಡಿವ ಪಸುಗೆಯಂ ಗಂಡರಾ ಗಂಡವಾತುಂ
ಕರ್ಣಂ ಮುಂ ಪುಟ್ಟಿ ಪುಟ್ಟಿತ್ವಿಂದಮದೊಡಪುಟ್ಟಿತ್ತು ಪೂರ್ವೀವ ಚಾಗಂ
ಕರ್ಣಂಗೊಡಿತ್ತುದಲ್ಲಾ ಭಾರತಮನೆ ಜಗದೋಳ ಸಂದನೇಂ ಸಂದೊಡಾಂತಾ
ಕರ್ಣಾಂತಾಕ್ಷಯ್ಯ ಬಾಣಾವಳಿಯೋಳೆ ಹರಿಗಂ ಕರ್ಣನಂ ನಾಳೆ ಹೊಲ್ಲುಂ

16

ಕೊ|| ಎಂಬಿನೆಗಮಾಗಳಾ ಏಕ
ಚಾಂಬುಜ ಸೌರಭಮನೋಸೆದು ಸೇವಿಸುವಾ ಪೆ
ಣ್ಣಂಬಿಗಳ ಸರಮನೆತ್ತಿ ತ
ಉಂಬುತ್ತಂ ಬಂದುದಾ ಪ್ರಭಾತ ಸಮೀರಂ

17

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿಕವಿಯಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಪಂಪನು ಶ್ರೀ.ಶ. 902 ನೆಯ ದುಂದುಭಿ ಸಂಪನ್ಮೂರ್ಚಿತದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಅಭಿರಾಮ ದೇವರಾಯ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂಬ್ರೇ ಇವನ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರು. ಇವನಿಗೆ ಜಿನವಲ್ಭನೆಂಬ ತಮ್ಮನಿದನೆಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈತನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣ ಸಾಮಂತನಾದ ವೇಮುಲವಾಡ ಚಾಳುಕ್ಯ ಶಾಖೆಯ ಎರಡನೆಯ ಅರಿಕೆಸರಿಯ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆದಿಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಏಕಮಾಜುನ ವಿಜಯಂ (ಪಂಪ ಭಾರತಂ) ಎಂಬವು ಪಂಪನ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳು. ಕೃತಿ ರಚನೆಯ ಕಾಲ ಶ್ರೀ.ಶ. 941. ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜಿನಧರ್ಮವನ್ನೂ ಏಕಮಾಜುನ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಬೆಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆವ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವೆರಡೂ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಂಪೂ ಕೃತಿಗಳು. ದೇಸಿಯ ಬೆಡಗು, ಹಿತಮಿತ ಮೃದು ವಚನ, ರಸಧ್ವನಿಗೆ ತಕ್ಷ ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ಈ ಕವಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಯ ಪ್ರೇರಿಷ್ಟೂ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾವ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು ಏಕಮಾಜುನ ವಿಜಯದ 12 ನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ದುರೋಧನನು ಶಲ್ಯನನ್ನು ಕರ್ಣನಿಗೆ ಸಾರಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಒಟ್ಟಿಸುವ ಈ ಭಾಗವು ಹಲವು ರೀತಿಗಳಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಪಕರವಾದು. ಅಶ್ವ ಹೃಡಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಥವಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಶಲ್ಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅವನನ್ನು ಸಾರಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ಎಂದು ಭಿಷ್ಣು ಕರ್ಣನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಣನ ಅವೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ದುರೋಧನನು ಶಲ್ಯನನ್ನು ಸಾರಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುರೋಧನನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಯಶಸ್ವಿಗಾಗಿ ಶಲ್ಯನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು, ಅವನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗದ ಶಲ್ಯನು ಆದಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಆಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಪುವುದು ಮುಂತಾದ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳು ಬಹಳ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ.

I. ಕರ್ಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ವಚನ|| ಪತೆಂಗ =ಸೂರ್ಯ; ಅಪರಗಿರಿ =ಪಶ್ಚಿಮ ಪರ್ವತ; ತಟ =ಪ್ರದೇಶ; ತೂರ್ಯ =ವಾದ್ಯ; ಕುಶಲ =ನಿಪುಣ; ಗಾಂಗೇಯ =ಗಂಗೆಯ ಮಗನಾದ ಭಿಷ್ಣು; ಶ್ರಿಷ್ಟೇ =ಮುಕ್ತಣ್ಣ ಈಶ್ವರ; ರಥಕಲ್ಪ =ರಥವಿದ್ದೆ; ಮುರಾಂತಕ =ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ; ಪೂನ್ತ =ಹೊನ್ನಿನ; ಪಣ್ಣಗೆ =ಸಿಂಗಾರ; ಹಿಡಿ =ಹೆಣ್ಣಿನೆಂಬುದು; ಬಳೆದಟ್ಟಿದ =ದಾರಿತಪ್ಪಿದ; ಕಟ್ಟುಲೆ =ಕತ್ತಲೆ; ಕಿಂಡಾನುಂ =ಕೆಲವೇ; ಮಾನಸರ್ =ಮನವುಷಿರು;

1. ಬಾಲ್ತಿ =ಕಾರ್ಯ; ಬಳೆ =ದೂತ; ಮನೊಬಾಲ್ತಿ =ಮನೆಯಕಾರ್ಯ
2. ಬಸನು =ಹೇಳು, ತಿಳಿಸು; ಶಂಕೀದಪೆಂ =ಸಂಕೋಚ ಪಡುತ್ತೇನೆ;
ಬಸವೇಂ =ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸು; ಕೂತುರ್ =ತ್ವಿತಿಸಿ; ಒಸೆದು =
ಸಂತೋಷದಿಂದ;
3. ಪುಸಿ =ಸುಳ್ಳಿ; ಹರಿ =ಕೃಷ್ಣ; ಚೋದಿಸು =ನಡೆಸು; ನರ =ಅಜುವನ;
ವಿಸಿನ =ಯುದ್ಧರಂಗ;
ವಚನ || ಉಪುಷ್ಟಿರೆ =ಕೋಪ; ಉಪುನೇ =ಬಿಸಿ ಬಿಂ; ಕನಿಸಿ =ಕೆರಳಿ;
ಕಂಕಿಲು =ಕಿಡಿಕಿಡಿ;
4. ಕಲಿ =ಶೂರ; ಪಂಡ =ಹೇಡಿ; ತಕ್ಕ =ಯೋಗ್ಯ; ಪೂಲೆಯ =ಹೊಲೆಯ;
ಅಗ್ರಿಸಿ =ಅಧಿಕವಾಗಿ; ಪ್ರಾದಶ್ಮಾನಿ =ವ್ಯಾಪಿಸಿ; ಚಿತ್ತಪೂತಿ
=ಮನೋವ್ಯಾಪಾರ; ಸಂಚಲ =ಅಷ್ಟಿರ; ಇಳಾಧಿನಾಥ =ರಾಜ; ಓಲಗಿಸಿ
=ಸೇವೆಮಾಡಿ;
5. ಅನುಪಮ =ಅಸ್ಯಾತ; ವಿಕ್ರಮಕ್ರಮಂ =ಪರಾಕ್ರಮದ ರೀತಿ;
ಎತ್ತವಾಕ್ಯ =ನೇರವಾದ ಮಾತು, ಸ್ತುತವಾದ ಮಾತು; ಪೆಂಪು =ಹಿರಿಮೆ;
ತೊಲನ =ತೊತ್ತಿನ, ದಾಸಿಯ; ಕಡಿಪು =ಕಡಿಸು, ಹೋಗಲಾಡಿಸು;
6. ಖಿಂದ =ಹಿಂದ; ಕಡಂಗಿ =ಉತ್ಸಾಹಿಸಿ; ಎಸ್ಗು =ಚಲಾಯಿಸು;
ಆಜಿರಂಗ =ಯುದ್ಧಭೂಮಿ; ಬೆಸೆದಿವರ್ವವನುಂ =ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುವವನೂ
ತುಱುಕಾರ =ದನಕಾರ್ಯವ (ಗೊವಳಿ); ಸ್ವಂದನ =ರಘು,
ಅಮರ್ಮ =ಸೇರಿ;
7. ಪತಿಹಿತರು =ಒಡೆಯನಿಗೆ ಹಿತರಾದವರು;
8. ಬಿನ್ನಪ =ಬಿನ್ನಹ;
9. ಕೇವಲ ಬೋಧಂ =ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಿ; ಪಿಡಿಯಲ್ =ಹಿಡಿಯಲು;
ಬಾಣಾವಳಿ =ಬಾಣ ಸಮೂಹ;
10. ಮಣಿಕುಂಡಲ =ರತ್ನಕುಂಡಲ; ಮಣಿಯದ =ಬಾಗದ; ಪ್ರಣಾರೀ
=ಶರಣಾಗತರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನುಳ್ಳ; ನೆಗಲ್ಲಿ =ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ;
11. ಕಸವರಗಲಿತನ =ದಾನಶೂರಿ;
ವಚನ || ವೈಚ್ಯಲ್ =ವೈದಯಕ್ಕೆ ನಾಟಿದ ಮುಳ್ಳು ; ಕಲಲೆ
=ಸಿಡಿಲವಾಗುವಂತೆ;

12. ನೆಗಲ್ಲಿನ್ನೆಯಲ್ಲೆ =ಕಾರ್ಯಮಾಡುವಂಧವನಲ್ಲ; ಎಂಗಂತೋಣಗಂ
=ಸರಿಸಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ; ರಿಪು =ಪ್ರೇರಿ; ಬೆಳ್ಳಿಜ್ಞಿ =ಭಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು;
13. ಓಜೆ =ಕ್ರಮ ;
14. ಭೂಭೂಜ =ರಾಜ, ದುರ್ಯೋಧನ;
ವಚನ || ಪದೆ ಮಾತು = ಪ್ರಸ್ತಾಪ, ಸುದ್ದಿ; ಅಜಾತ ಶತ್ರು
=ಧರ್ಮರಾಯ;
15. ಉಂತೆ =ಸುಮ್ಮನೆ; ಒಸೆದು =ಸಂಹೋಷಣೆಪು; ಮನ್ಯಾಃ ಸ್ವಲನೆ =ನನ್ನ
ಚಿತ್ತತಿಂಚಲ್ಲು ; ಕಜ್ಜ (ದ್ವ) =ಕಾರ್ಯ (ತ್ರ);
ವಚನ || ಕಡ್ಡಂ =ದ್ವೇಷ; ಒಡಂಬಡು =ಒಪ್ಪು;
ಪಸುಗೆ =ವಿವೇಕ ಗಂಡರ್ =ಶೂರರು; ಅಳವು ಅಮರ್ಮ =
ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಕೂಡಿ; ಪ್ರಾಣ್ಯ =ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ; ಈವ =ಕೊಡುವ;
ಹರಿಗ =ಅಜುವನ; ಆಕಣಾಂತ =ಕಿವಿಯವರೆಗೆ ; ಆಕ್ರಷ್ಣ
=ಎಳೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು;
17. ವಿಕಟ =ಅರಳಿದ; ಸೌರಭ =ಸುಗಂಧ; ತಜುಂಬುತ್ತಂ =ಅಟ್ಟಿತ್ತು;
ಪ್ರಭಾತ =ಪ್ರಾತೆಕಾಲ; ಸಮೀರ =ಗಾಳಿ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ದುರ್ಯೋಧನನು ಶಲ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಬಂದುದೇಕೆ?
2. ಶಲ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನು ಆದಿದ ಮೊದಲ ಮಾತುಗಳೇನು?
3. ದುರ್ಯೋಧನನ ಬೇಡಕೆಗೆ ಶಲ್ಯನು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ?
4. ದುರ್ಯೋಧನನು ಕಣನನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡ?
5. ಕಣನಿಗೆ ಸಾರಧಿಯಾಗಲು ಶಲ್ಯನು ಒಡ್ಡಿದ ಶರತ್ತೇನು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ದುರ್ಯೋಧನನು ಶಲ್ಯನನ್ನು ಸಾರಧಿಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದ ಸನ್ನವೇಶದ
ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿಶದವಡಿಸಿ.
2. ದುರ್ಯೋಧನ ಶಲ್ಯರ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಧತಾಗದ
ಆಧಾರದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿ.

IV. ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

1. ಬಾಟ್ತಿಯಿಂದ್ದುಡೆ ನೀನೆ ಬರ್ವಂತುಜಾಮದೆ
2. ಓಲಗಿಸಿ ಬಾಟ್ತಿದೆ ಕಷ್ಟ ಮಿಳಾಧಿನಾಥರಂ
3. ನಿನ್ನ ಸುದಿಯ ನಾನಾಜಿ ರಂಗದೋಳ ಏಜುಪೆನೆ
4. ಸಾಮಾನ್ಯದ ಮನುಜನಲ್ಲನಂಗ ಮಹಿಶಂ
5. ಆಂ ಸ್ವಂದನದಿಂದಿಬೆಂದು ಪೋಪೆನೆಸೆಗೆಂ ತೇರಂ
6. ಕಣಂಗೊಡ್ಡಿತ್ತುದಲ್ಲ ಭಾರತಂ

V. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ'

1. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಸಂಭ್ರಮಾಕ್ರಾಂತ, ತಮ್ಮಾಗ್ಗಲಿಸಿ, ನರೇಂದ್ರ, ಹಯೋಪಾಯ,
ಮಹಿಶ, ಬಾಣಾವಳಿ, ವೃಷ್ಣಿಲ್ಲ, ಮಹಾಜಿ, ಮುರಾಂತಕ, ಮಳಗು
ದುರಿಸು, ಗಂಡವಾತು

2. ವಿಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯ ಬರೆದು ಸಮಾಸಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಕ್ಷೇದೀವಿಗೆ, ಇಳಾಧಿನಾಥ, ಘಣೀರಾಜಕೇತನ, ಕಸವರಗಲಿ,
ಮೂಗುದುರಿಸು

3. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ಹೊಸಗನ್ನಡ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿ.

ಪೂರ್ಣ, ಪೂನ್ಯ, ಪುಸಿ, ಪಂದೆ, ಬಿನ್ನಪು, ಪೂರ್ವನ್, ಪಂಬಲ,
ಪೂಲೆಯ, ಪರ್ವಿದ

4. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಗಾಂಗೇಯ, ಶ್ರೀಜೇತ್ರ, ಮುರಾಂತಕ, ಮದ್ರಾಜ, ತುಱುಕಾರ,
ಘಣೀರಾಜ ಕೇತನ, ಅಂಗಮಹಿಶ, ಕುರುಕುಲಚೊಡಾಮಣಿ,
ಅಜಾತಶತ್ರು, ಸೂತಸುತ್ತ

VI. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಪಂಪ ಭಾರತವನ್ನು ಒದಿ ಅಸ್ವಾದಿಸಿ.

13. ಗೌರಮೃಣ ಮದುವೆ

(ಪೌರಾಣಿಕ ಜನಪದಗಿತೆ)

ಹುಟ್ಟಿದಳೇ ಗೌರಮೃಣೊಕೆದಲ್ಲಿ
ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇಷ್ಟಾಗಿ ತಾ ದೊಡ್ಡೋಳಾಗಿ
ಹನ್ನರದು ವರ್ಷವೇ ತುಂಬಿತು ಗೌರಿ
ಗೌರಿ ತಾಯೀ ತಂದೆ ಏನೆಂದರಾಗ
ಗೌರಮೃಣ ಮಟ್ಟಿಜಳನ್ ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಿ

1

ಬ್ರಾಂಬರಿಗೆ ಕೊಡಲೇನೆ ಮಗಳೆ ಶ್ರೀ ಗೌರಿ
ಬ್ರಾಂಬರ ಸಾವಾಸ ಹೇಳೇನು ಕೇಳು
ಬ್ರಾಂಬರ ವೇದವು ಬ್ರಹ್ಮ ವೇದ
ಅಂಥ ಬ್ರಾಂಬರ ವೇದ ನಾ ಓದಲಾರೆ
ನಿತ್ಯ ತಣ್ಣೋರಲ್ಲಿ ನಾ ಮುಳುಗಲಾರೆ

2

ದಿನಕೊಂಡು ಮಡಿಸಿರೆ ನಾ ಉಡಲಾರೆ
ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಪ್ಪತ್ತು ನಾ ಉಣಿಲಾರೆ
ಬ್ರಾಂಬರ ಸಾವಾಸ ಬೇಕಿಲ್ಲ ತಂದೆ
ಶಿವ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕೊಡಲೇನೆ ಶ್ರೀ ಮುದ್ದು ಗೌರಿ
ಶಿವ ಭಕ್ತಿ ಶಿವಪೂಜೆ ನಾ ಮಾಡಲಾರೆ

3

ಹರಭಕ್ತಿ ಗುರುಪೂಜೆ ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಬರದು
ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವ ನಾ ಧರಿಸಲಾರೆ
ಜಂಗಮುಗಿ ಭಿಕ್ಷುವ ನಾ ನೀಡಲಾರೆ
ಜಂಗಮರ ಕಾಲಿಗೆ ನಾ ಬೀಳಲಾರೆ
ಶಿವ ಭಕ್ತಿ ಸಾವಾಸ ಬೇಡವೋ ತಂದೆ

4

ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ಕೊಡಲೇನೆ ಅಕ್ಕಯ್ಯ
ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹೊಲಗದ್ದೆ ನಾ ಗೆಯ್ಯಲಾರೆ
ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಕರೆ ಶತ್ತೆ ನಾ ಕೇಳಲಾರೆ

ಒಕ್ಕಲಿಗರ ರಾಗಿ ಮುದ್ದೆ ನಾ ತಿನ್ನಲಾರೆ ದಿನಕೆ ಮೂರು ಸಾರಿ ನಾ ಉಣಿಲಾರೆ ಒಕ್ಕಲರ ಸಾವಾಸ ಬೇಡಪೋ ತಂದೆ	5	ಜಂಗಮಗ ಕೊಡುಸಯ್ಯ ಜಾಣ ನನ ತಂದೆ ಬೂದಿ ಜಂಗಮನ್ನ ಹ್ಯಾಗೆ ಮೆಚ್ಚದೆ ಉಣಿಣಿಕೆ ತಣಿಗಿಲ್ಲ ಮಣಿ ಮುಚ್ಚಳೆ ವರೋಕೆ ಕುದುರಿಲ್ಲ ಮುದಿಯೆತ್ತು ಶಿವಗೆ ಇಕ್ಕೋಕೆ ಒಡವಿಲ್ಲ ನಾಗರ್ ಹಾವುಗಳು	11
ಬ್ಯಾಡರಿಗೆ ಕೊಡಲೇನೆ ಬೇಕಾದಗೌರಿ ಬ್ಯಾಡರ ಬಿಲ್ಲಂಬು ನಾನ್ ಹಿಡಿಯಲಾರೆ ಬ್ಯಾಡರ ಕಾಯ್ ಸೊಪ್ಪು ನಾ ತಿನ್ನಲಾರೆ ಬ್ಯಾಡರ ಸಹವಾಸ ಬೇಕಿಲ್ಲ ತಂದೆ	6	ಧರಿಸೋಕೆ ಗಂಥವಿಲ್ಲ ಕಾಡು ಈಭೂತಿ ಅಂಥ ಜಂಗಮನ್ನ ಯಾಕೆ ಮೆಚ್ಚದೆ ಹೋಗಲೆ ಎಲೆ ಗೌರಿ ಎಲ್ಲಾದರ್ಹಾಗೆ ಕಣಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಾಡಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು ಹರಹರ ಎಂದಳು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟಳು	12
ಕುರುಬರಿಗೆ ಕೊಡಲೇನೆ ಗೌರಮ್ಮ ನಿನ್ನ ಕುರುಬರ ಕುರಿಬಣ್ಣ ನಾನುಡಲಾರೆ ಕಂಬಿಗೆ ಸರಿಗಂಜಿ ನಾ ಕಾಸಲಾರೆ ಕುರುಬರ ಸಾವಾಸಬ್ಯಾಡ ನನ ತಂದೆ	7	ಶಿವಶಿವ ಎಂದು ಕಾಡಿಗೊ ಹೊರಟಳು ಹರಹರ ಎಂದಳು ಹರನ ಕುರಿತಳು ಶಿವಶಿವ ಎಂದಳು ಶಿವನ ಕುರಿತಳು - ಶಿವಶಿವ ಎಂದದ್ದು ಶಿವಗೆ ಕೇಳಿತು ಹರಹರ ಎಂದದ್ದು ಹರಗೆ ಕೇಳಿತು	13
ಕೋಮಟಿಗರಿಗೆ ಕೊಡಲೇನೆ ಕೋಟಿ ಮಾ ಗೌರಿ ಕೋಮಟಿಗರ ಯಾಪಾರ ಜೂಜಿನ್ಯಾಪಾರ ತರಗೆಲೆ ಗೋಟಡಕೆ ನಾ ಮಾರಲಾರೆ ಕೋಮ್ಮಿಗರ ಕೊಟ್ಟವ ನಾ ಕುಟ್ಟಲಾರೆ ಕಾಸಿಕ್ಕಾಸಿಗೆ ತಕ್ಕಿ ನಾ ತೂಗಲಾರೆ ಕೋಮ್ಮಿಗರ ಸಾವಾಸ ಬ್ಯಾಡ ನನ ತಂದೆ	8	ಸಿದ್ದ ಪಟ್ಟಣತಾವ ಶಿವಗಂಗೆ ಮರವು ಶಿವಗಂಗೆ ಮರದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಷ್ಟಿ ವನವು ರುದ್ರಾಷ್ಟಿ ವನದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾಷ್ಟಿ ಮರವು ಭದ್ರಾಷ್ಟಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಸೂಜಿಯ ಕಲ್ಲು ಸೂಜಿ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಸೂಜಿಗಳ ನಿಲಿಸಿ	14
ಗೊಲ್ಲರಿಗೆ ಕೊಡಲೇನೆ ಬೇಕಾದ ಗೌರಿ ಗೊಲ್ಲರ ಕುರಿ ಹಿಂಡನಾ ತಿರುವಲಾರೆ ಗೊಲ್ಲರ ಹುಳಿಯಂಬ್ಲಿ ನಾ ಕುಡಿಯಲಾರೆ ಗೊಲ್ಲರ ಒಣರೊಟ್ಟಿ ನಾ ಕಡಿಯಲಾರೆ ಗೊಲ್ಲರ ಸಾವಾಸ ಬೇಡಪೋ ತಂದೆ	9	ಎಳು ಸೂಜಿಯ ಮೇಲೆ ದಬ್ಬಿವ ನಿಲಿಸಿ ದಬ್ಬಿದ ಕೊನೆಗೊಂದು ನಿಂಬ್ಯಾಣಿ ಮಡಗಿ ನಿಂಬೆ ಹಣಿನ ಮೇಲೆ ತಪಸಿಗೆ ಕುಳಿತು ಶಿರಸೊಂದು ಕೆಳಗ್ಗಾಡಿ ಶ್ರೀ ಪಾದ ಮೇಲೆ ಶಿವಶಿವ ಎಂದಳು ಶಿವನ ಕೇಳಿದಳು	15
ಹದಿನೇಳು ಹತ್ತು ಜಾತಿ ಹೇಳಿ ನಾ ಕೊಟ್ಟೆ ಕುರಿಯಮ್ಮ ಎಲೆ ಗೌರಿಯಾರ್ದು ಕುರುತೀಯೋ ಸಿದ್ದ ಪಟ್ಟಣತಾವ ಶಿವಗಂಗೆ ಮರವು ಶಿವಗಂಗೆ ಮೆದಲಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಮರವು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮಿದ್ದಾನೆ	10		

ಮುದಿ ಮುದಿ ಜಂಗಮನು ಅದನು ಸ್ವಾಮಿ
ಮುಂಗೈಲಿ ಜೋಳಗೆ ಹಾಕಿದ ಸ್ವಾಮಿ
ನಾಗರಾಷ್ಟ್ರವನು ಹಿಡಿದು ನಡುಕಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿ
ಕ್ಯಾರೆ ಹಾವನು ಹಿಡಿದು ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿ
ಹಬ್ಬಿಖಾವನು ಹಿಡಿದು ತಲೆಪಾಗ ಸುತ್ತಿ

16

ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಹಾವೆಲ್ಲ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಮಡಗಿ
ಗೌರಿದ್ದ ಬಳಿಗಾಗ ಬಂದನು ಸ್ವಾಮಿ
ಮುತ್ತಿನ ಭಿಕ್ಷುವ ನೀಡಲು ಸ್ವಾಮಿ
ಮುತ್ತೆ ನನ್ನ ಮನೆ ಮುಗ್ಗಿಜ್ಞಾಳವು
ನವರತ್ನ ಭಿಕ್ಷುವ ನೀಡಲು ಸ್ವಾಮಿ
ನವರತ್ನ ನನಮನೆ ರಾಗಿಯ ಕಾಳು

17

ಏನು ಕೊಟ್ಟರು ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೀಯ
ನೀ ಕೊಡೋವಡವ್ಯಾಲ್ಲ ನನಗೇನು ಬೇಕೆ
ಕನ್ನಾದಾನವ ನನಗ ಕೊಡಬೇಕೆ ಗೌರಿ
ಈತನೆ ನನ ಗಂಡ ಎಂತ ಕೈ ಮುಗಿದು

18

ಚಿನ್ನದ ಚೆಂಬ್ಬಲ್ಲಿ ಪನ್ನೀರು ತಂದು
ಪನ್ನೀರ ತಂದಾಗ ಪಾದ ತೊಳೆದಳು
ಪಾದತೊಳೆದಾನೀರ ಪಾನವ ಮಾಡಿ
ನಡಿಯಲೆ ಎಲೆ ಗೌರಿ ಮರಕೆ ಹೋಗಾನ
ಆಕಾಶವೇನುಂಟು ಚಪ್ಪರವೆ ಹಾಕಿ

19

ಭೂಮಿ ಅಡ್ಡಗಲಕೆ ಹಸೆಗೆಲ್ಲಬರೆದು
ಗೌರಿಗು ಈಶ್ವರಗು ಲಗ್ನವ ಮಾಡಿ
ದೇವ ಬ್ರಾಂಬರಿಗೂವೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕರಸಿ
ಗೌರಿಗೂ ಈಶ್ವರಗೂ ಲಗ್ನವಾದೀತು
ಗೌರೀ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರಸಿ
ಸ್ವಾಮೀ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರಸಿ
ದೇವ ಬ್ರಾಂಬರು ಧಾರೆಯೆರದರು

20

ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಚಾರ

ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿ ಜನರ ಜೀವನದ ಉಸಿರು. ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳು ಹಳ್ಳಿಗರ ಸೊಷ್ಟು ನಲಿಪು, ಸುಲಿದುಃಖಿ, ಬದುಕಿನ ಏರು-ಪೇರುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿವೆ. ‘ಪುರಿತೋದದೆಯಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗೂ’ ಎನಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ನಾಡುರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮನೂರೆ ಹಾಡುಗಳೂವಾಗಿ ಹಾಡಿರುವರು. ಈ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಕನ್ನಡಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗರು ಗೌರವನ್ನನ್ನು ಪರ್ವತ ರಾಜನ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಿಂದು ಪಡಕಟ್ಟಿ ಅಟಕ್ಕೆರಿಸದೆ ಅಷ್ಟೂ ತಮ್ಮಪರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾ ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಗೆ ಗಂಡನ್ನು ಮಡುಪುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಗೌರವನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂತಹ ಗಂಡಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೆ ಕೊಡಲೇ, ಬಕ್ಕಿಲಿಗಂಗೆ ಕೊಡಲೇ, ಬೆಡರಿಗೆ ಕೊಡಲೇ ಎಂದು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಗೌರಿ ಒಂದೊಂದು ಜನಾಂಗಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಕೊಡತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೇಡ ತಂದೆ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂಗೆ ಅವರನ್ನು ಬೇಡ ಇವರನ್ನು ಬೇಡ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಉಡಿಗಿ-ತೊಡುಗೆ, ಉಂಟ-ಉಪಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ ಬಿಕಿಸುತ್ತಾಲೇ. ಆ ಮೂಲಕ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಜನರಿಂದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬಹಳ ಸೋಗಾಗಿ ಅಭಿಷ್ಯಕ್ತನೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಂದೆ ಗೌರಿಯ ಮಾತಿಗೆ ರೋಸಿ ಹೋಗಿ ‘ಗೌರಿ ಎಲ್ಲಾದರೋಗೇ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವಳು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿವಗಂಗೆಯ ರುದ್ರಾಷ್ಟಿ ವಸದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಶಿವನು ಗೌರಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಒಲಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಆಕಾಶವನ್ನೇ ಚಪ್ಪರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಹಸೆಮಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಹೊಂಡು ಕೂಶಿರು ಗೌರಿಯನ್ನು ಲಗ್ನುಮಾಡ. ಗೌರಿ ಮತ್ತು ಶಿವ ತಂದೆಯಾಯಿಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ದೇವರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಧಾರೆಯೆರದರು - ಹಿಂಗೆ ಶಿವ-ಗೌರಿಯರ ಮದುವೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಡೆಯಿತು.

ಕರಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ

ಬ್ರಾಂಬರ =ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು; ಜಂಗಮ =ಸ್ವಾಸಿ, ವಿರಕ್ತ ಲೋಕಸಂಚಾರಿ; ಬಕ್ಕಿಲಿಗರು =ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುವರು; ಬ್ರಾಂಬರ =ಬೇಡರು; ಬಿಲ್ಲಾಬು =ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಿ; ಕುರಿಣಿ =ಉಣಿಯೆಂಬ ಬಣ್ಣಿ; ಕೋಮಿಗೆ =ವೈಶ್ಯ; ಕೊಟ್ಟಿ =ಕುಟ್ಟಿಗೆ, ಕುಟ್ಟಿಪ್ಪ ಸಾಧನ; ಅಂಬಲಿ =ಗಂಜಿ; ಪುದುರಿ =ಪುದುರೆ; ಇಕ್ಕೊಳೆ =ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು, ಧರಿಸಲು; ಕಂಭೂತಿ =ವಿಭೂತಿ, ಭಂಸ್ತ ನಿಂಬ್ಬಣಿ =ನಿಂಬೆವಣಿನ್ನು ಮಡಗಿ =ಇಟ್ಟು ಕ್ಯಾರೆಹಾಪು =ಕೇರಣಾವೆ; ತಲೆಪಾಗ =ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಪ್ಪ ಮುಂಡಾಸು; ಮುಗ್ಗಿಜ್ಞಾಳ =ಮುಗ್ಗಿ ಹೋದ ಜೋಳ; ವಡವ್ಯಲ್ಲ =ಒಡವೆಯೆಲ್ಲ; ಚೆಂಬ್ಬಲ್ಲಿ =ಚೊಂಬಿನಲ್ಲಿ; ಲಗ್ನ =ಮದುವೆ;

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಡ್ಯಾಪ್ಲೊ ವರನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೌರಿ ಏಕೆ ಒಪ್ಪಲೀಲ್ಲ?
2. ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಹವಾಸ ಬೇಡ ಎಂದು ಗೌರಿ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನು?
3. ಕೋಮಟಿಗರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಗೌರಿ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?
4. ಗೌರಿ ಯಾರನ್ನು ಮಚ್ಚಿದೆ ಎಂದಳು?
5. ಶಿವನ ರೂಪ-ಸ್ನಾಫಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರಿ ಏನು ಹೇಳಿದಳು?
6. ಗೌರಿಯು ಯಾವ ಮತ್ತೆ ಹೋದಳು?

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಗೌರಿಯು ಹೇಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಳು?
2. ಗೌರಿ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ತಂದೆಯ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
3. ‘ಗೌರಮ್ಮನ ಮದುವೆ’ – ಜನಪದ ಕವನದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

IV. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

1. ಕೆಳಗಿನವುಗಳಿಗೆ ತದ್ವಾಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
ಭಕ್ತಿ ಆಕಾಶ, ಭಿಕ್ಷೆ
2. ಕೆಳಗಿನ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪದಗಳ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ರೂಪವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
ಬ್ರಾಂಬ್ರು, ಬ್ರಾಹ್ಮರು, ಸಾವಾಸ, ನಿಂಬ್ಯಾಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಳ, ಕ್ಷಾಖೂತಿ
3. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೊಸರಿಸಿ.
ಮುದಿಯೆತ್ತು ಧಾರೆಯೆರದರು, ಲಗ್ನವಾದೀತು
4. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ವ್ಯಾಹ ವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ ಸ್ತೋತ್ರಮನ್ನು ಹೊಸರಿಸಿ.
ಮದಿಸಿರೆ, ಬಿಲ್ಲಂಬು, ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳು, ಮುಂಗ್ಯ, ನವರತ್ನ, ಹೆಬ್ಬಾವು

V. ಚಟುವಟಿಕೆ

1. ಇತರ ಜನಪದ ಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿ.
2. ಈ ಜನಪದ ಕವನವನ್ನು ಹಾಡಿ ಅಭಿನಯಿಸಿ.

ಸುಭ್ರಣ್ಣಾ

- ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಶ್ರೀಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಮೈಸೂರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಆಸ್ಥಾನವು ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ವಾನ್ ರಸಿಕ ಕೆಲಾಹೋವಿದರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು: ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಉದಾರಶೀಲರು; ಅದರ ಮೇಲೆ ಸ್ವಯಂಪಂಡಿತರು; ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು; ಕಾವ್ಯಕಛ್ರಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಆವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ಆಶ್ರಯವನ್ನಾಗಿಸಿ ಬಂದ ಯಾರಿಗಾಗಲಿ ನಾಸ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲ್ಲಿ. ಹಾಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಜೀದಾಯದ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿನ್ನುಪರವರು ಒಬ್ಬರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹಿರಿಯರು ಚಾಮರಾಜನಗರದವರು. ಆದರೆ ಆಗ್ಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಲೆಗಳಿಂದ ಇವರ ಮನಯವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸಂಸ್ಕರಿತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪುರಾಣಶಿವಣ ಮಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಅವರ ದ್ವಾನಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಮಥುರವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು; ಮಾತು ಅವರಳವಾದರೂ ಸಾವಧಾನ. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಇತರ ಪಂಡಿತರಿಂತ ಇವರಿಗೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸೌಕರ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ದೃವಭಕ್ತಿನಿರತರಾದ ಮಹಾನ್ನಾಮಿಯವರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿನ್ನು ಪುರಾಣ ಹೇಳುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿ ಆಗಾಗ ಅವರನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವರು. ಇದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪುರಾಣದ ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದು ಅಡ್ಡಹೆಸರಾಗಿತ್ತು:

ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು, ಒಬ್ಬ ಮಗ.

ಹುಡುಗಿಯರಿಬ್ಬರಿಗಂತ ಚಿಕ್ಕವನು. ಅವನ ಹೆಸರು ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಎಂದು. ಸುಭ್ರಜ್ಞ ತಂದೆಯಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತು ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಭ್ರಹ್ಮಣಿಶಾಸ್ತಿ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಅವನೂ ಪುರಾಣ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಸಂಗೀತದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದವರಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಎನ್ನವರೇ ಹೊರತು ಸುಭ್ರಹ್ಮಣಿ ಎಂದು ಕೂಡ ಕರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತವನನ್ನು ಸುಭ್ರಹ್ಮಣಿ ಎನ್ನಬಹುದು; ಸಂಗೀತಕ್ಕಾದರೆ ಇಂಥ ಹೆಸರು ಹೆಚ್ಚು ಇವನು ಕೊನೆಗೂ ಸುಭ್ರಜ್ಞಾಗಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಸುಭ್ರಹ್ಮಣಿಶಾಸ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಮ್ಮ ಕೆ ಈ ಸುಭ್ರಜ್ಞನ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು.

ನಾನು ಸುಭ್ರಜ್ಞನವರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು ಅವರ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಾಲ್ಯದ ಚರಿತ್ಯೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಅವರೇ ಆಗಾಗ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ತೊರೆಯಪುರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಾನವರು ಚೆನಾಗಿ ಬಲ್ಲರು; ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟ ನೋಡಿದ್ದೆ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳ ವಿಷಯವಂತೂ ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದ್ದು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಸುಭ್ರಜ್ಞನವರು ಎಂಥ ಮನುಷ್ಯರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಈ ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಲಾರೆ. ಕರಿಣಾದ ಶಿಲೆಯ ಮದ್ದೆ ಸೇರಿರುವ ಸ್ವರ್ಣರೇಣುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕಾದರೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡುವ ರಸಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಅವರಂಜಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಕಾಯಿಸುವರು. ಆ ಕರಿನ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ? ಈ ಅವರಂಜಿಯಲ್ಲಿ ? ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಕರಿಣಾಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇವರ ಮನಸ್ಸು ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಯವಾಗುತ್ತ ಆಗುತ್ತ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ಅವರಂಜಿಯಾಯಿತು. ಅದು ಹೀಗಾದ ವಿಚಿತ್ರ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸಬಹುದು? ಆ ಅವರಂಜಿಯನ್ನು ಯಾವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೋಗಳಿ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯಿವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಬಹುದು? ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ನ್ಯಾಸ ದಿನವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳುವ ಸ್ಪಷ್ಟದರ್ಶಿಂದಲೇ ಸುಭ್ರಜ್ಞನವರ ಜೀವನಚರಿತ್ಯೆ ಪೂರ್ಣವಾದ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಹೇಗಾದರೂ ಒದುವವರೇ ಉಹಿಸಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಬಹುಭಾಗದಿಂದ

ಮಾತ್ರ ಈ ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣಿಯಾಗಬಹುದೇ ಹೊರತು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಷ್ಟರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣಿಯಾಗಲಾರದು.

2

ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಸುಭ್ರಹ್ಮಣಿಶಾಸ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಕರೆಯಲ್ಲದರ ಸಾರಾಂಶವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂಶೋಷಣೆ. ಅವರಿಗೆ ಆವರಿಗೆ ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಹೋಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕುನೇಯದೂ ಹೆಣ್ಣು ಆಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುವಂತಿತ್ತು? ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬೇ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬೇ ಆದದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಬಹಳ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಯಜಮಾನಿಗೂ ಹಾಗರೇ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಹುಡುಗನನ್ನು ಅತಿಶಯವಾದ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಸಾಕಿದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಏಳಂಟಿ ವರ್ಷಾಗಳಾದವು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಹೇಳಬ್ಬಿರು; ಒಂದರಷ್ಟು ಸರ್ಗ ಅಮರಕೋಶವನ್ನು ಹೇಳಬ್ಬಿರು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿಂದ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಅದು ಏನೋ ಸಂಗೀತದ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೋಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ತಂದೆಯ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಧುರವಾದ ಘನ್ನಿ ಇಂದು ಬಂದಿತು; ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಇಂದು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏಂತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗ ಯಸ್ವಿಜ್ಞಾನದಯಾಸಿಂಥೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಾಡುವನು. ಆದರೆ ಆದರ ಅರ್ಥದ ಕಡೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಮಗನನ್ನು ಮನಯಲ್ಲಿ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಕೂರಿಸಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋದರೆ ಇವನು ಹಾಡು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಪಾಠವನ್ನೇ ಮರೆಯುವನು. ಮೊದಮೊದಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಗನು ಶೈಲೀಕಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವನೆಂದು ಜಂಭದಿಂದ ತಂದೆಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಮನಗೆ ಬಂದವರ ಹತ್ತಿರವೆಲ್ಲ ಇವನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇವನಿಂದ ಹಾಡಿಸುವರು. ಜನರು ಕೇಳಿ ಶಾಬಸ್ ಎನ್ನವರು. ಅವರು ಹೀಗೆ ಎಂದಷ್ಟೂ ಹುಡುಗನು ಆದರಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸುಭ್ರಜ್ಞನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವದ್ದಯೂ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯೂ ಸಿದ್ಧವಾದವು.

ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಅಭಿಲಾಷೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು

ಸಲ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಮತ್ತಪ್ಪು ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರಾಣೀವಾಸದ ಮುಂದೆ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನಿಂದ ಶುಕ್ಳಾಂಬರಧರಂ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರೂ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಹುಳಿತರು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಬಹಳ ಕುಶಾಹಲದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾ ಆಗಾಗ ಮಹಾರಾಜರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಅವರ ಆ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖಿದ ದೊಡ್ಡ ತಿಲಕವನ್ನೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಗಂಡಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ತರದ ಚಂದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಮೀಸೆಯನ್ನೂ ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಜರು ಹುಡುಗನನ್ನು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸೂಟಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಪುರಾಣ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು “ಈ ಹುಡುಗ ನಿಮ್ಮ ಕುಮಾರನೋ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಂದ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು “ಹೌದು, ಮಹಾ ಪ್ರಭು” ಎಂದರು. ರಾಜರು ನಗುತ್ತಾ ಹುಡುಗನನ್ನು “ಏನಪ್ಪೆ ನೀನೂ ಅಪ್ಪಾಜಿ ಹಾಗ ಪುರಾಣ ಹೇಳಿಯೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಹುಡುಗ “ಹಾನು ಪುರಾಣ ಹೇಳಿಯೋಲ್ಲ; ಸಂಗಿತ ಹೇಳ್ತೇನೇ” ಎಂದ. ರಾಜರು “ಆಹಾ, ಹಾಗೇ ಅದು; ಎಲ್ಲ ಹೇಳು ನೋಡೋಣ” ಎಂದರು. ಸುಭ್ರಾಣಿ “ಶ್ರೀರಾಘವಂ ದಶರಥಾತ್ಮಜಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳಿ “ಕಸ್ತೂರಿತೀಲಕಂ ಬರುತ್ತೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವರು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ತರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹುಡುಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು “ನೀನು ಒಳ್ಳೆ ಬುದ್ಧಿವಂತ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತುಕೋ. ನಿನಗೆ ಖಿಲ್ಲತ್ತು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ “ಹುಡುಗ ಒಳ್ಳೆ ಸೂಟಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ತರಬೇತು ಮಾಡಿ. ಬಲೇ ಹುಡುಗನಾಗುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಮಗನೂ ಮನಸೆ ಒಂದುಬಿಟ್ಟರು.

ಸಂಗಿತ ಕಲಿತು ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಖಿಲ್ಲತ್ತು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ಗೀಞು ಹಿಡಿಯಿತು. ಸುಭ್ರಾಣಿನವರು ನಾನು ನೋಡಿದಾಗಲೂ ಯಾವುದನ್ನು ಹಿಡಿದರೂ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಸುವ ಒಂದು ಹಟದ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹಟ

ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸುವ ಚೆಲಲಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಗ ಎಲ್ಲ ಸಂಗಿತವಾದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಕೇಳುವನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವನು. ಹೀಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪರ್ಷಾ ವಯಸ್ಸಿನು ವೇಳಿಗೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂಗಿತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ಪರಿಚಯವುಂಟಾಯಿತು. ಸಂಗಿತಗಾರರು ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲೊದಲು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೂ ಬರುಬರುತ್ತಾ ಅರೆಮರೆಯ ಈಷ್ಟೆಯಿಂದಲೂ ತೋರಿಬರುವ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಬಾಯ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲದ ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಹಿಟ್ಟೆಲು, ವೀಣೆ ನುಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೃದಂಗವನ್ನು ಬಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಶಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ತಂದೆ ಉದ್ದಕ್ಕಾ ಮಗನಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ನೋಡುತ್ತೆ ಪುರಾಣದ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದ ಹುಡುಗ ತಾನು ಸಂಗಿತಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲಿ. ಮಗನಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವು ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ವ್ಯಾಧ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಅವನಿಗೆ ಇಪ್ಪು ಸಂಗಿತ ಬಂದಿದೆಯಿಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲಿತು ಒಂದೇ ಸಲ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಾನ್ವಯನ್ನಾಯಿ ಮಾಡಿದಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹುಡುಗ ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಸುಭ್ರಾಣಿ ತಾನು ಸಂಗಿತಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವಿತ್ತು. ಸಂಗಿತದ ಕಳ್ಳೇರಿಗಳು ನಡೆಯುವುದು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ; ಅನೇಕ ವೇಳೆ ವಾರಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗಿತದ ಅಭಿಲಾಷೆ ಬಲವಾದ ಹಾಗ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಅದು ಎಲ್ಲ ನಡೆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲೇ ಮೈಸೂರಿನ ವಾರಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನೆಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಹೋಗಿಬರುವಂತೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು. ಹುಡುಗನಾದರೂ ಜೆಲುವ. ಸ್ವಲ್ಪ ಅಗಲವಾದ ಮುಖಿ; ಮೇಲ್ಮೈಯಿ ಮೇಲೆ ಆಗತಾನೆ ತಲೆ ದೋರುತ್ತಿದ್ದ ತಳ್ಳಿಗಿರುವ ಕುಡಿಮೀಸೆ, ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಕ್ಷೋರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಕೆಂಪಗೆ ಕುಂಕುಮ ಸವರಿದಂತೆ ಇರುವ ರಂಗನ ಶುಟಿ. ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದ ಮುಖಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಅವಣ್ಣನೀಯವಾದ ವರ್ಚಸ್ಸು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂ

ದೋಷವನ್ನರಿಯದ ತಾಯಿ ಎದೆಯ ಬಳಿ ಮುಖವನ್ನಾಟ್ಟಿ ಸ್ತನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಅರಸುವ ಮಗನಿನಂತೆ ಜೀವನದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೋ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಯಶ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪೂರ್ವ ಯೌವನದ ಆ ಒಂದು ಸರಳತೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಾರು ತಾನೆ ಇವನಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳಬೇಕು? ವಾರಸ್ತೀಯಿರಿಗೆ ಇವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಮಮತೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಇವನು ಹೋದಾಗ ಅವರು ಇವನಿಗೆ ಹಾಲು ಹಣ್ಣು ತಂದುಕೊಡುವರು. ಒಂದು ಹಾಡು ಹೇಳಿಂದು ಕೇಳುವರು. ನೀನು ಹಾಡು ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿದರೆ, ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಹದಿಸ್ತೇ ದು ವರ್ಷಗಳ ವೇಳೆಗೆ ಸುಭ್ರಾಣಿ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಯಂತೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಣಾಗಿ ಸಂಗೀತಗಾರರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋದನು. ಅವನಿಗೆ ಆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗೂ ಹೋಗುವ ಅಧಿಕಾರ ಒಂದುಬಿಟ್ಟು.

ಇದಕ್ಕೆ ಹೋದಲೇ ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಹೆಂಡಿಯ ಹೆಸರೇನೋ ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಬಂಡಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ನೋಡಿದಾಗ ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಯಾವಾಗ ಎತ್ತಿರೂ “ಅವರು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಕೆಯ ಹೆಸರೇನೆಂದು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಒಂದು ಸಲ “ಲಲಿತಾ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ನೋಡಿ, ಅಪ್ಪನವರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಸರು. ಆದಕ್ಕೇ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಲಲಿತಾಸಹಸ್ರನಾಮವೆಂದು ಕರೆದರು. ತಾಯಿ ಲಲಿತಾ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಗತಿಯೇನು?” ಎಂದರು; ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ “ಆ ಹೆಸರಿನ ಹಂಗಸರೂ ಹಾಗೆಯೇ, ಲೋಕಮಾತೆಯ ಅಂಶದ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದರು. ಹಾಗ ಹೇಳುವಾಗ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ದೂರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯ ಕನಸಂಬಂತೆ ಎಂದೋ ಇದ್ದಹೋದ ತಮ್ಮ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಅವರು ಹಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಆಗ ನನಗೆ ತೋರಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಂಡಿಯ ಹೆಸರು ಲಲಿತಾ ಎಂದು ಇಟ್ಟಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷವಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಹೆಂಡಿ ಮನಗೆ ಬಂದಳು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯಿಂದಲೇ ಮನಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಏನನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕಲಿತವನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಬಹಳ ದಿನ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಲಿತಿದ್ದರೆ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನೋ ಇತರ

ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸವನ್ನೋ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಬಾಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಇಂಥ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ದಾರಿ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ಸುಭ್ರಾಣಿ ವರುಸ್ವನಾದ ಮಗನಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅವನಿಂದ ಏನೂ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಸಾಲದಕ್ಕೆ ಇವನ ಸಂಸಾರ ಬೇರೆ. ತಂದೆ ಎಷ್ಟೇ ಒಳ್ಳಿಯವನಾದರೂ ಬೆಳೆದ ಮಗ ಭಾರವಾಗಿ ಮನಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಮಗನನ್ನು ಏನಾದರೂ ಅನ್ನವರು. ಮಗ ಬಹಳ ತಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ “ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನನ್ನು ಅನ್ನಪುದು ಯಾತಕ್ಕೆ? ನನಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿ. ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೇನೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. “ನೀನು ಹೋದರೆ ನಿನ್ನ ಹಂಡತಿಯನ್ನು ಸಾಕುವವರು ಯಾರು? ಅವಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ?” ಎಂದು ಅವರ ತಾಯಿ ಕೇಳಿದರು. “ನನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಅಂತ ಹೇಳಿದವರು ಯಾರು? ನಾನು ಕೇಳಿದನೇ? ನೀವೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದಿರಿ; ಸಾಕಿ; ಸಾಕದೆ ಇದ್ದರೆ ಅವರ ತಂದೆಯ ಮನೇಲಿ ಬಿಡಿ” ಎಂದು ಸುಭ್ರಾಣಿ ಹೇಳಿದನು. ಮನಯಲ್ಲಿ ಆ ದಿನ ರಾದ್ವಾತ ಜಗತ್ವಾದ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಎಲ್ಲಾ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಮನಯಲ್ಲಿ ಉಂಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಲಲಿತಮ್ಮನೂ ಉಂಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದೆಯೂ ಎರಡು ತುತ್ತಿ ತಿಂದು ಎಲ್ಲಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮನಯ ಯಜಮಾನಿ ಸೌಸಿಯನ್ನು ಉಂಟ ಮಾಡೆಂದು ಬಹಳ ಹೇಳಿ ಅವಳು ಒಪ್ಪದೆ ಇರಲು “ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಆನ್ನ ಬೇಡದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ತಿನ್ನಲ್ಲಿ” ಎಂದು ತಾವೂ ಹಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಅವರ ಹಂಡತಿಯೂ ಅಂದು ಮಗನನ್ನು ಹತ್ತಿ ಒಂದು ಸುಖಿದ ಒಂದು ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು.

ಸುಭ್ರಾಣಿ ಈಗಳೇ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಮುಂದಿನ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಹಾರಾಜರ ಮುಂದೆ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಏವಾದು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಏಣ ಭಕ್ತಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ವಾಗ್ಣಿನ ಮಾಡಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಎಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚುಗಿ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಡು ಕೊಗುವುದಕ್ಕೆ ಮನಯಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲ;

ಅಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತೇಜನವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಹಾಡುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮನಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದು ವೇಶ್ಯೆಯರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೆಟ್ಟಮೋ ಬಿಟ್ಟಮೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ, ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಇಷಟ್ಕೆ ಕೆಡುವುದೆಂದರೇನೋ ನಾನು ಕಾಣೆ. ನೀಲಾಸಾನಿಯಾದರೋ ಸುಭ್ರಂಣಿನನ್ನು ಅವನ ಹಾಡುಗಾರಿಕಾಗಿಯೂ ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದುದರಿಂದಲೂ ದೇವರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಹಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿರಲಿಲ್ಲ ; ಬೇಕಾದವರೂ ಬಹಳ ಜನ; ಆದರೆ ಇವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸ, ಭಕ್ತಿ ಅವಳು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಗೋಪಸ್ತೀ; ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಉಪಾಸಕರು. ಸುಂದರಾಕಾರನೂ ವಚಸ್ಸಿಯೂ ಆದ ಸುಭ್ರಂಣಿನನ್ನು ನೋಡಿ ಇವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾವಾಗಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನೆಂದೇ ಅವಳು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ಅವನು ಬಂದರೆ ನೀಲಾ ಅವನಿಗೆ ಕಾಲು ತೋಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಕೊಡುವಳು. ದೊಡ್ಡದಾದ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಂಣಿಗೆ ಬಂದು ಕೊತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಣೆ, ರತ್ನಗಂಬಳಿ, ಬರಗುದಿಂಬಿ, ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪಿಟೀಲು, ಮೃದಂಗ, ಇವಲ್ಲವನ್ನೂ ಇರಿಸುವಳು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂಬಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮದಿ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ ತಿಂಡಿಯಾಂದಿಷ್ಟನ್ನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರಿಸಿಯೇ ಇರುವಳು. ಸುಭ್ರಂಣಿ ಕೈಕಾಲು ತೋಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ನೀಲಾ ಕೊರಡಿಗೆ ಬಂದು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದ ಹೊತ್ತು ನಗುತ್ತ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಇನ್ನು ತಾವು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಯೋಳಿಗೆ ಹೋರಬಿಹೋಗುವಳು. ಸುಭ್ರಂಣಿ ತನ್ನಷಟ್ಕೆ ತಾನೇ ಕುಳಿತು ಪಿಟೀಲನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ತನಗೆ ತೋರಿದ ವರೇಕುಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತ ಯಾವುದು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಹೋಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಣದೆ ಗಾನಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಾಗಿರುವನು. ಬಹಳ ದಿನ ಉಟದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನೀಲಾ ಬಂದು “ದೇವರಿಗೆ ಮನಗೆ ಹೋಗೋ ಹೋತ್ತಾಯಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿದೇ ಇದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮನಗೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದೂ ತೋರಿರಲಾರದು.

ಆ ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ವಾದ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಂಣಿ ನೀಲಾಸಾನಿಯ ಮನಗೆ ಹೋದನು. ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾರಣದಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನ. ತಾನು ಒಬ್ಬಿಗೆ ಹೋರಿಯಾಗಿದ್ದೇನಲ್ಲಾ ಎಂಬುದು ಮೊದಲ ಕಾರಣ. ಇದು ಎಲ್ಲಾಗೂ

ಬರುವ ಆತ್ಮಪ್ರಿಯ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲೋ ಇನ್ನು ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲೋ ಇದ್ದಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನಪುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಹೇಗೆ ಬಂತು ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ಕುಳಿತು ಉಟ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ತ್ರಾಣ ಬಂದ ಒಡನೆಯೇ ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನಾಗಿ ಹಂಟುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಟಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಭ್ರಂಣಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಯೋಚನೆ ತಂದೆ ಏನನಾದರೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಬಂದಿತ್ತು ಆದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವುದೂ ತೋಚಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಣ್ಣ ಸಂಬಳ ಬಂದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಯೇನರದು ಅವನು ಆಶೇ ಇಟ್ಟಕೊಂಡಿದ್ದನು. ನಾನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ತನ್ನ ತಂದೆ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುವುದನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜರು ಸಂಬಳ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಉಬ್ಬ ಹೋಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಅವನು ಒಮ್ಮೆಯೈ ನೆನೆದು ಆನಂದಪಡುವನು. ಈ ದಿನ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ತಾನು ಅಯೋಗ್ಯನಂದೂ ಅಪ್ಯಯೋಜಕನಂದೂ ಇವರು ತಿಳಿದರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬೇರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ. ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹಂಡತಿ; ತಾನು ಒಬ್ಬಾಗಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ತೊಲಗಿಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇವಳು ಬೇರೆ ಕುಟೀಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಇದಲ್ಲಿಯ ಶನಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಂಡತಿ ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟಯೇ ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದಂತು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಬೇಡಿ. ಈಗ ನಾವು ಪ್ರೀತಿ ಎನ್ನುವ ಪ್ರೀತಿ ಕೇವಲ ಕಾಯಕವಾದ ಪ್ರೀತಿ. ಪೂರ್ವದವರ ಪ್ರೀತಿ ಬಂದು ರೀತಿಯ ಅಶ್ವದ್ಯಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಹಂಡತಿ ಎಂದರೆ ಲೋಕಮಾತೆಯ ಅಂಶ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಭ್ರಂಣಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹಂಡತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತು ಅಶ್ವದ್ಯಯೇ. ಏಕಂದರೆ, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಡಹಂಡಿರು ಒಬ್ಬಿಗೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಅವಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಭ್ರಂಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶುಶ್ರಾವೆ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮನಗೆ ಹೋದರೆ ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು. “ನಿನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ನೀರು ಕೊಡು.” ಎಂದು ಅತ್ಯ

ಹೇಳಿದರೆಯೇ ಕೊಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಬೇಕು. ಒಂದು ದಿನ ತಿಳಿಯದೆ ಅವಳು ಗಂಡನಿಗೆ ತಾನೇ ನೀರು ಕೊಟ್ಟಳು. ಅತ್ಯ ತನಗೆ ತಾನೇ “ಇದೆನಪ್ಪ ಕಾಲ ಹೀಗಾಗಿಹೋಯಿತು. ಐವತ್ತು ವರುಷ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ ಹಂಗಸಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಂಡನಿಗೆ ನೀರು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ನಮ್ಮ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವುದುಂಟೇ” ಎಂದು ಬೇಗಿನಿಂದ ಸಂಜೀಯವರೆಗೆ ಐವಾರು ಸಲ ಹೇಳಬಿಟ್ಟರು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ “ದೇವರೆ, ಇವರು ಇದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರೇ ಹೀಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಆಮೇಲೆ ಅವಳು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಲಲಿತಾ ಹಾಗೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟ ದಿನ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಮಾಡಿದ ಗಲಾಟ ಸುಭ್ರಜ್ಞನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸಂಗಿರಿದಲ್ಲಿ ಮುಖುಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಡತಿ ನೀರು ಕೊಡುವುದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಲಾ ನೀರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಗಂಡಸಿಗೆ ಎಲಾಧರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಇಂತಹ ಶುಶ್ರಾವೆ ನಡೆದರೆ ಸಾಕು; ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅದನ್ನು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಭ್ರಜ್ಞನಿಗೆ ಈ ಸಂಭರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೀಲಾಸಾನಿ ಜೀವನದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದಳು; ಹಂಡತಿ ಅಥವಾ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಭಾರವಾಗಿದ್ದಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಪ್ತನಾಗಿ ಅವನು ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ನೀಲಾಸಾನಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮನಗೆ ಬಂದನು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ ಮನಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮುದುಕನಿಗೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಮಗನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಯದ ಮಗನನ್ನು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹೊರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ತನ್ನ ತಪ್ಪೆ ಎಂದು ಬೇರೆ ಆ ಹೇಳಿಗೆ ತೋರಿತ್ತು. ಬಂದಹಾಗೆ ಯಜಮಾನಿಯನ್ನು “ಮುಡುಗ ಬಂದನೇ?” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಕೆಗೆ ಹಸಿದು ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತ್ತು. ಗಂಡ ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತಲೂ “ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುತ್ತೀರಿ. ಕೇಳಿ ಆ ಲೋಪಮುದ್ರೆನೇ” ಎಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮಾತು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ “ಯಾರನ್ನು?” ಎಂದರು. “ಅಯ್ಯೋ ನೀವು ಸರಿಯೇ; ಏನು ಮುಡುಗ ಮುಡುಗ ಅಂತೀರಿ. ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಭಾಂತು. ಹೆತ್ತು ಸಾಕುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು, ಆಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯೋರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ನೋಡಿ ಹಡೆದ ಮುದುಕ ಅನ್ನ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಯುತ್ತಾಳ್ಲಾ ಎನ್ನದೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಉಂಟಕ್ಕೇ ಬರಲಿಲ್ಲ;

ಇವಳೂ ಹಟ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಕ್ಕೇ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಈಗಿನ ಮುಡುಗಿಯರೇನು; ಮಾಯಾವಿನಿಯರು. ಮುದುಕಿ ಸಾಯಲಿ ಎಂತ ಗಂಡನಿಗೆ ಉಂಟ ಮಾಡಬೇದ ಎಂತ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ ನೋಡಿ” ಎಂದರು. ಮಾತಿನ ಮಳ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು “ಹೇಳಿಕೊಡುವುದೇನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ? ತಾನೇ ಬರುತ್ತೆ” ಎಂದರು. ಯಜಮಾನಿ “ನಿಮಗೆ ಏನು ತಿಳಿಯುತ್ತೆ? ಇವಳು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಆಯಿತೇನು? ಇವಳು ಬಂದೇ ಸಂಸಾರ ಹೀಗಾದದ್ದು” ಎಂದರು. ಯಜಮಾನಿಗೆ ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಲಲಿತೆಯನ್ನು ತಾನು ಎಂಥಾ ಮಾತು ಹೇಳಿ ನೋಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಇರುವ ಒಂದು ಹುಷ್ಟು ತಾಯಿಯಾದವಳು ತನ್ನ ಮಗ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಸ್ವತಃ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ನಂಬಲಾರಳು. ಯಾರೋ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾರು? ಯಾರು ಎಂದು ಮುಡುಕಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಿಕ್ಕಿಂ ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಮಗನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬೇಕಾದ ತಪ್ಪನ್ನು ಹೊರುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಬಬ್ರು ಇರಲಿ ಎಂದೇ ಇರಬೇಕು, ತಾಯಿಯರು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸೋಸೆಯನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಮಾತಾನುವ ಹೇಳಿಗೆ ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಮನಗೆ ಬಂದ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದ್ದರು. ತಾಯಿ ಗಲಬೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಒಂದು ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದ ಕ್ರೀಕಾಲು ಹೊಳೆದುಕೊಂಡು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಹಂಗಸರು ಗಲಬೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಡೆ ಗಂಡಸರು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಬಬ್ರೂ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮುಗಿಸಿದರು. ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಮತ್ತೆ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟನು. ತಂದೆ “ಉಂಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋ” ಎಂದರು. ಸುಭ್ರಜ್ಞ “ನನಗೆ ಹಸಿವಿಲ್ಲ” ಎಂದ. ಯಜಮಾನಿ “ಹೌದಪ್ಪ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಹಸಿದಿತ್ತು? ನಿನ್ನ ಹಂಡತಿ ಬಂದಾಗ ನಿನಗೆ ಅವರಪ್ಪನ ಮನೆಯಿಂದ ಅಮೃತ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು. ಅವಳಿಗೂ ಹಸಿವಿಲ್ಲ ನಿನಗೂ ಹಸಿವಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ನನಗೇ ಹೊಟ್ಟೆಲಿ ಭೂತ ಹೊಕ್ಕಿರುವುದು!” ಎಂದರು. ತಂದೆ “ಯಾಕೆ ಸುಮ್ಮನೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀ,” ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ “ಅಪ್ಪ ಏನೋ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದರೆ, ನೀನೂ ಉಂಟ ಮಾಡದೆ ನಿನ್ನ ಹಂಡತಿನೂ ಉಂಟ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದಬಿಟ್ಟರೆ ಹೇಗೋ, ಬಾಪ್ಪ ಕೋಪಬೇಡ” ಎಂದರು.

ಯಜಮಾನಿ, “ಬಾರೇ ಎಂದೆ, ನೀನೂ ಉಟ ಮಾಡು, ನಾನು ಉಟ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂತ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ, ಕಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಬಿಳಿಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಅವಳು ಒಪ್ಪಿದ್ದೇ? ಇನ್ನಿವರು ಉಟ ಮಾಡದ ಮೇಲೆ ನನಗೇಕೆ” ಎಂದರು. ತಾಯಿ ಉಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಭ್ರಜ್ಞನಿಗೆ ಆಗ ತಿಳಿಯಿತು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಉಟ ಮಾಡದ್ದರಿಂದ ಆಕೆ ಉಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೋಚೆಯಿತು. ಆವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಬೆಳಗನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಬೆಳೆದ ಕೋಪ ಮೇಲೆ ಹರಿಯಿತು. ಆವನು ಲಲಿತಾ ಇದ್ದ ಕಡೆ ಸರ್ನೆ ಹೋಗಿ “ನೀನು ಯಾಕ ಉಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ? ಏನು ತಲೆಯಲ್ಲ ಹರಟೆ” ಎಂದು ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಘಣೀರ್ ಘಣೀರ್ ಎಂದು ಎರಡು ಏಟು ಹೊಡೆದನು.

ಇದನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕಾದರೆ ನನಗೆ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರುವ ಹಾಗಾಗಿದೆ. ಉಲ್ಲಿತ ಹೋನಿಗೆ ಬಹಳ ಸುಖವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಹೋನಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ದೇವಿಯ ಅವಶಾರವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತನು. ಆದರೆ ಆ ದಿನದ ಪಾಡನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಯಾರಿಗೂ ವ್ಯಧಿಯಾಗುವುದು. ಲಲಿತಾ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪ ಏನು? ಗಂಡ ಉಟ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ತಾನೂ ಉಟ ಮಾಡದ ಇದ್ದಷ್ಟು ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಉಟ ಮಾಡದೆ ಹೊರಟುಹೋದದ್ದು ಕೋಟಿದಿಂದ. ಅವಳು ಉಟ ಮಾಡದ ಇದ್ದಷ್ಟು ಅವನು ಉಟ ಮಾಡದ್ದರಿಂದ. ಅವಳಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನು ಯಾವ ಅಸಮಾಧಾನವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಮಾವ ತನ್ನ ಗಂಡನ್ನು ಬಯಸ್ತೆಂದಾಗಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಭಾರವೆಂದು ಎಣಿಸಿದರೆಂದಾಗಲಿ ಅವಳು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಮತ್ತು ಮಾತು ನೂರು ಇರುತ್ತದೆ, ನನಗೇನು, ಎಂದು ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ತಾಯಿ ಮಗನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನದ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಆಗಲೂ, ಹೆತ್ತವರು ಸಾಕಿದವರು ಅವರನ್ನದೆ ಇನ್ನು ಯಾರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ತಾನು ಏನಾದರೂ ತಪ್ಪ ಮಾಡಿದಾಗ ಅತ್ಯ ನನನ್ನು ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ, “ನ್ನಾಯ, ಮಗನೇನೋ ಅವರು ಹೆತ್ತು ಸಾಕಿದವರು. ನಾನವರಿಗೆ ಏನಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನ್ನಾಗಿ, “ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅತ್ಯವ್ಯಾಪಕ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆದುಬಿಡುವುದು” ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಸಂಪ್ರದಾಯವಂತರ ಮಗಳು. ಅವಳ ತಾಯಿ ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತರು. ತಾನು

ಅತ್ಯಮಾವಂದಿರು, ಭಾವಪ್ಪೆದಂದಿರು, ಓರಗಿತ್ತಿಯರೊಂದಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷದ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿ ಕಲಿತ ವಿವೇಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಗಳಿಗೆ ಆಗಾಗ ಹೇಳಿ ಪಾಠ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಲಲಿತ ಹದಿನಾರು ವರುಷ ಮಾತ್ರದ ಹುಡುಗಿಯಾದರೂ ಮೂರತ್ತು ವರುಷದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಪು ಒಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾಡುವಳು. ಅತ್ಯ ಮಾವಂದಿರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಾ ಒಳೆಯದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುವಳು. ಏನೇ ಆದರೂ ಅತ್ಯ ಮಾವಂದಿರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಳು. ಆದರೆ ಯಾವ ವಿವೇಕದಿಂದ ಅವಳು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಅದೇ ವಿವೇಕ ಅವಳಿಗೆ ಆ ದಿನ ಗಂಡನು ಹಸಿದುಕೊಂಡಿರುವಾಗ ತಾನು ಉಟ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಅವಳು ಉಪಾಸ ಮಾಡಿದಳು. ಸರಿಯಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಗಂಡನಿಂದ ಏಟು ತಿಂಡಳು. ಏಟು ಬಿದ್ದ ಒಂದು ಕ್ಷಣಾ ಸ್ತುಭಾಗಿ ಏನೂ ತೋರದೆ ದೇವರ ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ತನ್ನ ತಾಯನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಇದು ನಿಮಿಷ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅತ್ತಳು. ಆಮೇಲೆ ಅತ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು ಮಾವನವರಿಗೂ, ಉಟ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಗಂಡನಿಗೂ ಎಂದು ಎರಡು ಮತ್ತು ಹಾಕಿ ಎಂಜಿನ್ನೂ ಹಾಕಿದಳು.

ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಸುಭ್ರಜ್ಞನಾಗಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಹೊಡೆದ ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಹೇಳಿಯ ಕೆಲಸ ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಇದೇಕೋ ತನ್ನ ಕೋಪ ಅನಧರ್ಮಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ತೋರಿ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದವನು ಆ ಯೋಚನೆ ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲೇ ಹುಳಿತನು. ತಂದೆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಎಲೆಯ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದು ಅವರು ಬಂದು ಹುಳಿತ ಮೇಲೆ ತಾನು ಹುಳಿತು ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಉಟ ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ಓಲೆಗರಿ ಪುಸ್ತಕಪೊಂದನ್ನು ಧೂಳು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿತಿದ್ದನು. ಅಪ್ಪು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಲಿತೆಯೂ ಉಟ ಮಾಡಿ ಅತ್ಯಗೆ ಬಡಿಸಿ ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದಹಾಗಿದ್ದ ಕೊರಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಂದು ಅತ್ಯಯೋಂದಿಗೆ ದೇವರ ಮನೆಯ ಬಳಿ ಹುಳಿತಳು. ಜಗತ್ವಾದಿ ಸಾಕಾಗಿದ್ದ ದಿನವಾದ್ದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಆ ದಿನ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಲು ಇಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬೇಗನೆಯೇ

ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ಯಜಮಾನಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟು “ಹೋಗೇ, ಮಲಗಿಕೋ ಹೋಗು, ದಿನಾದಿನಾ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಲಲಿತಮೃ ಮಲಗುವ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಲಲಿತಮೃನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು. ನನಗೆ ಆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಲಲಿತಮೃನ ಆಕಾರ ಹೇಗೆತ್ತಿಂದು ನಾನು ಕಾಣೆ. ಮತ್ತೆ ಯೋಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂದೇಹ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಆಕಾರವನ್ನು ಕಾಣಿಸ್ಥಿರಿಂದ ನಾನೇನೂ ವ್ಯಾಧಿ ಪಡಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಕಂಡಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನೇ? ಕೆವಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀವರ್ಣನೆಯೆಂದು ಬರೆಯುವ ವರ್ಣನೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಮಾನವನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೋರಬೇಕಾದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಿರುತ್ತಿದೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಅಯ್ಯಾ ಕವಿ! ಯಾವುದನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಶೈಗಾರದ ಅವಾಸಪೆಂದು ಕಾಮುಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನು ಭ್ರಮಿಸಿ ನಿನ್ನಂಥ ಕಾಮುಕರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವೆಯೋ ಆ ಸ್ತನಯಿಗ್ರಹನನ್ನು ತೊಕಮಾತೆ ನನ್ನ ನಿನ್ನಂಥ ಸಾವಿರ ಕ್ಷುದ್ರಜೀವಿಗಳ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವಳು. ಇದನ್ನು ವಿಟಪುರುಷನಂತೆ ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಧ್ವಷ್ಟತನವೆಷ್ಟಿರಬೇಕು? ನಿನ್ನ ತಾಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಹಿಗೆ ವರ್ಣಿಸುವೆಯಾ? ನಿನ್ನ ಒಡಮಟ್ಟಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಹಿಗೆ ವರ್ಣಿಸುವೆಯಾ? ಹಾಗಾದರೆ ಕೆವಿಯೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯಂಬ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನು? ಸ್ತ್ರೀಯ ಪ್ರೇರಿಸಿ ಹೇಗೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತೆಯಾಗಿರುವಳು. ನಿನ್ನ ಯಾರನ್ನು ನಿನ್ನ ಪತ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವೆಯೋ ಅವಳು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪತ್ತಿಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರೂ ಸದಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಒಂದು ಮನುವಂತೆ ನೋಡುವಳು. ನಾನು ಕೆವಿಯಲ್ಲಿ ಲಲಿತಮೃನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಮುಖಿ ಹಿಗಿತ್ತು ಕಣ್ಣು ಹಾಗಿತ್ತು ತುಟಿ ಇನ್ನು ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಗೃಹಿಣಿಯರಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚುವುದು ಏನನ್ನು? ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ತುಟಿಗಳನ್ನೇ? ಅಪರಿಚಿತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅವರ ಆಕಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಮನೆಯ

ಹಂಗಸರ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಆಕಾರದ ಸೋಗಸು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ. ಆಮೇಲೆ ನಮಗೆ ತೋರುವುದು ಆ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಸ್ತ್ರೀವೈಕೆಟ್. ಸಾವಿರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಿರುವ ಆ ಪ್ರೇಮ, ಆ ದಯ, ಆ ಕನಿಕರ; ಆ ವಿಭ್ರಮ, ಆ ಲಾಲಿತ್ಯ, ಆ ಸೌಕುಮಾರ್ಯ; ಆ ಸ್ತ್ರೀತ್ವ. ವರ್ಣಿಸುವುದಾದರೆ ಲಲಿತಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಇದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನನಗೆ ಇಲ್ಲ;

ಸ್ತ್ರೀತ್ವ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಂಗಸರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಎಂತಲೂ ಲಲಿತಮೃನಿಗೂ ಅವಳ ಅತ್ಯೇಗೂ ವ್ಯಾತಾಸವಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಗೃಹಿಸಬಾರದು. ಲಲಿತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯವಳು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವಳಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ದಿನ ಗಂಡನು ಹೊಡೆದಾಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭೀತಿಯೂ ನೋಪೂ ಉಂಟಾದರೂ ಮಲಗುವ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಆ ಭೀತಿಯೂ ನೋಪೂ ಮರಿಯಾಗಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತನಗೇ ತಿಳಿಯದೆ ಹೊಸದಾದ ಒಂದು ಸತ್ಯಭಾವ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅದುವರಗೆ ಸುಭಣ್ಣಾ ಅವಳನ್ನು ಬಹಳ ಮಾತನಾಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹುಡುಗ, ಅವಳು ಹುಡುಗಿ, ಕಾಡುಹರಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ಸ್ವಭಾವದವರಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡಿದರೆ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲೂ ಲಲಿತಮೃನಿಗೆ ಒಂದು ಸಂದೇಹ ಬೇರೆ. ತನ್ನ ಅತ್ಯೇ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತು ತಾವು ಆಡುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಒಂದರೆಡು ಸಲ ತೋರಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಡುವ ಎರಡು ಮಾತನ್ನೂ ಅವಳು ಮಯಾದೆಯಿಂದಲೇ ಆಡಿ ಮುಗಿಸುವಳು. ಸುಭಣ್ಣಾನಿಗೂ ಕೂಡ ಸಂಸಾರದ ಸುಖಿದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನಾಗಬೇಕನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಬಹಳ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಯಾವ ಉಪಚಾರ ಅಥವಾ ತೀರ್ಥಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಅವನು ನೀಲಾಸಾನಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೇ ರಾತ್ರಿಯವರಗೆ ಕಾಯಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ ಲಲಿತಾ ಅವನಿಗೆ ಕ್ಷೇಕಾಲಿಗೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ಮಣಿ ಹಾಕಿ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ನಗನಗನತ್ತಾ

ಮಾತನಾಡಿಸುವುದೆಲ್ಲಿ? ಆದ್ದರಿಂದ ಇದುವರಗೆ ಸುಬ್ಜಣ್ಣ ಲಲಿತೆಯರ ಸಂಬಂಧ ಸೂಕ್ತವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರುವೆ ಕಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆ ಎಂತ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇರುವೆ ಕಚ್ಚಿದರೆ, ಕಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆ ನೋವಿಲ್ಲ ಮುತ್ತಿಟಿ ಹಾಗೆ ಸುವಿವಿಲ್ಲ; ಇಂಥ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತವಿಲ್ಲ ಅವರು ಅದುವರಗೆ, ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನಾವು ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಎಂತ ಇದ್ದ ಹಾಗಾಗಿತ್ತು. ಯಾವಾಗ ಹೊಡೆದನೋ ಆಗ ಸುಬ್ಜಣ್ಣ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಈ ವಸ್ತು ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಲಲಿತ್‌ಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಭಾವನೆಯಂಟಾಯಿತು. ಅವಳ ಚೇತನ ತಾನಾಗಿ, “ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದು, ಅತ್ಯೇ ಬೇರೆ, ಮಾವ ಬೇರೆ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಬೇರೆ, ಆದರೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದು” ಎಂಬ ನಿಲುವಿಗೆ ತಿರುಗಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅವಳು, “ಹೊಡೆದರೆ ಏನು? ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲ ನನ್ನ ಗಂಡ ತಾನೇ,” ಎಂದುಹೊಂಡಬು. ತನ್ನ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದ್ದ ಒಂದು ಮಾತು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂತು. “ಏನು ಮಾಡಿರೂ ಪತಿ ಪರದ್ದೇ. ಗಂಡಸರು ದೇವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು; ಹೆಂಗಸಿಗೆ ದೇವರು ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಷ್ಟಕೊಟ್ಟ ಎಂತ ದೇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗೋ ಹಾಗಿದ್ದೇಬೇ? ಹಾಗೇನೆ, ಬ್ಯಾದ, ಹೊಡೆದ ಅಂತ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗೋಹಾಗಿಲ್ಲ” ಹೀಗೆಂದುಹೊಂಡು ಲಲಿತೆ ಸಮಾಧಾನ ತೆಗೆದುಹೊಂಡಿದ್ದಳು. ನಿದ್ದೆ ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುತ್ತಾರೋ, ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾರೋ, ಇನ್ನೂ ಕೋಪವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಲಲಿತಮ್ಮ ಸದ್ವಿಲ್ಲದೆ ಒಳಗೆ ಸುಳಿದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಗಿಗೆಯ ಬಳಿ ಬಂದರು. ಸುಬ್ಜಣ್ಣ ಎಚ್ಚಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನು. ಲಲಿತಾ ಅಪ್ಪು ಬೇಗ ಬಂದಾಳೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ; ಎಂದಿನಂತೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬರುವಳೆಂದುಹೊಂಡಿದ್ದನು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮಲಗಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹಾಗೆಯೇ ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಅರ್ಥಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಲಲಿತಾ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ತನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊದಿಸಿ ದೇಪವನ್ನು ಆರಿಸಿ ತಾನು ಬಂದು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸದ್ವಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗುವುದು ತಿಳಿಯತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಬಂದು ದೂರ ಮಲಗುವಳೋ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಬಂದು ಸಂದೇಹ; ಬಂದಾಗ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದೇ, ಸುಮ್ಮನೆ

ಇರುವುದೇ ಎಂದು ಒಂದು ಯೋಚನೆ; ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವಳೋ ಇಲ್ಲ ಹರ ಮಾಡುವಳೋ ಎಂದು ಶಂಕೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ತಲೆದೋರಿ ಸುಬ್ಜಣ್ಣ “ತಪ್ಪ ಅವಳಿದು; ತಾನು ಹೊಡೆದದ್ದು ಹೆಚ್ಚು; ಆದರೂ ಹೊದಲ ತಪ್ಪ ಅವಳಿದು. ಆದರೂ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ ನೋಡುವುದು” ಎಂದುಹೊಳ್ಳಿದ್ದಾನು. ಲಲಿತಾ ಎಂದಿನಂತೆ ದೀಪ ಆರಿಸಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅವಳು ಬಂದದ್ದು ತಿಳಿಯತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದು ಅವಳು ದೀಪವನ್ನಾರಿಸದೆ ಮೆಲ್ಲನ್ ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಹೊಂಡಬು. ಗಂಡ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆಂದು ತೋರಿತು. ತನ್ನದೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಹೊಸ ಆದರದಿಂದ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಅವಳ ತಾಯಿ ಎಂದೋ ಒಂದು ಸಲ, “ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನೋಡಬಾರದು. ಗಂಡಸು ಪಾರಿಜಾತದ ಹೂವಿನರೆ. ನೋಡಿದರೆ ಬಾಡುತ್ತಾನೆ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನೆನ್ನದುಹೊಂಡು ಅವನನ್ನು ನೋಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿ ನೋಡಿದಳು. ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಮಗುವಿನರೆ ಕ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಹೊಳ್ಳೋವೆ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಅಪ್ಪು ಸ್ವಾತಂತ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ನಿದ್ದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಆದರ ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡಿದ್ದ ಆ ಬಲಗ್ಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಏನೋ ತೋರಿ ಮೆಲ್ಲನ್ ಆದರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟು ತುಟಿ ಕ್ಯಾಗೆ ಸೋಕಿತೋ ಇಲ್ಲಪೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಮುತ್ತಿಟಿಕ್ಕು. ಸುಬ್ಜಣ್ಣ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಲಲಿತಾ ಕೊಟ್ಟ ಮುತ್ತಿನಿಂದ ಕಣ್ಣ ತರೆದನು. ಪರ್ವತರಾಜಕನ್ನೇಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಪರಶಿವನಂತೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆದೆ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಅವಳನ್ನು ಎರಡು ಕ್ಯಾಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಹೊಂಡ. “ಶಾನೆ ನೋವಾಯಿತೇ?” ಎಂದನು.

ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗು ಬರುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಕನ್ನೆಯೇನು? ಕೊನಗೆ ಈ ನೋವಾಯಿತೇ ಎಂಬ ಮಾತೇನು? ಆದರೇನು ಮಾಡುವುದು? ಇದು ಬದುಕು. ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಮೀರಿದ ಪ್ರಣಯ ಆಕಾರವನ್ನು ತಳೆಯವುದು ಇಂಥ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ. ಸುಬ್ಜಣ್ಣ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆಯವುದಕ್ಕೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಿರ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ರಸಪುಷ್ಟವಾದ ಮಾತುಗಳು ತೋರಿಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಟಕ ಬರೆಯವರು, ಮಂಡಿಗಿ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಬಲ್ಲದು. ಆದಕ್ಕೆ ಮಂಡಿಗಿ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು

ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವರು. ನಾವು ದಿನಪೂ ಆಡುತ್ತಿರುವ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಹುಡುಗಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಿದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಏನು ಹೇಳಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪಾಠ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ರಾತ್ರಿ ಇನ್ನವರಿಬ್ಬರೂ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ? ಮತ್ತಳಂಧ ಇಬ್ಬರು ಹೊಸದಾಗಿ ತಲೆದೋರಿದ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಗೊಬ್ಬರು ಆಡಿಕೊಂಡ ಮಾತು ಇದೇ ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳಬಲ್ಲರು? ಮಾತೇನೋ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆಡಿದರು. ಏನು ಮಾತೆಂದು ಆವರಿಗೇ ತಿಳಿದಿದ್ದಿರಲಾರದು; ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಮನಸ್ಸು ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದರೆ ಸರಿ. ಆ ದಿನ ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ಲಲಿತಾ ಮತ್ತು ಸುಭ್ರಜ್ಞಿ ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದಾಯಿತು; ಆ ಎರಡು ಆಶ್ರಾಗಳು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದವು; ಲಲಿತಾ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಯಜಮಾನಿಯಾದಳು, ಗೃಹಿಣಿಯಾದಳು. ಆವರಿಗೆ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಬಹುದು. ಆದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಗಂಡನ ವ್ಯಾದಯದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಶ್ವಿರವಾದ ಸ್ಥಳ ಸಿಕ್ಕುವುದೋ ಅಂದೇ ಆವಳು ಗೃಹಿಣಿಯಾಗುವುದು.

3

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸುಭ್ರಜ್ಞಿ ತಾನು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವೆನೆಂದೂ ಇಪ್ಪರಲ್ಲೇ ಏನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಬಳ ಸಿಕ್ಕಬಹುದೆಂದೂ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ನಾರಾಯಣಾಶ್ವಿಗಳು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸೂಂದುಕೊಂಡರು. ತನ್ನ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯ ಪಂಡಿತರು. ತಾನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತ. ಇಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಆದ ಒಬ್ಬೇ ಮಗ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನಾಗದೆ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆ ಮನುಷ್ಯನಾದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಆವರಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಾಘರ್ಯಾಯಿತು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯೇದಿಕ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸ್ಪಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಲ್ಲರೆಡುರಿಗೆ ಕಂಕರನಂತೆ ಕುಳಿತು ಹಾ ಹೂ ಎಂದು ಹಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಆವರಿಗೆ ಅಂದು, ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಶಿಖಿರ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಹೇಗಾಗಬೇಕಾಗಿತೋ ಹಾಗೆ ಆಯಿತು ಎಂದುಕೊಂಡು

ಅವರು ಮತ್ತೆ ಆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮರೆತರು. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಗೂ ಬಹಳ ಕೋಪ, ತಾನು ಹತ್ತೆ ಒಬ್ಬ ಮಗ ಸೂಳೆಯಂತೆ ಸಬೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಹಾಡುವುದೇ ಎಂದು ಆವರಿಗೆ ಬಹಳ ಹೀನಾಯ. ಇದು ಸ್ವಭಾವ. ನಮಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇತರರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವಷಿರ ಪ್ರಮುಖನಾದ ನಾರದನು ಗಾಯಕನೆಂಬುದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಸಬಹುದೆಂದು ನಾವು ಯೋಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿತವರು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಡು ಕಲಿಯುವವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೂಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೆಚ್ಚು; ಹಾಡುಗಾರಿಕೆ ಕಡೆಮೆ. ನಷ್ಟೆಲ್ಲರ ತರ್ಕಣಾಸ್ತಪೂ ಇಷ್ಟ ದೂರವೇ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು. ಯಜಮಾನಿ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಇದರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಲಲಿತೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಹಾಕಿದರು. ಸುಭ್ರಜ್ಞಿ ಸಂಗೀತ ಕಲಿತನೆಂದೋಡನೆ ಆವನು ಸೂಳೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ಅವರು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರು. “ಅಯೋ ಈಗಿನ ಹುಡುಗಿರನ್ನ ಏನು ಹೇಳುವುದು? ಗಂಡಂದಿರನ್ನ ಸರಿಯಾಗಿಷ್ಟುಹೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸು ಗಂಡನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಆವನು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಏಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ?” ಎಂದರು. ಆ ದಿನ ಯಾರೋ ನೆರೆಮನೆಯವರು ಬಂದಾಗ ಇದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ, ನಾವು ಹೀಗಿದ್ದಿರ್ದೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಗಳೆಲ್ಲ ಏನಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದರು. ಆವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಾಶ್ವಿಗಳು ಬಹಳ ಅಯೋಗ್ಯರಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಆವರನ್ನು ಈ ಹೆಂಡತಿ ಬಹಳ ಚಮತ್ವಾರದಿಂದ ಒಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಸರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆಯೂ ತೋರಿರಬೇಕು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯಜಮಾನಿ ಹೀಗಿರದೆ ಇನ್ನು ಹೇಗೋ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇಪ್ಪರಮಟ್ಟಿಗೂ ಇದ್ದಿರಲಾರರು. ಆವರೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಅಭರವನ್ನಾದರೂ ಇಟ್ಟಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೋಸಯನ್ನು ಏನಾದರೂ ಎನ್ನಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮಾತು ಅದೇ ಮಾತು ಎಂತ ಏನು? ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸೋಸೆ ಮಾಯಾವನಿ ಮೋಹಿನಿ ಎಂದಾಗ್ಯಾ ಈ ದಿನ ಸೋಸೆ ಗಂಡನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಎಂದಾಗ್ಯಾ ಭಾವ ಬೇರೆಯಾಯಿತಲ್ಲ. ಇದು ಹೇಗೆ, ಎಂದರೆ, ಸಂದರ್ಭ

ಬೇರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಮಾತು ಬೇರೆ, ಅಪ್ಪೆ ಅಂಶೊ ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಆ ಹೊತ್ತು ತಿಳಿಸಿದ ವಿಷಯದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಸಂತುಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಸುಭ್ರಜ್ಞನಿಗೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಅಸೂಯೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಬಂತೋ ಏನೋ, ಇಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಕನಿಕರ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಅವರು ಬಯಸುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂದು ತೋರಿತೋ. ಅಂಶೊ ಕಾಯಿ ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ತಾಯಿ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ ಗೊಣಗುಟ್ಟಿದ್ದ್ದೂ ಗಂಡನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೊಸೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬೇರೆ ಅವನಿಗೆ ಕೋಪ. ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾದ ಅಸಮಾಧಾನ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಇದುವರೆಗೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿದ್ದೂಹೊಂದು ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾವೆಂದು ಯಜಮಾನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲ್ಲೂ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಮಾಟಗಾತಿ, ಮಾಯಾವಿನಿ ಎಂದು ಅವರು ಸುಮೃನೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ್ದೂ ಎಷ್ಟೋ ಅಪ್ಪೆ. ಮಗನನ್ನು ಅವಳು ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಇವನು ಈಗ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೆಲ್ಲ ಸುಭ್ರಜ್ಞನಿಗೆ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸೊಸೆ ದೇವರ ಉಪಕರಣ ತೊಳೆಯವುದು ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಸಾವಕಾಶವಾದರೆ, ನಾನೇ ತೊಳೆಯಬೇಕೆ ಉಪಕರಣ ಎಂದು ದಡಬಡನೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಯಜಮಾನಿ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದುದನ್ನು ಅವನು ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ನೋಡಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನೂ ಏನು ಎಂದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು; ಸುಭ್ರಜ್ಞ ನೋಡಿ, ಅದುವರೆಗೂ ಪಡದೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಅಸಹನೆಯನು ಅನುಭವ ಮಾಡಿದನು. ಹೆಂಡತಿ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಸಗುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎರಡು ಕೆಲಸ ಒಂದೇ ಸಲ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಯಾಳು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆದರೆ ತಡೆದುಹೊಂಡು ಸುಮೃನಾದನು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯವಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಗಭೀಣಿಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಅದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಯಜಮಾನಿ ಮಾತಿಗೆ ಮುಂಚೆ, “ಏನು ಸುಖಕ್ಕೆ ಎಂತ ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆಯೇ ಆಮ್ಮಾ ನೀನು? ಹಾಲೇ, ಮೊಸರೇ, ಕೈತುಂಬ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹಾಕುವ ಕೂಡಿಟ್ಟಿದ್ದವರೇ? ಏನೋ ಅವರೊಬ್ಬರು ಆದುಕೊಂಡು ತಂದು ಹಾಕಬೇಕು; ಎಲ್ಲಾ ಉಟ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿನಗೆ ನಾನೇನು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಲಿ?” ಎನ್ನುವರು. ಲಲಿತಾ ಮುಖ ಚಿಕ್ಕಮು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಇದು ಸುಭ್ರಜ್ಞನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಲಲಿತಾ ಒಂದರೆಡು ಸಲ, ಗಂಡನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳೋಣವೇ ಎಂದುಹೊಂಡಳು, ಒಡನೆ, ಹತ್ತೆ ತಾಯಿಗೆ ಮಗನಿಗೆ ಜಗಳತರಲೇ, ನಂಗೆಕೆ ಎಂದು ಸುಮೃನಾದಳು. ಯಜಮಾನಿ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಮೊಸರು ತೆಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಗಳಿಗೆ ಗಟ್ಟಿ ಮೊಸರು ತೆಗೆದಬ್ಬ ಉಳಿದುದನ್ನು ನೀರು ಹಾಕಿ ಕಡೆದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಡಿಸುವರು. ಒಂದು ದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಮಜ್ಜಿಗೆ ತೀರಾ ನೀರಾಯಿತು ಎಂದರು. ಯಜಮಾನಿ, ಇನ್ನು ಮನೇಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೊಸರು ಹಾಕಬೇಕು ಎಂದರೆ ಎಷ್ಟು ಮೊಸರು ತೆಗೆದರೆ ಆಗುತ್ತೇ ಎಂದರು. ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಉಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮನನ್ನು ಚಿಕ್ಕಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಹುಡುಗಿಯಿರಿಬ್ಬು ಉಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಏತಕ್ಕೂ ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ಲಲಿತೆ ಎಲ್ಲರಂತೆ ನೀರು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ಕಲಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಮೃನಿಗೆ ಮೊಸರು ಬಡಿಸಿದ್ದರು. ಸುಭ್ರಜ್ಞ ನೋಡಿ ಈ ಮೊಸರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ಪಿನಿಗೆ ಬಡಿಸಿದ್ದರೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದುಹೊಂಡನು. ಇವನು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಯಜಮಾನಿ ಎಚ್ಚತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಏನೋ. ಆದರೆ ಸುಭ್ರಜ್ಞ ಮಾತನಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲೂ ನೋಡಿದ್ದನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟಕೊಳ್ಳುವನು. ಹೀಗೆ ಬರುಬರುತ್ತಾ ಮಗನಿಗೆ ತಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಹೆಚ್ಚಿತು. ತಾಯಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಾನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅವನು ಬಹಳ ಸಲ ಎಣೆಸಿಕೊಂಡನು.

ತಪ್ಪ ಎಣೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ತಪ್ಪ ಸಿಕ್ಕತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಇಂಥ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ, ಲಲಿತೆಯೂ ಗಭೀಣಿಯಾದಳು. ಅವಳನ್ನು ಅವರ ಮನೆಯವರು ಕರೆದುಹೊಂಡು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಅವಳು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ

ಅತ್ಯೆಯ ಕ್ರಿಗೆ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು. ಇವರೂ ಅಷ್ಟೇ ಸೊಸೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯೆಯತನಕ್ಕೆ ಕಡಮೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರು. ಹುಡುಗಿ ಗುಡಿಸಲಾರದೆ ಈ ಗುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಬೇಡ ಬಂದು ಹೇಳಿರು. ಮಾಗಳಿಗೆ ಮೌರು ತೆಗೆದಿಟ್ಟ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಇವಳಿಗೆ ಹಾಕರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಭ್ರಾಣಿ ನೋಡಿದನು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ವಿವರಿತಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಸೀಮಂತ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಉಪಾಯವಾಗಿ ನಡೆಸಿದರು. ದಿನ ಕೆಳೆದು ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಬಂದು ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಿ.

ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಏನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಶೋಷವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಾನೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೋರೆಯಾಗಿರುವಾಗ ಈ ಮಗು ಬೇರೆ ಬಂದು ಭಾರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೆಲ್ಲಾ ಬಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸತ್ತೇಡಗಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಆ ಸಲ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿವರ ಅಸೂಯೆಯ ಫಲವಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಸ್ತಲ್ಪೂದರೂ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ದಾರಿಯಾಗಬಹುದು ಬಂದುಕೊಂಡಿದ್ದನು, ಅದೂ ತಪ್ಪಿ ಹೋಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ದುರದೃಷ್ಟಿಂದ, ಇವನಂಥ ನೂರು ಜನದ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನೆಗೆ ಮೂಲಸ್ತಂಭದಂತಿದ್ದ ಉದಾರತೀಲರಾದ ಮಹಾರಾಜರು ಕಾಲಾಧಿನರಾದರು. ಹತ್ತಾರು ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿದ್ದ ಮರ ಬಿದ್ದುಹೋದರೆ ಅವು ಹತ್ತಾರು ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಆಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪಂಡಿತರನೇಕರು ಬೇರೆ ಆಶ್ರಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋರಬುಹೋದರು. ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ, ವಯಸ್ಸಾದವರು, ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಂದಲೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ದೊರೆಯ ಮನೆ ಬಂಬ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಮರದ ಕೊಂಬಯಿ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಗಳಂತೆ, ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಿಂತರು. ಹೀಗೆ ನಿಂತವರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಬ್ಬರು. ಅವರು, “ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಉಪ್ಪು ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲವೇ? ಯಾವರಾಜಿಗೆ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲು ಮಾಡೋಣ. ನೆನ್ನ ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಮನೆ ಉಳಿಯಲಿ, ಬೆಳೆಯಲಿ, ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನ ತಕ್ಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಎನ್ನುತ್ತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು. ಅರಮನೆಯವರಿಗೆ ಬಂದಿನಂತೆ ವಿಜ್ಞಂಭಣೆಯಿಂದ ಖಿಚು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇಂಥವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಕ್ರೀಯಲ್ಲಾದುವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ಅವರು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ವರಮಾನ ಎಂದಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇದ್ದವರಿಗೇ ಆಶ್ರಯ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತೆಂದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಸಂಬಳ ಕೊಟ್ಟಿ ಯಾರನ್ನೂ ಸಾಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲವಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಅರಮನೆಯ ಸಂಬಳ ಸಿಕ್ಕುವ ಆಸೆ ತೀರಾ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯಾದರೋ ದಿನೇ ದಿನೇ ಕಾರ್ವಣ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಯಜಮಾನಿಯ ಸಿದುಕು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಲಲಿತೆ ಹತ್ತಾರು ಸಲ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದಳು. ಮಗುವಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಚಾರವಿಲ್ಲ. ಗಂಡನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಡಿಸಬೇಕು ಬಂದು ಅವಳಿಗೆ ಬಂದು ಆಶೇ; ಆ ಆಶೇ ಈಡೇರುವ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಮಧ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಮನೆಗೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮುದುಕಿಗೆ ಬಂದು ಚಪಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಅರಮನೆಗೆ ಕಾದಿದ್ದವರು. ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವರಮಾನ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬಂದೊಂದು ಸಲ ಅವರು ಬಂದು, ಅಮೃ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪ ಕೊಡುಮ್ಮೆ ನಾಳೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಬಂದು ಕೇಳುವರು. ಮುದುಕಿ ಬಾಯಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ, “ಅಯ್ಯೋ ಏನು ಮಾಡಲಮ್ಮೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ತಾಂಡವ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಲೇ ಈಗ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಾಗಿದೆ. ಬಂದವರ ಪುಣಿ. ಏನೋ ಅವರವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವರವರು ಸಾಕಿದರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಷ್ಟು ಜನಾನ ಎಷ್ಟು ದಿನಾ ಎಂತ ಸಾಕಿಯಾರು?” ಎನ್ನುವರು. ತುಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮಾತು ಮಾತ್ರ ಆದಿಬಿಡುವರು. ಲಲಿತೆಗೆ ಈ ಬಂದೊಂದು ಮಾತು ಕಷ್ಟ ಹಾಗೆಯೇ ಮುದುಕಿ ಬಂದೊಂದು ಸಲ ಮಗಳು ಬಂದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಸೆ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪು ಇದ್ದದ್ದು ಇಲ್ಲದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವರ್ಣಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು. ಬಂದು ದಿನ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಬಂದ. ಆಕ್ಕ ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅಮೃ ಆಕ್ಕನಿಗೆ ಸೊಸೆಯ ಗುಣಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಏನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಕೊರಡಿಯೋಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಾಲು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಬಂದನು. ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಕ್ಕನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ದಿನ ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಯ್ದುವರಲ್ಲಾ ಬಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೊಽಪ. ಬಂದು ಕ್ಷಣಿ ಬಿಟ್ಟು ಆಕ್ಕ ಹೋದಳು. ಯಜಮಾನಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಎದ್ದು ಅವಳ ಹಿಂದೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು.

ಸುಭ್ರಾ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಂದು ಓಲೆಯ ಕರಡನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಂದು ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆದು, ಬಾಯಿಯೇಕೋ ಆರೋಚಿಕವಾಗಿದೆ, ಸ್ಪ್ಲಾಸಂಡಿಗೆ ಕರಿ, ಎಂದರು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಸಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಕರಿದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಪ ವೇಳಿಗೆ ಯಜಮಾನಿ ಬಂದು ಸಂಡಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, “ಇದೇನು ಗರ್ವ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪಿಜಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ ಸಂಡಿಗೆ ಕರಿಯದೆ ಇದ್ದರೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತೆ? ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿಯಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ಸೊಸೆಯ ಮೇಲೆ ರೇಗಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು “ನಾನೇ ಕರಿಯೆಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಯಾಕೆ ಅವಳನ್ನು ಅನುತ್ತಿಯೆ?” ಎಂದರು. ಮುದುಕಿ “ಸರಿ, ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಗಂಡನನ್ನು ಮರಳು ಮಾಡಿದಳು. ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ಮರಳು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೇನೋ. ಇದಕ್ಕೇನಾಗಬೇಕು? ಸಂಸಾರ ಒಪ್ಪವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋರಿಗಲ್ಲವೇ ತಿಳಿಯುವುದು” ಎಂದರು. ಈ ಹಿಂದೆ ಬಂದರೆಡು ಸಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಏನಾದರೂ ಬೇಕು ಎಂದಾಗ ತಾಯಿ “ಇಲ್ಲ” ಎಂದರ್ಥನ್ನು ಸುಭ್ರಾ ನೋಡಿದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇಳಿದಾಗ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಅದೇ ದಿನ ಅಕ್ಕಂದಿರಿಗೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದಿನ ತಾಯಿ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಟ್ಟಲು ತುಂಬ ತುಪ್ಪ ಹೊಟ್ಟು ತಂದಗೆ ಬಂದರೆಡು ಸಂಡಿಗೆ ಕರಿದರ್ಶಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಭ್ರಾನಿಗೆ ಕೊಪ ಬಂದಿತು. ಉಳಿದ ಕೊಪದ ಕಾರಣವನ್ನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಅವನಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಅವನು ಅಮೃತನ್ನು “ಏನಮ್ಮೆ ಇದು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾತು? ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಬಂದು ಬಟ್ಟಲು ತುಪ್ಪ ಹೊಟ್ಟೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ್ದು ಈಗ ಅಪ್ಪಿಗೆ ಏರಿದು ಸಂಡಿಗೆ ಕರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪಿಜಲ್ಲವೇ?” ಎಂದನು. ಅವರು “ಹೌದಪ್ಪ ಇಷ್ಟು ದಿನ ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾತ್ರ ಸೇರಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆಡಿದ್ದಿರಿ. ಈಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ. ಇರಿ ಅವ್ವಾ ನೀವು ಸುಖವಾಗಿರಿ, ನಾನು ನನ್ನ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು. ಸುಭ್ರಾ “ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗು ಎಂದನೆ?” ಎಂದನು. ಅವರು, “ಇನ್ನು ಅನ್ನಬೇಕೆ ಬೇರೆ? ಒಪ್ಪವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡೆ ಎಂತ ಸೊಸೆಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಅವಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ನೀನು, ಅಮೃತಾಕ್ಕನಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಹೊಟ್ಟಳು ಎಂತ ಚಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಿಯಲ್ಲಾ ಅಪ್ಪಿಗೆ; ನಾನೇನು ಈ ಮನೇಲಿ ಇರಬೇಕೆ, ಹೋಗಬೇಕೆ? ಮೂವತ್ತು ಪರ್ವ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿ ಹೆನ್ನಾ ಮನು ಬಂದರೆ

ಬಂದಿಪ್ಪ ತುಪ್ಪ ಹೊಡೋಕೆ ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೇ?” ಅಂತ ಕೂಗಿದರು. ಸುಭ್ರಾನೂ ರೇಗಿ ಕೂಗಬೇಕು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಆ ಕಡೆ ಏನೋ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಬಂದು, ಹೋಗಲಿ, ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದೇ, ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿದಳು. ಸುಭ್ರಾ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಯಜಮಾನಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರು. ನೋಡಿ, “ಆಹಾ, ಚೆನ್ನಾಯಿತು, ಚೆನ್ನಾಯಿತು. ನನ್ನದುರಿಗೇ ಬಂದು ಗಂಡನಿಗೆ, ಹೀಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಗೆ ಅನ್ನ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಹೊಡುತ್ತಾಳ್ಳಲ್ಲ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಯಿತು” ಎಂದರು, ಸುಭ್ರಾ ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಜಗತ್ವಾಗುತ್ತೆ ಎಂತ ಎದ್ದು ಹೊರಟಹೋದನು.

ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರ ಬರಬರುತ್ತಾ ಬಹಳ ಕೆಷ್ಟೆ ಬಂದಿತು. ಸುಭ್ರಾ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಂಡಿತನೇ ಆದನು. ಆದರೆ ಸಂಗೀತಗಾರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅವನಿಗೆ ಆಗದವರು ಅವನು ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಹಿಂತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದುದರಿಂದ ಸಂಪಾದನೆಯಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸೂಳೆಯಿರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರು ಹಣ ಹೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ನೀಚಾನ್ನು ತಂದೆಯ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಕಲುಷಿತವಾದ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ತಂದು ಸೇರಿಸಲೆ ಎಂದು ಇವನು ಸಮೃತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಬಬ್ಲ ಅಕ್ಕನೂ ಅವಳ ಮಕ್ಕಳೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಸಂಸಾರ ನಡೆಯುವುದೇ ಕಷ್ಟ ಅಂಥದರಲ್ಲಿ ಇದು ಬೇರೆ. ಸುಭ್ರಾನು ಕಂಡ ಹಾಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ, ತನ್ನ ಮಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತುಪ್ಪ ಹಾಕುವರು: ಮಗನ ಮಗನಿಗೆ ಕಡಮೆ ಹಾಕುವರು. ಆದರೆ ಸುಭ್ರಾ ಸುಮ್ಮನಿರುವನು. ಮಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೊಸರು; ಮಗನ ಮಗನಿಗೆ ನೀರುಮಜ್ಜಿ. ಮಗನೋಡನೆ ಜಗತ್ವಾದೋಣಿ ಎಂದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಕೆಗೆ ಈ ಮೊಮ್ಮೆನ ಮೇಲೆ ಆ ಮೊಮ್ಮೆಕಳ ಮೇಲೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರೀತಿ ಇತ್ತು: ಆದರೆ ಇವರು ನನನ್ನ ಬೇರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಅವನನ್ನು ಇವರೇ ಸಾಕಿಕೊಳ್ಳಲ್ಲಿ, ಎಂದು ಅವರದು ಬಂದು ಹತ್ತ, ತಿಳಿಯದ ಹೆಂಗಸು. ಆದರೆ ಈ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಸುಭ್ರಾನಿಗೆ ಹೇಳುವವರಿಲ್ಲ. ಬಂದರೆಡು ಸಲ ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕೊಪ ಮಾಡಿದನು. “ಏನು ನಮ್ಮಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದೊರೆತನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ

ಬರುತ್ತಿ?” ಎಂದನು. ಅವಳು ಇನ್ನೇನು ಹೇಳುವುದು? ದೇವರೆ, ಇವರಿಗೆ ಈ ಕೋಪ ಹೋಗಲಿ, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಸುಮೃದ್ಧಾರ್ಥ. ತಾಯಿ ಮಗನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ದೂರವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು.

ಸಂಸಾರದ ವರಮಾನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯ ಸೊಸೆಯರು ಅರಸುಮಕ್ಕಳ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಹಣ್ಣೆಮೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಗಿನಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದವು. ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಇದು ಸರಿಹೋಗುತ್ತಿರಲ್ಲ, ಹಂಗಸರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ತಪ್ಪ ಎಂದಲ್ಲ. ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಂದುದನ್ನು ತಾನು ತಿನ್ನುವುದಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ. ಒಂದು ಸಲ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತಾಯಿ ಬಹಳ ಕೋಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಲಲಿತಾ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಂದ ಅವನು ಏನಾಯಿತು ಎಂದನು. ತಾಯಿ, “ನೋಡಷ್ಟಾ, ಎಂತಾ ದಿಟ್ಟೆ ಇಳಿಯಿತು. ಆ ಅರಸಿನವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿನ ತಾ ಎಂತ ಹೇಳಿದರೆ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ ಎಂತಾಳೆ. ಇವಳು ರಾಣಿ; ನಾನು ಹೋಗಿ ಬೇಡಿ ತರಬಹುದು; ಇವಳಿಗೆ ಮಾನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ” ಎಂದರು. ಆ ಅರಸಿನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಾರು ದಿನದಿಂದ ಏನೋ ಪೂಜೆ ನಡೆಯತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ದಿನವೂ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಹೋಗಬರುತ್ತಿದ್ದಳಿಂಬುದನ್ನು ಸುಭ್ರಾಣಿ ಬಲ್ಲನು. ಇಂದು ಯಾಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಯಾಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅವಳು ಯಾಕೋ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದರು. ನಡೆದದ್ದನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ಸೊಸೆಗೆ ನೆರವಾಗಿ, ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ದಂಡನೆ, ಎಂದರು. ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಕೋಪ ತಡೆಯಲ್ಲಿ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಾ ಎಂದು ಕರೆದು ಕೊತಡಿಯೋಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಬಯ್ಯತಾನೋ, ಹೊಡೆಯತಾನೋ ಏನೋ, ಎಂದು ಲಲಿತಾ ಬಲಳು. ಆದರೂ ಹೋದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ, “ಸಾಯಲಿ ಬದುಕಲಿ ದೇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲ ಹೊಡೀಲಿ ಬಡೀಲಿ ಗಂಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲ” ಎಂತ ಒಂದು ಸಲ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಕೊತಡಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಅವಳನ್ನು ಬಾಗಿನಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅವಳು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಳು. ನಿನು ಹೇಳಲೇಬೇಕು, ಎಂದು ಅವನು ಹತ ಮಾಡಿದನು. ಅವಳು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಅವನು ಅವಳನ್ನು “ನೀನು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟ ಹಂಗಸು, ಎಷ್ಟು ಅಹಂಕಾರ ನಿನ್ನದು?” ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ

ಹೊಡಿದನು. ಮಗ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯಜಮಾನಿಗೆ, “ನೋಡಿದೆಯೋ ನೀನು ಮಾಡಿದ್ದು? ಆ ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗಿನ ಹೊಡೆಯಿಸಿದೆ” ಎಂದರು. ಆಕೆ “ಹೊಡೀಲಿ ಬಿಡಿ, ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿ, ನಾನು ಹೋಗಿ ಬಾಗಿನ ತರಬಹುದಂತೆ, ಇವಳು ಯಾಕೆ ಹೋಗಬಾರದು?” ಎಂದರು. “ಯಾಕೆ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ ಎಂದಳು?” ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇಳಿದರು. ಯಜಮಾನಿ, “ನನ್ನ ಜೊತೇಲೇ ಬರುತ್ತೇನೆ ಅಂದಳು. ಬೇಡ ನೀನು ಆಮೇಲೆ ಹೋಗುವಿಯಂತೆ, ನಾನು ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಅಂತ ಹೊರಟುಹೋದೆ. ಆಮೇಲೆ, ಹೋಗು ಅಂತ ಹೇಳಿದರೆ, ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಮೊದಲು ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ಬೇಡ ಅಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹತ್ತ” ಎಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ, “ಬಿಬ್ಬೇ ಹೋಗೋದು ಹೇಗೆ ಆತ ಸಂಕೋಚವಿರಬೇಕು,” ಎಂದರು. ಆಕೆ “ನಾಲ್ಕು ದಿನ ತಾನೇ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ, ಯಾತರ ಸಂಕೋಚ? ನಿನ್ನೆನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಅಂದಳು; ಆಮೇಲೆ ಹೋದಳು. ಈ ಹೊತ್ತು ಹತ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು” ಎಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು “ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗಿ. ಇವನು ಸುಮೃದ್ಧ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ,” ಎಂದರು. ಯಜಮಾನಿ, “ಬಿಜಿಬಿಡಿ, ಇದೆಲ್ಲ ವೇಷೆ. ಜಗತ್ ಅಡಿದ ಹಾಗೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಅವನೆನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆಯೇ?” ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು.

ಸುಭ್ರಾಣಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದದ್ದು ನಿಜವೆಂದು ಯಜಮಾನಿ ನಂಬದೇ ಇದ್ದರೂ ಲಲಿತವುನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ದಿನ ಬಹಳ ಪೆಟ್ಟು ಬಿತ್ತು. ಅಮೃತ್ಯು ಹೆಂಡತಿಯೂ ಬಾಗಿನಕ್ಕೆ ಹೋಗದ ಇರುವುದೇ ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಸಮ್ಮಾತವಾದರೂ, ಆ ದಿನ ಲಲಿತಾ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಹತ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಹೊಡಿದನು. ಎಷ್ಟು ಹೊಡಿದರೂ ಲಲಿತಮ್ಮೆ ತಾನು ಏಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳು ಅರಸು ಮಕ್ಕಳ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಆಗಾಗ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು. ಸಂಪುರ್ಣಾಯವಂತರು, ಪಾಪಭೀರುಗಳು, ಧರ್ಮಭಾಷ್ಯರು. ಅದರಂತೆ ಈ ಒಂದು ಮನೆಗೂ ಅವಳು ಹೋದಳು. ಮೂರು ದಿನ ಹೋಗಿ ಬಂದಳು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಬಾಗಿನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ, ನಡುಮನೆಯ ಕೊತಡಿಯ ಬಳಿ ಯಾವನೋ ನಿಂತು ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ

ಇವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರಿಯಾದ ಹಂಗಸಿಗೆ ಇಂತಹ ದೃಷ್ಟಿ ಸಿಡಿಲ ಬಡಿತದಂತೆ ಹೋರುತ್ತದೆ. ಅಯ್ಯೋ ಏನು ಬಂತು ಎಂದು ಅವಳು ಅವಸರವಾಗಿ ಹೊರಟು ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಆತ್ಮೀಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆಕೆ ಬೇಡವೆಂದರು. ಆಮೇಲೆ ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಅರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಬ್ಬೇ ಹೋದಳು. ಈ ಹೊತ್ತು ದಿನವೂ ಬರುವ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದ ಕೊತಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದುಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಕೊನೆಯ ಕೊತಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಮನುಷ್ಯ ನಿಂತು ಇವಳನ್ನು ದುರದುರನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಯಾರೆಂದು ಲಲಿತೆಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಆತ್ಮೀಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಹೋದದ್ದೆ ಅವಳು ಒಬ್ಬೇ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. “ಇದು ಸಣ್ಣ ಮಾತು. ಇದನ್ನು ಆತ್ಮಗಾಗಲಿ ಗಂಡನಿಗಾಗಲಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು; ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವನು ಯಾವ ದುಷ್ಪತ್ವೋ ಏನೋ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಅರಸಿನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಬೇರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪಂಚಾಯಿತಿ. ಇದೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ? ಬಂದು ಬಾಗಿನಕ್ಕುಲ್ಲವೇ? ಅದೇ ಬೇಡ. ಹತ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೈಗಳು ಬಿಳುತ್ತವೆ. ಬಿದ್ದರೆ ಬೀಳಲಿ,” ಎಂದು ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ಇದಾದ ಕೊಂಚ ದಿನದ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಸಂಚೆ ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಮಗುವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ತಪ್ಪಿತ್ತ ಬಹು ಸಪ್ಪೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಬಂದು, ಏಕೆ ಹಿಗಿದ್ದೀರ್ಯೇ, ಎಂದನು. ಅವಳು ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಆಗ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಅವಳು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಈ ಹೊತ್ತು ಏನಾಯಿತು, ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ “ತಿಳಿದೇ ಇದೆ, ಅವರಿಗೆ ಮೊಸರು ಹಾಕಿದರು, ಇವನಿಗೆ ಮಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು” ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ “ತಿಳಿದೇ ಇದ್ದರೆ ನೀನೇನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿ?” ಎಂದನು. ಲಲಿತೆ, “ಇದೂ ಇವರ ಮೊಮ್ಮೆಗು ಅಲ್ಲವೇ? ಇದಕ್ಕೂ ಮೊಸರು ಹಾಕುವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಇವರಿಗೆ ಕೊಡು ದೇವರೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ,” ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ “ಇದಿಷ್ಟಕ್ಕೇನೆ ಮುಖ ಅಷ್ಟು ಸಪ್ಪೆಯಾಗಿತ್ತೇ?” ಎಂದನು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಾಸನದಿಂದ ನಕ್ಕು, “ಇಲ್ಲ ಈ ಮಗುವನ್ನು ಸಾಕುವುದೇ ನನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ ನನಗೆ ತಿರುಗಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ” ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ಅಧರ ಗಂಟೆ

ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ, “ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೀರೆ, ಬಟ್ಟೆ ಮಗುವಿನ ಬಟ್ಟೆ ಎಲ್ಲ ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದನು. ಲಲಿತಾ, “ಲಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ?” ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ “ನನ್ನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಡ, ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳು” ಎಂದನು. ಗಂಡನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಲಲಿತಮ್ಮೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನು ಮಾತಾಡಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನೂ ಮಗುವಿನ ಒಂದರಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಂದು ಸಣ್ಣ ಗಂಟು ಮಾಡಿದಳು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಾಣಿನೂ ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿ ಇರಿಸಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಗಂಟನ್ನು ಬಂದು ಕಡೆಯಿಟ್ಟು ತಾನೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಬಂದರಿಂದ ಗಳಿಗೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದನು. ತಂದೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಕಡೆ ಕ್ಷಣಿ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ದೇವತೆಯನ್ನು ನೆನೆದುಕೋಣ ಹೊರಡೋಣ ಎಂದನು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಎಂದು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ “ಬಹಳ ದಿನವಾಗುತ್ತೇಯೇ?” ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ “ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾತನಾಡಬೇಡ” ಎಂದು ಗದರಿಸಿ ಬಂದು ಮೂರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲಿಕೆ ಹೊರಟನು. ಲಲಿತಾ ಇನ್ನೂದು ಮೂರಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದೆ ಹೊರಟಳು. ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು.

4

ಕೋಳಿ ಕೊಗುವ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತದ ಹೊರಗಡೆ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಸುಭ್ರಾಣಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ದ ಹೋಗು ಎಂದನು. ತಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಗೇ ನಿದ್ದ ಹೋದನು. ಬೆಳಗಾಗ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಎಷ್ಟು ಅವಳನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿ, “ಬಾ ಹೋಗೋಣ,” ಎಂದನು.

ಲಲಿತೆಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಹೊರಟಾಗ ಅವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಏನೂ ಏತ್ತಿ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಕೋಪವೆಂದು ಬಲಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವನು ತನ್ನನ್ನು

ತಾಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಲು ಚಾಮರಾಜನಗರದ ಕಡೆ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೇ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋತ್ತಿನಲ್ಲೇ, ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲು, ಪೇಟೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ದಾಟಿ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಇದು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಾದ ದಾರಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಸುಮೃದ್ಧಿದ್ದಳು. ಈಗ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋರಿದುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, “ನೀವು ಕೋವ ಮಾಡಬೇಡಿ, ಅವರು ನೂರು ಹೇಳಿದರೂ ಹೆತ್ತ ತಂದೆತಾಯಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಡೆಯಿರಿ ಹೋಗೋಣ,” ಎಂದಳು. ಸುಭಜ್ಣಿ “ಹಂಗಸರು ಈ ವಾರುಪತ್ರ ಮಾಡಬಾರದು. ನಾನು ಹೋದ ಕಡೆ ಸುಮೃನೆ ಬರಬೇಕು” ಎಂದನು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ, “ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದನೇ ನಾನು? ನಾವೇನೋ ಹೋರಿಟು ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಅತ್ಯಮಾವ ಎಷ್ಟು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಎಷ್ಟು ಭಯ ಪಡುತ್ತಾರೋ? ಎನ್ನುವುದು ಬೇಡವೇ?” ಎಂದಳು. ಸುಭಜ್ಣಿ “ನೀನು ಹೋದೆ ಅಂತ ಅಲ್ಲಿ ಅಳುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಸಾಕು ಬಾ.” ಎಂದನು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ “ಅತ್ಯಯವರದು ಬಹಳ ಕೋವ. ಮಾವನವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಲ್ಲದ ಹಾಗುನುತ್ತದೆ. ನೀವು ಕೋವ ಮಾಡಬೇಡಿ, ಬನ್ನಿ” ಸುಭಜ್ಣಿ “ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವಪ್ಪರಮಟ್ಟಿಗ್ಗಾದೆಯಾ ನೀನು?” ಲಲಿತಾ: “ದೊಡ್ಡವರು ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದಾಗ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ನಾನೇ ತಾನೇ.” “ಸರಿ, ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಹೋಗು, ನಾನು ಶೇಷನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ,” ಹಿಂದಿನು ಸುಭಜ್ಣಿ ಮಗನನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂಡಬೇಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡನು. ಮಾತನಾಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಲಲಿತಾ ಇನ್ನೊಂದು ಮೂಟಬೇಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದೆ ಹೋರಣಳು.

ಇತ್ತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವ ಹೋತ್ತಿಗೆ ಯಜಮಾನಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ಇನ್ನೂ ಸೋಸೆ ಎದ್ದ ಚಿಹ್ನೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ದಿನ ಇದೊಂದು ತಪ್ಪಿ ಸಿಕ್ಕಿತು ಎಂಬ ಸಂಶೋಷಿಂದ ಅಂಗಳವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಕೆಸಗುಡಿಸಿ ಸಗಟಿ ನೀರು ಬೆಷುಕಿಸುತ್ತಾ ಇಷ್ಟ ಹೋತಾದರೂ ಬಳಿದೆ ಇರುವವರುಂಟೆ, ಮನೇ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾದರು ಸೋಸೆಯರು, ಎಲ್ಲಾ ಚಾಕರಿಯನ್ನೂ ಮುದುಕಿ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಗೊಣಗುಟ್ಟತ್ತಾ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎದ್ದು ಹೆಂಡತಿಯ

ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಮೃಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲವೋ ಎನ್ನೋ ಎಂದು, ಸುಭಜ್ಣಿ ಏಳಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಯಜಮಾನಿ, ಬಾಗಿಲು ತರೆದಿತ್ತು ಎದ್ದು ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿದಾನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸೋಸೆ ಸುಮೃನೆ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಾಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕನಿಕರದಿಂದ, ಮಗನ ಕೊತಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಲಲಿತಮ್ಮೆ” ಎಂದು ಕರೆದು ಕೂಗಿದರು. ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲ್ಲಿ, ಇಷ್ಟ ನಿದ್ದಯುಂಟೆ ಎಂದು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಳ್ಳಿ ಬಳಿಗೆ ನೋಡಿದರು, ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದನ್ನು ಕಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, “ಎದ್ದಾದ್ದೆ, ಏಳದ ಹಾಗೆ ಏನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೆರೆಗೆ ಹೋರಣಹೋದರು.

ಅವರು ಮತ್ತೆ ಬರುವ ವೇಳಿಗೆ ಯಜಮಾನಿ ಸುಮೃನೆ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. “ನೋಡಿ, ಸೋಸೆ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗಿದ್ದು ಗಂಡನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಾಯಿ ಮನಗೆ ಹೋರಣಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆ ಸಲಬಸುರಾಗಿದ್ದಾಗ ನಾನೇನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೇ? ನನ್ನ ಕೆಟ್ಟಬೇಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ ಏನು ಬೇಕೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತಾಲೆ” ಎಂದರು. ಮಗ ಸೋಸೆ ಹೊಮ್ಮಿಗ ಮೂರವರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಅಳುಕಿತು. ಆಮೇಲೆ, “ಸರಿ, ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬೇಸರವಾಗಿದೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದಳೇನೋ ಮದುಗಿ; ಅವರ ತಾಯಿಯ ಮನಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾಷ್ಟೇ” ಎಂದು ಅವರು ಸುಮೃನಾದರು. ಆದರೆ ಹೇಳಿದೆ ಹಾಗೆ ಯಾಕೆ ಹೋರಣ ಹೋದರೋ, ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದರೂ, ಸೋಸೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವನು ಹತದ ಮದುಗ, ಹೋಗುತ್ತೇವೆ ಎಂದರೆ ಇದೊಂದು ರಂಪಾಗುತ್ತೆ ಎಂತ ಯೋಚಿಸಿ ಹಿಂಗೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡು ಆ ಮಾತನ್ನು ಮರತರು.

ಇದಾರು ದಿನ ಕೆಳೆದರೂ ಮಗ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನ ಸೇರದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ; ಇಪ್ಪತ್ತೆ ದು ವರುಷ ಸಾಕಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡವನು ಅವನೇ ಚಿಕ್ಕವನೂ ಅವನೇ. ವರುಸಾದ ಮದುಗನಾದರೂ ಅವನು ಅವರ ಕಣ್ಣಗೆ ಮಗನವಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದನು. ಆ ಹೊಮ್ಮಿಗನಾದ ಮದುಗ ಅವರಿಗ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು ದಿನಾ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಮಗನೂ ಉಂಟಕ್ಕೆ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಅವನಿಲ್ಲದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಉಂಟ ಬೇಡದಂತೆ ಬೇಸರವಾಗಿವುದಕ್ಕೆ

ಮೊದಲಾಯಿತು. ಆಗಾಗ, ಯಾಕೋ ಮಹಡುಗ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುವರು. ಯಜಮಾನಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯತಟಿಸ್ತು. ಇವರೆಲ್ಲಾದರೂ ಬೇರೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಸೋಸೆಯನ್ನ ಬಾಳಿಸಲಿಲ್ಲ ಅಟಿಬಿಟ್ಟರು ಎಂದು ಜನ ತನ್ನನ್ನ ಬಯ್ಯವರಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಯೋಚನೆ. ಅವರು, ಸದ್ಯ ಮಗ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ, ಆಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತೇನನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿ ಸೋಸೆಯನ್ನ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ಮಾನ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಆಮೇಲೆ ಬಂದು ದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗು ಮಗ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, “ಅದಕ್ಕೆನು? ಅತ್ಯೇ ಮನಸೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಈಗ ಹೋದ. ಹತ್ತು ದಿನ ಇರು ಎಂತ ಹೇಳಿರಬಹುದು; ಇದ್ದಾನೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ, ಜಾಗ್ರತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾ ಎಂತೆ” ಎಂದರು. ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಲಿ ಎಂದು ತತ್ತ. ಆದರೆ ತಾನು ಬೇಡಿದ ಹಾಗಾಗಬಾರದು ಎಂದು ಜಂಭ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗು ಒಬ್ಬ ಆಳನ್ನ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಹತ್ತಿರದ ಆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆಳು ಬಂದಾಗ ಜೊತೆಗೆ ಲಲಿತೆಯ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮಗ ಬಂದ. “ಲಲಿತಪ್ಪನೂ ಅಳಿಯಂದಿರೂ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಅಂತ ಹೊರಟರೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಇವರು, “ಹಾದು, ಹೊರಟು ಬಹಳ ದಿನವಾಯಿತಲ್ಲಾ” ಎಂದರು. ಅವನು, “ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಿಕಾಕರ ಕೀಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೋ ಏನೋ,” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ ಎದೆ ಒಡೆಯಿತು. ಯಜಮಾನಿಯ ಕಾಟವನ್ನ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸೋಸೆ ಮಗನನ್ನ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೊರಟುಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಗ ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೊರಟುಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಈಗ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಎವ್ವಾದರೂ ಮಗ ತನ್ನವನು. ಹೀಗೆಯೇ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಇದೇಕೋ ಅನಾಹತಕ್ಕ ಬಂದಿತೆಂದು ಅವರು ಬೀಗರ ಮಹಡುಗನನ್ನ ಕುರಿತು, “ಮನೇಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದಮೇಲೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ನೋಡೋಣ,” ಎಂದರು. ಯಜಮಾನಿ ತಪ್ಪನ್ನ ಕೊನೆಗೂ ಸೋಸೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಬೇಕು ಎಂದು, “ನಮ್ಮ ಮಹಡುಗಿ ಮನಸೆ ಬಂದದ್ದೆ ಸೋಸೆ ಏನೋ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಈಗ ಹೊರಟೇ ಹೋದಳು. ಅತಿಗೆ ಇಲ್ಲ

ಇರಕೂಡಿದು ಎಂದಿದ್ದರೆ ಅವಳನ್ನ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ ನನಗೇನು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಇವರು ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತೇವೆ ಎಂದರೆ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದನೇ ನಾನು?” ಎಂದರು.

ಲಲಿತೆಯ ಅಣ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೆ, “ನೀವು ಎಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ? ಅವರು ಎತ್ತಲಾಗಿ ಹೋದರು ಎಂದು ತಿಳಿದರೆ ನಾನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಬರುವುದಾದರೆ ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗು ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಇವನ ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಆಳನ್ನಾ ದಾರಿಯ ವಿಚಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಹಣವನ್ನಾ ಕೊಡಿಸಿ ಇವನನ್ನ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಸುಭ್ರಾಣ್ಯ ಹೋದ ದಾರಿ ಇವನಿಗೆ ಗೊತ್ತುಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ ಹತಾರು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಇವನೂ ಆಳೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಹತಾಶರಾದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗು, ಮಗ ದೇಶಾಂತರ ಹೋದನೇ ಎಂದು ಮರುಗುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಯಜಮಾನಿ ನಾನು ಪಾಪಿ, ಅಂಥಾ ಸೋಸೆಯನ್ನ ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಪುಣ್ಯ ಇಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಮಗ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲಿ, ತ್ರಿಂಶ್ವರನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನೂರು ಕಾಯಿ ಒಡೆಯುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹರಸಿಕೊಂಡರು. ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ದುಃಖಿದ ಕತ್ತಲು ಕವಿದುಕೊಂಡಿತು.

ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಸುಭ್ರಾಣ್ಯ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗುವುದು. ಈ ಮನೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋದರೆ ಅಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯಿದು. ಹೋದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮನೆ ಮಾಡಿ ಈ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನಾ ಈ ಮಗನನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹಾಕುವುದು. ಸಂಗೀತ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ; ಸೂಜಿಯರಿಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದು. ಮಗನಿಗೆ ದಿನಾ ಮೌಸರು ಬೇಕು ಎಂದರೂ ಹಾಕುವುದು. ಹೆಂಡತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಮಾತುಗಳನ್ನ ಕೇಳುತ್ತಾ ಕಣ್ಣರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಇರುವುದನ್ನ ತಪ್ಪಿಸುವುದು. ಇಷ್ಟೇ ಅವನ ಯೋಚನೆ. ಇದಿಷ್ಟನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನ ಮೂರು ದಿನ ನಿಂತು ಅವನು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕಾಶಿಯನ್ನ ಸೇರಿದನು. ಹೆಂಡತಿ ಗಭಿಣೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನೇ ಅವನು ಮರೆತನು. ಪ್ರಯಾಣದ ಆಯಾಸದಿಂದ ರಾಯಚೂರಿನ ಬಳಿ ಲಲಿತೆಗೆ ಗಭರ್ಸಾಪ್ರಾವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರ ನಿಂತು

ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದರು. ಕಾಶಿಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಲಿತೆಗೆ ಬಹಳ ನಿತ್ಯಾಣ. ಮಗು ಒಣಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸುಭ್ರಜ್ನಿಗೂ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಿಂಗಳು ನಿಂತರು. ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಸುಭ್ರಜ್ನಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಣ್ಣ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿ, ಕೆಲವು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಜೀವನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಐದು ಆರು ತಿಂಗಳು ಅಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತ್ಯಕೊಂಡನು ಕೇಳಿ, ಇಂಥವರಿಂದ ಎಂದು ತಿಳಿಸದೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನೀಲಾಸಾನಿಗೆ ಈ ಹಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ರೊಕ್ಕೆವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆವನು ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆಂದು ಆ ಹಣವನ್ನು ನೀಲಾ ಹತ್ತಿರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು. ಅಂದು ಆ ಸಾಲ ತೀರಿತು, ಇನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಸಂಬಂಧ ತನಗೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆ ಕಡೆಯ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನು ಬಂಗಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದನೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಭಿಸಿದನು.

ಸುಭ್ರಜ್ನಿ ಹೀಗೆ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೆ ದು ವರುಷ ಇದ್ದನು. ಆ ಮೂವತ್ತೆ ದು ವರುಷವೂ ಅವನಿಗೂ ಮೈಸೂರಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಇತ್ತು. ಈತನ ಜೀವನದ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ನಾನು ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಬಂದು ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ನನಗೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ಸುಭ್ರಜ್ನಿವರು ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕುರಿತೂ ಬಹಳ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಈ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ನಾನಾಗಿಯೇ ಕಲಿಕೆಯ ಮಾತನ್ನಿತ್ತದರೆ, ಆತ, ಆ ಮಾತು ಬೇಡ ಎನ್ನುವರು. ಅವರು ತಾವಾಗಿ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತ ಆಗಾಗ ಹೇಳಿದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಇದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ನಾನು ಉಹಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ತಂಡೆ ತಾಯಿ ತನಗಿಗಿ ಚಿಂತಿಸುವರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ಬಂದರೆಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಯೋಚನೆಯೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ನೀಲಾಸಾನಿಗೆ ಹಣ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತಾನೂ ಎಲ್ಲೋ ಜೀವಂತನಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗಾದರೂ ತಿಳಿಯುವುದು ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಅದು ಆದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ವರ್ಷಗಳಮಾನಯ್ಯಾನವರು ಬೊಂಬಾಯಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕೊಂಡರಿಂದ ಬಂದ ಹಂಡಿಯ ಪ್ರಕಾರ ನೀಲಾಸಾನಿಗೆ ಹೇಳಿಕುಹಿಸಿ, ನಿಮಗೆ ಉತ್ತರ ದೇಶದಿಂದ ಬರಬೇಕಾದ ಹಣ ಯಾವುದಿದೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನೀಲಾ, ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ

ಎಂದಳು. ಸಾಹಿತ್ಯಕಾರರು, ಬೊಂಬಾಯಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ, ಉತ್ತರ ದೇಶದಿಂದ ಯಾರೋ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು ಎಂದರು. “ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿಗೆ?” “ನೂರ್ತೆವತ್ತು.” ನೀಲಾಗೆ ಆಗ ಹೊಳೆಯಿತು. ತಾನು ಸುಭ್ರಜ್ನಿಗೆ ಬಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆ ಮಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದಲೇ ಅವನು ತನ್ನ ಮನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ದೇಶಾಂತರ ಹೋದನೆಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಸುಭ್ರಜ್ನಿ ಬಂದಾಗ ಅವಳು, ಇದೇನು, ಎಂದೂ ಬರದವನು ಈ ದಿನ ಇಷ್ಟ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಸುಭ್ರಜ್ನಿ “ನೀಲಾಸಾನಿ, ನಿನ್ನಿಂದ ಬಂದು ಕೆಲಸ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ,” ಎಂದನು. ನೀಲಾ, “ಏನು? ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ,” ಎಂದಳು. “ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಬೇಕು.” “ಎಷ್ಟು?” “ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕಡವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರು. ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟಬಿಡುತ್ತೇನೆ,” ನೀಲಾ, “ಅಯ್ಯೋ, ಇಷ್ಟೇನೆ,” ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟು ಬಂದನ್ನೂ ಇವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟು ಬಂದನ್ನೂ ತಂದು, ನೂರು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು “ಸಾಕೆ? ಇನ್ನೊಂದು ಇವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಇರಲಿ, ಬೇಕಾದರೆ ತಗೊಳಿ,” ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಜ್ನಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂತಿಗೆದು, “ಇರಲಿ, ಹೊಡು; ಕಳುಹಿಸಿದುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ನೀಲಾ, “ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಿಂಥವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಸಾಧನಕವಾಗಬೇಕು” ಎಂದಳು. ಕೊಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುವುದು ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಎಂಬ ಅವನ ಮಾತಿನ ಭಾವ ಅವಳಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ ಅವನು ದೇಶಾಂತರ ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಆಫಳ ನೆನೆದುಕೊಂಡಳು. ತನ್ನ ದೇವರನ್ನು ದೂರ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಾನು ಈ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿನೇ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಆರೆಂಟು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದ ಈ ನೂರ್ತೆವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸುಭ್ರಜ್ನಿ ಸಾಲಾ ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೆಂದು ಅವಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಅಂತರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಸಲಾಗದ ಬಂದು ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನಗೆ ಬಂದು ಆದನ್ನು ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಸುಭ್ರಜ್ನಿನ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಬಂದರೆಡು ವರುಷದ ಮೇಲೆ ತೀರಾ ವಿಧಿಯಲ್ಲದೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಅದನ್ನು ವಿಚ್ಯುತಾದ್ವಾದ ಇಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಸುಭ್ರಜ್ನಿ ತಾಯಿ ತಂಡಗೆಗೊ ಈ ಹಣ

ಬಂದ ಮಾತು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ತಾಯಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತರೂ ಸೂಳೆಯ ಜ್ಞಾಪಕ ಇದೆಯಲ್ಲ, ಎಂದು ನಿಷ್ಕಾರ ನುಡಿದರು. ತಂದೆ, “ನೀನು ಇನ್ನೂ ನಿಷ್ಕಾರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಏನು ಮಾಡೋಯು,” ಎಂದರು. ಯಜಮಾನಿ, “ಅವನಾದು ಯಾವಾಗಲೂ ಹತ ನನ್ನ ಹಾಗೇ ಆದ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ನನ್ನ ಕರ್ಮ, ಆ ಸೊಸೇನ ಇಟ್ಟಕೊಂಡು ಸಂಸಾರ ಮಾಡೋ ಪ್ರಣಿ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಅನ್ನತ್ವಾ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಾ! ಬಂದು ದಿನ ಬಂದು ಮಾತು ಬದಲು ಹೇಳಿದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಕಂದ ಎಲ್ಲ ಹೋದಳೋ, ಎಂದು ಬರುತ್ತಾಳೋ,” ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು. ಸೊಸೆಯನ್ನು ಬಂದು ಸಲ ನೋಡಿಯೇನೆ ಎಂದು ಬಹಳ ಆಸೆ ಪಟ್ಟರು.

ಯಜಮಾನಿ ಮತ್ತೆ ಸೊಸೆಯನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ ಮಾತು ಕರಿನವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಡತೆ ಕರಿನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕರಿನರಾದವರಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯೇಯಾದವರು ಸೊಸೆಗೆ ಬಹಳ ಸಲಿಗೆ ಹೊಡಿಬಾರದೆಂದು ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸೊಸೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ಆವಳ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿತು. ಮಗನನ್ನೂ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಅಟ್ಟಿದೆನಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕರಿಗೊಂಡರು. ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷ ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಅವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಾರು ಎಂದು ತಂದೆ ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರೂ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಆ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಒಂದು ಸಲ ಯಜಮಾನಿ, “ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ ಬಿಡಲಿ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಸಾಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, “ನಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಬಂದದ್ದೇನು?” ಎಂದರು.

ಮುದುಕನಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತಾ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬಳ್ಳಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಒಬ್ಬ ಮಗಳು ಬಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಏಪಾಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮುದುಕ ಮಗಳ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪಳ್ಪ ಆಟವಾಡುವನು. ಮಧ್ಯ ಆ ದೇಶಾಂತರ ಹೋದ ಮೊಮ್ಮೆಗನ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದು ಆಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗೋಡೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದು ಏನು ಧ್ಯಾನವೆಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಏನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಯಾರಿಗೂ ತೋರದು, ಮಗಳು ಬಂದು, “ಅಪ್ಪಾ ಈ ದಿನ ಮೆಣಸಿನ ಸಾರು ಮಾಡಲೇ?” ಎಂದೋ, “ಕೂ

ಹೊತ್ತು ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು?” ಎಂದೋ ಕೇಳಿ ಆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವವರು. ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ವರುಷ ಕಳೆಯಿತು.

ಆಗ ಹರಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೇಳ ನಡೆಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅರಮನೆಯವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಸ್ಪಳ್ಪ ಸಹಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಂಗಾಯಾತ್ರೆಗಿಂದು ಹೊರಟರು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಮೃಸೂರಿಂದ ಇನ್ನರೆಡು ಮೂರು ಮನೆಯವರು ತಿಳಿದವರು ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಪಲ; ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಬಹುದು ಎಂದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಅವರು ಯಜಮಾನಿಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಯಜಮಾನಿಗೂ ಈ ಚಪಲ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರೂ ಆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ ಕಲಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಲಲಿತಮೃ “ನಾವು ಈ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವುದು?” ಎಂದು ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಅವಳನ್ನೂ ಮಗನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಲಲಿತಮೃ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಇಷ್ಟಪ್ಪತ್ತು ಸಲ, ಉಂಟಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವನು ಬಿಟ್ಟರಲಿಲ್ಲ ಒಂದೊಂದು ಸಲವೂ, ಆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೇನನ್ನಾದರೂ ಕೇಳು, ಬೇಡವೆನ್ನಪ್ಪುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ಈ ಸಲ ಲಲಿತೆ ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಮೃಸೂರ ಕಡೆಯಿಂದ ಜನ ಯಾರಾದರೂ ಬರುವರು, ಅವರ ಕ್ಕೆಲಿ ಕ್ಕೆಮ ಸಮಾಚಾರ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು. ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳಿಕಳಿಹಿಸಬಹುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಡನನ್ನು ಅಪ್ಪಣಿ ಕೇಳುವುದು, ತನ್ನ ಕಡೆ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಗಂಡನಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಬಹುದು, ಎಂದು ಚಪಲ. ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ, ಮೃಸೂರಿನವರನ್ನು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಂಡು ನಮ್ಮ ನೆಲೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದು ಮೃಸೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಮೇಯ ಬಂದಿತು, ಎಂದು ಒಂದು ಭಯ. ಅವನಿಗೆ ಮೃಸೂರಿನ ಆ ಮನೆ ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಅಸಹ್ಯ ಹುಟ್ಟಿಟಿತ್ತು: ಹೀಗೆ ಇವರೂ ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಒಂದು ದಿನ ಸುಭ್ರಾಣನ್ನು ಮೃಸೂರಿನ ಇವರ ಕಡೆಯ ಮನುಷ್ಯ ಒಬ್ಬನು ನೋಡಿದನು; ಸುಭ್ರಾಣಿ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದನು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಒಂದು ಸಲ ಹಿಂಡಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಬಲವಾಗಿ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದನು. ಕಂಡಾತ “ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ,

ತಂದೆಯನ್ನ ನೋಡುವುದೇ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಒಡನೆ, “ಭೀ! ಭೀ! ಏನು ಹುಚ್ಚು! ಆ ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಿಂದಿರುವವನಿಗೆ ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಧ್ಯೇಯಮಾಡಿ ಹೊರಟೇ ಹೋದನು. ಅಮೇಲೆ ಅರ್ಥಗಂಟೆಯೋಳಗಾಗಿ, ಅವನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅವಳನ್ನೂ ಮಗನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಲಿಕತೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯ ಬಂದು ಅವನ ತಂದೆಗೂ ತಾಯಿಗೂ ತಾನು ಸುಭೃಣಿನನ್ನು ಕಂಡದ್ದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ತಾಯಿ ಅದನ್ನು ನಂಬಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ “ಯಾರನ್ನ ನೋಡಿ ಸುಭೃಣಿ ಎಂದುಕೊಂಡೆಯೋ?” ಎಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ಅವನು ಸುಭೃಣಿನೇ ಸರಿ. ನೋಡುವುದಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಇವನ ಜೊತಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆ ಪುಣ್ಯ ಇಲ್ಲ” ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಗಂಗಾಯಾತ್ರೆ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಸುಭೃಣಿನನ್ನು ನೋಡಿಯೇನಂದು ಬಂದು ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಗಂಗಾಮಾತೆಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಮೇಳ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು.

ಬಂದ ಬಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತೀರಿಹೋದರು. ಯಜಮಾನಿ ಮಗಳ ಮಗನೋಭವಿಂದ ಅವರ ಕರ್ಮಾಂತರಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ, ಮನೆಯನ್ನು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೋ ಕೊಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಕೊಂಚ ದಿನ ಆಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ದಿನ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಯಸ್ಸು ಬಹಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೊರಗಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯೂ ಅಮೇಲೆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದರು. ಅಳಿಯಂದಿರು ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾರಿ ಅದರ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ಸುಭೃಣಿನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಕತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು.

5

ಇಲ್ಲಿ ಕಲಿಕತೆಯಲ್ಲಿ, ಸುಭೃಣಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅವನದು ಸಂತೋಷವಾಗಿರತಕ್ಕ ಪ್ರಕೃತಿ ಅಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವನು ತೀರಾ ಆಸಾಧ್ಯವಾದ ಬಳ್ಳಿಯತನವನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವನು. ಇಂಥ ಸ್ವಭಾವದವರಿಗೆ, ಸೂರ್ಯನು ಸಾಕಾದಪ್ಪ ತೇಜಸ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಸಾಕಾದಪ್ಪ ಹಗುರವಲ್ಲ ಮೈಸೂರಿನ ಜನ

ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಅವನು ಕಲಿಕತೆಗೆ ಬಂದುದು. ಮನೆಯ ಜನ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ ಹೊರಗಳ ಜನರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿದ್ದರಷ್ಟೆ ಸಂಗೀತಗಾರರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಅವರಿವರು ಸೇರಿ ಅವನು ಮಹಾರಾಜರ ಮುಂದೆ ಹಾಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಅವನಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಅದೇ ಪ್ರಪಂಚವೇ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆ, ಅನಾದರ, ಅಸಹನೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಉಂಟಿಯೇ, ಬಾರಪ್ಪ ಬಂದೆಯಾ, ಎನ್ನುವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕೇಳುವರು? ಹೇಗೋ ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಪಾಠ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅನೇಕರು ಮೆಚ್ಚಿ ಇವನಿಂದ ಪಾಠ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕೆಚೇರಿಗಳು ಏಷಾಡಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಬಂದಿತು. ಅಂತೂ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಯೋಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲದಂತಿತ್ತು. ಇವನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟಿನು. ಮಗನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಳಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಸಿದನು. ಹೊರಗೆ ಜನ ಬೇಕಾದವರಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನೆಟ್ಟಿತು. ಹೆಂಡತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೆನಿಕರೆ; ಅಬಳಿ ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬಹಳ ಪೂಜ್ಞಭಾವ. ಮಗನೆಂದರೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ಹೀಗೆ ವ್ಯದಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಪ್ರೇಮವೇ ಗಾನವಾಗಿ ಬಂದಿತೆಂಬಂತೆ ಇವನ ಗೀತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕಳೆ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅರ್ಥ ಸುಖ ಅರ್ಥ ಚಿಂತಯ ಮಿಶ್ರಣವೊಂದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆವರಿಸಿತು.

ಇದ್ದದರಲ್ಲಿ ಲಲಿತೆ ಸುಖಿಯಾದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಸುಭೃಣಿನೇ ದೇವರು, ಸುಭೃಣಿ ಪ್ರಪಂಚ. ಅವನು ಎದುರಿಗಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಸುಖಿವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವಳಿಗನ್ನೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥವಾ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೂ ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪು ಬಿಂಡಿತವಾದ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಹಂಗಸರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಪುರಾಣದ ಸಾಮಿತ್ರೀ ಸೀತೆಯರು ಈ ರೀತಿಯ ಮಹಿಳೆಯರು. ಇವರ ಆ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಯಾವ ಮಿಷಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಮೆಯಾದುದಲ್ಲಿ ಇವರು ಅದರಿಂದಲೇ ಜೀವನದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಬಿಡುವರು. ಲಲಿತೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ದೊಡ್ಡ

ಅಂತಸ್ತನ್ನ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಯಾವುದರಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಸುಖ, ತನ್ನ ಆಶೆ ತನ್ನದು ಎನುಪುದನ್ನು ಮರೆಯುವದನ್ನು ಅವಳು ಕಲಿತು ಮುಗಿಸಿದ್ದಳು. ಈಗಲಾದರೋ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಮಗ, ತನ್ನ ಗಂಡ; ಇವರ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹೃದಯಿದ ಅನಂತವಾದ ದಯೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ದೇವಿಯ ಅವಶಾರವೆಂಬಂತೆ ರಕ್ಷಣಾದಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಗಂಡನ ಸಂಗೀತದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಅವಳಿಗೂ ಬಂದಿತು. ಅವಳು ನೆರಹೊರೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮೆ ಸಿಮೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವಳು. ಹೀಗೆ, ಮನೆಯ ಕೆಲಸ, ಗೌರೀ ಪೂಜೆ, ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಗಂಡನಿಗೆ ಬೇಕಾದನ್ನು ನೀಡುವುದು. ನೆರಹೊರೆಯವರ ಕಷ್ಟಸುಖವಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಲಾದುದನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಳ ಜೀವನ ತಕ್ಷಾಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಮನುಷ್ಯನು ಆಯಸ್ಸನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಕಳೆಯಬಹುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಕೆಷ್ಟಪಡಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವಿರುವದಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡುಕುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಭ್ರಾಣಿಗೂ ಲಲಿತೆಗೂ ಈ ರೀತಿಯ ಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಸ್ನರದು ವರುಷಗಳು ಕಳೆದವು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಆಗಿಮೋಗಿದ್ದು ಅದಾದ ಮೂರು ವರುಷಗಳ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮಗುವಾಗಿತ್ತು ಬಹು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಮಗನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸಾಕಿ ಸಲಹಾತ್ಮೆ ಗಂಡ ಹಂಡರು ನಾಲ್ಕು ವರುಷ ಕಳೆದರು. ಆಗ್ಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂದ ಹಾಗೆ ಶೇಷನಿಗೆ ವಿಷಮಶೀತ ಜ್ಞರ ಬಂದು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಉಪಯೋಗವಾಗದೆ ಅವನು ತೀರಿಮೋದನು.

ಲಲಿತೆಗೆ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖ ಬದಗಿತು. ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಸಿಡಿಲ ಪೆಟ್ಟಿ ಬಿಡ್ಡಂತಾಯಿತು. ದಿಕ್ಕುತೋಚದೆ ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಎಂದಿಗಿಂತ ಹಚ್ಚಾಗಿ ಗೌರೀ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನಿಟ್ಟಿತ್ತು. ತಾಯಿ, ಹೋದುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಅಳುವುದಲ್ಲಿ ಇರುವವರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಪಾಡು, ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಈ ತರುಣದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಮಾವನವರೂ ಅತ್ಯಯವರೂ ತೀರಿಮೋದಂತೆ ಕನಸುಗಳಾದವು. ಆದರೆ ಅದೇನನ್ನೂ ಅವಳು ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಭಯ, ತನ್ನ ಆಶೆ, ಏನಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಾವನ್ನೂ ದಮನಮಾಡುತ್ತಾ ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಬಂದು ನಿಜ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸೇವೆಯಾಂದು ನಿಜ, ಮಿಕ್ಕದ್ದು ನನಗೇನು ಬೇಕು,

ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಕಷ್ಟ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಮಗನ ಸಾವ ವಿಪರೀತದ ಪೆಟ್ಟಾಯಿತು. ಲಲಿತೆಗೆ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ಆವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇವರ ವಿಷಯ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಏನು ದೇವರು, ರತ್ನದಂತಹ ಮಗನನ್ನು ತಕ್ಷೋಂಡ, ಇನ್ನು ಇದರ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಆಗುವುದೆನು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನದಲ್ಲೇ, ಆದದ್ದಾಯಿತು, ಇದಕ್ಕೆ ಯೋಚನೆ ಯಾಕೆ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಪಾಠವೇನು, ಮನೆಯೇನು, ಮಗುವಿನ ಕೂಡ ಆಟವೇನು ಹೀಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ವಯಸ್ಸಿನದಲೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದೂಡ್ಡ ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸು ತನ್ನನ್ನೇ ಅರಿಯದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೃದುವಾಗಿತು.

ಮಗಳಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ವರುಷವಾಗುತ್ತ ಬರಲು ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಮತ್ತೆ ಉರಿನ ಮಾತನ್ನಿಡಳು. ಹಂಡುಗಿಗೆ ಮದುವಯ ವಯಸ್ಸು. ಉರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸರಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಪರನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸುಭ್ರಾಣಿಗೆ ಉರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಕು. ಅವರು ಇದಾರೋ ಇಲ್ಲಪೂರ್ಣ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಶೇಷನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದವನು ಹೋಗುವಾಗ ಶೇಷನಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಹೋರಡೋಣಾವೇ, ಒಂದು ಕಾಗದ ಹಾಕೋಣಾವೇ ಎಂದುಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾನ್ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಹಂಡುಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಬಿಟ್ಟಳು. ಲಲಿತೆಯಾ ಸುಭ್ರಾಣಿನೂ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಎದೆಯೊಡೆದು ನಿಂತರು. ಲಲಿತೆ, ನಾನು ಪೂರ್ವಜಸ್ತುದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ್ದನೋ ಇಂಥ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೋ, ಎಂದು ನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅತ್ತಿಲ್ಲ. ಸುಭ್ರಾಣಿಗಾದರೆ ಯೋಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಹೋಗಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವನು ಮಂಕನಂತೆ ಮಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹಂಡತಿಯನ್ನು ಮನಗೆ ಕರೆತಂದನು.

ಈ ಶೋಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇನು ಕಟ್ಟುಕೆತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಮ

ಹೀಗೆ ಲಲಿತ್‌ಗೆ ಅಂದಿನಿಂದ ಏನೋ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅವಕು, ಉರಿಗೆ ಹೋದರೆ ಇಡ್ಡೀತು. ನಾನು ಈ ಉರಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿರಲಾರೆ ಎನ್ನುವಕು. ಸುಬ್ರಜ್ಞಿ “ಬರುವಾಗ ಬಂದ ಹುಮ್ಮೆಸೇನು? ಈಗ ಸೋತು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೆಂದರೆನು? ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೇನು? ಇಲ್ಲೇ ಇರೋಣ. ಕಾಗೆ ಮಳೇಲಿ ನೆನೆದಹಾಗೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ನೆನೆದದ್ದಾಯಿತು, ಎಲ್ಲೋ ಇದ್ದು ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು,” ಎಂದನು. ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಸುಮೃದ್ಧಾದಳು. ಗಂಡನೇ ದೇವರೆಂದ ತನಗೇಕೆ ಈ ಅಜ್ಞಾನ, ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಗೌರೀಪೂಜೆ ಪ್ರತಮಾದಿಕೊಂಡು, “ತಾಯಿ, ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು, ಇವರನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ನೋಡಿಕೋ; ನನ್ನನ್ನು ಸುಮಂಗಲಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊ; ಆದರೆ ಒಂದು ಸಲ ಅಮೃತನ್ನು ನೋಡುವ ಪುಣಿವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು.

ಆದರೆ ಆ ಪುಣಿ ಒಂದು ಅವಳಿಗೆ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆದ್ದು ಲಭಿಸಿತು. ಕಾಯಿಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆರೇಳು ವರುಷ ಮತ್ತು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಕೊರಗಿದ್ದು ಒಂದು ದಿನ ಅವಕು ಸರ್ವಮಂಗಳೆಯ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

ಸುಬ್ರಜ್ಞಿ ಕೊನೆಯ ತನಕ ಅವಳ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಅವಳನ್ನು ಎಳೆಯ ಮಗುವಿನಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡನು. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಇವರು ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರಂತೆ ಮಯ್ಯಾದೆಯಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಅಜ್ಞಿ ತಂಗಿಯರೋ ಎಂಬಂತೆ ಧಾರಾಳವಾದ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವೇಹದಿಂದಿದ್ದರು. ಇವರ ಮನಸ್ಸರಡೂ ಒಂದಾಯಿತು. ಲಲಿತ ಗಂಡನನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವಾಗಲೂ, ದೇವರು, ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ, ದೇವರ ಕೆಲಸ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಕು. ಸುಬ್ರಜ್ಞಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸಿತ್ತೇ, “ಇವಳ ಜೀವ ಎಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆದದ್ದು! ನಾನು ಹತಿವಾದಿ. ನನ್ನ ಹತಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ ತಾನು ಎನ್ನುವುದನ್ನೇ ಮರಿತಳಳ್ಳಾ! ಈ ದೇವರ ಭಕ್ತಿ ಎಂಥದ್ದು!” ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವಕು ತನನ್ನ ತಿದ್ದುಪುದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ದೇವಿಯ ಅವಶಾರವೇ ಎಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವಕು ತೀರಿಹೋದಾಗ ಅವನು ಅಳಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸರಿ, ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಉತ್ತರಕ್ಕಿಯೆಗಳನ್ನೇಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತಾನು ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅವಕು ಅಂಥ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟೆಡ್ಡು

ದೇವರಲ್ಲಿ ತನಗೂ ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವುದಾದರೆ ಆಗಲೆಂದು ಪುಣಿಸಳಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಲ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

6

ನಾವು ಹುಟ್ಟುವುದು ಏಕೆ? ಬಾಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತೇವೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ? ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಲೆತು ಮೇಲೆ ಬರುವ ಅಲೆಯ ನೀರಿನ ದಿಬ್ಬಫನ್ನು ಹಿಮಾಲಯವೆಂದೇ ಭೂಮಿಸಿ ಭೀತಿಪಡುವೆಂದೆ? ಕಷ್ಟವೆನ್ನುವುದು ಬರಿಯ ಭೂಮೆಯ ಭೀತಿಯಾದರೆ ನಿಜ ಯಾವುದು? ಸುಖ ನಿಜವೇ? ಸಂತೋಷ ನಿಜವೇ? ಸುಬ್ರಜ್ಞಾನಿಗೆ ಈಗೆ ಸುಮಾರು ಅರುವತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬರೇ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಲಿಕತೆಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಅವರು ಈ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ತೋರಿದೆ, ಜೀವನವೆನ್ನುವುದು ಸಭಿಕರಿಗೆ ವೇಷ ಹಾಕಿ ಕುಣಿಸುವ ಬಯಲುನಾಟಕ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ತಾವು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯ ಪಟ್ಟಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಕಲಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ್ದು ಇದೆಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಡಂತೆ ತೋರಿಬಂದಿತು. ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ತಾವು ಲಲಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಜನ್ಮದ ದೊಡ್ಡ ಪುಣಿವೆಂದು ಅವರು ಎಣಿಸಿದರು. ಅವಕು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಸಹನವನ್ನು ತಾನು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಲ್ಲಾ ಎಂದು ವ್ಯಾಸನಪಟ್ಟರು. ತಾವು ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದದ್ದು ತಪ್ಪು ಕೆಲಸ; ತಮ್ಮ ಮಗನೂ ಮಗಳೂ ಹೋದಾಗ ತಮಗೆಪ್ಪು ಬೇದವಾಯಿತೋ ತಾವು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಾಗ ತಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪು ಬೇದವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ! ಒಟ್ಟನ್ನಲ್ಲಿ ತಾವು ತಮ್ಮ ಮಾಗಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ನಡೆದಂತೆ ಆಯಿತೇ ಹೋರತು, ಇತರರ ಕಷ್ಟಸುಖವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನಡೆದುಕೊಂಡಹಾಗಿಲ್ಲ; ಹಿಂಗಲ್ಲಾ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಬ್ರಜ್ಞಿ ಕಲಿಕತೆಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಇಂಧಾಪಕ್ವಾ ಹೆಂಡತಿಯ ಇಂಧಾಪಕ್ವಾ ಮತ್ತೆ ಬಲವಾದವು. ತಾವು ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪ ಅಲ್ಲ. ಆ ಮಹುಗ ಅಪ್ಪು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದನಲ್ಲಾ ಅವನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟರುಮಟ್ಟಗೆ ಸುಖಪಡುತ್ತಿದ್ದನು? ಒಂದಿಪ್ಪ ಮೋಸರನ್ನು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶಪರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಹೆಂಡತಿ ಏನು

ಸುಖಪಡ್ತಿದಳು? ದಿನಪೂ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಸುಭಣ್ಣ ತಾವು ಮಾಡಿದ್ದೇ ಸರಿ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರೇನು? ತಾವು ಕೆಟ್ಟವರಾದರೇನು? ಆ ಹಂಡತಿಯೂ ಆ ಮಗನೂ ಇದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಸುಖವಾಗಿದ್ದು ಹೋದರು; ಇನ್ನು ತನ್ನ ಪಾಡು ಏತಕ್ಕೆ? ತಾವು ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗದಿದ್ದರೆ ಏನು? ಎಲ್ಲೋ ಹೇಗೋ ದಿನ ಕೆಂಪುವುದು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮನೆಯನ್ನಲ್ಲಾ ನೋಡಲು ಅವರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಯಾರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಕುವುದಕ್ಕಾಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದದ್ದಾಯಿತೋ ಆ ಮಗ ಹೋದನು. ಯಾರಿಗಾಗಿ ಬಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತೋ ಆ ಹಂಡತಿ ಹೋದಳು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಟದ ಗುಬಚ್ಚಿಯ ಗೂಡಿನಂತೆ ಆ ಆಸೆಯೆಲ್ಲ ಕರ್ಗಿಹೋಯಿತು. ನಮಗೆ ದೇವರ ಸಾನ್ವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶಾಂತಿ ಸಂಸಾರದ ಅವರಣಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಸುಭಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ ಸಂಪಾದನೆಯಿಂದ ಮೋದಲು ತಾವು ಬಾಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗಾಗ ಸಂಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಗನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮಗ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಲಲಿತಮ್ಮೆ ಅದನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇರಿಸಿದ್ದರು. ಹುಡುಗಿಗೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಬರೆಯನ್ನು ಒಡವೆ ತೊಡವಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದಳು. ಇನ್ನು ಅವಳ ಸಾಮಾನು ಬೇರೆ. ಸುಭಣ್ಣನವರು ಸಾಮಾನೆಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡಿದರು, ಪೆಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಕ್ಕಳ ಬಟ್ಟೆಬರೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿದರು. ತಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸೌಖ್ಯವೆಂಫದೆಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೇಸರವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಕೊನೆಗೆ ಈ ಹಾಳು ಕೊಂಪಯೆಲ್ಲಿ ನಾನು ಇರಲಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಪಾಠ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಿಗೆ, ನಾನು ಉಂಟಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಿಕ್ಕದನ್ನಲ್ಲಿ ಬಡಬಗ್ಗರನ್ನು ಕರೆದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಿ ಮನೆಯನ್ನು ಆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂದು ಭಜನೆಯ ಕೂಟದವರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿ ತಾವು ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಿಟ್ಟೀಲನ್ನೂ ಸ್ಪಳ್ಪ ಹಣವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲಿಕತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿ ಹೊರಟರು.

ಇದಿಷ್ಟನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಅವರು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ರೈಲ್ ಸೇಷನ್‌ಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವನ್ನಲ್ಲಾ ಸೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಬಂದು ಟಿಕೇಟು ಕೊಡಿ ಎಂದರು. ಅವನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಎಂದನು. ಸುಭಣ್ಣ : “ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ,” ಸೇಷನ್‌ನವನು: “ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಡುವುದು?” ಸುಭಣ್ಣನವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನನೆದುಕೊಂಡು ಸ್ಪಳ್ಪ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಸ್ಪಳ್ಪ ನಗು ಬಂದಿತು. ಅವರು ಸೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಸ್ವಾಮಿ, ಇಂಥ ಉಂಟಿಗೆ ಟಿಕೇಟು ಕೊಡಿ ಎಂದರೆ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಕೊಡಿ ಎಂದರೆ ನಿಮಗೇನು ಕಷ್ಟ? ನಿಮ್ಮ ಕೈಲಿರುವ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಟಿಕೇಟು ಕೊಡಿ,” ಎಂದರು. ಸೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರು ಇವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಏನು ಮಜ್ಜಣಾಗಿದ್ದನೆ ಎಂದುಕೊಂಡು, ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದವನಾಗಿ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬೊಂಬಾಯಿಯವರೆಗೆ ಬಂದು ಟಿಕೇಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಯ ಚಿಲ್ಲರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸುಭಣ್ಣನವರು ರೈಲು ಹತ್ತಿದರು. ಟಿಕೇಟು ಯಾವ ಉಂಟಿಗೆ ಎಂದು ಕೊಡ ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

7

ನಾಲ್ಕೆಯು ದಿನ ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಸೇರಿದಾಗ ಟಿಕೇಟನ್ನು ರೈಲಿನವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು, ಪ್ರಯಾಣ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು. ಸುಭಣ್ಣ ಇದು ಯಾವ ಉರ್ಬಂದು ಕೇಳಿದರು. ಜನ ಬೊಂಬಾಯಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಯಾವ ಉರಾದರೇನು ಎಂದು ಸುಭಣ್ಣ ಉರ್ಬಂಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕರು. ಸೇಷನ್ ಮೇಷ್ಟರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚುರ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೋಗುತ್ತಾ ಒಂದೂವರೆ ರೂಪಾಯಿಯಪ್ಪ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಬಂದು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಳ್ಪ ಮಿತಾಯಿ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದುಗಡೆ ಹುಣಿತು ಸಮಯ ನೋಡಿ ಹತ್ತಿರದ ನಲ್ಲಿಯ ಬಳಿ ಸ್ವಾನ ಮಾಡಿ ಸುಭಣ್ಣ ಮಿತಾಯಿಯನ್ನು ತಿಂದರು. ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬರುತ್ತಾ ತಾವು ಹಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಬೇದಪಟ್ಟದ್ದು ತಪ್ಪು ಎಂದೂ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ

ಯಾವುದನ್ನೂ ಅಪ್ಪು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದೂ, ಅದೇ ನಿಜವಾದ ಸುಖಕ್ಕೆ ದಾರಿಯೆಂದೂ, ಅವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ದುಃಖ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟೇ ಇರುವವನಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಇಲ್ಲ, ಇದೇನು ಹೊಸದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ತತ್ವವೂ ಇದೇ - ಇದನ್ನು ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಈ ಮೊದಲು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಈಗ ಅನುಭವಿಸಿ ತಿಳಿದರು. ಹಿಂದೆ ಏನೂ, ತಿಳಿಯದೆ, ಇದು ತನ್ನದು ಇದು ನನ್ನದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ, ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಅದೇ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಕೇವಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಂತೆ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೂವರೆ ರೂಪಾಯಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನದಲ್ಲಿ ಖಿಜಾ ಯಿತು. ಐದನೆಯ ದಿನ ಮಿತಾಯಿಗಾಗಿ ಕಾಸು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ ಮಾನವೇನು ಮರ್ಯಾದೆ ಏನು ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಿಯ ಮಿತಾಯಿ ಅಂಗಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು. ಜನ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು ಬಂದು ಸ್ಥಳ್ವ ಹೊತ್ತು ಕೇಳುತ್ತಾ ನಿಂತರು. ಇದರಿಂದ ಮುದುಕಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಮುದುಕಿ ಅಪ್ಪು ನಿನ್ನಿಂದ ನನಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಆಯಿತು, ಏನಾದರೂ ಹೊಡುತ್ತೇನೆ ತೆಗೆದುಹೊ ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು, ನನಗೇನೂ ಬೇಡ; ನನಗೆ ಒಂದು ಉಂಟದ ಮಿತಾಯಿ ಹೊಡು ಅಪ್ಪೆ, ಎಂದರು. ಮುದುಕಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಪ್ಪು ಮಿತಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು, ದಿನಾ ಬರುವುದಾದರೆ ಬಾ, ಮಿತಾಯಿ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಪ್ಪು ಹೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಈ ಏಪಾದಿಗೆ ಒಟ್ಟಿದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಡಿಸ್ಯೇದು ದಿನ ಇವರು ಮಿತಾಯಿ ಅಂಗಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಪಿಟೀಲು ಬಾರಿಸುವುದು ಆ ಮುದುಕಿ ಇವರಿಗೆ ಮಿತಾಯಿ ಹೊಡುವುದು ಹೀಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆಯ ದಿನ ಮುದುಕಿಯ ಅಂಗಡಿಯ ಬಳಿ ಇವರು ಪಿಟೀಲನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಗಾಡಿ ಬಂದು ಅಂಗಡಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಜ್ರದ ಉಂಗರವೇ ಸಾಮಿರಾ ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆ ಬಾಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯನ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸೇರಿದ್ದ ಗುಂಪು ಅವನಿಗೆ ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟು ನಿಂತಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಐದು ನಿಮಿಷ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದು ಮುದುಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಈತ ಯಾರು?

ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕು?” ಎಂದನು. ಅವಳು “ಯಾರೋ ತಿಳಿಯದು, ದಿನಾ ಬಂದು ಪಿಟೀಲನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಮಿತಾಯಿ ಹೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು. ಆ ರಾಗ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸುಭ್ರಾಣಿನನ್ನು “ಆಣ್ಣ ನಿಪ್ಪುದು ಯಾವ ಉರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಗೀತದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆದುವ ಇಷ್ಟವರಲ್ಲಿ. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಅದೇ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಗೀತೆಗೋವಿಂದದ ಗೀತೆಯೊಂದನ್ನು ಸೋಗಸಾಗಿ ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಗಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗರಾಗಿ ಹೋದರು. ಸಾಹಿತ್ಯನು ಆನಂದದಿಂದ ಪರವಶನಾದನು. ಆದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಾಣಿನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕರೆದು, “ಆಣ್ಣ ನೀವು ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರಾ? ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಬೇಕು” ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಂಡ ಬಂದಿತು. ಅವರು ತಾವಾಗಿ ಹೋಗಿ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಮುದುಕಿಯ ಅಂಗಡಿಯ ಬಳಿ ಹಾಡಿದ್ದ ತಾವು ಅವಳಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ಆಯಿತೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅವಮಾನವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆ, ಇವನು ತಾನು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ ನಾನು ಬೀದೀ ಪಿಟೀಲಿನವನು ಎಂದುಕೊಂಡಿದಾಯೋ ಏನೋ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟದು. ಅದರೆ ಒಡನೆಯೇ, ನನಗೇನು ಜಂಭ, ಹಿಂದೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಕಾಸು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಲ್ಲವೇ, ಈಗ ಇವನ ಹತ್ತಿರ ನುಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಅಡ್ಡ ಎಂದುಕೊಂಡು ಆಗಲಿ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಎದ್ದು ಹೊರಟರು. ಮಿತಾಯಿ ಅಂಗಡಿಯ ಮುದುಕಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಮಿತಾಯಿ ಹೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಅದೇನು ಬೇಡ ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಹೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದನು. ಅವಳು ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ, ಹೋಗಲಿ ಈ ಹಣ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು ಎಂದು ಐದು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು, ನನಗೆ ಹಣವೇಕೆ, ಬೇಡ ಎಂದರು. ಮುದುಕಿ, “ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು, ನೀನು ಪರಸ್ಥಿತದವನಂತೆ ಇದ್ದೀಯೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೀನು ತಲೆನೋವು ಮೂಗುನೋವು ಎಂದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿವರಾರು? ಕಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡಬಾರದು ಸತ್ತಮೋದರೆ ಹಣ ನಾಯಿಪಾಲಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲ. ಪರದೇಶದಲ್ಲಿರುವವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ತಿಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಸ್ವೇಹಿತರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು, “ಈ ಹಣ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಇರಲಿ. ನನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಬಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದರು.

ಅವರೂ ಸಾಹುಕಾರನೂ ಹೊರಟಿಂದೋದರು.

ಸಾಹುಕಾರನ ಮನೆ ಅರಮನೆಯಂತಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ವರುಸ್ವಾದ ತಾಯಿ, ಒಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿ, ಒಬ್ಬೇ ಮಗಳು; ಪರಿವಾರ ಬಹಳ ಇತ್ತು. ಸಾಹುಕಾರನು ಈ ದೊಡ್ಡ ಮನಯಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯ ಕಡೆಯ ಒಂದು ಹೊತಡಿಯನ್ನು ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ನೀವು ಬೇಕಾದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ ನೇಮಿಸಿದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟಿ : ಅವರು ಇಷ್ಟಿ ಬಂದಾಗ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಬಾರಿಸಬಹುದು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ದೊಡ್ಡ ಮನಯಾಗಲಿ, ಈ ಇಶ್ವರ್ಯವಾಗಲಿ ಹೊಸತಲ್ಲಿ ಇಂತಹದನ್ನು ಅವರು ನೋಡಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಸರ, ಇಷ್ಟಿ ಹಣವಿರುವ ಮನುಷ್ಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಾವು ಬೇರೆಯ ಜಾತಿಯ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಮಾತನಾಡುವರು. ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಧೋರಣೆಯನ್ನೂ ತೋರುವರು. ಅವರು ಸಾಹುಕಾರನಿಗೆ, “ಅಪ್ಪಾ ನಾನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ; ನಾನು ಪರದೇಶಿ. ಈಗ ಗೀತಗೋವಿಂದವನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ, ಇನ್ನು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬಾ ಎಂದರೆ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಆಗ ಕೇಳಿ,” ಎಂದರು. ಸಾಹುಕಾರನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಈಗಲೇ ಬಾರಿಸಿ, ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು, “ಸಾ ವಿರಹೇ ತವ ದೀನಾ,” ಎಂಬ ಗೀತವನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರು.

ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಪಿಟೀಲು ನುಡಿಸುವುದರ ಸೋಗಸು ಹೀಗೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಅವರು ತೋರೆಯಪುರದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನುಡಿಸುವಾಗ ಅದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇತರರು ಪಿಟೀಲು ಬಾರಿಸುವುದನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಎರಡಕ್ಕೂ ಇದ್ದ ವ್ಯಾತಾಸವನ್ನು ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರು ನುಡಿಸುವುದು ಆಪ್ತನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಮನಸ್ಸಿನ್ನೊಳಗೂ ಮಾತಿನಂತೆ; ಇತರರು ಬಾರಿಸುವುದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಉಪನ್ಯಾಸದಂತೆ. ಇತರರು ಪಿಟೀಲನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಒಂದು ಸಾಧನವೆಂಬಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಇವರು ಅದು ತಮ್ಮ ದೇಹದ ಹೊರಗಣ ಧ್ವನಿಯೆಂಬಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಇವರು ನುಡಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತೂ ನಮಗೆ ಆ ಪಿಟೀಲು ಬೇರೆಯ ವಸ್ತು ಅದನ್ನು ಇವರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕ್ಯಾಯಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಬರುತ್ತಿರಲ್ಲ;

ಇತರರು ಸ್ವರವನ್ನು ಮಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಇವರನ್ನು ಸ್ವರ ತಾನೇ ಮಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತಿತ್ತು. ಅವರ ಮುಖಿದ ಮೇಲೊಂದು ಭಾವ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತಿರುವುದು. ‘ರಾಧೆ ನಿನ್ನ ವಿರಹದಿಂದ ದೀನಾಗಿದ್ದಾಳೇ’ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ದೇಶೀಕೋಣಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸುತ್ತಿರುವೇಕಾದರೆ ಅವರ ಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತಿಶಯವಾದ ದೈಸ್ಯ ತೋರುವುದು; ಆ ಸ್ವರ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಕನಿಕರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ನುಡಿಯುವುದು. ಮುಖ್ಯ ಅವರು ಪಿಟೀಲು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನಾನು ಈಚೆಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ; ಯಾವ ಸಂಗೀತಗಾರನು ಗಾನವನ್ನು ಅಂತರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಗಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವನೋ, ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ರೀತಿಯ ಸೋಗಸು ಲಭ್ಯ. ಯಾವನು ಗಾನ ದೊಡ್ಡದು ತಾನು ಅಲ್ಲಾನಿಂದು ತಿಳಿದಿರುವನೋ ತಾನು ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸ ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗಾನವು ಸಾಧನ ಎಂದು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ರಸವು ಸಾಧ್ಯ. ಸಂಗೀತಗಾರಿಗೆ ಸಂಗೀತದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಯಾವೂರ ದಾಸಯ್ಯ? ಆದರೆ ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಬಾರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಸಭೆಯ ಪಂಡಿತರೂ ಪಾಮರರೂ ಮೃಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಈಚೆಗೆ ಇತರರು ಬಾರಿಸಿದಾಗ ಮೃಮರೆದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಸಾಹುಕಾರನ ಮನಯಲ್ಲಿ ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ‘ಸಾ ವಿರಹೇ ತವ ದೀನಾ’ ಎಂದು ಪಿಟೀಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಧೆಯ ದೈಸ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಚಿರವಿರಹದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಸ್ಥಿತಾದ ದುಃಖ ಅಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ಸಾಹುಕಾರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಒಂದು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು, ನಮ್ಮಪ್ಪ ಭೇಷಣ ಬಾರಿಸಿದಿರಿ ಎಂದಷ್ಟು. ಅವರ ಮಗಳು ಒಂದು ಸುಭ್ರಾಣಿವರ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಇದೇನು ವಿಚಿತ್ರ ಎಂದು ನೋಡುವಳಿಂಬಂತೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಮುಖವನ್ನು ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಪಿಟೀಲಿನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಕ್ಯಾ ಆಡುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೂ ಆ ದಿನ ಅದುವರೆಗೆ ಬಹಳ ದಿನ ಬಾರದೇ ಇದ್ದ ಗಾನಶಕ್ತಿ ಒಂದಿತ್ತು. ವಿರಹದಿಂದ ವ್ಯಧಪಡುತ್ತಿದ್ದವರು ರಾಧೆಯಲ್ಲ; ತಾವು ಮಾನವರೆಲ್ಲ ಈ ವಿರಹದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅದರ ಜ್ಞಾನ ಬಂದಿಲ್ಲ ಸಂಸಾರವೇ ಈ ವಿರಹ. ತಾವು ತಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಮಡುಕುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಕಾಣದೆ

ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ಷೋಭೆಯೇ ಈ ಸಂಸಾರ ದುಃಖ. ಅವನನ್ನು ಕಂಡ ಒಂದರೆಡು ಗಳಿಗೆಳಲ್ಲಿ ತಾವು ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಅರುವತ್ತು ವರುಷದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಆದದ್ದು ಆ ಎರಡು ಮೂರು ಕ್ಷಣಿ ಮಾತ್ರ. ಅದೂ ಕನಿಸಿಲ್ಲ ಕಂಡ ಹಾಗೆ. ಸುಭ್ರಾಂತಿವರಿಗೆ ಈ ಜೀವನ ಬಹು ಬೇಸರವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ದೇವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇರು ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಮರೆಯಾಗಿರುವನು. ಈ ಬಾಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲವೇ ಅವನನ್ನು ಸೇರುವುದು? ಅವರು, ದೇವರೇ ಎಂದಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ನಿನ್ನ ವಿರಹದಿಂದ ನಾನು ದೀನನಾಗಿದ್ದೇನೇ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನುಡಿಸಿದರು. ಸಾಹುಕಾರ ಸುಖದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದಳು. ಮಗಳೂ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದಳು. ಇಂಥ ಸಂತೋಷದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನನೇ ಅರಿಯದ ಒಂದು ಉತ್ತರವೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಉತ್ತರವೇ ಸುಭ್ರಾಂತಿವರ ಆ ಗಾನದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಬಳಿಯಂತೆ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯಿತು. ಅವರ ಹೃದಯದ ದೈನ್ಯ ಆ ಇತರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಈ ವಿರಹ ದೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮರುಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿತು.

ಹಾಡು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸುಭ್ರಾಂತಿವರು ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಆ ದಿನ ಆವರಿಗೆ ಏನೂ ಬೇಕು ಎನ್ನುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಮೀಕ್ಷಾದ ಒಂದು ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿ ಕುಲಿತು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿರಿಸ್ತು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ದೇವರೇ ಕೃಪಮಾಡು, ದೇವರೇ ಕೃಪಮಾಡು, ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋರಿಸು, ಈ ಅತಿ ಫೋರವಾದ ಬೇಸರವನ್ನು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅಂದು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ದೈನ್ಯರ ಸಕಟಾಹದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಣ್ಣ ಒಂದು ರಂಧ್ರವನ್ನು ಹೊರೆದ ಹುಡುಗನಂತೆ ಆದರು. ಇಪ್ಪು ಯೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಎಪ್ಪು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ದೈನ್ಯ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವನ್ನು ಆವರಿಸಿತು. ಭಗವಂತನು ಮಾನವನ ಆಶ್ಚರ್ಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾದ ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಸುಖವನ್ನೋ ಕೊಟ್ಟಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತೆಯೂ ತನ್ನನ್ನು ನಂಬಿವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಈ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಈ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಭಾವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವನು. ಈ ದಿನ ಸುಭ್ರಾಂತಿವರಿಗೆ ಈ

ದೈನ್ಯದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು.

ಈ ರಾತ್ರಿ ಸುಭ್ರಾಂತಿವರಿಗೆ ಒಂದು ಕನಸಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತಾವು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆಯೂ ತಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ ತೋರಿ ಅವರು ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿ “ಇದೇನು ಸ್ವಷ್ಟ ಅರವತ್ತು ವರ್ಷದ ಮುದುಕನಾದೆ. ನಾಟಕ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಬಂತು. ಈಗ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಭಾಂತಿ ಏನು ಇದು,” ಎಂದು ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನು ಯಾವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು? ಹಾಗೆಯೇ ಅದೇ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮಲಗಿದರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಆ ಮುದುಕಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಿತು. “ಪರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದೀರೆ. ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಕೇಳುವವರು ಯಾರು? ಸತ್ತೆ ಸುಡುವವರಿಲ್ಲ. ಹೇಣ ನಾಯಿ ಪಾಲಾಗುತ್ತದೆ.” ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸುಭ್ರಾಂತಿವರಿಗೆ, ಏನಾದರೂ ಸರಿ, ಒಡನೆಯೇ ಉಂಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಬೇಕು, ಎಂದು ತೋರಿತು; ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಅವರು ಸಾಹುಕಾರನ ಮನಸೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಸಾಹುಕಾರ ಇನ್ನೂ ಮನಸೆಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸೆಯ ಯಜಮಾನಿ ಇವರನ್ನು ಕುಳಿರಹೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ್ಣುಹಂಪಲನ್ನು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟು ಒಂದು ಬಟ್ಟಲು ಹಾಲನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ ಸಾಹುಕಾರರು ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂದಳು. ಅವರ ಮಗಳು ಒಂದು ಹತ್ತಿರ ಕುಲಿತು, ಹಣ್ಣು ತೆಕ್ಕೊಳ್ಳಿ, ಎಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟಳು. ಸುಭ್ರಾಂತಿವರಿಗೆ ಕ್ಷಣಿಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮನು ಹಾಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದು ಒಡನೆ ಬಹಳ ಬೇದವುಂಟಾಯಿತು. ಇಂದು ಏಕೋ, ಮರೆಯೋಣವಂದರೆ ಬಿಡದೆ, ಜ್ಞಾಪಕ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳೇ ಬರುತ್ತಿವೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವರು ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಪ್ಪು ಬೇಗನೆ ಆದರೆ ಅಪ್ಪು ಬೇಗನೆ ಹೊರಡಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಸಾಹುಕಾರನು ಬಂದಮೇಲೆ ಇವರು ಗೀತಗೋಣಿದೆ ಗೀತವೇಂದರೆ ನುಡಿಸಿದರು. ಸಾಹುಕಾರನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವನು, ಅಯ್ಯಾ ನೀವು ಇಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿ ಇದ್ದಬಿಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಸುಭ್ರಾಂತಿವರು ಅದಕ್ಕೇನೂ ಅಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ ನಾನು ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಹಳ ವರುಷವಾಯಿತು. ಉಂಗಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದರು. ಅನಂತರ ಸಾಹುಕಾರನು ಸಮಾಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ

ಕೇಳಿದನು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ, “ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಉರಿಗೆ ಹೋಗುವದೇ ಸರಿ. ನಿಮಗೂದಷ್ಟು ದಿನ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಆಮೇಲೆ ಹೋಗಿ,” ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು “ಅಪ್ಪಣಿಯಾದರೆ ನನ್ನ ರೈಲ್ ಚಾರ್ಫಿಗೆ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸುವವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಆಮೇಲೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸಾಹುಕಾರ, ಆಗಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಇವರು ಪಿಟೀಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ, ಒಂದು ಜೊತೆ ಪಂಚೆ, ಮೈಸೂರಿಗೆ ಒಂದು ಟಿಕೇಟು, ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಯ ನೋಟು, ಇಷ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ನಿಮಗೆ ಈ ದಿನ ಬಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆದರೆ ಬಾರಿಸಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈಗಲೇ ಉರಿಗೆ ಹೊರಡಿ, ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು, ನಾನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಸಾಹುಕಾರನು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಉಪಕಾರದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ, ನೀವು ಗೀತಗೋವಿಂದದ ಒಂದು ಚರಣವನ್ನು ನುಡಿಸಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕೊಟ್ಟರೂ ಕಡಿಮೆ, ಎಂದು ನುಡಿದು ಅವರನ್ನು ಅಂದೇ ಕೊಟ್ಟಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ಆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಮುದುಕಿಯ ಮಾತು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿತ್ತು. ಸಾಯಿವ ದಿನಕ್ಕೆ ಖಚಿನ ಹಣವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಖಿಂಡಿತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವರು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದ ಬದು ರೂಪಾಯಿನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮೈಸೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು.

8

ಈ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಸಾಲದೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರ ಜೀವನ ವಿಚಿತ್ರವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೆ ತಾನೆ ಉಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ? ಮೂರು ದಿವಸದ ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣ ಮುಗಿದು ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ಮೈಸೂರ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರು. ಮದ್ದಾರು, ಮಂಡ್ಯ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ, ಪಶ್ಚಿಮವಾಹಿನಿ ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾದ ಹೆಸರುಗಳು. ಆದರೆ ಪಿಟೀಲಿನ ದೀನ ಸ್ವರ್ಗರದಂತೆ ಅವು ಇವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದುಃಖಮಾಡಿದ ಅವಸ್ಥೆ ಏನು? ಇಂದು ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ರೀತಿ ಏನು? ಆಗೆ ಈಗ್ಗೆ ಆದೂ ಇದೂ

ಒಂದೇ ಜೀವನವೇ, ಎರಡು ಬೇರೆಯವೇ, ಎನ್ನುವವ್ವು ಅಂತರ ಕಳೆದುಹೋಗಿತ್ತು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವನಂತೆ ಅವರು ಮೈಸೂರಿನ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿದರು. ಸೀಮೆಯ ಕಥೆಯೇ ಬೇರೆಯಾದಂತೆ ರೈಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿದರು. ಮೌದಲೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆಗ ಮೈಸೂರಿಗೆ ರೈಲು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ರೈಲು ಮೈಸೂರಿನ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ಯಾವರಾಜರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಈಚೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ದ್ಯುವಾಧಿನರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಅವರು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ಆವರ ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳು ರಾಜ್ಯವಾಳಿವುದನ್ನು ಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಆವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಈ ಯುಗವೇ ಬೇರೆ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿತು. ಹೋಯಿತೆಂದು ತೋರಿದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದು ಅವರು ಮರುಗಿದರು. ಆಮೇಲೆ, ನಾನು ಈ ರೀತಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಸನ್ಯಾಸಿಯಂತೆ ಇದ್ದುಬಿಡಬೇಕು, ಎಂದು ಆ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಮೈಸೂರಿನ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಹಾಗೆ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿರಬಹುದೇ, ಇದ್ದರೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಷ್ಣಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮಗುವಿನಂತೆ ಅವರ ಸೇವೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಎಂದುಹೊಂಡರು. ಕಣ್ಣನಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಎರಡು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಉಕ್ಕಿತ್ತು. ಈ ಯೋಚನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ರೈಲು ನಿಂತಿತು. ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ರೈಲಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಪಿಟೀಲನ್ನೂ ಪಂಚೆಗಳನ್ನೂ ಕಂಕುಳ್ಳಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉರೋಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು.

ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ವೈಶಾಖಮಾಸ. ಐದಾರು ದಿನಗಳಿಂದ ಸಂಚಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಂದು ಆ ಉದಯದ ಆಕಾಶವು ಶುಭ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಬೀದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀರು ಹಾಕಿ ದೇವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸರಿ ಮಾಡಿದಂತಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ತಣ್ಣಿಗೆ ದಷ್ಟಿಣದಿಂದ ಹರಿದುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲೆ ತುಂಬಿದ್ದ ಮರಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ನೂರಾರು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕುಳಿತು ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕಲಕಲ ಡ್ಷನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂದವಾದ ಉದಯ. ಆನಂದಪನ್ನು ಕೋ ಎಂದು ಸಾವಿರ ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ನೀಡಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಬಾಲಸೂರ್ಯ. ಇವರ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಉಕ್ಕಿಬರುವಂತೆ ಎಷ್ಟು ಪುನಃ ಕುಗಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಇಂಥ ಎಷ್ಟು ಉದಯಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ಎದ್ದು ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಗಳನ್ನು

ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಬೀಸುವ ತಂಗಾಳಿಗೆ ಮೃಯೋಡ್ಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಮನಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು! ಆಗ ಈ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಂಗತಿ ವರೇಕು ಆ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಂಗತಿ ವರೇಕು ಎಂದು ಎಪ್ಪು ಯೋಚನೆ! ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಗೆಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದಂತೆ ಸಂಭವ. ಆ ಹುಮ್ಮೆನ್ನು ಇನ್ನಲ್ಲಿ? ಜೀವನವು ಆಗ್ಗೆ ಇವರನ್ನು ಆಗ ತಾನೆ ಆಟಕ್ಕೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಆಟ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಆ ಆಟ ಇಂಥ ಬೇಸರದ ಆಟವೆಂದು ಆಗ ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ತಾವು ನಂಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಇನ್ನು ಈ ಯೋಚನೆಗಳಿಳೇ? ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾತೇನು? ತಾವು ಸುಖಪಟ್ಟರೆಪ್ಪು? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆಪ್ಪು? ಇಗೋ ಆಗ ಇದ್ದ ನೂರು ಜನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈಗ ಇನ್ನು ನೂರು ಜನ ಇದಾರೆ. ತನಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬೇರೆ ಹತ್ತು ಜನ ಇದಾರೆ. ಈ ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನು ನೀಡುವ ಆನಂದವೂ ಈ ಬಾಲಸೂರ್ಯಸದ್ಯಶಾದ ರಾಜನು ಕೊಡುವ ಆಶ್ರಯವೂ ಈ ಉರಿನ ಬಹು ವಿಧವಾದ ಜೀವನವೂ ಈಗ ಬೇರೆಯ ಜನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ತನಗೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದ ಸುಖ ಇವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಲಿ, ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಿದ್ದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಸುಭ್ರಾಣಿವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಯೋಚನೆ ಬಂದು ಪರದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ಜ್ಞಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ಅವರು ಬಂದು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಇನ್ನೂ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ತರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿಯೇ ಸೇರಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಜನವೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತರೆದರು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಆ ಕಡೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ಯಾವುದೋ ಹೋಸ ಮುಖ. ಯಾರೋ ಮುದುಕ ಪಿಟೀಲು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಮನೆಯ ಮನುಷ್ಯ, ಯಾರಪ್ಪಾ ಅದು, ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಹತಾತ್ಮಾಗಿ, ನಾವು ಪರಸ್ಪರ ಎಂದರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ನನಗೆ ಏಳಿಂಟು ವರುಷಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಹೇಳಿದರು: “ನೋಡಿ, ಅವರು ಕೇಳಿದ ಕ್ಷಣಾ ಹಾಗೆಂದುಬಿಟ್ಟೆ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ್ದು; ಇಷ್ಟೆದು ವರುಷವಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋದ್ದು ಕೊಂಡ ವರುಷ ಬೇರೆ ಉರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೂ ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ್ದೂ ಇಲ್ಲವಾಯಿತೆ? ಆದರೂ ಕೇಳಿದ ಬಡನೆಯೇ ಪರಸ್ಪರ ಎಂದುಬಿಟ್ಟೆ ಬಂದು

ಕ್ಷಣಾದ ಮೇಲೆ, ಎಲಾ ಏನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಪರಸ್ಪರ ಎಂದರೆ ಏನು ಕಲಿಕತೆ ಸ್ಥಳವಾಯಿತೆ, ದೇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಪ್ರವಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದಿರೋದಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ಪರಶಿವನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಾಗ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಯಾರಪ್ಪಾ ಅದು ಎಂದರೆ ನಾನು ಪರಸ್ಪರ ಎಂದರೆ ಏನು ಗತಿ, ನಿನ್ನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗು ಎನ್ನಬಹುದಲ್ಲಾ ಅವರು; ಈ ಪ್ರವಂಚವೇ ನಮ್ಮೂರು ಅಂತ ನಾನೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತೇ ಎಂದುಕೊಂಡೆ, ಆಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ತೋರಿತು, ಮೈಸೂರು ಪರಸ್ಪರ ಎಂದೆ, ಕಲಿಕತೆ ಸ್ಥಳ ಅನ್ನಲಿಲಪಲ್ಲು ಮೈಸೂರೂ ಪರಸ್ಪರವೇ ಕಲಿಕತೆಯೂ ಪರಸ್ಪರವೇ, ಸ್ಥಳ ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಕ್ಯಾಲಾಸ ಎನ್ನಬುದು ಎಂದುಕೊಂಡೆ.” ಪ್ರಾಯಶಃ ಆ ದಿನದ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರಿಗೆ ಕಣ್ಣನಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರಬೇಕು. ಮನಯಾತ ಮತ್ತೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಂದಕಿಟ್ಟು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೋಸಬರಿದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಹೋರಣು ಕರುಹಟ್ಟಿರು ಬಳಿ ಬಾಗಿಲು ಬೀಗ ಹಾಕಿದ್ದ ಬಂದು ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾರನ್ನೋ ಕುರಿತು, ಅವ್ವಾ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅಂತ ಇದ್ದರು. ಅವರ ವಿಚಾರ ಏನು, ಎಂದರು.

“ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತೀರಿಹೋಗಿ ಬಹಳ ವರುಷವಾಯಿತು.”

“ಅವರ ಮನೆಯವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ?”

“ಅವರ ಮನೆಯವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.”

“ಅವರ ಹಂಡತಿ?”

“ಅವರೂ ತೀರಿಹೋದರು.”

“ಅವರ ಹಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲಿಯೋ ಇದ್ದರಂತಲ್ಲಾ?”

“ಒಬ್ಬಕೆ ತೀರಿಹೋದರು. ಇನ್ನೊಬರು ಅವರ ಮಗನ ಹತ್ತಿರ, ಅದೆಲ್ಲೋ ಅವರಿಗೆ ಕೆಲಸವಿದೆಯಂತೆ, ಅಲ್ಲಿ ಇದಾರೆ. ನಾವು ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆವು.”

ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ತೀರಿಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಆಕ್ಷಂದಿರೂ ಏನೇನಾದರೋ ಏನೇನಾದರೋ

ಎಂದೂ ಸುಭ್ರಾನ್ನವರು ಮೊದಲೇ ನಿರಾಶರಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಬಂದೋಂದು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದೋಂದು ವಜ್ರದ ಹೆಚ್ಚಿನತೆ ಬಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರು ಮಂಕನಂತೆ ಕೆರೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟರು. ಮೈಸೂರು ಪರಸ್ಪರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು? ಬೆಳೆದ ಕಡೆ ನಾವೇನು ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆಯೇ? ಜನರಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ ಅವರ ಮನ್ಮಂತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಬೇರು ಬೇರೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ. ತಿಳಿದ ಜನ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಉರೂ ಪರಸ್ಪರವೇ. ಸುಭ್ರಾನ್ನವರು ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಳೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ಮಾಡಿ ತಂದೆಗೆ ತರ್ವಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾಯಿಗೂ ಒಂದು ತರ್ವಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ ಇದೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಗನಾದುದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಶುಶ್ರಾವೆ ಉತ್ತರಕ್ಕಿಯೆ, ಎಂದುಕೊಂಡು ತೊರೆಯಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಜನಸಂಧಣೆ, ತೊರೆಯಪುರದಲ್ಲಿ ಗಲಾಟೆಯಿಲ್ಲ ನಾರಾಯಣ ಗೋವಿಂದ ಎಂದುಕೊಂಡು ನೆಮ್ಮೆದಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನು, ಎಂದುಕೊಂಡು ತೊರೆಯಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು.

9

ಸುಭ್ರಾನ್ನವರು ತೊರೆಯಪುರದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷ ಇದ್ದರು. ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಅಶಾಂತಿಯೆಲ್ಲಾ ವಾಸಿಯಾಗಿಹೋಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಾದರೆಂದೇ ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಯಾರಿಗೂ ಒಂದು ಕಟ್ಟಿ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಒಂದಿಷ್ಟನ್ನು ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದೆ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದು ಕುಂಡು ಇದು ಕೊರತೆ ಎಂಬ ವ್ಯಧೆಯನ್ನು ಕಾಣಿದೆ, ಸರ್ವಾದಾ ಶಾಂತಿಭಾವದಿಂದ ದೇವರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದವರು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲದೆ ಏನು? ಆದರೆ ಅವರು ವೇಷದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ ಇದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಕೊನೆಗೂ ಹಿಟೀಲನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವರು. ಒಂದು ಮನೆಯೋಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗುತ್ತಿರಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಜಗಲೀ. ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂಭಾಗ. ಒಂದು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಾಗ ಮಳೆ ಇರಿಕಲು ಬಡಿದರೆ ಅದರ ಮುಂದುಗಡೆಯ ಮನೆಯ ಜಗಲಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಹೀಗೆ ಹದಿಮೂರು ವರುಷ ಇವರು

ತೊರೆಯಪುರದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲೇ ಸುಭ್ರಾನ್ನವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಉರಿನ ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀತಿ, ಗೌರವ. ಎಲ್ಲರೂ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೇಲಾದ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೋಡುವರು. ಅದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಏನಿತ್ತು? ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಶ್ರವಿಗಾಗಿ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೊಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅವರಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸುಭ್ರಾನ್ನವರು ತೊರೆಯಪುರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿಯಂತೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕೆಳೆದು ಕೊನೆಗೆ ದೇವರ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳಿದರೆ ಈ ಕಥೆ ಮುಗಿಯಿತು.

ಸುಭ್ರಾನ್ನವರು ತೊರೆಯಪುರಕ್ಕೆ ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಸೇರಿದರು. ತೊರೆಯಪುರ ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕು ಸ್ಥಳ. ನದಿ ತೀರ; ಒಳಿಯ ಅಗ್ರಹಾರ, ಬಾಹ್ಯಾಂತರ ಶ್ರೇಣಿ, ದೊಡ್ಡ ದೇವಾಲಯ, ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಥಳ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ಥಳ. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವರು ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದುಗಡೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿಹೊಂಡರು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುರು ಸಲ, ನಾನು ಕೇವಲ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಾದೆ, ಎಂದು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮಗು ಭಯಪಡುವಂತೆ ಭಯಪಟ್ಟ ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಎದ್ದರು. ನಾಲ್ಕು ಸಲವೂ ಮನಸ್ಸಲ್ಲಿ “ಈ ಭಯ ಸರಿಯಲ್ಲ, ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದಿಕ್ಕು ದೇವರು. ನನಗೆ ಆಗಬೇಕಾದದ್ದೇನು? ಭಯವೇನು? ನಾರಾಯಣ ಎನ್ನತ್ತಾ ನಿಶ್ಚಯಿತಾಗಿ ಕಾಲ ಕೆಳೆಯುವುದೊಂದೇ ಈಗ ಕೆಲಸ. ನಾನು ಇತರರಂತೆ ಇಲಿವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ದುಃಖಪಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಇತರರಂತೆ ಇದ್ದರ್ಥ್ಯಾ ಆಯಿತು. ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತೆನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಇತರರು ಇನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ಅದು ತಪ್ಪಿತು. ಅವರ ಬದುಕು ಹಾಗೆ. ನನ್ನ ಬದುಕು ಹೀಗೆ. ಇದು ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯೋಚನೆಯೇಕೆಂಬು ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಎದ್ದಾಗ ರಾತ್ರಿಯ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಧೆಯಿಂದ ಕುಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉದಯದ ಆಹ್ವಿಕಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದುಗಡೆಯೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರು.

ಉರಿನ ಜನ ನದಿಗೆ ಬಂದ ಕೆಲವರು ಹತ್ತಿರ ಹಿಟೀಲನ್ನೂ ಒಂದರೆಡು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವ ಈ ನೋಡ ಮುಖದ ಮುದುಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಇವನ್ನಾರೋ, ಪಾಪ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅದು

ಯಾವುದನ್ನೂ ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಬಂದನು. ಅವನು ಆ ಉರ ವೇಶ್ಯೆಯೊಬ್ಬ ಮಗ. ಅವನಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಸ್ಪಷ್ಟ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಪಿಟೀಲನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಬಾರಿಸಬಲ್ಲನು. ಅವನು ಸುಭ್ರಣ್ಣವರ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿಟೀಲನ್ನು ನೋಡಿ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಹಳ ಧಾರಾಳವಾಗಿ, “ಯಾವ ಉರು ಸ್ವಾಮಿ ನಿಮ್ಮದು?” ಎಂದನು.

ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುವವರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತನಾಡುವದಕ್ಕೆ ಆಗ ಸಹನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗ ಬಂದು ಕ್ಷಣಿ ಬಿಟ್ಟು ಏನು ಸ್ವಾಮಿ. ನಿಮ್ಮದು ಯಾವ ಉರು, ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು ಬೇಸರದಿಂದ, ಯಾವುದೋ ಉರು, ಎಂದರು. ಹುಡುಗ ಈ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪಿಟೀಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಿದನು. ಒಳ್ಳೆಯ ಪಿಟೀಲು; “ಏನು ಸ್ವಾಮೀ, ಒಳ್ಳೇ ಪಿಟೀಲು, ಸ್ಪಷ್ಟ ಬಾರಿಸಿ ನೋಡೋಣ,” ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬಂದು ಕ್ಷಣಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹುಡುಗ, “ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಪಿಟೀಲು ನನಗೆ ಮಾರಿಬಿಡಿ. ಹದಿನ್ಯೇದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ,” ಎಂದನು. ಈ ಮಂತುಮುಖದ ಮನುಷ್ಯ ಪಿಟೀಲು ಏನು ಬಾರಿಸಿಯಾನು, ಎಲ್ಲೋ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದಾನೆ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು, ಎಂದು ಅವನ ಯೋಚನೆ. ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗ ಮತ್ತೆ “ಏನು ಸ್ವಾಮೀ?” ಎಂದನು. ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು, “ಅಪ್ಪಾ ನಾನು ಬಾರಿಸೋದೂ ಇಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಮಾರೋದೂ ಇಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗು,” ಎಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಸರ, ಹುಡುಗ, “ಇದ್ದಾರ ಮಾತು ಸ್ವಾಮಿ ಇದು? ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಬಾರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಬಾರಿಸೋನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಸುಬುದಾರನಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಪಿಟೀಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡೋದು?” ಎಂದು “ನೋಡಿ, ನಾನು ಬಾರಿಸುತ್ತೇನೆ,” ಎಂತ ಪಿಟೀಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಮಾನನ್ನು ಎಳೆದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಚೈರವೀ ರಾಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಸುಭ್ರಣ್ಣನಿಗೆ ಕೆಲಾ ಉಪಾಸಕನ ಆವೇಶ ಬಂದಿತು. ಹುಡುಗನು ಬಾರಿಸಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಪಿಟೀಲನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚೈರವಿಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದರು.

ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು ಇಂಥ ರಾಗಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹಿಂದೊಸ್ತ್ವಾ ವರೇಕು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ರಾಗಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಬಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಕಳೆಯನ್ನು ಕೆಟ್ಟಿತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗ ಇವರ ಚೈರವಿಯನ್ನು ಬಂದು ನಿಮಿಷ ಕೇಳಿ,

“ಸ್ವಾಮಿ, ಹೋಕೆ ಮೇಲೆ ಬಾರಿಸುತ್ತೀರಾ, ಪಕ್ಕಾ ಕಸುಬುದಾರರು ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೇಳೋ,” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಜನ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಭ್ರಣ್ಣವರು ಜಾಗೃತೆ ರಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪಿಟೀಲನ್ನೂ ಬಟ್ಟಿಗೆಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಸುಭ್ರಣ್ಣವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೂ ತಾನು ಸಂಗೀತದ ಜಂಭವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಬಂದು ಬಂದು ಹಾಸ್ಯದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಾನು ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ತನ್ನ ಪಾಂಡ್ಯತವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲಾ ಇದೇನು ಅವರೇಕ, ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಹಿಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹೋಡಬು. ಮಕ್ಕಳು ಹೋದರು. ತಾಯಿ ತಂದೆ ಆಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾರೂ ಹೋದರು. ಈ ಪಿಟೀಲಿನ ಮೇಲೆ ಏನು ತನಗೆ ಎಷ್ಟು ತೀತಿ? ಹೋದ ಎಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಇದೂ ಹೋಗಲಿ. ಇದು ಇದ್ದರಲ್ಲವೇ ಪಿಟೀಲು ನುಡಿಸೋಣ ಎಂಬ ಆಸೆ; ನುಡಿಸುವ ಜಂಭ? ಇದೂ ಹೋಗಲಿ. ಅಮೇಲೆ ಆ ವ್ಯಾಸನವೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಗೆಂದು ಅವರು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಾನ್ಧಫಾಟ್ಟೆ ಅಲ್ಲಿ ಜನ ಬಹಳ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಬಿಬಿಬು ಹೊರಟುಹೋಗುವ ತನಕ ಕಾದಿದ್ದ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಒಡೆಯೋಣ ಎಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿದರು; ಮನಸ್ಸು ಬಾರದೆ ತಡೆದು ಕುಳಿತರು. ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ, ಈ ಚಪಲವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ನೀರೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು, ದೇವರೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟೆ ಇದನ್ನೂ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ನನಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡು, ಎಂದು ಪಿಟೀಲನ್ನು ದೂರವಾಗಿ ನೀರೊಳಕ್ಕೆ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟರು; ಇಲ್ಲಿಗೆ ಖುಣ ಮುಗಿಯಿತು ಎಂದು ಸೋಪಾನದ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕುಳಿತು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅತ್ಯಬಿಟ್ಟರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ, “ನನ್ನ ಹಂಡತಿ ಹೋದಾಗಲೂ ಮಕ್ಕಳು ಹೋದಾಗಲೂ ಕೊಡ ನಾನು ಅಪ್ಪ ಅಳಲಿಲ್ಲ ನೋಡಿ, ಹಾಗೆ ಅತ್ಯಬಿಟ್ಟೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆದು ಕಳಬಿ ಎಸೆದ ಹಾಗೆ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಆ ಪಿಟೀಲು ಎಸೆದಾಗ,” ಎಂದರು.

ಆ ದಿನ ಈ ವಿಶ್ವಜಿದ್ಯಾಜ್ಞ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಸುಭೃತಿನವರು ಉರೋಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ್ಣು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ದೇವರ ಎದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟಿನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತಿಂದು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು. ಪಿಟೀಲು ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಇರುವುದು ಬಟ್ಟೆ ಮಾತ್ರ. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವರು ಮಲಗಿ ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಿಟೀಲನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಎಚ್ಚತ್ತಾಗು, “ನಾನು ಶುದ್ಧ ಬೆಷ್ಟೆ ಪಿಟೀಲು ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದರೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬಂದು ದೇವರನಾಮವನ್ನು ನುಡಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಬಂದು ರಾಗ ಆಲಾಪನೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ದೇವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಯಿತು” ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಬಂಗಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಪಿಟೀಲು ಅದು; ಅನೇಕ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸಿದ್ದು; ತನ್ನ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲಾ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮಮತೆ ಇದ್ದಂತೆ ಏನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವರು ಏಳುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು. ಎದ್ದು ನೋಡಿದರೆ ಪಿಟೀಲು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಇದೇನು ನಿದ್ದೆಗಳ್ಳು ಎಂದು ಕಣ್ಣಿರೆಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದರು. ಅದೇ ಪಿಟೀಲು; ತಮ್ಮ ಪಿಟೀಲು, ಇದೇನು ಮಾಯೆ ಎಂದು ಸುಭೃತಿನವರು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಆದರೆ ಪಿಟೀಲು ಬಂದಿತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ, ಅದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಬಂದಿದ್ದ ಹುಡುಗ ಕಂಬದ ಮರೆಯಿಂದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆಡ್ಡಬಿದ್ದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, “ನೀವು ನನಗೆ ಗುರುಗಳು. ನಾನು ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದು ತಪ್ಪು ಇಂಥ ವಿದ್ದೆ ಇದೆ ಎಂತ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ ಮಾರ್ಪಾ ಮಾಡಬೇಕು,” ಎಂದನು. ಸುಭೃತಿನವರು, “ನೀನೇನು ಹೇಳಿದೆಯವ್ವೆ ನನ್ನನ್ನು ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಬಿಡು” ಎಂದರು. ಹುಡುಗ, “ಗುರುಗಳೇ, ನೀವು ಒಬ್ಬರೇ ಬಂದಿರುವಹಾಗಿದೆ. ಹತ್ತಿರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಣಿಯಾದರೆ ನಾನು ಹತ್ತಿರ ಇರುತ್ತೇನೆ, ಚಾಕರಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ,” ಎಂದನು. ಸುಭೃತಿನವರು, “ಅಯೋ, ನನಗೆ ಚಾಕರಿ ಯಾರೂ ಮಾಡಬೇಕಾದಿಲಿವಪ್ಪಾ ನಾನೇ ಗುಲಾಮ. ನನಗೆ ಚಾಕರರು ಯಾಕೇ?” ಎಂದರು.

ಈ ಹುಡುಗ ಈ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಹೋಳೆಯಿಂದ ತಂದಿರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ತಂದು ಇಟ್ಟಿನ್ನು ಇವನೇ, ಇವನಿಂದ ನನಗೊಂದು ಉಪಕಾರವಾಯಿತು

ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಸುಭೃತಿನವರ ಮಾತು ಹಿಂದಿನ ದಿನದಷ್ಟು ಒರಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿದುವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಹಾಗೆಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗನೂ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಹೊರಟುಹೋಗು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ ದಾಖ್ಯಾ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹುಡುಗ, “ಸ್ವಾಮಿ, ನನ್ನ ಹೆಸರು ವೆಂಕಟರಮಣ ನಾವು ನಟುವರು, ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಾಗ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಏನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಮನಗೆ ಬಂದರೂ ಸರಿಯೆ, ಬರುವವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಕೈಯಲ್ಲಾದರೂ ಹೇಳಿಕೆಳುಹಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ತರುತ್ತೇನೆ,” ಎಂದು ಎದ್ದು ಹೊರಟನು. ಸುಭೃತಿನವರಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಇರು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಂದು ಬಂದು ಯೋಚನೆ. ಹೋಗಲೇ, ಯಾರು ಇನ್ನು ಗುರುತು ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವವರು, ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಯೋಚನೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಅವರು ಏನೂ ಹೇಳಿದ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೋತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ವೆಂಕಟರಮಣ ಬಂದ. ಸುಭೃತಿನವರು ಸಾನ್ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಆ ಮಧ್ಯೆ, “ಇದೇನು ವ್ಯಧ ಇನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬಿರಿಗೆ ಉಪಕಾರವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಹೋಗಬೇಕೇ, ಉಪಕಾರ ಬೇಡ, ಸಾಲ ತೀರಿಸುವುದೂ ಬೇಡವೇ, ಈ ಹುಡುಗ ನನಗೆ ಪಿಟೀಲನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದು ಏನಿತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಬದಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪಾಠವಾದರೂ ಹೇಳಿ ಈ ವಿಷಣ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು,” ಎಂದು ಯೋಚನೆ ತಲೆದೋರಿತ್ತು. ವೆಂಕಟರಮಣ ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ನಿಂತಿರಲು ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊ ಎಂದು ಸನ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನೀಲಾಸಾನಿಯ ಜ್ಞಾಪಕದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೆ ಆದರೆ. ಅವಳು ನಟುವಳು, ಈ ಹುಡುಗನೂ ನಟುವ. ಇಂಥ ಸಂಬಂಧಗಳಿಂದ ಹ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸೈಹ ಹೋಳಿಯುವುದು. ಅವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ನೀನು ಪಿಟೀಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದರು. ಅವನು “ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ. ನಾಲ್ಕು ಸ್ವರ ಕಲಿತಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ದೆ ಮುಂದೆಯೇ? ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಚೊತೆಗೆ ಬಾರಿಸುವವರು” ಎಂದನು. “ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ನನ್ನ ಪಿಟೀಲನ್ನು ತಂದು ನುಡಿಸು, ಕೇಳೋಣ.” “ಅಪ್ಪಣಿ, ಕೊಂಚೆ ದಿನ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಕಡೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೋಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.” ಸುಭೃತಿನವರಿಗೆ

ಈ ಹುಡುಗನ ಉತ್ಸಾಹ ದೂರದ ಹೋಡದಲ್ಲಿರುವ ಗುಡುಗಿನ ಧ್ವನಿಯಂತೆ ತಮ್ಮ ಚಕ್ಕಂದಿನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೇನಪಿಗೆ ತಂದಿತು. ಅವರು ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ; ವೆಂಟರಮಣ, “ಉಂಟಕ್ಕೆ ಏವಾದು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು. ತಾವು ಸ್ವಾತರು, ನಾನು ಸ್ವಾತರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ಆಚಾರಶೀಲರು, ಅವರನ್ನು ದೀಕ್ಷಿತರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆ ಎಂದನು. ಸುಭೃಣಿನವರು ಇದೇಕೋ ಸಾಲ ದೊಡ್ಡದಾಗುವ ಸ್ಥಳಿ ಬಂದಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡು, “ಅಪ್ಪಾ ನನಗಿದೆಲ್ಲಾ ಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಪಿಟೀಲು ತಾ. ಕಾಲುಗಂಟೆ ಬಾರಿಸು, ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನೇನೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಬೇಡ” ಎಂದರು. ವೆಂಟರಮಣ, ಇನ್ನೂ ಇವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಎದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ತನ್ನ ನಡತೆಯಿಂದ ಈ ತರುಣ ಸುಭೃಣಿನವರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿಕ್ಕೆ ಕೆಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ್ದನು. ಆ ದಿನ ಅವರು ಹೋಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದಾಗ ಈತ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ಅವನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಯೇ ಹೋದನು. ಅವರು ಪಿಟೀಲನ್ನು ಒಡಯುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಿದ್ದು ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಪಿಟೀಲನ್ನು ತೇಲಿಸಿದ್ದು ಮೆಟ್ಟಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸುಮುಸೆ ಅತ್ಯಂತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಹುಡುಗನ ಮನಸ್ಸು ಅವನಿಗೆ ಅಯ್ಯೋ ಎನಿಸಿತು. “ಎಂಥ ಪಿಟೀಲು! ಬಿಸಾಡಬೇಕು ಎಂದರೆ ಕಸಬುದಾರನಿಗೆ ಕಷ್ಟವಲ್ಲವೇ? ಇವರಿಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ಬೇಸರ ಇರಬೇಕು! ಆಗಲಿ ತಿರುಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡೋಣ” ಎಂದು ಅವನು ನೀರೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಅವನು ದೂರದಿಂದ ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಸುಭೃಣಿನವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಎಚ್ಚತಾಗ ಅದನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಾದಂತೆ ಕಂಡರೆ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು. ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಸುಮುಸೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದನು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದುದನ್ನು ಈ ಮೋದಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ಅಂತೂ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಒಡಯಲಾರದೆ ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಸ್ವಲ್ಪದ ಪ್ರೀತಿಯ ಮೂಲಕ ಸುಭೃಣಿನವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾಳಿಣ್ಣ ಹಟ್ಟಪುದಕ್ಕೂ ಅವರು ವೆಂಟರಮಣನಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿತು. ಭೂದೇವಿಯೂ ವೈಕುಂಠನಾಥನ

ಧರ್ಮಪತ್ರಿ ನಮಗವಳು ಮಾತೆ. ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾವು ಹೋಪಮಾಡಿ ಹರ ಮಾಡಿ ಒಲ್ಲಿನೆಂದು ದೂರ ಹೋಗ ನೋಡಿದರೆ ಆವಳು ನಮಸ್ಕಾರ ಹೀಗೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಸುಭೃಣಿನವರಿಗೂ ತೊರೆಯವುರದ ಜೀವನಕ್ಕೂ ಆ ದಿನ ಹೀಗೆ ಆರಂಭಿಸಿದ ಸಂಬಂಧ ತಕ್ಷಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಸುಭೃಣಿನವರೇನೂ ಯಾರಿಂದ ಏನೊಂದನ್ನೂ ಅವೇಷ್ಟಿಸೆ ತಮ್ಮಷಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೋ ಇರುತ್ತ ಹೇಗೋ ಕಾಲಕೆಂದುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವರಾದರು. ಅವರಿಂದ ಅನೇಕರು ಪಿಟೀಲನ್ನು ಕಲಿತರು. ಅವರು ವಿಶ್ವ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಷ್ಟಿಕೊಂಡ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎಸೆದಿದ್ದ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಖಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅವರು ಆಗಾಗ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪಿಟೀಲನ್ನು ಬಾರಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಅವರಿಗೆ, ಕಷ್ಟಪಡಲಿ ಸುಖಪಡಲಿ, ಜೀವನ ದೇವರ ಸೇವೆ, ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನ್ನೇ ಉರಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದ್ರೇಪೇಷ್ಟಿಗೆ ಸಮನ್ವಯಿಸುವ ಭಕ್ತಿಯೊಂದು ನಿಶ್ಚಯಾಯಿತು.

10

ನಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ 1910 ರಲ್ಲಿ ತೊರೆಯವುರದ ಸುಬೇದಾರಿ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಭಾವನವರಾಗಿದ್ದರು. ಮಾವನಾದುದು ಈತಿಗೆ. ಅವರಿಗೆ ಆಗ್ಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಲಲಿತಾ ಈಗ ನನಗೆ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶೇಷ ತರನ ಮನುಷ್ಯರು. ಬರೆದರೆ ಅವರದೇ ಒಂದು ಕತೆಯಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಆಡಕ್ಕಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ; ಅವರಿಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಭಿರುಚಿ. ಅವರೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಿಟೀಲನ್ನು ಬಾರಿಸುವರು. ಪಿಟೀಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಿರಿ ಎಂತ ನೀವು ಹೇಳಿದರೆ, ಸರಿ ಸರಿ ನನಗೇನು ಬರುತ್ತದೆ, ಎನ್ನುವರು. ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ, “ಸರಿ, ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನೋಡಿ ಈ ಸಂಗತಿ ಭೇಷಾ ಸಂಗತಿ, ಎಂಥಾ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಬರೊದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನುಡಿಸುವರು. ಅದು ನಿಜ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಂಥ ಲಟ್ಟಕು ಅವರ ಸ್ವಂತದ್ವಾಗಿರುವುದು. ಎಂದರೆ ನೀವು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಹೇಳುವದೇ ಅವರ ವಾಡಿಕೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಜಗತ್ವಾದುವುದಕ್ಕೆಂದಲ್ಲ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಅವರ ಮನಸ್ಸು

ಆಗಿರುವ ರೀತಿಯೇ ಹಾಗೆ. ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಯಿಸುವ ಅನೇಕರಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಮನೋಪ್ರಯ್ತಿ ಬಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಇವರ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗೆ. ತೊರೆಯಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದ ಕೆಲವು ದಿನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾವ ಒಂದು ದಿನ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರೆಕೊದರೆ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಿಟೀಲು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅದು ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಕರಣಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಮಾವ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವರನ್ನು ಅದು ಯಾರು ಪಿಟೀಲು ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವವರು, ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ವೆಂಟರಮಣ. ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರು ವೆಂಟರಮಣನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಅವನು ಬಾರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಒಳ್ಳೇ ಪಾಠವಾಗಿದೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾರಿಸುತ್ತೀಯೆ, ಎಂದರು. ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವರು, “ಇವರ ಪಿಟೀಲು ಏನು ಹೇಳೋದು? ಸುಭ್ರಾನ್ವವರು ಬಾರಿಸಿದಾಗ ಕೇಳಬೇಕು,” ಎಂದರು. “ಸುಭ್ರಾನ್ವವರು ಯಾರು?” “ಅವರು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು.” “ಈಗ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಯೋ?” “ಇದ್ದಾರೆ,” “ಅವರನ್ನು ಬರಹೇಳಿ, ಅವರು ಬಾರಿಸುವುದನ್ನು ಕೇಳೋಣ.” ಅವರು ಹಾಗೆಲ್ಲ ಬರುವುದಿಲ್ಲಪೆಂದೂ ಅವರು ಯಾವ ತರಹ ಮನುಷ್ಯರಂದೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಯಾರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಬರುವುದಿಲ್ಲಪೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕೇಳುವ ಸ್ವಭಾವದವರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನೀವು ಜಂಬ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು; ನಾನು ಹಾಗೆ ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಇದು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಆಶ್ಕರ್ಷಿತವ. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು, ಈ ಸುಭ್ರಾನ್ವ ಒಬ್ಬದರೆ ಅವರಿಂದ ಲಲಿತೆಗೆ ಪಿಟೀಲು ಹೇಳಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಯೋಜಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವಾಯಿತು ಎಂದು ಸುಘೃನಾದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಇವರು ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸುಭ್ರಾನ್ವವರು ಯಾರ ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆಯೋ ಕುಳಿತು ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತ ಮುಡುಗಿರಿಗೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪಿಟೀಲು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ನುಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ರುಚಿಹತ್ತಿ ರಾಗವನ್ನು ತೀರಾ ಆಲಾಪನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರು ರಾಗದ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವಾಗ ಅದು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿಧಿತು. ಆ ಸ್ವಜ್ಞಂದವಾದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ರಸಭಾವ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಗಾನದ ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಸೋತಿತು. ಅವರು ಆಗಿನಿಂದ ನಿಮಿಷಾಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಬೇಗನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಗುಮಾಸ್ತರೋಬ್ಬರನ್ನು ಕರೆದು, ಹೋಗಿ ಆ ಸುಭಣಿ ಎನ್ನುವವರನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿಸಿದರು.

ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ರಾಗದ ವಿಚಾರ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಬೇಗನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಗುಮಾಸ್ತರೋಬ್ಬರನ್ನು ಕರೆದು, ಹೋಗಿ ಆ ಸುಭಣಿ ಎನ್ನುವವರನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿಸಿದರು.

ಗುಮಾಸ್ತರು ಒಂದು ಸುಭಣಿನವರನ್ನು “ಸ್ವಾಮಿ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತನಾಡಬೇಕು” ಎಂದರು. “ಏನು ಮಾತು?” “ತಮ್ಮನ್ನು ಸುಬೇದಾರರು ಸ್ವಲ್ಪ ಬರಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇಶ್ಯವರು. ಒಂದು ಅರ್ಥ ಗಂಟೆ ಪಿಟೀಲು ಬಾರಿಸಬೇಕಂತೆ.” ಸುಭಣಿನವರು ಏನೂ ಮಾತೇ ಆಡಲಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ; “ಎಲ್ಲಾನೂ ಬಿಟ್ಟಿನು ಈಗ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಡ್ಡಿದ್ದೆ ಇನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಆ ದೊಡ್ಡಿಫಿಕೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಳಿವುದು, ಅದು ತಮಗೆ ಬೇಡ” ಎಂದು ಅವರು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಸುಘೃನೆ ಇದ್ದರು. ಗುಮಾಸ್ತರು ಬಹಳ ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ, “ನಾನು ಅಪ್ಪು ದೊಡ್ಡವರ ಹತ್ತಿರ ಬರಲಾರೆ. ಸುಬೇದಾರರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕ್ಷಮಾಪಣ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ” ಎಂದರು. ಗುಮಾಸ್ತರು ಹಿಂಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸುಬೇದಾರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

ನಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪವೇ ಬಂದಿತು. ನಾನು ಹೇಳಿ ಕಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಪ್ಪು ಜಂಭವೇ ಈ ಹಾಡುಗಾರನದು ಎಂತ ಅವರ ಯೋಚನೆ. ರಾಜರ ವೇಷ ಹಾಕಿ ರಂಗರಾಯ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಾನು ರಾಜನಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ನಾವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನ ವೇಷ ಹಾಕಿ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯನ ವೇಷ ಹಾಕಿ ಚಿಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದುಕೊಂಡವನು ತಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದುಕೊಂಡವನು ದವರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಚಿಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯನ ವೇಷದವನು ತಗಿ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನ ವೇಷದವನಿಗೆ ಕೋಟ. ಆದರೆ ನೋಡಿ, ಜವಾನ ಪಾಟಿನ ಜೀವಂಡರಾಯ ರಾಜಾಪಾಟಿನ ರಂಗರಾಯನಿಗೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಂತೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು; ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಲೋ ಆಗಲೂ ದಾಸೋಹಂ ಎನ್ನಬೇಕು? ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ, ರಂಗರಾಯ ಇನ್ನೂ ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಜೀವಂಡರಾಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ

ತೊಂದರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದರ್ಥ್ಯಾ ಅದೇ. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಇನ್ನೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು. ಸುಭಣ್ಣ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು. ಸುಭಣ್ಣ ತಮಗೆ ಮಯಾದ ಶೋರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಕೋಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ. ನಾವು ಯಾರಾದರೂ ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿಜ. ಸುಭಣ್ಣನವರು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು, ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ಬಹಳ ದರ್ಶಕಿಂದ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮಾವನವರ ಬಳಿಗೆ ಗುಮಾಸ್ತರು ಬಂದು, “ಈ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗಳ್ಲೆ ಇಂಥ ದಿನ ಸುಭಣ್ಣನವರು ದೇವರ ಮುಂದೆ ಪಿಟೀಲು ನುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ನುಡಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ದಯಮಾಡಿಸಿದರೆ ಕೇಳಬಹುದು,” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು “ಇವನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂತ ಹೇಳಿರುವಾಗ ನಾನು ಇವನ ಪಿಟೀಲು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಮಯಾದೆಯಲ್ಲ” ಎಂದುಕೊಂಡರು; ಆಮೇಲೆ “ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಇಂಥಾ ಕಾರಣ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಬಾರದು ಹೋಗುವುದೇ ಸರಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳುವುದಾದರೆ ಕೇಳುವುದು. ನನ್ನದು ಯಾಕೋ ವಿಪರೀತ ಜಂಬಕ್ಕೆ ಬಂತು” ಎಂದುಕೊಂಡು ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಸುಭಣ್ಣನವರು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದರು; ‘ಸಂಗೀತಮವಧಾರಯ’ ಎಂದಾಗ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಿಟೀಲನ್ನು ನುಡಿಸಿದರು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಕಟರಮಣ್ಣ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸುಭಣ್ಣನವರು ಪಿಟೀಲಿನಲ್ಲಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಗಾನವನ್ನು ವರ್ಣಸಲಾರೆನೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವರಿಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಕೈ ನುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಷ್ಟ್ರೇವಿ ರಾಗವನ್ನು ಬಾರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನ ದೇವರನ್ನೇ ಕಂಡವರಂತೆ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರು. ವ್ಯಾಜೆಯೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಡಬೇಕು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಮಾವ ಬಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು; ಮೆಲ್ಲನೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಸುಭಣ್ಣ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಡೆ ಬಂದು, “ನಿಮ್ಮಂಥ ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನು ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಬನ್ನಿ ಎಂತ ನಾವು ಕರೆದ್ದು ತಪ್ಪ ಅಲ್ಲವೇ

ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಯೋಗದಂತೆ ಸಾಧಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದರು.

ಸುಭಣ್ಣ “ನನಗೆ ಇಪ್ಪು ಮಾತು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೇ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಕೆಟ್ಟ ಹೋಗುತ್ತೇ ನಾನು ಅಲ್ಲ ದೊಡ್ಡವರ ಹತ್ತಿರ ಬರುವಷ್ಟರವನ್ನಲ್ಲ” ಎಂದರು.

ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು, “ನೀವು ಬಂದರೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನುವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಹೇಳಿಕೊಡುವುದಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಸಂತೋಷ ಹೇಗಾದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ದೂರ ಎಂತ ಎಣಿಸಬೇಡಿ ಸುಭಣ್ಣನವರೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಜನರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪು ಸುಲಭವಾಗಿ ಇಪ್ಪು ಮಾತನಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ದೊಡ್ಡತರದ ಮನುಷ್ಯರು. ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಗುರುತಿಸುವರು, ಮಯಾದ ಮಾಡುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ಆವರು ಸುಭಣ್ಣನವರ ಗಾನಕ್ಕೆ ಸೋತುಹೋದರು. ಎಂತಹ ಕರಿಣರನ್ನೂ ಗಾನ ನಯವಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲದು. ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕರ್ತರೇ ಆದವರನ್ನು ಅದು ನಯದ ದಾರಿಗೆ ಕರೆಯುವುದು ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯ? ಸೋಡಿದರೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ನಯವನ್ನೇ ಅದು ಹೂರಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇವರ ನಡತೆಯಿಂದ ಸುಭಣ್ಣನವರ ನಯವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಲಲಿತೆಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಎಂದೋ ಆ ಮಾತು ಆಡುವಾಗ ಅವರು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದರು. “ಸುಬೇದಾರರು ಸುಬೇದಾರರು ಎಂದರೆ ಹ್ಯಾಗಿದಾರೋ ಎಂಥಾ ಮನುಷ್ಯರೋ ಎಂತ ಇದ್ದೆ ನೋಡಿ, ಅದರಿಂದಲೇ ಕರೆದರೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ ಎಂತ ನಾನು ಇದ್ದಿದ್ದು. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಂದು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಾಗ ಆವರು ಎಂಥವರು ಎಂತ ತಿಳಿಯಲು. ಚಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ, ಅವರಂಜಿಯ ಚಿನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಭ ಎನ್ನಬಹುದು ಜನ; ಆದರೆ ಸುಬೇದಾರರಿಗೆ ಜಂಭ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಕೆಲಸ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು?” ಎಂದರು. ಕೊಂಡ ದಿನ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮಾವನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಹೋಗುವುದು ಬಳಕೆಯಾಯಿತು.

ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಸುಭಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೆನಿಕರ. ಆಕೆಗೆ ಯಾರನ್ನು ಕಂಡರೂ ಕೆನಿಕರವೇ. ಅವರು ಜನರ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಲಾರರು. ಆಕೆಗೆ

ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೇಮ, ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಒಂದರೆ ಹೇಳಲಾರದ ಆಕ್ರಮ. ಬಂದವರು ಹೋದವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ವಿಶ್ವಾಸ. ಇವರು ಗಂಡನನ್ನು ಮತ್ತು ಜನ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಮನೆಯ ಆಳಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸದ ಮೇಲ್ಮೈಚಾರಣ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಭೃಣಿನವರಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಂತ್ರದ ಹುಟ್ಟತ್ತು. ಅವರು ಬಹಳ ದಿನದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, “ಎಂಥ ಹಂಗಸು ಸ್ವಾಮಿ ಆಕೆ! ನಾನು ಒಬ್ಬರನ್ನು ಅಂಥವರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ ಈಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು” ಎಂದರು. “ಒಬ್ಬರು ಯಾರು?” “ನನ್ನ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದರು ಬಿಡಿ; ಎಂದೋ ಬಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ” ಹಿಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಸುಭೃಣಿನವರು ಮುಖವನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಷ್ಟ ಒಳ್ಳೆಯವರ ಮನಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷ ಅಲ್ಲದೆ ಲಲಿತ ಸುಟಿಯಾಗಿ ಹಾಡನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹಚ್ಚಿದ ಸಂತೋಷ, ಹಿಗೆ ಸಂಸಾರದ ಸುಖ ಬಂದೋಂದೂ ಸುಭೃಣಿನವರನ್ನು ರಾಟೆಯ ಒಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅವರು, ಇದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಬಾರದು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸೇರಿಯೂ ಸೇರದಹಾಗೆ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಫೇ ಆದರೂ ಸುಭೃಣಿನವರು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಉಂಟಕ್ಕೆ ಏಳಿ ಎಂದರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಓಡುವರು. ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸುಭೃಣಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು, “ನೀವು ಸಂಬಳ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುದೇ ಇದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಕೈಲಿ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿಸುವುದು? ಅದೆಲ್ಲಾ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದರು. ಸುಭೃಣಿನವರು, “ನನಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ತಾವು ಹಣ ಕೊಡಬೇಕು, ಬೇಡದೇ ಇದ್ದರೆ ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದೇನು? ನನಗೆ ಹಣ ಬೇಡ” ಎಂದರು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು, “ಹಣ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕೆಲ್ಲದ ಮುದುಕನನ್ನು ಕರೆದು ಪಾಠ ಹೇಳೋಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು ಎಂತ ಜನರು ಎಂದಾರು, ಆಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದರು. ಸುಭೃಣಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಏಕೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಲಲಿತಾ ಆ ಮೊದಲೇ

ಸುಭೃಣಿನವರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಳು. ಅವರು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಬರಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಅದನ್ನು ಆವಳಿ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಂಬಳ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಬಿಡಲಿ, ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಸುಭೃಣಿನವರು ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಹಣ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು “ಅದೀಗ ಸರಿ, ನಮಗೂ ಸಂತೋಷ, ನಿಮಗೂ ಸಂತೋಷ ಇದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸುಭೃಣಿ “ನನಗೆ ಸಂತೋಷ ಇಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ, ಆದರೇನು ಮಾಡುವುದು? ನೀವು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮಗೆ ಭಯ ಸ್ವಾಮಿ” ಎಂದರು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ನಕ್ಕರು. ನಮ್ಮ ಅತ್ಯ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸುಭೃಣಿನವರು, “ಅಲ್ಲವೇನಮ್ಮು ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು. ನಮ್ಮಂತಹವರು ಹೆದರಬೇಕೋ ಇಲ್ಲವೋ?” ಎಂದರು. ಆಕೆ “ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹೆದರುತ್ತಾರೆಯೇ ಸುಭೃಣಿನವರೇ? ನ್ಯಾಯ ಹೇಳಿದರೆ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು. ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ಅಪೀಲು ಇಲ್ಲವೇ?” ಎಂದರು. ಸುಭೃಣಿನವರು ಸುಮ್ಮನೆ ತಮಗೆ ತಾವೇ ನಕ್ಕರು. ಬಂದು ಗೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರನ್ನು “ಏನು ಸ್ವಾಮಿ, ಅಪೀಲು ಇದೆ ಅಲ್ಲವೇ, ಸ್ವಾಮಿ? ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲವೇ ಸ್ವಾಮಿ?” ಎಂದರು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು “ಮಿಕ್ಕನಾಡಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಇರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಇಲ್ಲ” ಎಂದರು. ಸುಭೃಣಿ “ಏನೋ, ಕಂಡವರ್ಬಾರು?” ಎಂದರು; ತಮಗೆ ತಾವೇ ನಕ್ಕರು.

ಆಗಿದ್ದದ್ದು ಏನು ಎಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಅತ್ಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ, “ನಿಮ್ಮಧೂ ಹರ, ಅವರದೂ ಹರ, ನಿಮ್ಮ ಹರದಲ್ಲಿ ಮನುಗಿ ಪಾಠವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಚಿಕ್ಕವರು. ಅವರ ಹರವೇ ನಡೆಯಲಿ ಬನ್ನಿ” ಎಂದರು. ಸುಭೃಣಿ “ಬರುತ್ತೇನೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ನಾನು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡಲಿ?” ಎಂದರು. ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ “ಹುಡುಗಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಬೇಕು ಎಂತ ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಅವರು ಕೇಳಿದರು. “ನಮ್ಮಪ್ರಾಣ ಈ ಮೂರು ದಿನ ಬರದೇ ಇದ್ದೇ ನನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ನನಗೆ ಹಣ ಬೇಕಿಲ್ಲ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಕೆಡುತ್ತೇ ಎಂದು ಸುಭೃಣಿನವರು ಹೇಳಿದರು. ನಮ್ಮತ್ತೆ ‘ಅದಕ್ಕೊಂಡು

ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ. ನೀವು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೊಟ್ಟಬಿಡಿ' ಎಂದರು. ಸುಭೃಣಿನವರು "ಮಹಾತಾಯಿ, ಬಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ. ಅವರು ಕೊಡುವ ಹಣ ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ನೀವು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬಿಡಿ. ನಾನು ಬಂದು ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು. ಆಕೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಸುಭೃಣಿನವರು ಮತ್ತೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು. ಈ ಏಪಾರ್ಕದು ನಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಸುಭೃಣಿನವರು ಆಮೇಲೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುವಾಗ, "ನೋಡಿರೋ ಅಪೀಲು? ಸುಬೇದಾರಿಂದ ಸುಬೇದಾರರ ಹೆಂಡತಿಗೆ" ಎಂದರು. ನಾನು ನಕ್ಕೆ. ಸುಭೃಣಿನವರು, "ಅಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ, ಸ್ವಾಮಿ, ಆವ ಅನ್ನಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡುವುದೇ," ಎಂದರು. ನಾನು ಎಲ್ಲಿ? ಎಂದೆ. ಸುಭೃಣಿ "ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶವ ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಹತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಮಾಡದೇ ಬಿಡೋದಿಲ್ಲ, ಆಗ್ಗೆ ಅಮೃನವರಿಗೆ ಅಪೀಲು ಮಾಡುವುದೇ; ಬಿಡೋದಿಲ್ಲ" ಎಂದರು. ನಾನು ಅವರ ಮುಖಿವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಅವರು ಅದನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ನಂಬಿದ್ದರೆಂದು ತೋರಿತು. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಇವರಲ್ಲಿ ಬಂದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

11

ಹೀಗೆಯೇ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದವು. ಈ ಮುದ್ದೆ ಆದ ವಿಷಯ ಹೇಳ ತಕ್ಕಂಥವು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ನಾನು ಬಂದು ಸುಭೃಣಿನವರ ಸಂಗಡ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಲಲಿತೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸುಭೃಣಿನವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸ. ನಾನು ಆಗಾಗ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾತನಾಡುವುದು. ನನಗೂ ಪಿಟೀಲಿನ ಮೇಲೆ ಆಸೆ. ಸುಭೃಣಿನವರು ನನಗೂ ಪಿಟೀಲು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ಬರಬರುತ್ತ ನನಗೆ ಸುಭೃಣಿನವರ ಸ್ವಭಾವ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, "ಈತ ಧನ್ಯ. ಈತ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗಣ್ಯ. ಈತ ದೇವರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಂಡವನು" ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ಸುಭೃಣಿನವರು ಮನೆಯೋಳಿಗೆ ಮಲಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಷ್ಟೆ ಬಂದು ಸಲ ನಮ್ಮ ಮಾವ, "ಸುಭೃಣಿನವರೇ, ಎಲ್ಲೋ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಏಕೆ ಇರಬೇಕು? ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಬಿಡಿ. ಇಲ್ಲೇನು

ಜಾಗಕ್ಕೆ ಕೆಮ್ಮಿಯಲ್ಲ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಪಳಗಿದ್ದಾರೆ. ಬನ್ನೀ" ಎಂದರು. ಸುಭೃಣಿನವರು ಆಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮನೆಗೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮಾವ, "ಇರಲಿಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇಡ, ಬಿಡಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವವರೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಡೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹದರಿಕೆ. ಏಕೆ ಎಂದರೆ, "ಯಜಮಾನರದು ಹತ. ಅಮೃನವರೂ ಆ ಕಡೆ ಮಾತಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತು," ಎಂದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಲಲಿತೆಯ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಯಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಇವರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಕಣ್ಣರೆಯಾದರು. ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಹಬ್ಬದ ದಿನವೇ ಆಸಾಮಿ ಇಲ್ಲ. ಮೂರು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಉರಿದುಬಿದ್ದರು. ಸುಭೃಣಿನವರು ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಲಲಿತೆಯ ಮದುವೆಯಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಯಾವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಮಯಾದ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವರೋ ಆಗ ಅವರು ತಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೀಗೆ ಏನೂ ಬೇಡದೆ ಇದ್ದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಿತಿಯಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಇವರು ದಿನಾ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಕಡಗೂ ಇವರು ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದರು.

ಕೊನೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮಾವನವರಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಇದು ತಿಳಿದ ದಿನ ಸುಭೃಣಿನವರ ಮುಖಿ ಕಂದಿದಹಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಆಗ ಅಲ್ಲೇ ಇದೆ; ಏನು ಸುಭೃಣಿನವರೇ, ಎಂತ ಕೇಳಿದೆ, ಅವರು: "ನೋಡಿಪ್ಪಾ ಇದಕ್ಕೇ ನಾನು ಇವರನ್ನು ಬೇಡಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ, ಬೇಡ, ನನ್ನ ಮಾಫ್ ಮಾಡಿ, ಈ ಕಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಬೇಡಿ ಎಂದೆ. ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ" "ಏನು ಕಟ್ಟಿ?" "ನಾನು ನಿಷ್ಪಾನ್ನು ನೋಡಿದೇ ಇದ್ದರೆ ಈಗ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತೀರಿ ಎನ್ನುವ ದುಃಖ ಇತ್ತೇ? ಈಗ ನೋಡಿ. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತಲ್ಲಿನೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ಈ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಶಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು." ಅವರ ಉಪಶಮನ ಎನ್ನುವುದು ದೇವಸಾನಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇವರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಕೊಡಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು. ನಾನು ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆನು. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಈ ಮಾತು ಆ ಮಾತು ಎತ್ತಿ ಅವರ ಜರಿತ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದರೆಡು ತತ್ತ್ವದ ಮಾತನ್ನಾಡಿದೆನು. ಎಲ್ಲೋ ಸೊಕ್ಕುವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ

ಸ್ವಲ್ಪಾಗಿ ಅವರು ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು. “ತುಂಬಿ ಹರಿಯುವ ನದೀಲಿ ನೀರು ಕೆಂಪು; ನೀರು ತಿಳಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಹೊಳೆ ಸಣ್ಣಾದಾಗಬೇಕು” ಎಂದರು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ: “ಸ್ವಾಮಿ, ಬಿಟ್ಟು ಪಡು ಸುವಿ ಸುವಿವಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಬಿಡಬಹುದು; ಅದರ ಸುವಿ ಸುವಿ. ಸಂಸಾರ ಮಾಡದೆಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಇಪ್ಪು ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೇಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು?” ಅವರು, “ಇಲ್ಲಿಗ್ಗೆ ಬಂದು ಈ ಸಂಸ್ಕಾರ ಏಕೆ ಆಗಬೇಕು?” ಎಂದರು. ನಾನು ಏನೂ ಹೇಳಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಈ ಮಾತು ಆ ಮಾತು ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇವು. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಹೊರಟುಬಂದೆ.

ಅಂದು ಮೊದಲು ನಾವು ಹೊರಡುವವರಿಗೂ ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಕೆಣಿಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಅತ್ಯಗೆ ದೊಡ್ಡ ಯೋಚನೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ತಮಗೆ ಚೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹುಕಾರನು ಕೊಟ್ಟಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟನ್ನು ಮಾವನವರ ಕ್ಷೇತ್ರಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಂತಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಕಡೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಇದು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ನಮ್ಮ ಮಾವ ಕೊಟ್ಟಿ ಸಂಭಳವನ್ನು ಇವರು ನಮ್ಮತ್ತೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಲ್ಲೇ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರಷ್ಟೆ ನಮ್ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾದೀತು, ಇರಲಿ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಉರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುಂಚೆ ಇರುತ್ತಾರಲ್ಲ ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡೋಣ ಎಂದು ಇದ್ದರು. ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಸುಭ್ರಾಣಿವರೇ ಮಾಯವಾದರು. ಆಕ್ಕ ಈ ಪೇಚಾಟವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಮಾವನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊವ ಮಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ನ್ಯಾಯ ನನ್ನದೂ ಹತೆ, ಅವರದೂ ಹತ ನೀನೇನು ಮಾಡಿಯೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಣವನ್ನು ಸುಭ್ರಾಣಿವರ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿ, ಪೆಂಕಟರಮಣನ್ನು ಕರೆದು “ಸುಭ್ರಾಣಿವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹತ್ತು ಜನಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಹೊರಟೆವು.

ಮೂರು ಮೈಲು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಒಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಣಭರಿದಿಂದ ಓಡುವವರೂ ಹಾಗೆ ಓಡಲಾರರು. ನಾವು ನೋಡಿ ಗಾಡಿ

ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆವು. ಬಂದವರು ಸುಭ್ರಾಣಿ ಬಂದು, “ಅಯ್ಯೋ ಈ ಸಂಸಾರದ ಬಂಧನ ನನಗೆ ಬೇಡವಂದು ಹೊರಟುಹೋಗಿದೆ. ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂದೇಬಿಟ್ಟೆ ಲಲಿತಮೃನನ್ನು ನೋಡದೆ ಹಾಗೆ ಇರೋಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂದೇಬಿಟ್ಟೆ” ಎಂದರು. ನಮ್ಮ ಮಾವ “ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಇದಕ್ಕೇಕೆ ಇಪ್ಪು ಕಷ್ಟ? ಹೊರಟುಹೋಗೋಣೇಕೆ? ಒಡಿ ಬರೋಣೇಕೆ? ಎಲ್ಲರಂತೆ ಇದ್ದರೆ ಆಗದೆ?” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ತಿಳಿಯದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಲ್ಲ; ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಇರಬಲ್ಲವರಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಷಯ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ಆದರೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಲಲಿತಮೃನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಮಾವನವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನನಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹೇಳಿ, ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮತ್ತೆಗೆ ಮಹಾತಾಯಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಎಂದು ಕ್ಷೇಮುಗಿದು ಬೇರೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಧಡಧಡನೆ ಬಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಅವಸರವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಅವರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. “ನಿಮ್ಮನ್ನೇಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗೋಣಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬರುತ್ತೋ ಇಲ್ಲಬ್ಬೋ ಎನ್ನುವ ಭಯದಿಂದ ಆ ದಿನ ಹಾಗೆ ಒಡಿ ಹೋದೆ ನೋಡಿ; ಪ್ರಾಣ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟತ್ತು; ಉರಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು ಬರೇ ಬಂದು ಹಣ, ನೋಡಿ” ಎಂದರು. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಅವರನ್ನು ಆಡಪ್ಪ ಆದರದಿಂದ ಕಂಡೆವು. ಅವರು ಆ ದಿನ ಇದ್ದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ತೊರೆಯವುರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ಹಿಂಸೆಯ ಚಿಹ್ನೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಗೆ ಆಗ್ಗೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಪರಿಪೂರ್ವಿತ್ತಾಗಿತ್ತು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು, ಬಂದರು. ಅದು ತಪ್ಪ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಿಯಾಯಿತು, ಹೊರಟರು. ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಖೇದವಿಲ್ಲ; ನಾವೆಲ್ಲ ಅವರನ್ನು “ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದಬಿಡಿ, ಕೊಂಚ ದಿನ ಇರಿ. ನಾಳೆ ಮಾತ್ರ ಇರಿ” ಎಂದು ಬೇಡಿದೆವು. ಅವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ; ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಉರಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಿನ ಬೆಳಿಗೆ ಸುಭ್ರಾಣಿವರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ “ಏನು ಸ್ವಾಮಿ ಅವನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಾರೆ ಕಾಣುತ್ತೇ ನನ್ನ” ಎಂದರು. ನಾನು “ಯಾರು?” ಎಂದೆ. ಸುಭ್ರಾಣಿವರು, “ಯಮಥಮರಾಯ ನನ್ನ

ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನೇ” ಎಂದರು. ನನಗೆ ಏನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಮಾವ “ವನೂ ಭಯ ಪಡಬೇಡಿ ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರೆ, ಅವನು ಮರೆಯಗಿರಿಯೋದಿಲ್ಲ ಹೆದರಬೇಡಿ” ಎಂದರು. ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರಿಗೆ ಬಾಳು ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಬೇಸರವಲ್ಲ; ಸಾಕಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮಾತ್ರ. ಬಿಡುಗಡೆಯೂ ಬೇಗನೆ ಬಂದಿತು. ಅವರು ಉರಿಗೆ ಹೋದ ಎರಡು ವಾರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ವೆಂಕಟರಮಣ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದ. ಮೂರು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇವತ್ತು ಗಜ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಅದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಉರಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉತ್ತರಕ್ಕಿಯಿಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿರಂತೆ. “ಬ್ಯಾಂಕೆನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಉಳಿದಿದೆ. ಅದರಿಂದ ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಸಂತಪ್ರಣಾ ನಡೆಯುವ ಹಾಗೆ ಏಪಾರು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅವರು ಹಾಗೆ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದರು.” ಎಂದೂ ಅವನು ಬರೆದಿದ್ದನು. ನಾವೆಲ್ಲ ಆ ದಿನ ನೆಂಟರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡೆವು.

ಹೀಗೆ ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ಈ ಜೀವನದ ನಾಟಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದರು.

ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುವುದು ಇದ್ದರೆ ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ಅದನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ;

12

ನಾನು ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಸಲ, ಸಂಗಿತದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏಳೇಳು ಸ್ವರಾನೇ ಏತಕ್ಕೆ ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರೇ, ಎಂದೆ. ಅವರು, “ನಾವು ಏಳು ಎಂತ ಇಟ್ಟಕೊಂಡರೆ ಏಳು; ನೋಡೋಕೆ ಹೋದರೆ ಇಲ್ಲ ನೂರು ಕೋಟಿ ಸ್ವರ, ಇಲ್ಲ ಒಂದು ಸ್ವರ” ಎಂದರು. ಅವರು ಷಿಟೀಲು ಬಾರಿಸುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇದರ ಅರ್ಥ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ನಾನು, ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರೇ ಅಡ್ಡತ ಬಳ್ಳೇದೋ ದ್ವ್ಯತ ಬಳ್ಳೇದೋ, ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ, ಅವರು, “ನನ್ನ ಪಾದು ನೋಡಿದರೆ ಅಡ್ಡತ ಬಳ್ಳೇದು ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಇದೆ. ಅವರ ಪಾದು ನೋಡಿದರೆ ದ್ವ್ಯತ ಬಳ್ಳೇದು

ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಇದೆ,” ಎಂದರು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ ಅವರು ಮಾತನಾಡುವ ರೀತಿಯೇ ಹೀಗೆ, ಒಂದು ಕ್ಷಣಿದಲ್ಲಿ “ಅವರು” ಯಾರು ಎನ್ನುವುದೂ, ಅವರ ಪಾದು ಎನ್ನುವುದು ಯಾವುದು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಕಾರಣವೇನು ಎನ್ನುವುದೂ, ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವುದೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅವರು ಹೇಳಿದರು; “ಹೋಗೆಕಾದರೆ ನೋಡಿ ಆಕೆ ಹೇಳಿದರು. ‘ಇಷ್ಟ ದಿನ ನಿಮ್ಮ ನರಳಿನಲ್ಲಿದ್ದಕೊಂಡು ದಿನಾ ಗೌರೀಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ. ಈಗ ಅವಳೇ ಹತ್ತಿರ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗೆ, ನಿಮ್ಮನೊಂಟಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವುದೊಂದೇ ದುಃಖ; ಹೊಟ್ಟೇಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳೂ ಇಲ್ಲವಾದವು, ಆದರೇನು? ಕರ್ಮ ಸರ್ವದಾಗೆ ನೀವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲ್ಲ ಅಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ, ಇರ್ಬೂ ಜೊತೆಯಾಗಿ ದೇವಿ ಸೇವೆಲಿ ನಿಂತುಬಿಡೋಣ,’ ಅಂದರು. ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ಅವರ ಜೀವನ ನೋಡಿದರೆ ದ್ವ್ಯತವಾಗೇ ಇರಲಿ ಅನಿಸುತ್ತೆ; ನನ್ನ ಬದುಕು ನೋಡಿದರೆ ಈ ತಿಳಿ ಎಷ್ಟು ಮುಗಿದರೆ ಅಷ್ಟು ಬಳ್ಳೇಯದು, ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡತವಾಗಿದ್ದಿಂದೋಣ ಎನ್ನಿಸುತ್ತೆ.”

ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ನಾನು, “ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರೇ, ಶಿವ ಹಚ್ಚೋ, ವಿಷ್ಣು ಹಚ್ಚೋ” ಎಂದೆ. ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ; ನಾನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಅವರು ಕಿಂದಿಲ್ಲ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದೆ. ಕಾಲುಗಂಟೆ ಬಿಟ್ಟು ಅವರು ಷಿಟೀಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ಶಂಕರಾಭರಣವನ್ನು ಒಂದು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಅನಂದವಾಗಿ ಬಾರಿಸಿದರು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಬ್ರಹ್ಮವಿಯನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಬಾರಿಸಿದರು. ಇವರು ಶಂಕರಾಭರಣವನ್ನು ಬಾರಿಸಿದ ಸೋಗಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹಿಂದೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು; ಏನು ರಾಗ ಇದು ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರೇ, ಏನು ಆಲಾಪನೆ, ಏನು ಸೋಗಸು, ಎಂದೆ. ಅವರು, “ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮವಿ ಹೇಗೆತ್ತು?” ಎಂದರು. ನಾನು ಅದೂ ಭೇಷಾಗಿತ್ತು ಎಂದೆ. ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರು “ಬ್ರಹ್ಮವಿ ಹಚ್ಚೋ, ಶಂಕರಾಭರಣ ಹಚ್ಚೋ?” ಎಂದರು. ನಾನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವರು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಹೀಗೆ.

ಸುಭ್ರಣ್ಣನವರಿಗೆ ಗಾನದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವ ತತ್ವವೂ ತಿಳಿದುಹೋಗಿತ್ತು; ಇಂಥಾ ತಿಳಿವು ಇಂಥಾ ಸಾಧನ. ಈ ತಿಳಿವು ಸಾಧನದಿಂದ ಇಲ್ಲೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೂ ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆ ಬರಬಹುದೋ ಅದು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುವುದು ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವುದು?

ಕೃತಿ ಕರ್ತೃ ವಿಚಾರ

ಣಣಿ ಕಥಗಳ ಜನಕರಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮಾಸ್ತಿ ವರೆಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು (1891-1986) ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾಲೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಮಾಸ್ತಿಯವರು. ‘ಶ್ರೀನಿವಾಸ’ ಎಂಬುದು ಇವರ ಕಾವ್ಯನಾಮ. ಬೆಂಗಳೂರು ಸಂಟುಲ್ ಕಾಲೇಜನಿಂದ ಬಿ.ಎ. ಪದವಿಯನ್ನು ಮುದರಾಸಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧನ್ನಿಂದ ಎಂ.ಎ (ಇಂಗ್ಲೊ) ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ‘ಮೈಸೂರು ಸಿಮಿಲ್ ನವೀನ್ಸ್’ ಪರಿಞ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸ್ವಾಧ್ಯಾನ ಪಡೆದು 1914 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕೆಮೆಷನ್‌ರ್ ಆಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಹಲವಾರು ಉನ್ನತ ಮಹಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿ 1944 ರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಾದರು. 1944 ರಿಂದ ‘ಜೀವನ್’ ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅದನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತಾಂದು ಪರ್ವಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಸಿ ಅಂದಿನ ಹಲವಾರು ಉದಯೋನ್ಮುಕ್ತಿ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಪ್ರೌಢಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಸಣ್ಣಕೆ, ಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ, ವಿಮರ್ಶೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ‘ಸಣ್ಣ ಕರ್ತೆಗಳು’ ಕೃತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾದೆಮಿ ಪ್ರತಿಸ್ಥಿಯೂ ‘ಚಿಕೆವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ’ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಛಾನಪೀಠ ಪ್ರತಿಸ್ಥಿಯೂ ದೊರೆತಿದೆ. ಅವರ ಸಣ್ಣಕೆಗಳು ಹದಿಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ನವರಾತ್ರಿ, ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಯೋಚಿ, ಸುಭ್ರಾಣಿ ಕಾಕನ ಕೋಟಿ, ಚನ್ನಬಸವನಾಯಕ, ಭಾವ, ಇವು ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳು.

ಸುಭ್ರಾಣಿ ಕರು ಕಾದಂಬರಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ :

ಮೈಸೂರು ಸಿಂಹಾಸನವು ವಿದ್ಯಾಂಂ ರಸಿಕ ಕಲಾಕೋವಿದರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಸ್ವಾಧ್ಯಾನವಾಗಿದ್ದ ಮುಮ್ಮುಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ಯಾಂಂಸರಾಗಿದ್ದವರು ಪ್ರವಾಣದ ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು. ಅವರ ಬಬ್ಬನೇ ಮಗ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಮಗನು ತಮ್ಮಂತರೆಯೇ ಸಂಸ್ಕृತ ವಿದ್ಯಾಂಂಸನಾಗಬೇಕಂಬುದು ತಂದೆಯ ಆಸ; ಆದರೆ ಮಗನ ಒಲವು ಸಂಗೀತದ ಕಡೆಗೆ, ಅವನು ಸುಭ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರ ಆಗದೆ ಸುಭ್ರಾಣಿಗಿಯೇ ಉಳಿದ. ಮೊದಮೊದಲು ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಂಗೀತದ ಅಭಿಸವನ್ನು ನಡೆಸಿದ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಿತು ರಾಜರಿಂದ ಬಿಲ್ಲುತ್ತು ಪಡೆಯಬೇಕಂಬುದು ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪ; ಆದರೆ ಮುಮ್ಮುಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡಯರ ಮರಣಾನಂತರ ಅರಮನೆಯ ವಾತಾವರಣಾದಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವನ್ ಹಾಗೂ ಅನೂಯಾಪರರಾದ ಜನರ ಓತೂರಿಯಿಂದ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಆಸ ಕಡೆರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತು ದುಡಿಯದ ಮಗ ಮತ್ತು ಅವನ ಹಂಡತಿ ಮಗುವಿಗೆ ತಾಯಿಯಿಂದ ನಾನಾಬಗೆಯ ದಂಡನೆ. ಇಂಥ ಕಷ್ಟದ

ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಭ್ರಾಣಿ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನೆರವಾದವರು ನೀಲಾಸಾನಿ ಎಂಬ ವೇಳೆ.

ಮನೆಯ ಕಿರುಕುಳಿದಿದ ಬೇಸತ್ತೆ ಸುಭ್ರಾಣಿ ನೀಲಾಸಾನಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಂಡತಿ ಮಗುವಿನೊಡನೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟ ಕಾವ್ಯಣ್ಣಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕಲ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೆ ದು ಪರ್ವಗಳ ಕಾಲ ಕಷ್ಟ ಸುಲಿಗಳ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೂ ಹಂಡತಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತು ಹೋದಾಗ ವಿರಕ್ತಿ ಹೊಂದಿ ಮಟ್ಟಿದೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಮುಖಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸುಭ್ರಾಣಿ ಅಂತಿಮ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪಡೆದ ನಿರೂಪಕನು ಅವನಿಂದಲೇ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸಿ ಕಥಿಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ಇದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿ. ಸಂಕೇರ್ಣವೂ ಉತ್ತಮವೂ ಆದ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಕರೆ, ವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ, ಪಾತ್ರಪೋಷಣ, ತಂತ್ರ, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನಿಲುವು - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಸುಭ್ರಾಣಿ’ ಕಿರುಕಾದಂಬರಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸರಳ ಕೃತಿ. ಸುಭ್ರಾಣಿನೇ ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಪಾತ್ರ. ಇಲ್ಲಿನ ಇತರ ಪಾತ್ರಗಳಾದ ಲಲಿತ, ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರ, ಯಜಮಾನಿ, ನೀಲಾಸಾನಿ, ಮಕ್ಕಳು ಈ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ಪಾತ್ರದ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಬಂದು ಮರೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಒಡಯರ ಕಾಲದ ಅರಮನೆಯ ಪರಿಸರ, ಅಂದಿನ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸೊಕ್ಕು ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ ಬಗೆಗೆ ವೀರಷಾದ ಪೊಜ್ಜು ಭಾವನೆ, ಕೆಟ್ಟದನ್ನು - ಅಶ್ವಿಲವಾದುದನ್ನು - ದೂರವಿಡಬೇಕೆಂಬ ಎಚ್ಚರ, ಮಡಿವಂತಿಕೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ವೈಕೀಕ್ರಿಯೆ ವಿಶ್ವಿತ ಗುಣಗಳಿಗೂ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನಿರೂಪಕನು ಒಂದುಗರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಕಥೆಯ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂದರ್ಭ - ಸಫ್ರೋನೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವೃಕ್ಷಪಡಿಸುವುದು, ಆಗಾಗ ನೀತಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಆರಂಭ ಕಾಲದ ಕಥನ ಗಡ್ಡದ ವಿಶೇಷಾಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಡದಷ್ಟನ್ನು ತನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಕಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಿಕರ ಸಂಕಲ್ಪ ತಾವು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಕಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ

ಹೇಳುವುದನ್ನ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಟ್ಟೆಲ್ಲು ‘ಸುಭ್ರಂಷಿ’ ಕೃತಿ ಕಾದಂಬರಿಗಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಂದು ಜೀವನ ಪ್ರತಾಂತದ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ತದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅಥವ್ಯಾ

ಅವರಂಜಿ - ಅಪ್ಪಿವಾದ ಚಿನ್ನ ; ನ್ಯಾಸ - ವಿಧಾನ; ವಿಲ್ಲತ್ತು - ಮರ್ಯಾದೆಯ ವಸ್ತು, ಭೋಷಣ; ಸುಟಿ - ಚುರುಕು; ಗೀಳು - ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಹಂಬಲ; ವಾರಸ್ತೀ - ವೇಶೇ; ಭಜ್ಞಿ - ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ (ಸಂಗೀತದ ಏಪಾರ್ಕಿನ) ; ವರೇಕು - ವೀಣೆಯ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನುಡಿತ; ಯಾಕ್ಷಣಿ - ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ದುಪ್ಪು ರೀತಿಯಿಂದ ಪರಿಕ್ಷೇಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆ; ಶಾನೆ - ಬಹಳ, ತುಂಬ; ಕೃಗೆ ಕಾಯು - (ಬೇರೊಬ್ಬರು) ಕೊಟ್ಟರುಂಟು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರು; ಆರೋಚಕ - ರುಚಕೆರ್ಪಿಯಿಕೆ; ನೂರು ಹೇಳು - ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಹೇಳು, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಹೇಳು; ಪಾರುಪತ್ರೆ - ಯಜಮಾನಿಕೆ; ರಂಪು - ಗದ್ದಲ, ಗೆಲಾಟಿ; ಮೂಗಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ನಡೆ - ಇತರರ ಕಷ್ಟವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ನೋಡಿದೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆ; ಉತ್ತಾಪ್ತಿ - (ಸೋತು) ಬಿಧಿರುವಿಕೆ; ಕಟಾಹ - ಕೊಪರಿಗೆ, ಕಡಾಯ; ಕಮಾನು - ಇಟೀಲಿನ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಯಿಸುವ ಬಿಲ್ಲು; ನಟುವರು - ನ್ಯಾತ್ಯ ವೃತ್ತಿಯ ಜನ; ಲಟ್ಟುಕು - ವಿಶೇಷ ಸೌಂದರ್ಯ ವಿವರ; ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಟ್ಟಿ - ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಟ್ಟಿ, ಉತ್ತಮ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ.

I. ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

- ‘ಸುಭ್ರಂಷಿನವರ ಹತ ಸ್ವಭಾವವೇ ಅವರನ್ನು ಶೈಪ್ಪ ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು’ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ.
- ಸಂಗೀತ ಕಲಿತು ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ವಿಲ್ಲತ್ತು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಗೀಳು ಸುಭ್ರಂಷಿನವರಲ್ಲಿ ಮಟ್ಟಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾದ ಘಟನೆಯೇನು? ವಿವರಿಸಿ.
- ಸುಭ್ರಂಷಿ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಮೊದಲು ಕಾರಣವಾದ ಘಟನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- ‘ಸುಭ್ರಂಷಿ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊದಲು ಅವರಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ಹತ್ತಿರವಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು’ ಈ ಮಾತನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

- ಸುಭ್ರಂಷಿ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಅವರ ತಾಯಿಯ ವರ್ತನೆಯೇ ಕಾರಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ.
- ಲಲಿತಪ್ಪ ಬಾಗಿನ ತರಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದು ಏಕೆ? ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತು?
- ‘ನೀಲಸಾನಿ’ ಯಾರು? ಸುಭ್ರಂಷಿಗೆ ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯವೇನು?
- ಸುಭ್ರಂಷಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಕಾರಣವಾದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- ಸುಭ್ರಂಷಿ ಕಲ್ಕತ್ತದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದ ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
- ಸುಭ್ರಂಷಿ ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಹೇಗೆ?
- ಸುಭ್ರಂಷಿನವರು ಚೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಿನಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- ಸುಭ್ರಂಷಿನವರೊಂದಿಗೆ ಮಿತಾಯಿ ಮುದುಕಿಯ ಸ್ವೇಚ್ಚಾ ಬೇಗ ಬೆಳೆಯಿತು? ಮುದುಕಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಭ್ರಂಷಿನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತೇನು?
- ಸುಭ್ರಂಷಿ ತನ್ನ ಪಿಟೀಲನ್ನು ನೀರಿಗೆಸೆದರೂ ಅದು ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಘಟನೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
- ತೊರೆಯಪುರದಲ್ಲಿ ಸುಭ್ರಂಷಿ ಯೋಗಿಯಂತೆ ಕಾಲಕೆಳೆದು ಹೇಗೆ?
- ‘ಸುಭ್ರಂಷಿನವರು ಎದುರಿಸಿದ ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು’ ಈ ಮಾತನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ.

II. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

- ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನೀಡಿ.
- ಸುಭ್ರಂಷಿ ಮಟ್ಟದಾಗ ಸಂತೋಷಪಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು?
- ಸುಭ್ರಂಷಿ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುಪುರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?
- ವಾರಸ್ತೀಯರಿಗೆ ಸುಭ್ರಂಷಿ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಮಮತೆ ಉಂಟಾಗಲು

ಕಾರಣವೇನು?

5. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಉಂಟ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?
6. ನೀಲಾಸಾನಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇನು?
7. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ತಾಯಿ ಸೋಸೆ ಹಾಗೂ ಮಗಳಂದಿರ ಬಗೆಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ತಾರತಮ್ಯವೇನು?
8. ಮಹಾರಾಜರ ಮರಣದ ಪರಿಣಾಮವೇನು?
9. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ತಾಯಿಯ ಮಧ್ಯ ಮಾನಸಿಕ ಅಂತರ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು?
10. ಲಲಿತ ಬಾಗಿನ ತರಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದೇಕೆ?
11. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ಮನೆ ಬಿಡುವ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಾವಾಗೆ?
12. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ನೀಲಾಸಾನಿಯ ಹಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದ?
13. ಲಲಿತೆ ಗಂಡನನ್ನು ಹರಿದಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಒಟ್ಟಿಸಿದ್ದೇಕೆ?
14. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ಅಂತ್ಯ ಹೇಗಾಯಿತು? ತಿಳಿಸಿ.
15. ಲಲಿತೆಯ ಸಾವಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
16. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ಕಲ್ಪತ್ರಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇಕೆ?
17. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ತಲುಪಿದ್ದು ಹೇಗೆ?
18. ಸುಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಸಾಹುಕಾರನ ಪರಿಚಯ ಹೇಗಾಯಿತು?
19. ಸುಭ್ರಾಂತಿವರ ಏಟೀಲು ನಡಿಸುವಿಕೆಯ ಕುರಿತು ಲೇಖಕರು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳೇನು?
20. ಸುಭ್ರಾಂತಿ ಜೀರ್ಣೀ ರಾಗ ಬಾರಿಸಿದ್ದೇಕೆ?

ವ್ಯಾಕರಣ

ಸಂಧಿಗಳು

ನಾವು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. “ಉರು ಉರು” ಎಂಬರೆಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ‘ಉರುರು’ ಎಂದು ಕೊಡಿಸಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇವೆ. ಒಮೆಳ್ಳೆ ಶಬ್ದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ -

ಪ್ರಕೃತಿ + ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯ = ಕೊಡಿಸಿದ ರೂಪ

ಆದು + ಇಸು = ಆಡಿಸು

ಮರ + ಆನ್ನ = ಮರವನ್ನು ಮುಂತಾದುವುಗಳು.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಿಯೂ ಹೇಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿಯೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ -

ಪದ ಪದ ಕೊಡಿಸಿದ ರೂಪ ಕೊಡಿಸಿದ ರೂಪ

ಹಣ್ಣಿನ + ಅಂಗಡಿ = ಹಣ್ಣಿನಂಗಡಿ - ಹಣ್ಣಿನ ಅಂಗಡಿ

ಹೀಗೆ ಎರಡು ವರ್ಣಗಳು ಕಾಲ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸೇರುವುದೇ ಸಂಧಿ ಎನಿಸುವುದು. ಪೂರ್ವಪದದ ಅಂದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಪದದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪದದ (ಮುಂದಿನ ಪದದ) ಮೊದಲ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಸಂಧಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಸಂಧಿಯಾದರೆ ಸ್ವರಸಂಧಿ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ವ್ಯಂಜನ ಅಥವಾ ವ್ಯಂಜನದ ಮುಂದೆ ವ್ಯಂಜನ ಬಂದು ಸಂಧಿ ಯಾದರೆ ವ್ಯಂಜನ ಸಂಧಿ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿಗಳು

ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿಗಳು : ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪದ ಎರಡೂ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧ - ಲೋಪ, ಆಗಮ, ಅದೇಶ.

ಲೋಪ ಸಂಧಿ : ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರವು ಬಂದು ಸಂಧಿಯಾಗುವಾಗ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರವು ಅಥವ ಕೆಡವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲೋಪವಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಲೋಪಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ: ಅವನ + ಉರು = ಅವನೂರು

ದೇವರು + ಇಂದ = ದೇವರಿಂದ

ಆಗಮ ಸಂಧಿ : ಸ್ವರದ ಮುಂದೆ ಸ್ವರವು ಬಂದಾಗ ಲೋಪ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವ ಕೆಡುವಂತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡು ಸ್ವರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ‘ಯ’ ಕಾರಪೋರ್ ಅಥವಾ ‘ವ’ಕಾರಪೋರ್ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಗಮ ಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ: ಹೊಲ + ಅನ್ನ = ಹೊಲವನ್ನು

ಕೆರೆ + ಅನ್ನ = ಕೆರೆಯನ್ನು

ಅದೇಶ ಸಂಧಿ : ಸಂಧಿಯಾಗುವಾಗ ಒಂದು ಅಕ್ಷರದ ಸಾಫ್ಟ್‌ದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಅಕ್ಷರವು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅದೇಶ ಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ವರ್ಗ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಗಳಾದ ಕತಪಗಳಿಗೆ ವರ್ಗ ತೃತೀಯಾಕ್ಷರಗಳಾದ ಗದಬಿಗಳು ಅದೇಶವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ : ಎಳೆ + ಕರು = ಎಳೆಗರು

ಕಣ್ಣ + ಪನಿ = ಕಂಬನಿ

ಪ್ರಕೃತಿಭಾವ : ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಸ್ವರವು ಪರವಾದರೂ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸಂಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಭಾವ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸಂಭೋಧನೆ, ಭಾವಸೂಚಕಾವ್ಯಯ

ಹಾಗೂ ಅನುಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಮುಂದೆ ಸ್ವರ ಬಂದರೆ ಸಂಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ : ದೇವರೇ, ಕಾಪಾಡು - ಸಂಭೋಧನೆ

ಅಯ್ಯೋ! ಅವನಿಗೇನಾಯಿತು? - ಭಾವಸೂಚಕಾವ್ಯಯ

ಭಟ್ಟ ಭಟ್ಟ ಎಂದು ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು - ಅನುಕರಣ ಶಬ್ದ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಧಿಗಳು

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪದಗಳರಡೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ವರ ಸಂಧಿಗಳು

ಸರಣಿದೀಘಿಸಂಧಿ : ಒಂದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎರಡು ಸ್ವರಗಳು ಕೂಡಿ ಸಂಧಿಯಾಗುವಾಗ ಎರಡೂ ಸೇರಿ ದೀಘಿಸ್ವರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸರಣಿದೀಘಿ ಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ದೇವ + ಆಲಯ = ದೇವಾಲಯ (ಆ+ಆ=ಆ)

ಕವಿ + ಇಂದ್ರ = ಕವೀಂದ್ರ (ಇ+ಇ=ಇ)

ಗುರು + ಉಪದೇಶ = ಗುರುಪದೇಶ (ಉ+ಉ=ಉ)

ಗುಣಸಂಧಿ : ಪೂರ್ವಪದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಆ ಕಾರಗಳ ಮುಂದೆ ಇ ಈ ಕಾರಗಳು ಬಂದಾಗ ಏಕಾರಪೂ, ಉ ಉ ಕಾರಗಳು ಬಂದಾಗ ಒಕಾರಪೂ ಯಿಕಾರಪು ಬಂದಾಗ ಅರ್ಥ ಕಾರಪೂ ಅದೇಶವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ಗುಣಸಂಧಿ ಎನ್ನುವರು.

ಉದಾ : ಸುರ + ಇಂದ್ರ = ಸುರೀಂದ್ರ (ಆ+ಇ=ಇ)

ಚಂದ್ರ + ಉದಯ = ಚಂದ್ರೀದಯ (ಆ+ಉ=ಉ)

ದೇವ + ಯಾಸಿ = ದೇವಾಸಿ (ಆ+ಯ=ಯರ್)

ವೃದ್ಧಿಸಂಧಿ : ಪೂರ್ವಪದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅ, ಅ ಕಾರಗಳಿದ್ದು ಉತ್ತರ ಪದದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಏ, ಏ ಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅವರಡರ ಸಾಫ್ಟ್‌ದಲ್ಲಿ ಇಕಾರಪೂ ಓ ಷೈಕಾರಗಳು ಪರವಾದರೆ ಅವರಡರ ಸಾಫ್ಟ್‌ದಲ್ಲಿ ಷೈಕಾರಪೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿ ಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಅಷ್ಟ + ಐಶ್ವರ್ಯ = ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ (ಅ+ಎ=ಏ)

ಜಲ + ಓಫ್ = ಜಲೋಫ್ (ಅ+ಓ=ಔ)

ಮಹಾ + ಚೈದಾರ್ಯ = ಮಹೌದಾರ್ಯ (ಅ+ಚೈ=ಔ)

ಯಣಾಸಂಧಿ : ಇ ಈ ಉ ಉ ಇ ಮು ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸವರ್ಣವಲ್ಲದ ಸ್ವರ ಪರವಾದರೆ ಇ ಈ ಕಾರಗಳಿಗೆ ಯಿಕಾರಪೂ, ಉ ಉ ಕಾರಗಳಿಗೆ ವ ಕಾರಪೂ ಇ ಮು ಕಾರಕ್ಕೆ ರ ಕಾರ (ರೇಫ್) ವೂ ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಣಾಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ: ಅತಿ + ಅವಸರ = ಅತ್ಯಾವಸರ (ಇ + ಅ = ಯ)

ಮನು + ಅಂತರ = ಮನ್ಯಾಂತರ (ಉ + ಅ = ವ)

ಪಿತ್ರೀ + ಆರ್ಜಿತ = ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ (ಇ + ಆ = ರ)

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಂಜನ ಸಂಧಿಗಳು

ಜಶ್ವಾ ಸಂಧಿ : ಜಶ್ವಾ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಗಜಡದಬು ಎಂಬ ಇದು ವ್ಯಾಂಜನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಒಂದು ಸಂಜ್ಞೆ. ಪೂರ್ವಪದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕ ಚ ಟ ತ ಪ ವ್ಯಾಂಜನಗಳಿಗೆ ಯಾವ ವರ್ಣ ಪರವಾದರೂ ಆಯಾ ವರ್ಗದ ಮೂರನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳಾದ ಗ ಜ ಡ ಬ ಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಜಶ್ವಾ ಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ: ವಾಕ್ + ದೇವಿ = ವಾಗ್ದೇವಿ

ಅಭ್ಯೋ + ಅಂತ = ಅಭಂತ

ಷಟ್ಕೋ + ಅಂಗ = ಷಡಂಗ

ಸತ್ತಾ + ಉದ್ದೇಶ = ಸದುದ್ದೇಶ

ಅಪ್ರೋ + ಧಿ = ಅಭಿ

ಶುಚಿತ ಸಂಧಿ : ‘ಶು’ ಎಂದರೆ ಶಕಾರ ಚವಗಾಕ್ಷರಗಳು. (ಶ್ = ಶಕಾರ, ಚು = ಚ, ಇ ಜ ರು ಇ) ಸಕಾರ ತ ವಗಾಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಶಕಾರ ಚ ವಗಾಕ್ಷರಗಳು ಪರವಾದಾಗ ಸಕಾರಕ್ಕೆ ಶಕಾರಪೂ, ತವಗಾಕ್ಷೇ ಚವಗಾಪೂ ಆದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಶುಚಿತ ಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ಮನಸ್ + ಚಂಚಲ = ಮನಶ್ಚಂಚಲ

ಜಗತ್ತಾ + ಜ್ಯೋತಿ = ಜಗಜ್ಯೋತಿ

ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಧಿ : ಪದದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಗದ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅನುನಾಸಿಕಾಕ್ಷರ ಪರವಾದರೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ಕ, ಚ, ಟ, ತ, ಪ ವ್ಯಾಂಜನಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬ, ಝ, ಣ, ನ, ಮ ಅನುನಾಸಿಕ ವ್ಯಾಂಜನಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಧಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ದಿಕ್ + ನಾಗ = ದಿಜಾಗ

ಚಿತ್ತಾ + ಮಯ = ಚಿಸ್ಯಾಯ

ಷಟ್ಕೋ + ಮಾಸ = ಷಟ್ಕಾಸ

ಅನ್ಯದೇಶ್ಯಗಳು

ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಶಬ್ದ ಕೋಶಕ್ಕೆ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಬಂದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೂಳಿವಾಗಿ ಅನ್ಯದೇಶ್ಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಉದಾ: ಅರ್ಜಿನ, ಕಳೇರಿ, ಜಮೀನು, ಕಾಶಾನೆ, ಕಾಗದ, ರೈಲು, ಬ್ಯಾಂಕ್, ಕೋಟು, ಹೋಟೆಲ್, ಕವರ್, ಸ್ಕೂಟರ್ ಮುಂತಾದವು.

ತತ್ವम् - ತದ್ವಾಗಳು

ತತ್ವಮ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕृತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಎಂದರ್ಥ. ತದ್ವಾ ಎಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಅಂದರೆ ಸಂಸ್ಕृತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಎಂದರ್ಥ. ಸಂಸ್ಕृತ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅದು ಇರುವಂತೆಯೇ ಅಥವಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದರೆ ಅಂತಹ ಪದಗಳನ್ನು ತತ್ವಮ ಅಥವಾ ಸಮ ಸಂಸ್ಕृತಗಳಿಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ: ಸೀತೆ, ದೇವತೆ, ಯಶ, ರಾಜ, ವಿಪತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಂಸ್ಕृತದಿಂದ ರೂಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ತದ್ವಾಗಳಿಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ :	ತತ್ವಮ	ತದ್ವಾ
ಆಕಾಶ	ಅಗಸ	
ಉದ್ದೋಷ	ಉಜ್ಜ್ವಲ	
ಅಟವಿ	ಅಡವಿ	
ಶರ್ಕರಾ	ಸಕ್ಕರೆ	
ಯಂತ್ರ	ಜಂತ್ರ	
ಕಾಯ್ದ	ಕಜ್ಜ	
ನಿತ್ಯ	ನಿಚ್ಚ	

ನಾಮಪದ

ಪದ : ಶಬ್ದದ ಮೂಲ ರೂಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮುಂದೆ ಸೇರುವ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಗಳಿಂದೂ ಹೆಸರು. ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಪ್ರಕೃತಿಯವೂ ಸೇರಿದರೆ ಪದವೇನಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಮಪ್ರಕೃತಿ : ನಾಮಪದದ ಮೂಲ ರೂಪಕ್ಕೆ ನಾಮಪ್ರಕೃತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾತಿಪದಿಕವೆಂದು ಹೆಸರು.

ನಾಮಪದ : ನಾಮ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯವು ಸೇರಿದಾಗ ಅದು ನಾಮಪದವಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ವಸ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಭಾವಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪದಗಳಿಗೆ ನಾಮಪದವೆಂದು ಹೆಸರು.

ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜ ನಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧಿತ ನಾಮಗಳು ಎಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ಸಹಜ ನಾಮಗಳು

1. ವಸ್ತು ವಾಚಕಗಳು : ವಸ್ತುವಿನ ಹೆಸರು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲ ವಸ್ತುವಾಚಕ ನಾಮಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪನಾಮ, ಅಂಶಿತನಾಮ, ಅನ್ವಯನಾಮ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧ.

ರೂಪನಾಮಗಳು : ರೂಪಿಯಿಂದ ಬಂದವುಗಳು.

ಉದಾ : ಪರ್ವತ, ಹುಡುಗಿ, ದೇಶ, ಹಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳು

ಅಂಶಿತನಾಮಗಳು : ವ್ಯವಹಾರದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟ ಹೆಸರುಗಳು.

ಉದಾ : ಕರ್ನಾಟಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಸೀತೆ, ರಾಮ, ಹಿಮಾಲಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳು.

ಅನ್ವಯನಾಮಗಳು : ವಸ್ತುವಿನ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬರುವ ಹೆಸರುಗಳು.

ಉದಾ : ಕುಂಟಿ, ಶಿವುಡ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಸಂಸಾರಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

2. ಗುಣವಾಚಕಗಳು : ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲ ಗುಣವಾಚಕಗಳು.

ಉದಾ: ಕರಿ ಬೆಕ್ಕು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕರಿ ಎಂಬುದು ಗುಣವಾಚಕ ನಾಮ. ಅಂತೆಯೇ ಬಿಳಿ ಮನುಷ್ಯ, ಕಂಪು ಕೋಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

3. ಸಂಶ್ಯಾವಾಚಕಗಳು : ಸಂಶ್ಯೇಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಶ್ಯಾವಾಚಕ ನಾಮಗಳು.

ಉದಾ : ಒಂದು, ಎರಡು, ನೂರು, ಸಾವಿರ ಇತ್ಯಾದಿ.

4. ಪರಿಮಾಣ ವಾಚಕಗಳು : ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಳತೆ, ಗಾತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪರಿಮಾಣ ವಾಚಕ ನಾಮಗಳಿಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ: ಹಲವು, ಕೆಲವು, ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟು

5. ದಿಗ್ಭಾಷಕಗಳು : ದಿಕ್ಕುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳೇ ದಿಗ್ಭಾಷಕ ನಾಮಗಳು.

ಉದಾ : ಉತ್ತರ, ದಕ್ಷಿಣ, ಕೆಳಗೆ, ಮೇಲೆ

6. ಭಾವ ವಾಚಕಗಳು : ವಸ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯಿಯ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳೇ ಭಾವ ವಾಚಕಗಳು.

ಉದಾ : ನೋಟ, ಬಿಳುಪು

ಸರ್ವನಾಮಗಳು

ನಾಮಪದದ ಬದಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪದಗಳೇ ಸರ್ವನಾಮಗಳು. ಒಂದು ನಾಮಪದದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ, ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಅಥವಾ ವಿಷಯದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆಯೇ ಅದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಸರ್ವನಾಮವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದೂ ಸಹ ನಾಮಪದದ ಒಂದು ಬಗೆ.

ಉದಾ : ಶಾಮಣಿ ಹೇಳಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ತುಂಬ ಬಳೆಂದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತೇ.

ಹೀಗೆ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವನು, ಅವಳು, ನೀನು, ನೀವು, ನಾನು ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೇವೆ.

ಪುರುಷ ವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು :

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ

(ಪುಲ್ಲಿಂಗ) ಅವನು, ಅವರು

(ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ) ಅವಳು, ಅವರು

(ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ) ಅದು, ಅವು

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ - ನೀನು, ನೀವು

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ - ನಾನು, ನಾವು

ಪ್ರಶಾಫ್ರಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು : ಯಾವುದು, ಏನು, ಯಾರು, ಯಾವನು - ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆಶಾಫ್ರಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳು : ತಾನು, ತಾವು, ತನ್ನ - ಇತ್ಯಾದಿ.

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಶ್ಯಯಗಳು

ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ, ನಾಮ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಮುಂದೆ ಸೇರಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉ, ಅನ್ನ ಇಂದ, ಗೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಶ್ಯಯಗಳಿಗೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಶ್ಯಯಗಳನ್ನುವರು. ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ನಾಮಪದಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ, ಕರ್ರಣ, ಸಂಪ್ರದಾನ, ಆಪಾದಾನ, ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಅಧಿಕರಣಗಳು ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನಿನುಸ್ತತವೆ. ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಶ್ಯಯಗಳೇ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಶ್ಯಯಗಳು.

ವಿಭಕ್ತಿಗಳು	ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಶ್ಯಯಗಳು	ಕಾರಕಾರ್ಥ	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
------------	--------------------	----------	-------	--------

ಪ್ರಥಮಾ	(ಉ)	ಕರ್ತೃ	ಹುಡುಗನು	ಹುಡುಗರು
--------	-----	-------	---------	---------

ದ್ವಿತೀಯಾ	ಅನ್ನ	ಕರ್ಮ	ಹುಡುಗನನ್ನು	ಹುಡುಗರನ್ನು
----------	------	------	------------	------------

ತೃತೀಯಾ	ಇಂದ	ಕರ್ರಣ	ಹುಡುಗನಿಂದ	ಹುಡುಗರಿಂದ
--------	-----	-------	-----------	-----------

ಚರ್ಚೆಂಟ್ ಗೆ, ಇಗೆ, ಅಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾನ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ
ಪಂಚಮೀ ಇಂದ, ದಸೆಯಿಂದ ಅವಾದಾನ ಹುಡುಗನಿಂದ ಹುಡುಗರಿಂದ
ಷಟ್ ಅ ಸಂಬಂಧ ಹುಡುಗನ ಹುಡುಗರ
ಸಪ್ತಮೀ ಅಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಅಧಿಕರಣ ಹುಡುಗನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ

(ಸೂಚನ : ತೃತೀಯ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯವೇ ಪಂಚಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ
ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತೃತೀಯ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಇಂದವನ್ನೇ ಪಂಚಮಿಗೂ
ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ)

ಕೃದಂತಗಳು

ಧಾರುಗಳಿಗೆ ಕೃತ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ ಕೃದಂತಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು
ಕೃನಾಮಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಒದುವ ಹುಡುಗರು ಒದು+ಉವ = ಒದುವ

ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡು+ದ = ಮಾಡಿದ

ಮರೆಯದ ನೋಟ ಮರೆ+ಅದ = ಮರೆಯದ

ಇಲ್ಲಿ ಒದುವ, ಮಾಡಿದ, ಮರೆಯದ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿವೆ.
‘ಒದು’ ಧಾರುವಿನ ಮೇಲೆ ‘ಉವ’ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯವು ಸೇರಿ ವರ್ತಮಾನ ಮತ್ತು
ಭವಿಷ್ಯತ್ವಾಲಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ‘ಮಾಡು’ ಎಂಬ ಧಾರುವಿನ
ಮೇಲೆ ‘ದ’ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯವು ಸೇರಿ ಭೂತಕಾಲದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.
‘ಮರೆ’ ಎಂಬ ಧಾರುವಿನ ಮೇಲೆ ‘ಅದ’ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯವು ಸೇರಿ
ನಿಷೇಧಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇವು ಧಾರುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೃತಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ
ಆಗಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಕೃದಂತಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಕೃದಂತಗಳೆಂದರೆ
ಕೃತಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳು ಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳೆಂದರ್ಥ. ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೃದಂತನಾಮ,
ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮ, ಕೃದಂತಾಷ್ಟಯ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ಕೃದಂತನಾಮ:

ಕೃದಂತ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಸ್ಟ್ರೋಲಿಂಗ ಏಕವಚನಗಳಲ್ಲಿ
ಕೃಮಾಗಿ ಅವನು ಮತ್ತು ಅವಳು, ಇವುಗಳ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಅವರು,
ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಉದು, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಉವ ಎಂಬ
ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ ಕೃದಂತನಾಮಗಳಾಗುತ್ತವೆ. (‘ಉದು’ ಮತ್ತು ‘ಉವ’ ಎಂಬ
ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ‘ಅದು’ ಮತ್ತು ‘ಅವು’ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳು
ರೂಪಿಯಲ್ಲವೇ. ಉದಾ: ಮಾಡುವುದು, ನೋಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದು
ಎನ್ನುವುದು ಕೆಲವು ಕಡೆ ‘ಅದ್ದು’ ಅಥವಾ ‘ದ್ದು’ ಎಂದೂ ಆಗುವುದುಂಟು.
ಕಂಡದ್ದು ನೋಡಿದ್ದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಒದುವವನು, ಒದುವವಳು, ಒದುವವರು, ಒದುವುದು, ಒದುವುವು -
ಇವು ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತನಾಮಗಳು.

ಮಾಡಿದವನು, ಮಾಡಿದವಳು, ಮಾಡಿದವರು ಮಾಡಿದುದು,
ಮಾಡಿದುವು - ಇವು ಭೂತ ಕೃದಂತ ನಾಮಗಳು.

ನೋಡದವನು, ನೋಡದವಳು, ನೋಡದವರು, ನೋಡದುದು,
ನೋಡದುವು - ಇವು ನಿಷೇಧ ಕೃದಂತನಾಮಗಳು.

ಕೃದಂತ ನಾಮ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯ್ಯಯಗಳೂ ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಒದುವವನು, ಒದುವವನನ್ನು ಒದುವವನಿಂದ, ಒದುವವನಿಗೆ,
ಒದುವವನ ದಸೆಯಿಂದ, ಒದುವವನ, ಒದುವವನಲ್ಲಿ ... ಇದೇ ರೀತಿ ಉಳಿದ
ರೂಪಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕೃದಂತಭಾವನಾಮ

ವಸುಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆಯುವುದರಿಂದ
ಉಂಟಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ತಿಳಿಸುವ ವಾಚಕಗಳಿಗೆ ಭಾವನಾಮಗಳೆಂದು
ಹೆಸರು. ಧಾರುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಭಾವನಾಮಗಳಿಗೆ ಕೃದಂತ
ಭಾವನಾಮಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಧಾರುಗಳ ಮೇಲೆ ‘ವುದು’ ಪ್ರತ್ಯೇಯ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಧಾರುರೂಪದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಕೆಲವು ಧಾರುಗಳ ಆದಿಸ್ವರಕ್ಷೆ ದೀರ್ಘ ಬಂದು ಭಾವನಾಮಗಳಾಗುವುದು.

ಉದಾ: ‘ವುದು’ ಪ್ರತ್ಯೇಯಾಂತಕ್ಕೆ - ಮಾಡುವುದು, ಹೇಳುವುದು, ಬರುವುದು.

ಧಾರು ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ - ಬದುಕು, ತಪ್ಪು

ದೀರ್ಘಕ್ಕೆ - ಕೆಡು - ಕೇಡು

ಪಡು - ಪಾಡು

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾರುಗಳಿಗೆ ಭಾವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಯಗಳು ಸೇರಿ ಕೆದಂತ ಭಾವನಾಮಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಒಡುವುದರ ಭಾವ ಓಟ, ಅಂಚುವುದರ ಭಾವ ಅಂಜಕೆ.

ಉದಾ: ಇಕೆ - ನಂಬಿಕೆ, ನಾಚಿಕೆ, ಹೆದರಿಕೆ, ಅಂಚಿಕೆ

ಇಗೆ - ಉಡಿಗೆ, ಅಡಿಗೆ, ಹಾಸಿಗೆ

ವಣಿಕೆ - ತಿಳುವಳಿಕೆ, ನಡವಳಿಕೆ

ವಣಿಗೆ - ಮರವಣಿಗೆ, ಬರವಣಿಗೆ

ಅಕೆ - ವೊಳಕೆ, ಬೆರಕೆ

ಅಪು - ಮರಪು, ಒಲಪು, ಗೆಲಪು

ವು - ಸುಳಿವು, ಅರಿವು, ಮೇವು

ತ - ನೆಗೆತ, ಕುಣೆತ, ತಿವಿತ

ಇತ್ತ - ಒಟ್ಟಿತ್ತ, ತಟ್ಟಿತ್ತ

ವಳಿ - ನಡವಳಿ, ಹಿಡುವಳಿ, ಕೂಡುವಳಿ

ಟ - ಆಟ, ಓಟ, ಮಾಟ, ಣಾಟ

ಅಣೆ - ಒಕ್ಕಣೆ, ಹಗರಣೆ

ಗ - ನಂಬಿಗೆ, ಮೆಚ್ಚಿಗೆ

ಅಪು - ಹೊಳಪು, ನೆನಪು

ಅಲು - ಮುಗ್ಗಲು, ಒಣಗಲು

ಎ - ನಗೆ, ಹೊರೆ

ಕೃದಂತಾವ್ಯಯ

ನಾಮಪದ, ಶ್ರೀಯಾಪದಗಳಂತೆ ರೂಪಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೇ ಇರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅವ್ಯಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಧಾರುಗಳ ಮೇಲೆ ದು, ದರೆ, ಉತ್ತಾ ಅಲು, ಅದೆ ಮುಂತಾದ ಕೃತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ ಆಗುವ ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಕೃದಂತಾವ್ಯಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಪು ಅಪೂರ್ಣ ಶ್ರೀಯೆಗಳಾಗಿದ್ದ ಪೂರ್ಣಶ್ರೀಯೆಗೆ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗುವುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಏಕಕೃತ್ಯಕಗಳು; ಕೆಲವು ಭಿನ್ನಕೃತ್ಯಕಗಳು.

ಏಕಕೃತ್ಯಕ

ಕೃದಂತಾವ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಧಾನ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಅನ್ನಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಏಕಕೃತ್ಯಕ ಅಥವಾ ಸಮಾನ ಕರ್ತೃಕವೆನಿಸುವುದು.

ಉದಾ: ಅವನು ಬಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದನು.

ಅವನು ಬಂದು ಹೇಳಿದೆ ಹೋದನು.

ಅವನು ಬಂದು ಹೇಳಲು ಹೋದನು.

ಇಲ್ಲಿ ಬರು, ಹೇಳು, ಹೋಗು ಎಂಬ ಶ್ರೀಯೆಗಳಿಗೆ ಅವನು ಎಂಬ ಒಬ್ಬನೇ ಕರ್ತೃ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವು ಏಕಕೃತ್ಯಕಗಳು.

ಭಿನ್ನ ಕರ್ತೃಕ

ಒಂದೇ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಅನ್ನಯಿಸದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಯಿಸತಕ್ಕವು ಭಿನ್ನ ಕರ್ತೃಕಗಳನಿಸುವುವು.

ಉದಾ: ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬೋಧಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿತರು.

ಮಳೆ ಬಂದರೆ ಬೆಳೆಯಾಗುವುದು.

ಮೊದಲನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸು ಎಂಬ ಶ್ರೀಯೆಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ; ಕಲಿ ಎಂಬ ಶ್ರೀಯೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ. ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರು ಎಂಬ ಶ್ರೀಯೆಗೆ ಮಳೆ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ. ಆಗು ಎಂಬ ಶ್ರೀಯೆಗೆ ಬೆಳೆ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತೃಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ಭಿನ್ನ ಕರ್ತೃಕಗಳನಿಸುವುವು.

ತದ್ದಿತಾಂತಗಳು

ನಾಮಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತದ್ದಿತ ಪ್ರಕೃತಿಯಗಳು ಸೇರಿ ತದ್ದಿತಾಂತನಾಮಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನ ಗುಣ, ಶೀಲ, ಸ್ವಭಾವ, ಪ್ರತಿ ರಚನೆ ಮುಂತಾದವರ್ಗಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕೆಲವು ನಾಮರೂಪಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ತದ್ದಿತಾಂತನಾಮಗಳಿಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತದ್ದಿತಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ತದ್ದಿತಾಂತನಾಮ, ತದ್ದಿತಾಂತ ಭಾವನಾಮ ಮತ್ತು ತದ್ದಿತಾಂತಾವ್ಯಯ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ಉದಾ: ತದ್ದಿತಾಂತ ನಾಮ ತದ್ದಿತಾಂತ ಭಾವನಾಮ ತದ್ದಿತಾಂತಾವ್ಯಯ

ಮೋಸಗಾರ	ಸಿರಿತನ	ರಾಮನ ಹಾಗೆ
ಮಾಲೆಕಾರ	ಬಡತನ	ಮನೆಯತನಕ
ನೇಕಾರ	ಬಂಜೆತನ	ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ

ಶ್ರೀಯಾಪದ

ಕರ್ತೃ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪದಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಯಾಪದಗಳಿಂದು ಹೆಸರು. ಶ್ರೀಯಾ ಧಾತುವಿಗೆ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯೇಯಗಳು ಸೇರಿ ಶ್ರೀಯಾಪದಗಳಾಗಿನ್ನವುವು.

ಧಾತು : ಶ್ರೀಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರತ್ಯೇಯರಹಿತವಾದ ಮೂಲ ಶ್ರೀಯಾ ರಂಪಕ್ಕೆ ಧಾತು ಎನ್ನಲಿಲ್ಲ.

ಉದಾ : ಮಾಡು, ತಿನ್ನ ಹೋಗು, ಬಾ

ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ : ಸಕರ್ಮಕ ಮತ್ತು ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು. ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಧಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು.

ಉದಾ : ಕುಡಿ, ಓದು, ಸೇರು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ -

ಕರ್ತೃ	ಕರ್ಮ	ಶ್ರೀಯೆ
ಮಗು	ಹಾಲನ್ನು	ಕುಡಿಯಿತು.
ಹುಡುಗನು	ಪುಸ್ತಕವನ್ನು	ಓದಿದನು.
ಕರ್ಮಪದದ	ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ	ಧಾತುಗಳನ್ನು
ಧಾತುಗಳಿನ್ನವರು.		ಅಕರ್ಮಕ

ಉದಾ: ಮಲಗು, ಓದು, ಬದುಕು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವನ್ನು ಬಳಸಿದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ.

ಮಗು ಮಲಗಿತು.

ಹುಡುಗ ಓದಿದನು.

ಅವನು ಬದುಕಿದನು.

ಕಾಲ ಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯ : ಧಾತುವಿನ ಮುಂದೆ ಸೇರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳಿಗೆ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಧಾತುವಿಗೂ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರಶ್ನೆಯಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಸೇರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳಿಗೆ ಕಾಲಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಕ್ರಿಯಾ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ವರ್ತಮಾನ, ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಉತ್ತರ ದ, ಎಂಬ ಕಾಲ ಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ:

ಧಾತು + ಕಾಲಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯ + ಪುರುಷವಾಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯ = ಕ್ರಿಯಾಪದ

ಹೋಗು + ಉತ್ತರ + ಅನೆ = ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (ವರ್ತಮಾನಕಾಲ)

ಹೋಗು + ದ + ಅನು = ಹೋದನು (ಭೂತಕಾಲ)

ಹೋಗು + ವ + ಅನು = ಹೋಗುವನು (ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ)

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಕ, ನಿಷೇಧಾರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಭಾವನಾರ್ಥಿಕ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು : ಅಶೀವಾದ, ಅಪ್ರಾಪ್ತ, ವಿಜ್ಞಾಪನೆ, ಆಜ್ಞೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತೋರುವಾಗ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳು ಸೇರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನಿಸುವುವು. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಲಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಾ : ಮಾಡಲಿ, ನೋಡಲಿ, ಮಾಡಿರಿ, ಮಾಡೋಣ ಇತ್ಯಾದಿ.

ನಿಷೇಧಾರ್ಥಿಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು : ಕ್ರಿಯೆಯ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ತೋರಿದಾಗ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳು ಸೇರಿ ನಿಷೇಧಾರ್ಥಿಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನಿಸುವುವು.

ಉದಾ: ತಿನ್ನನು, ಬರೆಯನು, ಮಾಡನು, ಮಾಡೆವು, ಮಾಡರು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಂಭಾವನಾರ್ಥಿಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು : ಕ್ರಿಯೆಯ ನಡೆಯುವೆಂಬೆಂದು ಸಂಶಯ ಅರ್ಥವಾ ಉಹಳೆ ತೋರುವಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳು ಸೇರಿ ಸಂಭಾವನಾರ್ಥಿಕ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನಿಸುವುವು.

ಉದಾ : ಹೋದಾನು, ಬಂದಾಳು, ನಡೆದಾರು, ನಡೆದೀರಿ, ನಡೆದೇನು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕರ್ತವ್ರೀ - ಕರ್ಮಣ ಪ್ರಯೋಗಗಳು

ಕರ್ತವ್ರೀ ಪ್ರಯೋಗ : ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಪದಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕ್ರಮ ಇರುತ್ತದೆ. ಕರ್ತೃ ಪದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಬ್ಬಲ್ಲಿ ಅದು ಕರ್ತವ್ರೀ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವುದು. ಕರ್ತವ್ರೀ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದವು ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಪದವು ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ : ಕೆವಿಯು ಕಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶಂಕರನು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ತಂದೆಯು ಮಗುವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕರ್ಮಣ ಪ್ರಯೋಗ : ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ‘ಅಲ್ಪಡು’ ಪ್ರಶ್ನೆಯವು ಸೇರಿದ ಬಳಿಕ ಕಾಲ ಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯವೂ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರಶ್ನೆಯಗಳೂ ಸೇರಿ ಕರ್ಮಣ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಕರ್ಮಪದದ ಲಿಂಗ, ಪಚನ, ಪುರುಷಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಣ ಪ್ರಯೋಗವಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ಮುಕ್ಕಳಿಂದ ಪುಸ್ತಕ ಓದಲಬ್ಬಿತು.

ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಕಾಣಲಬ್ಬಿಸು.

ಸೀತೆಯಿಂದ ಕತೆಯು ಬರೆಯಲಬ್ಬಿತು.

ಕರ್ಮಣ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃ ಪದವು ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಪದವು ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಧಾತುವಿಗೂ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರಶ್ನೆಯಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯ ‘ಅಲ್ಪಡು’ ಎಂಬುದು ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ತವೀರ ಪ್ರಯೋಗದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕರ್ಮಣ ಪ್ರಯೋಗದ ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಬದಲಿಸುವ ಕ್ರಮ :

ಕರ್ತವೀರ ಪ್ರಯೋಗ	ಕರ್ಮಣ ಪ್ರಯೋಗ
ಶಂಕರನು ಉರನ್ನು ನೋಡಿದನು	ಶಂಕರನಿಂದ ಉರು ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಆಯಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವಳು	ಆಯಿಯಿಂದ ಹಾಲು ಕೊಡಲ್ಪಡುವುದು
ಅಣ್ಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದನು	ಅಣ್ಣನಿಂದ ನಾನು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟೇನು.

ಅವ್ಯಯ

ಅವ್ಯಯ : ನಾಮಪದಗಳು ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಲಿಂಗ, ವಚನ, ಕಾಲ, ಅಥವಾಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ನಾಮಪದ, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಏಕರೂಪವಾಗಿರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅವ್ಯಯಗಳಿಂದ ಹೆಸರು. (ವ್ಯಯ ಎಂದರೆ ಶಬ್ದರೂಪಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಲೋಪವು, ಅ - ಆದಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಎಂದಧರ್ಥ) ಅವ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥ ಕಾವ್ಯಯ, ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯ, ಸಂಬಂಧಸೂಚಕಾವ್ಯಯ, ಭಾವಸೂಚಕಾವ್ಯಯ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯ ಭೇದಗಳುಂಟು.

1. ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯ : ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯ, ಅಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ.

ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯಕ್ಕೆ

ಉದಾ : ಉಂಟು, ಇಲ್ಲ, ಬೇಕು, ಬೇಡ, ಸಾಕು, ಅಹುದು - ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕಾವ್ಯಯಕ್ಕೆ

ಉದಾ : ಹೇಳಿ, ನೋಡುತ್ತು ಮಾಡದೆ, ಕೇಳಿದರೆ, ಓದಲಿಕ್ಕೆ - ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಅವ್ಯಯಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸದೆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

2. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯ : ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಕಾಲ, ಸ್ಥಾನ, ರೀತಿ, ಅನುಕರಣ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಾವ್ಯಯಗಳಿಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ಕಾಲ - ಕೂಡಲೆ, ಬಳಿಕ, ತರುವಾಯ, ಬೇಗನೆ

ಸ್ಥಾನ - ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲು

ರೀತಿ - ಹಾಗೆ, ಹಿಗೆ, ಅಂತೆ, ಇಂತೆ

ಅನುಕರಣ - ಭಟಭಟನೆ, ಧಟ್ಟನೆ, ಪಟಪಟನೆ, ಸರ್ನನೆ

3. ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯ : ಪದಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಪದಸಮುಚ್ಚಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳಿಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ಉ, ಮತ್ತು ಆದರೆ, ಆದುದರಿಂದ, ಹೊರತು, ಅಥವಾ ಇತ್ಯಾದಿ.

4. ಭಾವಸೂಚಕಾವ್ಯಯ : ಸಂತೋಷ, ದುಃಖ, ಭಯ, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಪ್ರಶ್ನೆ ತಿರಸ್ಕಾರ, ಆಕ್ಷೇಪ, ಕೋಪ ಮೊದಲಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಭಾವಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳಿಂದು ಹೆಸರು. ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಪಾತಾವ್ಯಯಗಳಿಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ : ಸಂತೋಷ - ಭೇಷ್ಣ! ನೀನು ಈ ವಿಜಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಷವನೇ ಸರಿ!

ದುಃಖ - ಅಯ್ಯಾ! ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಅಂಥ ಕಷ್ಟಬುಂದಿದೆ!

ಭಯ - ಅಬ್ಜಾ! ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಹುಲಿ!

ಆಶ್ಚರ್ಯ - ಆಹಾ! ತಾಜಮಹಲ್ ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ!

ಪ್ರಶ್ನೆ - ಅವನು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದನೆ?

ತಿರಸ್ಕಾರ - ಭಾಣಿ ಇದೇನೇ ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ!

ಆಕ್ಷೇಪ - ಓಹೋ! ನೀನು ಅವನ ಜೊತೆ ಸೇರಿದೆಯಾ?

ಕೋಪ - ಫಡಫಡ! ಈ ಬಾಣದ ರುಚಿ ನೋಡು.

ಆ, ಅಹಹ, ಓಹೋ, ಎಲೆಲಾ, ಅಷ್ಟೇ, ಅಲ್ಲವೇ, ಆಕ್ಷಟಾ, ಏ, ಓ ಮುಂತಾದುವೂ ಭಾವಸೂಚಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ದ್ವಿರುಚಿ

ಸಂಭ್ರಮ, ತ್ವರೆ, ಅವೃತ್ತಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ವೀಪ್ಸೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥಗಳು ತೋರುವಾಗ ಒಂದು ಪದವನ್ನಾಗಲಿ, ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಎರಡು ಸಾರಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದ್ವಿರುಚಿಯಿಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ಸಂಭ್ರಮ - ಭಲೆ ಭಲೆ, ಗೆದ್ದಗೆದ್ದ

ತ್ವರೆ - ಬಂದೆಬಂದೆ, ನಿಲ್ಲನಿಲ್ಲು

ಅವೃತ್ತಿ - ಹೇಳಿಹೇಳಿ, ಕೂಗಿಕೂಗಿ

ಎಚ್ಚರಿಕೆ - ಹಕ್ಕಾಹಕ್ಕಾ, ಮುಖ್ಯಾಮುಖ್ಯಾ

ವೀಪ್ಸೆ - ಕೇರಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಮನೆಯಲ್ಲಿ

ವೀಪ್ಸೆ ಎಂದರೆ ಒಂದನ್ನು ಬಿಡಡ ಹೇಳುವುದು.

ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ - ಬೇಗ ಹೋಗು ಬೇಗ ಹೋಗು, ನನಗೆ ಕೊಡು, ನನಗೆ ಕೊಡು.

ಸಮಾಸಗಳು

ಎರಡು ಅರ್ಥವಾ ಹಲವು ಪದಗಳು ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಒಂದು ಪದವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಪದಗಳು ಸೇರುವಾಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಲೋಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಾಸ

ಪದಗಳನ್ನು ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದು ಹೆಸರು. ವಿಗ್ರಹ ವಾಕ್ಯದ ಮೊದಲ ಪದವನ್ನು ಪೂರ್ವಪದವೆಂದೂ, ಅದರ ಮುಂದಿನ ಪದವನ್ನು ಉತ್ತರಪದವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ : ತಾಯಿಯ + ನುಡಿ = ತಾಯ್ಯುಡಿ

ಅರಸನ + ಮನೆ = ಅರಮನೆ

ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಪದಗಳ ಅರ್ಥದ ಮುಖ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ ಸಮಾಸ ಭೇದಗಳಾವುವು. ನಾವು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ಯಾವ ಪದಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಅನ್ನಯಿಸುವುದೋ ಆ ಪದದ ಅರ್ಥ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತತ್ಪರುಷ, ಕರ್ಮಧಾರಯ, ಅಂತಿ, ಬಹುವೀಹಿ, ದ್ವಾರ್ಪದ, ಗಮಕ, ಕ್ರಿಯಾ ಮತ್ತು ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸಗಳಿಂದು ಎಂಟು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ತತ್ಪರುಷ ಸಮಾಸ : ಎರಡು ನಾಮಪದಗಳು ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದಾಗ ಉತ್ತರ ಪದದ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ತತ್ಪರುಷ ಸಮಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು. ತತ್ಪರುಷ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾ, ತೃತೀಯಾ, ಚತುರ್ಥೀ, ಪಂಚಮೀ, ಷಷ್ಟಿಯಾಗೂ ಸಹಿತೀ ತತ್ಪರುಷ ಎಂದು ಆರು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ಉದಾ : ಹಣನ್ನು ಮಾರುವವನು - ಹಣ್ಣು ಮಾರುವವನು (ದ್ವಿತೀಯಾ)

ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ವ್ಯಧ್ದ - ವಯೋವ್ಯಧ್ದ (ತೃತೀಯಾ)

ಭೂತಗಳಿಗೆ ತ್ವರಿತಿ - ಭೂತತ್ವರಿತಿ (ಚತುರ್ಥೀ)

ಚೋರನ ದಸೆಯಿಂದ ಭಯ - ಚೋರಭಯ (ಪಂಚಮೀ)

ಎಲೆಯ ಮನೆ - ಎಲೆಮನೆ (ಷಷ್ಟಿ)

ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸ - ವನವಾಸ (ಸಹಿತೀ)

ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ : ಪೂರ್ವಪದದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣವಿದ್ದು ಉತ್ತರಪದದ ಅರ್ಥ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೆ ಅದು

ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ: ಹೊಸದು + ಕನ್ನಡ = ಹೊಸಗನ್ನಡ

ಹಿರಿದು + ಬಾಗಿಲು = ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲು

3. ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ : ಪೂರ್ವಪದವು ಸಂಭಾಷಣಾಕವಾಗಿದ್ದು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವೇ ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ: ಒಂದು + ಕಟ್ಟು = ಒಗ್ಗಟ್ಟು

ಎರಡು + ಮಡಿ = ಇಮ್ಮಡಿ

ಮೂರು + ಪುರಿ = ಮುಪ್ಪರಿ

4. ಅಂಶೀ ಸಮಾಸ : ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪದಗಳು ಅಂಶಾಂಶಿಭಾವ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸೇರಿ ಪೂರ್ವಪದದ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಅಂಶಿಸಮಾಸವನ್ನಿವರು.

ಉದಾ: ತಲೆಯ + ಮುಂದು = ಮುಂದಲೆ

ಕ್ಷೇಯ + ಅಡಿ = ಅಂಗೈ

ಕಾಲ + ಮುಂದು = ಮುಂಗಾಲು

5. ದ್ವಾದ್ಶಾ ಸಮಾಸ : ಎರಡು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸಹಯೋಗ ತೋರುವಂತೆ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳ ಅರ್ಥಗಳೂ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ದ್ವಾದ್ಶಾ ಸಮಾಸವನಿಸುತ್ತದೆ ಹೆಸರು.

ಉದಾ: ಆನೆಯೂ, ಕುದುರೆಯೂ, ಒಂಟೆಯೂ - ಆನೆಕುದುರೆ ಒಂಟೆಗಳು

ಗಿಡವೂ ಮರಪೂ ಬಳ್ಳಿಯೂ - ಗಿಡ ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳು

6. ಬಹುವೀಕಿ ಸಮಾಸ : ಎರಡು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದಾಗ, ಪೂರ್ವಪದ, ಉತ್ತರಪದಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ಅರ್ಥವೂ

ಮುಖ್ಯವಾಗಿರದೆ ಅನ್ನ ಪದದ ಅರ್ಥವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಹುವೀಕಿ ಸಮಾಸವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ : ಮೂರು ಕಣ್ಣಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಇವೆಯೋ ಅವನು - ಮುಕ್ಕಣ್ಣ

ಕೆಮಲದಂಡ ಮುಖ್ಯವು ಯಾರಿಗೆ ಇದೆಯೋ ಅವಳು - ಕೆಮಲಮುಖಿ

7. ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ : ಪೂರ್ವಪದವು ನಾಮಪದವಾಗಿದ್ದು ಉತ್ತರಪದವು ಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾಗಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸವಾಗುವುದು.

ಉದಾ: ಮೈಯನ್ನು + ತಡವು = ಮೈದಡವು

ಕಣ್ಣನ್ನು + ತರೆ = ಕಣ್ಣರೆ

8. ಗಮಕಸಮಾಸ : ಪೂರ್ವಪದವು ಸರ್ವನಾಮ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇದಂತವಾಗಿದ್ದು ಉತ್ತರ ಪದವು ನಾಮಪದವಾಗಿದ್ದರೆ ಗಮಕ ಸಮಾಸವಾಗುವುದು.

ಉದಾ : ಅವನು + ಹುಡುಗ = ಆ ಹುಡುಗ

ಅದು + ಕಲ್ಲು = ಆ ಕಲ್ಲು

ಮಾಡಿದುದು + ಅಡಿಗೆ = ಮಾಡಿದಡಿಗೆ

ಸಿಡಿಯುವುದು + ಮದ್ದು = ಸಿಡಿಮದ್ದು

ಹುರಿದ + ಕಡಲೆ = ಹುರಿಗಡಲೆ

ಅರಿಸಮಾಸ : ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡುವ ಸಮಾಸವನ್ನು ಅರಿಸಮಾಸವನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ದೋಷ ರೂಢಿಯ ವ್ಯಾಕರಣದ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ನಿಷಿದ್ಧ. ಆದರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪೂರ್ವದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಮಕ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಸಮಾಸವನ್ನು ದೋಷವಿಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಾರದು.

ಉದಾ: ಪೂರ್ವಕವಿ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ - ತುರಗದಳ, ಮಂಗಳಾರತಿ

ಬಿರುದಾವಳಿಗೆ - ದಳಮುಖಾದಿತ್ಯ, ರಾಯಕೋಲಾಹಲ
ಗಮಕ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ - ಪ್ರಾಡೆವಭೇರಿ, ಆ ಕಾರ್ಯ
ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ - ಧೈರ್ಯಹೊಂದು, ಧರ್ಮಮಾಡು

ರೂಪನಿಷತ್ತಿ

ನಾವು ಮಾತನಾಡುವ ಇಲ್ಲವೆ ಬರೆಯುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಶಬ್ದಗಳು ವ್ಯಾಕರಣದ ಯಾವ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ? ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಗಳೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ರೂಪನಿಷತ್ತಿಯೇನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ : ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪಾಠವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪದಗಳಿವೆ. ‘ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು’ ‘ಪಾಠವನ್ನು’ ‘ಮಾಡಿದರು’

ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃಪದ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಎಂಬುದು ನಾಮಪದ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಫುಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ‘ಉ’ ಬಂದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಎಂದಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗೌರವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನ ಬಂದು ಬಹುವಚನದ ‘ಅದು’ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಎಂದಾಗಿದೆ.

ಪಾಠವನ್ನು : ‘ಪಾಠ’ ವೆಂಬುದು ನಾಮಪದ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದರು? ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ‘ಪಾಠವನ್ನು’ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ‘ಪಾಠ’ ಎಂಬುದು ಕರ್ಮಪದ. ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ‘ಅನ್ನ’ ಬರುತ್ತದೆ. ಪಾಠ+ಅನ್ನ = ಪಾಠವನ್ನು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಾಡಿದರು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪದವಾಗಿದೆ.

‘ಮಾಡಿದರು’ ಇದು ಕ್ರಿಯಾಪದ. ‘ಮಾಡು’ ಎಂಬುದು ಧಾತು. ಇದಕ್ಕೆ ಭೂತಕಾಲದ ಪ್ರತ್ಯಯ ‘ದ’ ಬಂದಿದೆ. ಮಾಡು+ದ.. ಉಕಾರಾಂತ ಧಾತುವಿಗೆ

‘ದ’ ಕಾರಾದಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಪರವಾದರೆ ಧಾತುವಿನ ಅಂತ್ಯ ‘ಲು’ ಕಾರಕೆ ‘ಇ’ ಕಾರಾದೇಶವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಮಾಡು’ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃವಿನ ಕ್ರಿಯೆಯಾದುದರಿಂದ ಪುರುಷ ವಾಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯ ಅಂದರೆ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ ವಾಚಕ ಏಕವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ‘ಅನು’ ಎಂಬುದು ಬರಬೇಕು. ಆದರೆ ಕರ್ತೃ ಪದಕ್ಕೆ ಗೌರವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದ ಬಹುವಚನ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯ ‘ಅರು’ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯ ಬಂದು ‘ಮಾಡಿದರು’ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದವಾಗಿದೆ.

ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದದ ರೂಪ ಸಿದ್ಧಿಯು ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮದಂತೆ ಹೇಗಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರೂಪನಿಷತ್ತಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ವಾಕ್ಯಗಳು

ದೇವರು ಲೋಕವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು.

ಮಹಾಶಾರಣಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ದುಷ್ಪಾದ ರಾವಣನನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣಪಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೊಂಡನು. ಮೇಲನ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಡುತ್ತವೆ. ಕರ್ತೃಪದ, ಕರ್ಮಪದ, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಂದ ಅವುಗಳ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆದ ಪದಸಮೂಹವೇ ವಾಕ್ಯವೇನಿಸುವುದು. ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಜೋಡಿಸುವುದು ವಾಕ್ಯರಚನೆ ಎನಿಸುವುದು.

ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಕ್ಯ, ಸಂಯೋಜಿತವಾಕ್ಯ, ಮಿಶ್ರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಕ್ಯ : ಬಂದು ಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾಪದದೊಡನೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಕ್ಯಗಳಿನಿಸುವುವು.

- ಉದಾ: 1. ಭಾಗವತರು ಆನಂದ ಭ್ರಮರವಿ ರಾಗವನ್ನು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ
ಹಾಡಿದರು.
2. ಖಾನದೇಶವು ಮಲೇರಿಯಾದ ತಪರೂರಾಗಿತ್ತು

ಸಂಯೋಜಿತ ವಾಕ್ಯ : ಎರಡು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಒಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಯೋಜಿತ ವಾಕ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ:

1. ಖಾನದೇಶವು ಮಲೇರಿಯಾದ ತಪರೂರಾಗಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಆಲ್ಲಿನ ಜನರು ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದರು.
2. ಭಾಗವತರು ಆನಂದ ಭ್ರಮರವಿ ರಾಗವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು.

ಮಿಶ್ರವಾಕ್ಯ : ಒಂದು ಪ್ರಥಾನ ವಾಕ್ಯದೊಡನೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಅಧೀನ ಉಪವಾಕ್ಯಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯವು ಮಿಶ್ರವಾಕ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

- ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.
- ಶಂಕರನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂಬುದನ್ನು ಅವನಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದೆನು.

ಭಂದಸ್ಸು

ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ವ್ಯಾಕರಣದಂತೆ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭಂದಸ್ಸು ಎಂದರೆ ಪದ್ದತ ನಿಯಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ವ್ಯಾಕರಣವು ಗದ್ಯ-ಪದ್ದತಿಗಳಿರಿಂದ ನಿಯಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು. ಭಂದಸ್ಸು ಪದ್ದತಿಗಳ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸುವುದು. ಮಹತ್ತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗೃಹಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ರಸವಲ್ತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಪದ್ದವು ಗದ್ಯಕ್ಷಿಂತ ಸುಲಭ. ಆದುದರಿಂದ ಹಳಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಕ್ಷಿಂತ ಪದ್ದವೇ ಅಧಿಕ. ವ್ಯಾಕರಣ, ಭಂದಸ್ಸು, ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪದ್ದಮಯವಾಗಿಯೇ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಪದ್ದಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಹೋಸದಾಗಿ ಪದ್ದಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಅಭ್ಯಾಸವು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪದ್ದ ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿ ಹಾದದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ಹಾದಗಳು ಗಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸ ನಿಯಮವುಳ್ಳ ಶಬ್ದ ಸಂಘಟನೆಗಳು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕृತದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಭಂದಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಭಂದಸ್ಸು ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಪದ್ದಗಳ ಹಾದಗಳು ವರ್ಣಗಣ, ಮಾತ್ರಾಗಣ ಮತ್ತು ಅಂಶಗಣ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಕृತದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗಳು ವರ್ಣಗಣ ನಿಯಮವುಳ್ಳವು. ಕನ್ನಡದ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಮಾತ್ರಾಗಣ ಮತ್ತು ಅಂಶ ಗಣ ನಿಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳು.

ಮಾತ್ರೆ

ಮಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಘು, ಗುರು ಮತ್ತು ಪ್ಲಾತವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಹೈನ್ರಾಕ್ರೆವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಕಾಲಪರಿಮಾಣಕ್ಕೆ ‘ಮಾತ್ರೆ’

ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಲಘು' ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಒಂದು ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಎರಡು ಮಾತ್ರೆಯಪ್ಪು ಕಾಲಾವಧಿ ಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಗುರು' ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಅದೇ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಎಳೆದು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಕಾಲಾವಧಿ ಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಪ್ಲಾತೆ' ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಕಾಲಾವಧಿ ಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಪ್ಲಾತೆ' ಎಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಲಘುವಿಗೆ 'U' ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಗುರುವಿಗೆ '—' ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಪ್ಲಾತಕ್ಕೆ 'T' ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾ :

	U U U U U U U
ಲಘುವಿಗೆ	ಹ ರ ಕೆ ಏ ಧ ಕೈ ಪೆ
	— — — —
ಗುರುವಿಗೆ	ಬಾ ಇಂ ದ ಲ್ಲ ನಾ ಳೆ
ಪ್ಲಾತಕ್ಕೆ	ಹಾ ರಾಮಾ ರಾಮಾ ಎಂದು ಸೀತೆ ಬಾಯಳಿದತ್ತಳ್ಳೆ

ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಸ್ತಾಪಕರಗಳು ಲಘುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಸುಲಭ. ಪ್ರತಾಪಕರಗಳು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಬಹುವಿರಳ. ಅವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ಆಕ್ಷರವು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಆರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗುರುವಾಗಬಹುದು.

ಉದಾ :

- — — — —
- 1. ದೀರ್ಘಸ್ವರಯುಕ್ತವಾದ ಆಕ್ಷರ - ಆ ಟ, ಕಾ ಲಾಳು, ಮೇ ಲಾಟ
- — —
- 2. ಅನುಸ್ವಾರಯುಕ್ತವಾದ ಆಕ್ಷರ - ಅಂದು, ಇಂದು, ಚಂದ

3. ವಿಸರ್ವದ ಹಿಂದಿನ ಆಕ್ಷರ - ದುಃಖಿ, ಅಂತಃಕರಣ

4. ಸಂಯುಕ್ತಕ್ಕರದ ಹಿಂದಿನ ಆಕ್ಷರ - ಎಲ್ಲು ಬಲ್ಲಪರಿಲ್ಲು

5. ಸ್ವರರಹಿತ ಷ್ವಂಜನದ ಹಿಂದಿನ ಆಕ್ಷರ - ನಿಲ್ಲೊ, ಕಣ್ಣೊ, ಪೆಸರ್

6. ಮಾತ್ರಾಗಣ ನಿಯಮದ ಪದ್ಯಾಧಿಕ ಕಡೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಕರ

ಎನಕಲಿತರದೇನು ಯತ್ನದೊ

ಇನ್ನ ಮಾಡಿದರೇನು ಸರ್ವವು

ಕಾನನದ ಬೆಳದಿಂಗಳಿಂದದಿ ಷ್ವಾಧಿವಾಗಿಹುದು ||

ಒಂದು ಆಕ್ಷರವು ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗುರುವಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಸಂಜ್ಞೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಶಿಥಿಲ ದ್ವಿತ್ಯದ ಹಿಂದಿನ ಆಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಗುರು ಸಂಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿಪೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

ಗೀಣ

ಗೀಣವೆಂದರೆ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ ಆಕ್ಷರಗಳ ಅಥವಾ ಮಾತ್ರೆಗಳ ಗುಂಪು. ಇದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಗಣ (ಆಕ್ಷರಗಣ) ಮಾತ್ರಾಗಣ ಮತ್ತು ಅಂಶಗಣವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ವರ್ಣಗಣ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಂದೂ ಮಾತ್ರಾಗಣ ನಿಯಮಕ್ಕೆಳಪಟ್ಟವರ್ಗನ್ನು ಮಾತ್ರಾವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಂದೂ ಅಂಶಗಣಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಂಶಗಣ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಂದೂ ಕರೆಯುವರು.

ವರ್ಣಗಣ (ಆಕ್ಷರಗಣ)

ವರ್ಣಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾದಪುಳ್ಳ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮೂರು ಮೂರು ಆಕ್ಷರಗಳ ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವರು. ಮೂರು ಮೂರು ಆಕ್ಷರಗಳು ಸೇರಿ

ಒಂದು ಗಣವಾಗುವುದು. ಈ ವರ್ಣಗಣವನ್ನು ಮಗಣ, ನಗಣ, ಯಗಣ, ಜಗಣ, ರಗಣ, ಸಗಣ ಮತ್ತು ತಗಣವೆಂದು ಎಂಟು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಪ್ಯಾಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಗುರು ಲಘು ಮೂರಿರೆ ಮ, ನ, ಗಣ

ಗುರು ಲಘು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಬರಲು ಭ, ಯ, ಗಣ

ಗುರು ಲಘು ನಡುವಿರೆ ಜ, ರ, ಗಣ

ಗುರು ಲಘು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲು ಸ, ತ ಗಣಮತ್ತುಂ

ಗುರು ಮೂರಿದ್ದರೆ _ _ _ ಮಗಣ

_ _ _
ಮಾ ತಾಂ ಜಂ

ಲಘು ಮೂರಿದ್ದರೆ U U U ನಗಣ

U U U
ಕ ನ ಕ

ಗುರು ಮೊದಲಿದ್ದರೆ _ U U ಭಗಣ

_ U U
ಜಾ ಮರ

ಲಘು ಮೊದಲಿದ್ದರೆ U -- ಯಗಣ

U _ _
ಸು ಧಾ ಮಂ

ಗುರು ನಡುವಿದ್ದರೆ U _ U ಜಗಣ

U _ U
ಸ ಮಾ ಜ

ಲಘು ನಡುವಿದ್ದರೆ _ U _ ರಗಣ

_ U _
ರಾ ಜ ಸಂ

ಗುರು ಕಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ U U _ ಸಗಣ

U U _
ವ ನ ಜಂ

ಲಘು ಕಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ _ _ U ತಗಣ

_ _ U
ಸಂತೋಷ

ಇದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ‘ಯ ಮಾ ತಾ ರಾ ಜ ಭಾ ನ ಸಲಗರ್’ ಎಂಬ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಈ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೂರು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಪ್ರತಿ ಗುಂಪಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಗಣದ ಹಂಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :	ಯ ಮಾ ತಾ	U _ _ ಯಗಣ
	ಮಾ ತಾ ರಾ	- - - ಮಗಣ
	ತಾ ರಾ ಜ	_ _ U ತಗಣ
	ರಾ ಜ ಭಾ	_ U _ ರಗಣ
	ಜ ಭಾ ನ	U _ U ಜಗಣ
	ಭಾ ನ ಸ	_ U U ಭಗಣ
	ನ ಸ ಲ	U U U ನಗಣ
	ಸ ಲ ಗಂ	U U _ ಸಗಣ

ಮಾತ್ರಾಗಣ

ಕನ್ನಡ ಭಂಡೋನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಮಾತ್ರಾಗಣ ನಿಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ದ್ವಿಪದಿ, ತ್ರಿಪದಿ, ಚೌಪದಿ, ಷಟ್ಪದಿ, ರಗಳೆ ಮುಂತಾದುವು ಮಾತ್ರಾಗಣ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗಣ, ವಿಷ್ಣುಗಣ, ರುದ್ರಗಣ ಮೊದಲಾದುವು ಕೂಡಾ ಮಾತ್ರಾ ನಿಯಮದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದವುಗಳಲ್ಲದೆ ಅಕ್ಷರ ಗಣ ನಿಯಮವ್ಯಳ್ಖವುಗಳಲ್ಲ; ಕಂದಪದ್ಯ ಮಾತ್ರಾಗಣ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಣ ನಿಯಮವೆಂಬ ಎರಡು ನಿಯಮಗಳ ಮಿಲನದಿಂದ ಉಂಟಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣ, ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣ ಮತ್ತು ಐದು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಿಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಇಪ್ಪಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ನಾಲ್ಕು

ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ವಿಧಗಳವೇ. ಇದು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ವಿಧಗಳವೇ.

ಉದಾ : 1) ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳು ಮೂರು ವಿಧ.

U U U ಹರಿಯು

_ U ಕಾವ

U _ ಸಭಾ

2) ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳು ಇದು ವಿಧ.

U U U U ದುಡಿಮೆಯು

-- ನಿತ್ಯಂ

U U _ ಸದೆದಾ

_ U U ದೇಶಕೆ

U _ U ವಿಶಾಲ

3) ಇದು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳು ಎಂಟು ವಿಧ.

U U U U U ಕರಗಳನು

_ U U U ಜೋಡಿಸುತ್ತೆ

U U _ U ಶೀರವನ್ನು

_ _ U ಬಾಗುತ್ತೆ

_ U _ ಪ್ರಾಧಿಕಪೆಂ

U U U _ ನಿನಗೆ ನಾಂ

U _ U U ಅದಾವುದೊ

U _ _ ಮಹೇಶಾ

ಅಂಶಗಳು

ಅಂಶಗಳಾವನ್ನು ಅಪ್ರಾಗಳ ಅಂಶಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ಗಣದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಮೂಲಾಂಶವಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುರು ಅಥವಾ ಎರಡು ಲಘುಗಳು ಇರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಒಂದು ಗುರು ಅಥವಾ ಒಂದು ಲಘುವನ್ನು ಒಂದು ಅಂಶವಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಶಗಳಾದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣ, ವಿಷ್ಣುಗಣ ಮತ್ತು ರುದ್ರಗಣವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳವೇ. ಬ್ರಹ್ಮಗಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಂಶಗಳೂ ವಿಷ್ಣುಗಣದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಂಶಗಳೂ ರುದ್ರಗಣದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳು ಎಂಟು ವಿಧವಾಗಿಯೂ, ರುದ್ರಗಣಗಳು ಹದಿನಾರು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಬರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ : ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳು 4 ವಿಧ.

-- ಬ್ರಹ್ಮಂ

U U _ ಸುರಪಂ

_ U ಧಾರ್ಮಿ

U U U ಅಜನು

ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳು 8 ವಿಧ.

-- -- ಗೋವಿಂದಂ

_ _ U ಕಂಸಾರಿ

_ U U ಶ್ರೀಪತಿ

U U U _ ಪರಹಿತಂ

U U _ U ನರಕಾರಿ

U U _ _ ಹ್ಯಾಷಿಕೇಶಂ
 _ U _ ಮಾಧವಂ
 U U U U ನರಹರಿ

ರುದ್ರಗಣಗಳು 16 ವಿಧ

— — — ಗಂಗಾಧೀಶಂ
 — — _ ಕಂದಪಾರಿ
 _ _ U U ಭೂತಾಗ್ರಣಿ
 _ U U U ಕಾಮರಿಪು
 _ U _ _ ನೀಲಕಂಠಂ
 _ _ U _ ಕಾಮಾಂತಕಂ
 U U _ _ _ ಗಿರಿಜಾನಾಥಂ
 U U U _ _ ವೃಷಭಲಕ್ಷ್ಯಂ
 _ U U _ ಶೂಲಧರಂ
 U U U U _ ಪುರಮಥನಂ
 U U _ _ U ಮದನಧ್ವಂಸಿ
 _ U _ U ಚಂದ್ರಮೌಳಿ
 U U U _ U ಭುಜಗಧಾರಿ
 U U _ U U ತ್ರಿಜಗದ್ಭುರು

U U U U U ಮದನರಿಪು

ಪ್ರಾಣ

ಪ್ರಾಸವ ಪದ್ಯದ ಜೀವಾಳವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿಯು ಪ್ರಾಸವಲ್ಲದ ಪದವ ತಾಸು ಹಾಡಿದರೆನು? ಸಾಸಿವೆಯಣ್ಣ ಹದಮಾಡಿ ಹೂಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಎಂದಿರುವನು. ಪದ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲೆರಡು ಸ್ವರಗಳ ಮಧ್ಯ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ವ್ಯಂಜನವು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದನ್ನು ಅದಿಪ್ರಾಸವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಸವೆಂದರೆ ಆದಿಪ್ರಾಸವೆಂದೇ ಕೆಲವರು ಉಂಟಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಪಾದದ ಕಡೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಒಂದೇ ವಿಧದ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಚಾತೀಯ ವ್ಯಂಜನವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ನಿಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉದಾ : ಹೆತ್ತ ಹೊಟೆಯುರಿಯುತ್ತಿದೆ ಮಗನೇ

ಎತ್ತಿದ ತೋಳನು ಕೆತ್ತಿದೆ ಮಗನೇ

ಹಾವು ಕಡಿಯೆ ಹಾ ಎಂದೆಯೋ ಕಂಡಾ

ಸಾವಾಗವ್ವಾ ಎಂದೆಯೋ ಕಂಡಾ

ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕಡೆಯ ವ್ಯಂಜನದ ಸ್ವರ ಕೂಡಾ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರಬೇಕು. ‘ಮಗನೇ’ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ‘ಮಗನೂ’ ಎಂಬ ಪದ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರವಾಗಿ ಬರಕೂಡಬು.

ಆದಿಪ್ರಾಸದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ, ಗಜ, ವೃಷಭ, ಅಜ, ಹಯ, ಶರಭ ಪ್ರಾಸಗಳೆಂಬ ಆರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಭಂದೋಂಬುಧಿಕಾರನು ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು.

ಉದಾ : ನಿಜದಿಂ ಬಂದೊಡೆ ಸಿಂಹಂ

ಗಜದೀಷ್ಯಂ, ಬಿಂದು ವೃಷಭ ವ್ಯಂಜನ ಶರಭಂ

ಅಜಂ ವಿಸರ್ಗಂ ಹಯಮಂ -

ಖಜಮುವಿ ದಡ್ಕರಂಗಳಿವು ಷಟ್ಕಪ್ರಾಸಂ

ಪ್ರತಿಪಾದ ಬಂದರನೆಯ ಸ್ವರಗಳ ನಡುವೆ ಬಂದೇ ವಿಧವಾದ ಬಂದು
ವ್ಯಂಜನವು ಬಂದು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಸ್ವರವು ಹೃಸ್ವವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಿಂಹಪ್ರಾಸ.
ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದರೆ ಗಜಪ್ರಾಸ.

ಉದಾ :

ಸಿಂಹ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ

ಗಿರಿಗಳ್ಳ ಪರಮಾಣುಗಳನೆ
ಸರೋಜ ಭವನೀ ಕರೀನ್ನಮಂ ಮಾಡಿದನೆಂ ||
ದರದಿದರ ಕಾಯಬಲಮಂ
ನಿರೂಪಿಸಲ್ ನಾಗರಾಜನುಂ ನೆಚ್ಚೆದಪನೇ ||

ಗಜಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ :

ಮಾಸು	ಮುಸುಂಕೆ	ತಾಯೊಡಲೊಳೆಂತಿರವರ್ಪ್ರದು
ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದೊಳ್ಳ		
ಹೇಸದೆ ಬಪ್ರದೆಂತು ಮಲಮೂತ್ರದೊಳಾಲುತೇಯಿತುಂ		
ಕೂಸೆನಿಸಿಪ್ರದೆಂತುಟದನಾಂ ಮಜ್ಜೆದಾಗಲೆ ಟಕ್ಕುಜೊವನಂ		
ಸಾಸದಮೆಂದು ನಚ್ಚಿದೆನಲೂ ಮತಿದೋಱಪರಾಜಿತೇಶ್ವರಾ		
ಪ್ರತಿಪಾದದ ಮೊದಲೆರಡು ಸ್ವರಗಳ ನಡುವೆ ಬಂದೇ ವಿಧದ ಬಂದು ವ್ಯಂಜನಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅನೇಕ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗಾಗಲಿ ಹಿಂದೆ ಅನುಸ್ವಾರವಿರಲು ವ್ಯಷಿಫಪ್ರಾಸ, ವಿಸರ್ಗವಿರಲು ಅಜಪ್ರಾಸ.		

ಉದಾ:

ವ್ಯಷಿಫ ಪ್ರಾಸ : ಬಂದು ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ -

ಕಂಸವಧಂಗೆಯ್ಯ ಮುರ
ಧ್ವಂಸಿಗೆ ಪೂಜಾರ್ಥಮೆಂದು ಮಾರುತ ಕೊಳ್ಳಂ ||
ನೀಂ ಸಭೆಯಂ ಕೊಣ್ಣಿಯ್ಯದಿ
ದಂ ಸಲಿಸಿದೆನೆಂದು ವಜ್ಜಿ ನುಡಿಪುದುಮಾಗ್ಳ ||

ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ :

ಸಂಗ್ರಹಣಶೀಲ ಮನುಜನ
ವಂಗ್ರಹಯಾಳುವನಿಸಿಕ್ಕುರ್ಮೀ ಜನ ತೆಯೊಳ್ಳ ||

ಅಜ ಪ್ರಾಸ : ಬಂದು ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ -

ಅ : ಪೋರೆವನಿವನೆ ಪರಮಯ
ಶ : ಪಾತ್ರನೆನಲ್ಲೆ ಜನಮನಿಸಲಸದೆಯುಂ
ಆ : ಹೇಯಲದೇನಿವನೆಂ

ಸ್ವಿ : ಪದವಾಚ್ಯಂ ಸಮಂತು ಮೆಚ್ಚೆವೀದೇಶಂ

ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ

ಅ : ಪ್ರಥಮನನುಣೆದಿಂತಯ
ಶ : ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಗೆಯ್ಯಿದುಚಿತಮೆ ನಿನಗಂ ||
ಪ್ರತಿಪಾದದ ಮೊದಲೆರಡು ಸ್ವರಗಳ ನಡುವೆ ಬಂದೇ ವಿಧದ ವಿಜಾತೀಯ
ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಬಂದು ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಅನುಸ್ವಾರ
ವಿಸರ್ಗಗಳಿಲ್ಲದಿರಲು ಶರಭಪ್ರಾಸವಾಗುವುದು.

ಶರಭ ಪ್ರಾಸ - ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ

ಆ ಕ್ಷಣದೊಲ್ಲಾ ಪರಸ್ಪರನಿರೀಕ್ಷಣದಿಂ ಮುಳಿಸುವ್ಯೈ ಪ್ರೋತ್ಸ್ಹರ
ಕ್ರೋಷಣಾರಾತ್ಮಕತ್ವಿಗೆ ಶರೀರಬಲಕ್ಷಣುರೂಪಮಪ್ಪಿದಂ ||

ಲಕ್ಷಣಾಯಕ್ತಮಪ್ಪ ಗದೆಯಂ ತಳೆದಿವರುಮಿವರಲಂ ಬಿಗು
ಶ್ರೀಎಂದ್ರಿಸೇ ಮೀಚೆದರ್ ವಿಕಟಶ್ಯಂಗ ಸಮಗ್ರಕುಲಾಚಲಂಗಳಂ

ಮೂರು ವ್ಯಂಜನಗಳ ಸಂಯೋಗಕ್ಕೆ

ಇನ್ನಂಬೊಲ್ಲಾ ವಿಭವಯುತಂ
ಚನ್ನಂಬೊಲ್ಲಾ ಕಾಂತಿವಂತನಾದಿತ್ಯಂಬೊಲ್ಲಾ ||
ಸಾನ್ವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತೇಜನು
ಪೇನ್ನಂಬೊಲ್ಲಾ ನೀತಿನಿಪುಣಾ ನರನಾಥಂ

ಪ್ರತಿಪಾದದ ಮೊದಲರಡು ಸ್ವರಗಳ ನಡುವ ಒಂದೇ ವಿಧದ ಸಜಾತೀಯ
ಸಂಯುಕ್ತ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಬರಲು ಹಯಪ್ರಾಸವನಿಸುವುದು.

ನಿನ್ನನೆಚ್ಚಿದಂ ಕುರುಮಹಿಷತಿ ನಿನ್ನ ಶರಾಳಿಗಳೆ ಮು
ನ್ನನ್ನದುಗುತ್ತಮಿಪುರದರಿಸಾಧನಸಂಪದಮಂತೆ ಶಸ್ತಸಂ ||
ಪನ್ನನೆ ಆಗಿ ಶಲ್ಯನನೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿರೆ ಮಾಡಿ ಕಾದು ನೀಂ
ನಿನ್ನಯ ಬಲ್ಲ ಮಾಟ್ಟಿಯೋಳಿದಂ ನುಡಿದೆಂ ನಿನಗಂಗವಲ್ಲಭಾ ||

ವರ್ಣಗಣ (ಅಕ್ಷರಗಣ) ವ್ಯತ್ಸಂಗಳು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಣವ್ಯತ್ಸಂಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಂದಸ್ಸಿನಿಂದ
ಬಂದಪುಗಳು. ಅಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮ, ಅರ್ಥಸಮ ಮತ್ತು ವಿಷಮ ಎಂಬ ಮೂರು
ಜಾತಿಯ ವ್ಯತ್ಸಂಗಳಿವೆ. ಇಪುಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕೇ ಪಾದಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕು
ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಲಕ್ಷಣವಿರುವುದು ಸಮವ್ಯತ್ಸ. ಒಂದು ಮೂರನೆಯ
ಪಾದಗಳೂ ಎರಡು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳೂ ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದು

ಅರ್ಥಸಮವ್ಯತ್ಸ. ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು
ವಿಷಮವ್ಯತ್ಸ. ಇದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮವ್ಯತ್ಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಿಂದ
ಇಪ್ಪತ್ತಾರ್ಥರವರೆಗೆ ಅಕ್ಷರಗಳಿರುವ ವ್ಯತ್ಸಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಂದಸ್ಸಿನಿಂದ
ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಭಂದಸ್ಸಗಳಿಂದರೆ ಶಾದೂಲ ವಿಕ್ರೀಡಿತ, ಮತ್ತೇಭ
ವಿಕ್ರೀಡಿತ, ಉತ್ತ್ವಲಮಾಲೆ, ಚಂಪಕಮಾಲೆ, ಸ್ರಗ್ಂರೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಸ್ರಗ್ರೆ.
ಇಪುಗಳನ್ನು ಖ್ಯಾತ ಕನಾಟಕಗಳೆಂದು ಹೇಳುವರು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಆರು ವರ್ಣವ್ಯತ್ಸಗಳನ್ನು
ನಾಗವರ್ಮನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದ ಆಧಾರದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಗುರುಪ್ರಾಂಡಾದಿಯೋಳ್ಟಲಂ, ಗುರು ಮೊದಲ್ಲ ಮೂರಾಗೆ ಶಾದೂಲಮೂ
ಗುರು ನಾಲ್ಕಾಗಿರಲಂತು ಸ್ರಗ್ರೆ, ಲಘುದ್ವಂದ್ವಂ ಗುರುದ್ವಂದ್ವಮಾ
ಗಿರೆ ಮತ್ತೇಭ, ಲಘುದ್ವಯ ಶ್ರಿಗುರುವಿಂದಕ್ಕುಂ ಮಹಾಸ್ರಗ್ರಂ
ಹರಿಣಾಷ್ಟೀ, ಲಘು ನಾಲ್ಕು ಚಂಪಕಮಿವಾರುಂ ಖ್ಯಾತ ಕನಾಟಕಂ

1. ಶಾದೂಲ ವಿಕ್ರೀಡಿತ ವ್ಯತ್ಸ (19 ಅಕ್ಷರಗಳ ಭಂದಸ್ಸ)

ಮ ನ ಜ ಸ ತ ತ ಗ
— | — | — | — | — | — | — |
ಶ್ರೀ ದೇವೇಂ | ದ್ರ ಮನೀಂ | ದ್ರ ವಂದಿ | ತ ಗುಣ | ವ್ಯಾತಂ ಜ | ಗತ್ತಾಷಾಮಿ ಸಂ
ದಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮನಗಾಧಬೋಧ ನಿಳಯಂ ದುರ್ವಾರ ಸಂಸಾರ ವಿ-
ಜ್ಞೇಯೋಪಾಯನಿಯುಕ್ತ ಸೂಕ್ತ ವ್ಯಷಣಾಗಾಗ್ರೇಸರಂ ಪಾಪ ಹ್ಯ -
ತಾಧಾಬ್ಜು ದಯೆಗಿಯ್ಯನಕ್ಕಿಮಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಶ್ರೀ ಸುಖಾವ್ಯಾಪ್ತಿಯಂ

ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯವು ಶಾದೂಲ ವಿಕ್ರೀಡಿತ ವ್ಯತ್ಸವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಮಪಾದ
ವ್ಯತ್ಸವಾಗಿದ್ದು, ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳೂ ಒಂದಕೊಳ್ಳಂದು ಸಮಾನವಾಗಿವೆ. ಇದರ
ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಮ, ಸ, ಜ, ಸ, ತ, ತ ಎಂಬ ಆರು ಗಣಗಳೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಗುರುಪೂ ಇದ್ದು ಒಟ್ಟು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ.

ಶಾದೂರ್ಲವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ “ಕರ್ಕೋಪ್ಪಳ್ಳಾ ಮಹಜಂಸತೆಂತಗಮುಮಾ ಶಾದೂರ್ಲ ವಿಕ್ರೀಡಿತಂ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

2. ಮತ್ತೇಭ ವಿಕ್ರೀಡಿತ (20 ಅಕ್ಷರಗಳ ಭಂದಸ್ಸು)

ಪ್ರೋಜಲೋ ಸೇರಲು ಪ್ರೋರುಗ್ರೆದು ಸತಿ ತಾಂಪೋಗಟ್ಟಿವ್ಯಾ ಸಾಲಿಗ್ರಾ
ಕೆಲುಗುಂಡಂ ಗಡಪೇಟುವರ್ಗೊ ತೊಲಗಿರ್ಲೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಕಂ ಕ್ಷಣಂ
ನೆಲಮುಟ್ಟಳ್ಳಾ ಮುನಿದಪ್ಪದ್ಯೇ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀ ಚನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರಾ.

ಇದು ‘ಮತ್ತೇಭ ವಿಕ್ರೀಡಿತ’ ವೆಂಬ ಸಮಾದ ವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ್ದು ಸ, ಭ, ರ, ನ, ಮ, ಯ, ಎಂಬ ಆರು ಗಣಗಳೂ, ಒಂದು ಲಘುವೂ, ಒಂದು ಗುರುವೂ ಬಂದಿವೆ. ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೂತ್ರ ರೂಪವಾಗಿ “ಸ ಭ ರ ಂ ನ ಮಯಲಂಗಮುಂ ಬಗೆಸೋಳ್ಳಾ ಮತ್ತೇಭ ವಿಕ್ರೀಡಿತಂ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

3. ಉತ್ಪಲಮಾಲಾ ವೃತ್ತ (20 ಅಕ್ಷರಗಳ ಭಂದಸ್ಸು)

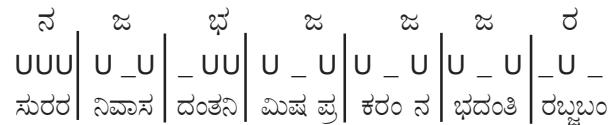

ಭೂಮಿಯದೊಂದು ಗಂಧಗುಣಮಿರ್ವಾದೆಯೋ ವಿಲಸತ್ವದಾಗತಿ
ಪ್ರೇಮದೆ ಸೌರಭಂದಳೆದ ತಾಣಮೋ ಪೇಟಿಮಿದೆಂದು ಕಂಡವರ
ಕಾಮಿಸ ಮಾಲೆಗಾಡ ರೆಸೆಟೋರಿದ ಪ್ರಾವಿನ ತೋಂಟಮೋಪ್ಪೆಗೆ.

ಈ ಪದ್ಯವು ‘ಉತ್ಪಲಮಾಲೆಯೆಂಬ’ ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಕ್ಷಗಳಿರುವ ಸಮಾದ ವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರತಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಭ, ರ, ನ, ಭ, ಭ, ರ ಎಂಬ ಆರು ಗಣಗಳೂ, ಒಂದು ಲಘುವೂ ಒಂದು ಗುರುವೂ ಇವೆ. ಉತ್ಪಲಮಾಲಾ ವೃತ್ತದ

ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ ‘ಉತ್ಪಲಮಾಲೆಯಪ್ಪದು ಭರಂ ನಬಭಂ ರಲಗಂ ನೆಗಳ್ಳಿರಲ್ಲಾ’ ಎನ್ನುವರು.

4. ಚಂಪಕಮಾಲಾವೃತ್ತ (21 ಅಕ್ಷರಗಳ ಭಂದಸ್ಸು)

ಧುರ ಮಥುಮಾಸದಂತೆ ಸಿತಪಕ್ಕಿಯುತಂ, ರಘದಂತೆ ಚಕ್ರ ವಿ
ಸ್ವರಮುರು ಪರ್ವತಾಂದದಪೋಲಾತ್ತಲಸದ್ವಾಷಾಶಯಂ, ಧನು
ಧರರ ಕಲಾಪದರ ರಮಣೀಯ ಶಿಲೀಮುಖ ಸಂಕುಳಂ ಕೊಳಂ

ಈ ಪದ್ಯವು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅಕ್ಷಗಳಿರುವ ಚಂಪಕಮಾಲಾ ವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಮಾದ ವೃತ್ತವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ನ, ಜ, ಭ, ಜ, ಜ, ಜ, ರ ಎಂಬ ಏಳು ಗಣಗಿವೆ. ಚಂಪಕಮಾಲಾ ವೃತ್ತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ “ನಜ ಭಜ ಜಂಜರಂ ಬಗೆಸೋಳ್ಳತ್ತಿರೆ ಚಂಪಕ ಮಾಲೆಯೆಂದಪರ್ಗಾ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

5. ಸ್ವಗ್ರಾ ವೃತ್ತ (21 ಅಕ್ಷರಗಳ ಭಂದಸ್ಸು)

ಕಾ ವಜ್ಞಾ ವರ್ತಕೋ ದಂಡಮು ನವಯಿ ವದಿಂದೇ ರಿಸಲ್ಲಾ ಲ್ಲಾದೋರ್ವಂ
ಡಾವಷ್ಟಂಭ ಪ್ರಚಂಡಂ ಜನಕಜಿಗೆ ವರಂ ಬಪ್ರದೆಂಬೀವ್ಯಾಪ್ಸಾ -
ರಾವಂ ಕಣಾವತೆಂಸಂ ಪಸರಿಸೆ ನಿಜ ಪೀಠದಿಂದಬ್ಬಿದಾಗಳ್ಳಾ
ತೀವೃತಿವ್ಯಾಸನ್ಗೆಂ ಭೂಷಣರುಚಿ ಕಕುಭಾನೀಕಮುಂ ರಾಜಲೋಕಂ

ಈ ಪದ್ಯವು ‘ಸ್ವಗ್ರಾ’ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅಕ್ಷಗಳಿರುವ ಸಮಾದ ವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ, ರ, ಭ, ನ, ಯ, ಯ, ಯ ಎಂಬ ಏಳು ಗಣಗಿವೆ. ಸ್ವಗ್ರಾವೃತ್ತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ ‘ತೋಣಲ್ಳಾ

ಮಂರಂಭನಂ ಮೂಯಗಣಮುಮದೆ ತಾಂ ಸ್ತುಗ್ರಾವೃತ್ತಮಕ್ಷೋ ಎನ್ನವರು.

6. ಮಹಾಸ್ತುಗ್ರಾ ವ್ಯತ್ತ (22 ಅಕ್ಷರಗಳ ಭಂಡಸ್ಸು)

ಸ ತ ತ ನ ಸ ರ ರ ಗ
ಪ ಪ | - - ಪ | - ಪ | ಪ ಪ | ಪ - | ಪ | -
ಸುರೆಯಿಂ ಸೋರ್ಕಂಸು ರೊರ್ವೇರು ಹಕಿಸ ಲಯದಿಂ ರಾಗಮಂ ಕೌಸುಭ | ಪ್ರ

ಸ್ತುದಿಂ ಸೈಮ್ಮಾರ್ವಮಂ, ದುರ್ವಿಷಮ ವಿಷದಿನಸ್ಮೈಹಮಂ ಮುಗ್ಧದೋಷಾ
ಕರನಿಂ ವಕ್ತುತ್ವಮಂ, ದುಶ್ಚಾವನನ ಹಯದಿಂ ವೇಗಮಂ ತಾಳ್ಳಿನೀರಾ
ಕರದಿಂದಳ್ಳಂತಾ ಸಿರಿ ಸಹಭವರಂ ಪ್ರೋಲ್ಲಾದೇಂ ಚೋಷ್ಯಮಾಯ್ತೇ ?

ಇದು ಮಹಾಸ್ತುಗ್ರಾ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತರದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಮಪಾದ ವ್ಯತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರತಿವಾದದಲ್ಲಿ ಸ, ತ, ತ, ನ, ಸ, ರ, ರ ಎಂಬ ಏಳುಗಣಗಳೂ, ಒಂದು ಗುರುಪೂ ಬಂದಿವೆ. ಮಹಾಸ್ತುಗ್ರಾ ವ್ಯತ್ತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ ‘ಸತತಂ ನಂಸಂರರಂಗಂ ನೆರೆದೆಸೆಯಿ ಮಹಾಸ್ತುಗ್ರಾ ವ್ಯತ್ತ ಮಕ್ಷೋ’ ಎನ್ನವರು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಆರು ಬಗೆಯ ವ್ಯತ್ತಗಳು ಹಳೆಗನ್ನಡ ಚಂಪ್ರಾ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮಾತ್ರಾಗಣ ವ್ಯತ್ತಗಳು

ಕನ್ನಡ ಭಂಡಸ್ಸಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಾಗಣ ವ್ಯತ್ತಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ದ್ವಿಪದಿ, ಚೌಪದಿ, ಷಟ್ಪದಿ, ರಗಳೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಭಂಡಸ್ಸುಗಳಾಗಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗಣ, ವಿಷ್ಣುಗಣ, ರುದ್ರಗಣಗಳೆಂಬ ಕನ್ನಡದ ಅಂಶಗಣಗಳೇ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿ ಈ ಮಾತ್ರಾಗಣ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಡೆದುವು. ಶ್ರೀಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಪಿರಿಯಕ್ಕರ, ಪೊದಲಾದುವುಗಳು ಅಂಶಗಣ ವ್ಯತ್ತಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರಾಗಣ ನಿಯಮದ ಪದ್ಯಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು.

ಷಟ್ಪದಿಗಳು

ಷಟ್ಪದಿಗಳು ಆರು ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಮಾತ್ರಾವ್ಯತ್ತಗಳು. ಇವುಗಳ ಒಂದು, ಎರಡನೆಯ, ನಾಲ್ಕು ಐದನೆಯ ಪಾದಗಳೂ, ಮೂರನೆಯ ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳೂ ಸಮಾನವಾಗಿವೆ. ಇದು ಅರ್ಥಸಮವ್ಯತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನೆಯ ಪಾದಗಳ ಒಂದೂಪರೆ ಪಾಲಪ್ಪಗಣಗಳೂ, ಒಂದು ಗುರುಪೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶರ, ಕುಸುಮ, ಭೋಗ, ಭಾಮಿನಿ, ಪರಿವರ್ಥನಿ ಮತ್ತು ವಾರ್ಧಕಗಳಿಂದು ಆರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಭಂಡೋಂಬುಧಿಕಾರನು ಒಂದು ಕಂದಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಆರು ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಪ್ರಥಮ ಪಾದದ ಮಾತ್ರೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು.

ಉದಾ: ಶರ, ಕುಸುಮ, ಭೋಗ, ಭಾಮಿನಿ,
ಪರಿವರ್ಥನಿ, ವಾರ್ಧಕಂಗಳಿಂದಾರುತ್ತಿರು

8	10	12	14	16
ಕರಿ,	ದಶ,	ರವಿ,	ಮನು,	ರಾಜರ್

20

ಬರೆ ವಿಂಶತಿ ಮಾತ್ರೆಯಿಂದ ಷಟ್ಪದಿ ನಡೆಗುಂ
ನಾಗವಮನ ಪ್ರಕಾರ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಈ ರೀತಿಯಿದೆ.

ಮಂದರ ಧರಗಣ
ಬಂದಿಕಾಂತಿಂತ್ಯದೊಳಗ
ಕುಂದದ ನೆಲಸುಗೆ ಮದನಹರಂ
ಇಂದು ನಿಭಾನನೆ
ಮುಂದಣ ತೆಱನುಮೀ
ಯಂದಮೆಯಾಗಲೆ ಷಟ್ಪದಿ ಕೇಳಿ

ಇದು ಅಂಶಗಣ ಸಹಿತವಾಗಿದೆ.

ಶರ ಷಟ್ಟದಿ

ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಪು ಒಂದು ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು, ಐದನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡೂ, ಮೂರು ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರುವೂ ಇರಲು ಶರಷಟ್ಟದಿಯೆನಿಸುವುದು. U - U ಈ ಗಣಪು ಬರಕೂಡದು.

_ U U | U U U U
ಈ ಶ ನ | ಕ ರು ಜೆ ಯ

_ U U | U U U U
ನಾ ಶಿ ಸು | ವಿ ನ ಯ ದಿ

_ U U | _ U U | _ U U | _
ದಾ ಸ ನ | ಹಾ ಗೆ ಯೆ | ನೀ ಮು ನ | ವೇ

ಕ್ಳೇಶದ ವಿಧ ವಿಧ
ಪಾಶವ ಹರಿದು ವಿ
ಲಾಸದಿ ಸತ್ಯವ ತಿಳಿ ಮನವೇ

ಕುಸುಮ ಷಟ್ಟದಿ

ಒದು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಪು ಒಂದು, ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು, ಐದನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡೂ, ಮೂರು ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರುವೂ ಇರಲು ಕುಸುಮ ಷಟ್ಟದಿಯಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಈ U - U, U - _ ಈ ಗಣಗಳು ಬರಕೂಡದು.

_ U U U | U U U U U
ನಾ ಡು ಮನಿಸಿ ಜ ನೋ ಲ ವಿ

_ U U U | _ U _
ನಾ ಡು ವ ಡೆ ಸಂ ತ ತಂ

_ U U U | U U U U U | U U _ U |
ಬೀ ಡು ರ ತಿ ಪ ತಿ ಗ ಸ ತತ ನಿ ಧಾ ನಿವು
ನೋಡಿದನಿಮಿಷಪತಿಗೆ
ಮಾಡುವುದು ವಿನಯವನು
ನಾಡಾಡಿಯವರ್ಗೆ ಬಣ್ಣಸಲು ಮೋಗೇ ||

ಭೋಗಷಟ್ಟದಿ

ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಪು ಒಂದು, ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು, ಐದನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಮೂರು, ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರುವೂ ಬರಲು ಭೋಗಷಟ್ಟದಿಯಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಈ U - ಗಣಪು ಬರಕೂಡದು.

U U U | _ U | _ U | _ U
ಮೆ ಈ ಯು | ತಿ ದ್ವಿಭಾ ಗೃ | ವೆ ಲ್ಲ

U U U | _ U | U U U | U U U
ಹ ಜೆ ದು | ಹೋ ಯಿ | ತ ನು ತ | ತಿ ರು ಕ

U U U | _ U | _ U | _ U | U U U | _ U |
ಮ ರ ಇನಾ ಚಿ | ಪೋ ಗು | ತಿ ದ್ವಿ | ಮ ರು ಳ | ನಂ ತ | ಯೇ ||

ಧರೆಯ ಭೋಗವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ
ಪರವ ಮಣಿತು ಕೆಡಲುಚೇಡ
ಧರೆಯ ಭೋಗ ಕನಸಿನಂತೆ ಕೇಳು ಮಾನವಾ ||

ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿ

ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣದ ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣವು ಬರುವಂತೆ ಒಂದು, ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು ಇದನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಗಣಗಳು ಎರಡೆರಡೂ, ಮೂರು, ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರುವೂ ಇದ್ದರೆ ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯನಿಸುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ U - , U _ U ಈ ಗಣಗಳು ಬರಕೊಡು.

U U U | U U _ | _ U | U U _
ವ ರು ಷ | ಹ ದಿ ನಾ | ರಾ ಯ್ಯು | ಧ ರ ಜೇ
U U U | U U U | U | _ U | _ U U
ಶ್ವರನ | ಹಿ ರ ಯ ಮ | ಗಂ ಗ | ಭಿ ಮ ಗ
U U U | U U _ | _ U | U U U | _ U | U U _ |
ವ ರು ಷ | ಹ ದಿ ಸ್ನೇ | ದ ಚ್ಚ | ನ ಗ | ಹ ದಿ | ನಾ ಲ್ಯು | ಹ ದಿ ಮೂರು
ಕಿರಿಯರಿಭ್ರಿಗ ನಿಬರಾ ಮುನಿ
ವರರಿನ ಧ್ಯಯನಾದಿ ವಿದ್ಯಾ
ನಿರತರಾದರು ಬಂದುದೊಂದು ವಸಂತಮಯ ಸಮಯ

ಪರಿವರ್ಥನೀ ಷಟ್ಪದಿ

ಚತುಮಾರ್ತ್ಯ ಗಣವು ಒಂದು, ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು, ಇದನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು, ಮೂರು, ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾರು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರುವೂ ಬಂದರೆ ಪರಿವರ್ಥನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ U - U ಈ ಗಣವು ಬರಕೊಡು.

U U U U | _ U U | U U U U | _ U U
ದು ರಿ ತ ವ | ನಂ ಬೆ ಳೆ | ಪು ದ ಕೆ ಪೋ | ಲಂ ಕೊಲೆ
U U U U | U U U U | _ U U | U U
ಪ ರ ಕ ಲಿ | ಸಿ ದ ನ ವ | ದೋ ಹ ಳ | ಮ ನ್ನ ತಂ
U U _ | U U U U | U U U U | _ _ | U U _ | U
ಪ ರಿ ಕಾ | ಲು ದ ಕ ಮ | ದ ಕ ಕ ಳ | ಪ ನ್ನ | ಸ್ತ್ರೀ ಸಂ | ಗ ಮೆ ಗ | ಯ್ಯೇ ||

ಪರಿರಕ್ಷಣೆಯತಿಕಾಂಕ್ಷೆಯದಱ್ಣನವು
ನಿರುತಂ ಪೂರ್ವದೊಡಿಲ್ಲಿ ಸಂಸೃತಿ
ಯುರುಕಿಲ್ಬಿಷ್ಟಮೆಲ್ಲಿಯದು ವಿಚಾರಿಸ ಭವ್ಯಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ವಾಧಕ ಷಟ್ಪದಿ

ಪಂಚಮಾತ್ರಾಗಣವು ಒಂದು, ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು ಇದನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು, ಮೂರು, ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾರು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗುರುವೂ ಇದ್ದರೆ ವಾಧಕ ಷಟ್ಪದಿಯಾಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ U - U U, U _ _ ಈ ಗಣಗಳು ಬರಲಾಗುತ್ತಾರೆ.

U U _ U | _ U _ | _ U U U | _ U _
ಜ ನ ನಾ | ಥ | ಕೇಳಾ | ಮ ಯೂ | ರ ಧ್ಯ | ಜ ಮ | ಹಿ | ಶ್ವರಂ
U U _ U | U U U | _ U U U | _ U U U
ದಿ ನ ನಾ | ಥ | ನು | ದ ಯ | ದೋ | ವಿ | ಮು | ಲ | ಸಂ | ಧ್ಯಾ | ವಿ | ಧಿ | ಯ
U U U U | _ U _ | U U U | _ U _ | U U _ U | _ U U U
ನ ನು | ಕ ರಿ | ಸಿ | ಕೈ | ಷ್ಟ್ರೆ | ನಿ | ದೆ | ಡೆ | ಗ | ತಾ | ಪೋ | ಗ | ಕಂ | ಡ | ಪ ಸೆ | ಬ | ಕಾ | ರ | ಯ | ವ | ನು

ಮನದೊಳಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿ ಪೂರಮೊಡುವನಾಗಿ ನಿಜ
ತನುಜನಂ ಕರೆಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರಂ ಬರಿಸಿ
ವಿನುತೆ ಭೂಸುರ ಸ್ವಪಾಲ ಸ್ವೋಮ ದೊಡಗೂಡಿ ಕುಳಿದರ್ಶನೋಲಗದೊಳು

ದ್ವಿಪದಿ

ದ್ವಿಪದಿ ಎಂದರೆ ಎರಡು ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಪದ್ಯ. ದ್ವಿಪದಿ, ತ್ರಿಪದಿ, ಚೌಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಹಾಡಿನ ಪ್ರತಿಗಳು ಎನ್ನುವುದುಂಟು. ದ್ವಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ರೀತಿಯ ದ್ವಿಪದಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಗಣಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣವೂ ಇದ್ದು ಒಟ್ಟು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಮಾತ್ರೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :

U U _ U | _ - U | U U U U | U U -
ಪ ರ ಮಾ ತ್ತ | ನಾ ರೆಂ ದು | ಚಿ ರ ವ ಗೊ ಳಿಸು ವ ಯಾ 5x3+4 = 19
U U U U | _ U - | U U U U | U U -
ಇ ರು ವ ನ ವ | ಸೆ ತ್ತ ಲೆಂ | ದ ರಿ ಯ ಲೆಳಿಸು ವ ಯಾ 5x3+4 = 19

ಎರಡನೆಯ ವಿಧದ ದ್ವಿಪದಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ $3+4+3+4+3+4+3+2$ (ಒಂದು ಗುರು) ಎಂಬಂತೆ ಗಣಗಳಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 26 ಮಾತ್ರೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :

U U U | _ - | U U U | _ U U | _ U | -
ಮ ಗ ನೆ ನೀ ನಿಂತ ಲಿಯಿಸೈ ರಿ ಪೆ | ನೆಂ ಶೋ | ಹೇ ಲೈ ಶಂ ಕ | ರಾ
U U U | U U - | _ U | U U U U | _ U | - U | -
ಸು ಗು ಣ | ನಿ ಧಿ ನೀ ನೆ ಮೈ | ಮೊ ರೆ ಗ ಳ | ನೊ ಮೈ | ಕೇ ಲೈ | ಶಂ ಕ | ರಾ

ಚೌಪದಿ

ಚೌಪದಿಯೆಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಪಾದವುಳ್ಳ ಪದ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧದ ಚೌಪದಿಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ದ್ವಿಪದಿಯ ಇಮ್ಮಡಿ ಪಾದಗಳಿದ್ದು ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಅದರಷ್ಟೇ ಮಾತ್ರೆಗಳುಳ್ಳ ಚೌಪದಿ.

ಉದಾ :

- U U U | - U - | - - U | - -
ನಾ ಳೆ ಯೆ ನಬೇ ಡ ನೀ | ಕೇ ಳೆ ಸ್ನೈ ಬಾ ಲಾ | 5x3+4 = 19
- U - | U U - U | - - U | - -
ನಾ ಳೆ ಯೆಂಬು ದು ಕಷ್ಟ | ಜಾ ಲಾ ವಿಶಾ ಲಾ | 5x3+4 = 19
- U - | U U - U | - - U | - -
ಹಾ ಳು ಮಾಳ್ಬು ದು ನಿ ಸ್ನೈ | ನಾ ದು ಷ್ಟು | ಜಾ ಲಾ | 5x3+4 = 19
- - U | - U - | - U U U | - -
ಕೇ ಳೆ ಸ್ನೈ ಮಾ ತ ನೀ | ಮ ನ್ನಿ ಸು ಸು | ಶೀ ಲಾ || 5x3+4 = 19

76

ಮೇಲಿನ ಚೌಪದಿಯ ಎಲ್ಲ ಪಾದಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮಾನವಾಗಿವೆ. ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಗಣಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣವೂ ಇದ್ದು ಇಡೀ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 76 ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ.

ಚೌಪದಿಯ ಎರಡನೇ ವಿಧ (ದಾಸರ ಪದ್ಯಗಳ ಮಟ್ಟೆ)

ಉದಾ :

- U - | U U U U U | U U U - | U U U U U
ಕೊಂಡ ಸಾಲಗಳ ಪರಿಹರಿಸದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ 5x4 = 20
- U U U | U U U U U | U U - U | U U -
ಲಂಡ ತನದಲಿ ನಡವನರಭಂಡ | ಹೊಲೆಯ 5x3+4 = 20
- U U U | U U - U | U U - U | - U U U
ಲಂಡ ಮನಗರಡಸ್ತು | ಬಗವತನೇ ಹೊಲೆಯ 5x4 = 20
- U U U | - U U U | U U - U | U U -
ಹಂಡತಿಯ | ಇಚ್ಚೆಯವನತಿ | ಹೊಲೆಯ 5x3+4 = 20

ಮೇಲಿನ ಚೌಪದಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿವೆ. ಈ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ 5 ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳು ಇದ್ದು 20 ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಎರಡನೇ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇ ಪಾದಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಗಣಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಒಂದು ಗಣಪೂ ಇದ್ದು 19 ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಇಡೀ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 78 ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಇದು ಅಧ್ಯ ಸಮ ಚೌಪದಿ.

ಚೌಪದಿಯ ಮೂರನೇ ವಿಧ (ಗೋವಿನ ಕರೆಯ ಮಟ್ಟೆ)

- U - U U - U - -	
ಸ ತ್ಯಾ ಹೆಂ ಬು ದೆ ತಾ ಯಿ ತಂ ದೇ	3+4+3+4=14
- U - U U - U U U U U	
ಸ ತ್ಯಾ ಹೆಂ ಬು ದೆ ಬಂ ಧು ಬಳ ಗ ವು	3+4+3+4=14
- U - U U - U U U U U	
ಸ ತ್ಯಾ ಹಾ ಕ್ಕ ಕ ತ ಷಿ ನ ಡ ದ ರ	3+4+3+4=14
- U - U U - U -	
ಮೆ ಚ್ಚನಾ ಜ ಗ ದೀ ತ ನೂ	3+4+3+2=12

54

ಮೇಲಿನ ಚೌಪದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ $3+4+3+4$ ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಿದ್ದು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ $3+4+3+2$ ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಿದ್ದು ಹನ್ನರಂದು ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಇಡೀ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 54 ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ.

ಚೌಪದಿಯ ನಾಲ್ಕನೇ ವಿಧ

- U U U - U U U U U U U U U - U	
ಲೆ ಕ್ಕ ಗ ಮಿ ತಾ ಕ್ಕ ರ ರು ಬ ಳ ದು ಮೆ ರ ನಿ ವ ನಾ ದು	5x4=20
- U U U - U U U - U U U U U - U	
ಜ ಕ್ಕ ಣ ನ ಶಿ ಲ್ಲಕ ಲೆ ಯ ಚ್ಚರಿ ಯ ಕ ರು ನಾ ದು	5x4=20
- U U U U U - U U U U U U U U - U	
ಚೊ ಕ್ಕ ಮ ತ ಗ ಳ ಸಾ ರಿ ದ ವ ರಿ ಗ ದು ನ ಲೆ ಏ ದು	5x4=20
- U U U U U U U U U U U U U U U - U	
ಚೊ ಕ್ಕ ಸ ದ ಕ ಣ ಜ ಜ ಯ ಸಿ ರ ಯು ನ ಲಿ ಯು ವ ನಾ ದು	5x4=20
	80

ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪಾದಗಳೂ ಸಮಾನವಾಗಿವೆ. ಪ್ರತಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 20 ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಇಡೀ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 80 ಮಾತ್ರೆಗಳಿವೆ.

ರಗಳಿಗಳು

ಸಮಾನವಾದ ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳಿಳ್ಳ ಬಹುಪಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೃತ್ತಪು ರಗಳಿಯನಿಸುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವು ಇತರ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನಿಯತವಾದ ಸಾಫಿದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾದದ ಆದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರಾಸಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮಂದಾನಿಲ, ಲಲಿತ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂಬ ಮೂರು ವಿಧದ ರಗಳಿಗಳು ಹಳೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಮಂದಾನಿಲ ರಗಳೆ

— ಪ ಪ|ಪ ಪ — | ಪ ಪ | — — 16
ಹಾ ವ ಕಡಿಯೆ ಹಾ| ಎಂದೆಯೋ| ಕಂದಾ

— — | — | ಪ ಪ | — —
ಸಾ ವಾ|ಗ ವಾ| ಎಂ ದ ಯೋ| ಕಂ ದಾ
ಹಾದುವ ಬಾಯೋಖು ಸುಣ್ಣವ ಹೊಯ್ದೇ
ನೋಡುವ ಕಣ್ಣಳು ಮಣ್ಣನು ಹೊಯ್ದೇ ||

ಮಂದಾನಿಲ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರಗಳಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿಂದ್ದು ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾರು ಮಾತ್ರಗಳಿವೆ. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಿ ಮಥ್ಯಾಂತ್ರೇ ಪ್ರಾಸ ನಿಯಮವನ್ನು ಮೀರಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಪಾದಗಳಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ಒಂದು ಅಂಶವಾಗಿ ಗಮನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಲಲಿತ ರಗಳೆ

ಪ ಪ _ ಪ | _ ಪ _ | _ ಪ _ | ಪ ಪ _ ಪ 20
ಶಿ ವ ನೂ ರು | ದಂ ಡ ದಿಂ | ದಾ ದ ಬಾ| ಳೆ ಗ ಳೆ ಲ್ಲಿ

ಪ ಪ ಪ ಪ | ಪ ಪ _ ಪ | _ ಪ _ | ಪ ಪ _ ಪ
ಶಿ ವ ನ ಕ ರ | ನ ಲಿ ದಿಂ ದ | ಲಾ ದ ಕೇ| ತ ಕಿ ಲ್ಲಿ

ಹರನಚರಣಂಗಂದು ಬೆಳೆದಸರಜದದಲ್ಲಿ
ಹರಕಾಂತಿಯಿಂದಾದ ವಿಮಳ ಸರಸಿಗಳಲ್ಲಿ

ಲಲಿತ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಚರಣಗಳಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಒದು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳು ಇದ್ದು ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಾತ್ರಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉತ್ಸಾಹ ರಗಳೆ

ನಾಗವರ್ಮನು ಭಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಎಂಟು ಗಣಗಳಿಂದ್ದು 24 ಮಾತ್ರಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

— ಪ | _ ಪ | _ ಪ | ಪ ಪ ಪ | _ ಪ | _ ಪ | ಪ _ | ಪ ಪ ಪ 20
ಅ ಟ್ಟ | ಅ ನ್ನ | ವು ಣ್ಣ | ಬಿ ಡ ನು | ಕೊ ಟ್ಟ | ಸಾ ಲ | ಕೇ ಳ | ಬಿ ಡ ನು
— ಪ | ಪ ಪ ಪ | _ ಪ | ಪ ಪ ಪ | _ ಪ | ಪ ಪ ಪ | ಪ ಪ ಪ | ಪ ಪ ಪ
ಪ ಟ್ಟ | ಯೋ ಳ ಹ | ಚಿ ನ್ನ | ದೊ ಡ ವ | ತೊ ಟ್ಟ | ನೆ ನ ಲು | ಯ ಮ ನು | ಬಿ ಡ ನು.

ಆದರೆ ಇದು ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿರುವ ಪಾದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯೆಂದು ಆಧುನಿಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಅವರು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ ಪ ಪ | _ ಪ | _ ಪ | _ ಪ 12
ಪು ಳ ವ್ರ | ಪೂ ಸೂ | ಳಂ ಗ | ಳ ಲ್ಲಿ

ಪ ಪ ಪ | _ ಪ | _ ಪ | _ ಪ
ತ ಳಿ ರ | ಕಾ ವ | ಳಂ ಗ | ಳ ಲ್ಲಿ

ತುಂಬಿ ವಿಂಡಿ ನಂತೆ ಪಾಡಿ

ಜಕ್ಕೆ ವಕ್ಕೆ ಯಂತೆ ಕೂಡಿ

ಸರಳ ರಗಳೆ

— _ ಪ | ಪ ಪ ಪ ಪ | _ _ ಪ | ಪ ಪ _ ಪ 20
ಬಾ ಕಂ ದ | ಹಿ ರ ಸು ವ ರ | ಬಾ ರ ನ್ನ | ಬಿ ಗಿ ದ ಪ್ಪು

— _ ಪ | _ ಪ ಪ ಪ | _ ಪ ಪ ಪ | ಪ ಪ ಪ ಪ ಪ
ಲು ಪ್ಪೆ ನ್ನ | ವಿ ತ್ತು ವ ಗ | ತ ಪ್ಪೆ ಣ ಸ | ದಿ ರು ಮ ಗ ನೆ

ಹೇಡಿಯೆನೆ ಹಿಂದುಳಿಯದಿರುರಣಾದಿ ಬೇಡುವೆಂ
ಚಂದ್ರವಂತದ ಕೆಡಿಯ ಕಾಪಾಡು, ತೊಟ್ಟುಕೆ
ಮಂಬರಳಿ ಮರೆತುಬಿಡು, ನಿನಗಕ್ಕೆ ಮಂಗಳಂ

ಇದು ಸರಳ ರಗಳೇ. ಇದರ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲಿ ಇಡ್ಯೆದು ಮಾತ್ರೆಗಳ ನಾಲ್ಕು
ಗಣಗಳಿವೆ. ಪಾದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸದ ನಿಯಮಗಳು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ
ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಳ ರಗಳ ತುಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಕಂದ ಪದ್ಯ

ಯಾವ ಹಳೆಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ತಿಗೆದು ನೋಡಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಂದಗಳ
ಸಂಖ್ಯೆ ಇತರ ವೃತ್ತಗಳಿಂತ ಅಧಿಕ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದೊಂದು ಹಾಡುಗಳ ಸಾಲಿಗೆ
ಸೇರಿದ ಬಂಧ. ಇದು ಮಾತ್ರ ವೃತ್ತಗಳ ಮತ್ತು ವರ್ಣವೃತ್ತಗಳ ಮುಲನದಿಂದಾದ
ಬಂಧವಾಗಿದೆ.

ಕಂದದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾ ಗಣವು ಒಂದು
ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರೂ, (ಹನ್ನರದು ಮಾತ್ರೆಗಳು) ಎರಡು
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಇಡ್ಯೆದೂ (ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಾತ್ರೆಗಳು) ಇರಬೇಕು.
ಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಮ ಸಾಫಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಗುರುವುಳ್ಳ ಗಣಗಳು
ಬರಕೊಡು. ಆರನೆಯ ಸಾಫಣದಲ್ಲಿ ಜಗಣ (U_U) ವಾಗಲಿ, ನಾಲ್ಕು
ಲಘುವುಳ್ಳ ಗಣ (UUU) ವಾಗಲಿ ಬಂದು ಮೊದಲಿನ ಹ್ರಸ್ವದ ಮುಂದೆ ಯತ್ತಿ
ಇರಬೇಕು. ಎಂಟನೆಯ ಸಾಫಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ ಗುರುವುಳ್ಳ ಗಣ (U_U_, _)
ಗಳೇ ಬರಬೇಕು.

1	2	3
U U U U	U U -	U U -
ಪು ಸಿ ಯೆ ನೆ	ರ ಥ ಮಂ	ಹ ರ ಚೋಽ
4	5	6
U U -	U U -	U U -
ದ ಸು ವಂ	ತ ಪೊ ಲಿ	ದರ ದಂ
	ತು	ನ ರ ಸಂ
		ಗ ಲಿ ಪಂ

U U U U	U - U	- -
ವಿ ಸ ಸ ನ	ದೋ ಳಂ ತೆ	ನೀ ಮುಂ
U U -	U - U	- -
ವೆ ಸ ರಂ	ಕ ಣಂ	ಗ ಮಾ ದಿ
	ಗೆ	ಗೆ ಲ್ಲಂ
		ಗೊ ಳ್ಳಂ

ಅಂಶಗಣ ವೃತ್ತಗಳು

ಅಂಶಗಣಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ವೃತ್ತಗಳೇ ಅಂಶಗಣ ವೃತ್ತಗಳು.
ಇವು ದೇಶೀ ವೃತ್ತಗಳಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಅಕ್ಷರ, ಮದನವತಿ, ಅಕ್ಷರಿಕೆ,
ಭಂದೋವತಂಸ ಹೊದಲಾದುವು ಅಂಶಗಣ ವೃತ್ತಗಳು.

ಶ್ರೀಪದಿ

ಶ್ರೀಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಶ್ರೀಪದಿಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಪದಿಯಲ್ಲಿ
ಮೂರು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಶ್ರೀಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಾಗವರ್ಮನು ಹೀಗೆ
ಹೇಳಿರುವನು.

ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ
ಬಿಸರು ಹೋ	ಧ್ವಂಗಣಂ	ರಸದಶ	ಸಾಫಣದೋಳಿ
ವಿ	ಬ್ರು	ವಿ	ವಿ
ಬಿಸರುಹ	ನೇತ್ರೆ	ಗಣಮೇ ಬ	ಕುಳಿದುವು
ವಿ	ಬ	ವಿ	
ಬಿಸರುಹ	ನೇತ್ರೆ	ಶ್ರೀಪದಿಗೆ	

ಈ ಶ್ರೀಪದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪಾದದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಳು
ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಸಾಫಣದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ಗಣವೂ
ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಸಾಫಣದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ಗಣವೂ ಬಂದು
ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಫಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೇ ಬಂದಿವೆ.

1 ನೇ ಪಾದ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ
2 ನೇ ಪಾದ	ವಿ	ಬ್ರಿ	ವಿ	ವಿ
3 ನೇ ಪಾದ	ವಿ	ಬ್ರಿ	ವಿ	

ಸಾಂಗತ್ಯ

ಸಾಂಗತ್ಯವು ಅರ್ಥಸಮ ವೃತ್ತಪಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾವಾಧರವು ಉತ್ತರಾಧರಕ್ಕೆ ಸಮಾನಪಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ 4 ಗಣಗಳೂ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ 3 ಗಣಗಳೂ ಇವೆ.

The musical notation consists of four staves of Devanagari musical notation. Each staff has vertical bar lines indicating beat divisions. The first staff starts with 'U' and ends with 'U'. The second staff starts with 'U' and ends with 'U'. The third staff starts with 'U' and ends with 'U'. The fourth staff starts with 'U' and ends with 'U'.

ಇದರ ಒಂದನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ 4 ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳಿವೆ. ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ 2 ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೂ, 1 ಬ್ರಹ್ಮಗಣಪೂ ಇವೆ. ವಿಷ್ಣುಗಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣಪೂ ಬರಬಹುದು. ಇದು ಹಾಡಿನ ವೃತ್ತ:

ಅಲಂಕಾರ

ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಸ, ದ್ವಾನಿ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಗಳು ಕಾವ್ಯನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥ ಇವುಗಳ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವೆಂದು ಹೇಣು. ಮೊದಲು ಕಾವ್ಯಗಳು ಮಟ್ಟಿ ಅನಂತರ ಕಾವ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಟ್ಟಿರಬೇಕು. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪ್ರಚೀನ ಭಾಷೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದ್ದು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಬಳಕೆ ಅಷ್ಟಿರಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಬಳಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಪ್ರಾಶ್ನೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತಾಗೂ ಹೋಗಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಮೀರಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಲಂಕಾರಿಕರಲ್ಲಿ ಭರತ, ದಂಡಿ, ರುದ್ರಣ, ಭಾಮಹ, ವಾಮನ, ರಾಜಕೇವಿರ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಮುಖರು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ಆಧಾರವನ್ನಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಜಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 814-877) ಕೆರಾಜಮಾರ್ಗವೇ ಪ್ರಚೀನವಾದದ್ದು ನಾಗವರ್ಮನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1145) ಕಾವ್ಯವಲೋಕನ, ಮಾಧವನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1500) ಮಾಧವಾಲಂಕಾರ, ತಿರುಮಲಾಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1700) ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರಚರಿತ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಅಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಎಂಬುದಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಶಬ್ದ ಚರ್ಮತ್ವಾರದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರವೆಂದೂ, ಅರ್ಥ ಚರ್ಮತ್ವಾರದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸೊಬಗಿಗೆ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರವೆಂದೂ ಹೇಣು. ನಾಗವರ್ಮನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವಂಬ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ಎರಡು ವಿಧದ ತೊಡಿಗೆಗಳಿರುವಂತೆ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳಾದರೆ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳು ಸದ್ವಿಗಾಗಿ ಕಣಕ್ಕೊಂಡಿರುವ ಗೆಣ್ಣಿಗಳಂತೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಶಬ್ದಲಂಕಾರಗಳು

ಶಬ್ದಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಥಾರಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಡಿಮೆ. ಪ್ರಚೀನರಿಗಿಂತ ರಸ ಪ್ರಧಾನ್ಯವಾದಿಗಳಾದ ನವೀನರು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ವೈಚಿಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುವುದಾದರೂ ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ಗಮನವು ನಿಂತು ರಸಾಸ್ವಾದನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಕಾವ್ಯೋದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರಬಹುದು.

ಶಬ್ದಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಪ್ರಾಸ, ಯಮಕ, ಚಿತ್ರಕವಿಶ್ವ ಎಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ವಿಧಗಳಿವೆ.

1. ಅನುಪ್ರಾಸ

ಅನುಪ್ರಾಸವನ್ನು ವೃತ್ತಮುಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಭೇಕಾನುಪ್ರಾಸ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಭಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾದರೆ ವೃತ್ತಮುಪ್ರಾಸವೆಂದೂ, ಎರಡೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳು ಜತೆಯಾಗಿ ಹಲವು ಕಡೆ ಬಂದರೆ ಭೇಕಾನುಪ್ರಾಸವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

i) ವೃತ್ತಮುಪ್ರಾಸ

ಎಳಗಿಳಿಗಳ ಬಳಗಂ ಗಳ

ಗಳ ನಿಳಿತಂದಳಿಸಿ ಬಳಸಿ ಸುಳಿಂಧೂಳವುಗುತಂ ।

ನಳಣಳಿಸಿ ಬೆಳೆದು ಕಳಿಯದ

ಕಳವೆಯ ಕಣಿತಂಗಳಂ ಕರಂ ವಿಂಡಿಸುಗುಂ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಗ, ಳ, ಕ ಅಕ್ಷರಗಳು ಪದೇ ಪದೇ ಬಂದಿವೆ.

ii) ಭೇಕಾನುಪ್ರಾಸ

ಕೆಲದೊಳ್ಳ ಪುಳಿಂದಿಯಿರೆ ಪೆ

ಬುಲ್ಲಿ ಬಂದೊಡಮಂಜನಳ್ಳನೋಡಂ ನೋಡಂ ।

ಚಲದಿಂ ಕಾಡಂ ಕಾಡಂ

ಸಲೆ ಪಸಿವಂ ಮಣಿದು ತಣೆದು ಬೇಡಂ ಬೇಡಂ ॥

ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಂ ನೋಡಂ, ಕಾಡಂ ಕಾಡಂ, ಬೇಡಂ ಬೇಡಂ, ಎಂಬಂತೆ ಎರಡೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳು ಜತೆಯಾಗಿ ಬಂದಿವೆ.

2. ಯಮಕ

ಮೂರು ಅಧವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಂಚಿನ ಅಕ್ಷರಗಳಳ್ಳ ಪದಗಳು ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಆದಿ, ಮಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯ ಸಾಫಾಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದರೆ ಯಮಕಾಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ : ಎಳೆವಾಸೆ ತೊಡದ್ವರದನೆ ಮಿಸು

ಪೆಳೆವಾಸೆಯದಸೆಯೆ ನಿಂದಳಂ ಕೈವಿಡೊ ।

ಲೇಳೆವಾಸೆಯಾಂತನಂಬುಜ

ದೆಳೆವಾಸೆಚೆಗೊಂಡ ಪ್ರಳಿನದಡೆಗವನೀಶಂ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಎಳೆವಾಸೆ ಎಂಬ ಪದವು ನಿಯತವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದಿದೆ.

ಅಥಾರಲಂಕಾರಗಳು

ಶಬ್ದಲಂಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ಅಥಾರಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿಕ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಮಿತವಾದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವ ನಾಗವರ್ಮನು 60 ಅಥಾರಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವನ್ನು ವಾಸ್ತವ, ಉಪಮೆ, ಅತಿಶಯ ಮತ್ತು ಶ್ಲೇಷೆ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು. ಅಥಾರಲಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳು ವಾಸ್ತವ ಮತ್ತು ಉಪಮಾ ಮೂಲವಾದವರು. ಸಾದ್ರ್ಯತ್ವ, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ನಿದರ್ಶನ, ಸಮರ್ಪನೆ, ತಾದ್ವಾಪ್ಯ, ಸಂಭಾವನೆ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದರೆ ಅಥಾರಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಅಥಾರಲಂಕಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ನೂರಕ್ಕೂ ಮೀರಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪಮಾ, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ರೂಪಕ, ದೀಪಕ, ಶ್ಲೇಷೆ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮರನ್ವಾಸ, ಉತ್ಸೇಚ್ಕೆ ವಿರೋಧಾಭಾಸ, ಸ್ವಭಾವೋಚಿ ಮೊದಲಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉಪವೇ

ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಸಾದೃಶ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಉಪಮಾಲಂಕಾರವೆನ್ನತ್ತೇವೆ. ಸುಂದರವಲ್ಲದ ಬರಿಯ ಸಾದೃಶ್ಯವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಉಪಮಾಲಂಕಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉಪಮಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಪೂಣೋಪಮೆ ಮತ್ತು ಲುಪ್ತೋಪಮೆ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಉಪಮಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಗಗಳಿಂದ್ದು ಅವುಗಳು ಪೂಣಿವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಪೂಣೋಪಮೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

1. ಉಪಮೇಯ : ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೋಲಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ ಅದು.
2. ಉಪಮಾನ : ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ ಅದು.
3. ಸಮಾನಧರ್ಮ : ಇವರಡು ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ ಅದು.
4. ವಾಚಕ ಪದ : ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ತದ್ವಿತಾವ್ಯಯಕ್ಕೆ ವಾಚಕ ಪದ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ :

ಒಳಿನಿ ಸುಱಾದಾಡಿ ಕಾಲ್ಪಿದಿ
ದೇಳಿನಿ ಕಲಾಲಾಪಮೋದವ ಜನನಿಯ ಮೋಲೆಮಾ |
ಲ್ಗಳನ್ನಿಬ್ಬ ಶಿಶುಗಳಂತಿರೆ
ಕಳವೆಯ ಪಾಲ್ಭೇಸೆಯ ಪಾಲನುಂಡುವು ಗಿಳಿಗಳ್ |

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಿಳಿಗಳೆಂಬ ಉಪಮೇಯವೂ, ಶಿಶುಗಳೆಂಬ ಉಪಮಾನವೂ, ಅಂತಿರೆ ಎಂಬ ವಾಚಕ ಪದವೂ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶಿಶುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ಗಿಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಕಂಡುಬರುವ ಬಳಿಸುವುದು, ಸುಳಿದಾಡುವುದು, ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮಗಳು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಯವು ಪೂಣೋಪಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಮಾನ, ಉಪಮೇಯ, ಸಾಧಾರಣಧರ್ಮ, ವಾಚಕಶಿಬ್ಬ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಕೆಲವಾದರೂ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಸಾದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಲಪ್ತೋಪಮೆಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ವಿಧಗಳಿವೆ.

2. ದೃಷ್ಟಾಂತ

ಎರಡು ಚೇರೆ ಚೇರೆ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅಧ್ಯ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಒಂದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಎಂದು ತೋರುವಂತಿದ್ದರೆ ಅದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಅಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

ಮೊದಲೆ ದುರಾತ್ಮಂ ಪ್ರಭುತೆಯು
ಮೊದವಲೊಡಂ ಜನಕೆ ಪಡೆಯಿದರನದವಳಳಂ |
ಮದಿರೆಯನೀಂಟಿಸಿ ಕೋಡಗ
ಕಿದಿರೊಳ ಕೊಳ್ಳಿಯುಮನಿರಿಸೆ ಸುಡದಿರದೂರಂ ||

ದೃಷ್ಟಾದವನಿಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವವೂ ಬಂದರೆ ಅವನು ಉರಿಗೆ ಹಿಂಸೆಗೊಡದಿರನು. ಕಹಿಗೆ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಸಿ ಒಂದು ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದು ಉರನ್ನು ಸುಡದಿದ್ದಿಂತೆ? ಎಂದು ಅಧ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದರಿಂದ ಇದು ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ.

3. ರೂಪಕ

ಉಪಮಾನ, ಉಪಮೇಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರಂತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ ಉಪಮೇಯವೂ, ಉಪಮಾನವೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭೇದವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದಲ್ಲಿ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

ಅರಸಾಗಲೊಡಂ ಮೆಯ್ಯಣಿ
ದು ರಾಜ್ಯಸುಖಿ ಸನ್ನಿಪಾತ ನಿದ್ರೇಯ ಕ್ರೇಕೋಂ |
ಡಿರುಳುಂ ಹಗಲುಂ ಜಾಡ್ಯದೆ
ಮರವಟೆಟಿಣಿಪರಲ್ಲ ಮೆಂತುಂ ಭೂಪರ್ ||

ಇಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸುಖವೆಂಬ ಸನ್ನಿಪಾತ ನಿದ್ರೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ಸನ್ನಿಪಾತ ನಿದ್ರೇಗೆ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೇಳಿರುಪುದರಿಂದ ಇದು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ.

4. ದೀಪಕ

ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಒಂದು ವಿಷಯವು ಅಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಮತ್ತೊಂದರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಅದು ದೀಪಕಾಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

ಗಳಿಮಣಿ ಮೆಚ್ಚೆಯದ ನಂದನ
ಮಳಿ ತಿಶು ವಿಹರಿಸದ ಪೂಗೊಳಂ ಕಳರವದಿಂ |
ದೆಳೆಯಂಚೆಯದಿಯಿಡದ ತ
ಣ್ಣಿಂಬಿಲಭ್ರಕನಾಡದಂಗಳಂ ಮಂಜುಳಮೇ ||

ಇಲ್ಲಿ ಅಭರಕನು ಆಡದ ಅಂಗಳವು ಪ್ರಸ್ತುತ. ಅದು ಮಂಜುಳವಲ್ಲಿ ಗಳಿಯ ಮರಿ ಮೆರೆಯದ ನಂದನವೇ ಹೊದಲಾದುಪುಗಳು ಅಪ್ರಸ್ತುತ. ಇವು ಅದರಂತೆಯೇ ಮಂಜುಳವಲ್ಲಿ ಎಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುಪುದರಿಂದ ಇದು ದೀಪಕಾಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

5. ಶೈಂಕೆ

ಒಂದೇ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅಭರವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಭರ ಬರುವಂತೆ ಚರ್ಮತ್ವಾರವಾಗಿ ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಶೈಂಕಾಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

ಅತಿಶಯ ಪದಾರ್ಥನಿಕರ
ಪ್ರತೀತಿಯಂ ಪಡೆವ ಹಾದ ವಿನ್ಯಾಸಂ ಭೂ |
ನುತ್ತಮಾಗದಲ್ತೆ ನಿದೋರ
ಷತೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಸಮಂತು ಕವಿಗಂ ರವಿಗಂ ||

ಇಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥ, ಹಾದ, ನಿದೋರಷತೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಕವಿಯ ಪರವಾಗಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥ, ಶೌಕಪಾದ, ದೋಷ ನ್ಯಾಸ್ಯತೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ, ರವಿಯ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪದಾರ್ಥ, ಕಿರಣ, ಹಗಲು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಬಂದಿರುಪುದರಿಂದ ಇದು ಶೈಂಕಾಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

6. ಅಧಾರಂತರನ್ಯಾಸ

ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥ, ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮರ್ಥತವಾದರೆ ಅದು ಅಧಾರಂತರನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

ಉಣಿದಿವಾ ಧನಮುದೋಡೇನು ? ಸುತನಿದೇಂ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಾಗಿ
ಒಣಗಲ್ಪೆರಿಗೆ ಬಾರದಿರ್ ಮಳೆ ತಾಂ ಬಂದೇನದಾಪತ್ತಿನೊಳ್ಳ
ಮಂಬಂ ಸೋಡದ ಬಂಧುವೇತಕೆಂಸಲ್ ಕಾಲೋಚಿತೆ ಕ್ಯೇದಿದಾ
ತೈಣವೇ ಪರ್ವತವಲ್ಲವೇ ? ಹರ ಹರಾ ಶ್ರೀ ಚನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರಾ ||

ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲೋಚಿತಕ್ಯೇದಿದ ತೈಣವಾದರೂ ಪರ್ವತಕ್ಯೇ ಸಮಾನ ಎಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ನಯಿಸುವ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಒಣಗುವ ಪ್ರೇರು, ಮುಪ್ಪಿನ ತಂದೆ, ಆಪತ್ತಿಗೊಳಿಗಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒದಗುವ ಸಹಾಯವು ಶೈಂಕಾಲಂಕಾರವಾದುದು ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಧಾರಂತರನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

7. ಉತ್ತೇಷ್ಣೆ

ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಸಂಭಾವನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಉತ್ತೇಷ್ಣೆಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಉದಾ :

ಆ ಸೇನಾರಜದಿಂ ಪರಿ
ಧೂಸರಮಾದುದು ನಿಜಾಗಮಂ ತೋಳೆಯಲ್ಲೇಂ
ದೋಷರಿಸದೆ ಪೂಕ್ಕಂತಿರೆ
ವಾಸರಕರನಪರವಾರಿನಿಧಿಯೋಳ ಪೂಕ್ಕಂ

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಫಾವಿಕವಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ವಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವನಂತೆ ಕ್ರಿಯೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಉತ್ತೇಷ್ಣೆಯಿರುವನು. ಅಂತೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರ ವಾಚಕಗಳು ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಲ್ಲಿಯೂ ಎನೆ, ಎನ್ನೋ, ಎಂಬಿನೆಗಂ ಮುಂತಾದ ‘ಎನ್’ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ರೂಪಗಳಿರುವಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂದಂ, ಮೂರಂ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವಿರುವಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತೇಷ್ಣೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗುವುದು.

8. ವಿರೋಧಾಭಾಸ

ವಿರೋಧವು ವಸ್ತುತಃ ಇಲ್ಲದೆ, ಇರುವಂತೆ ಮಾತ್ರ ತೋರಿದರೆ, ವಿರೋಧಾಭಾಸಾಲಂಕಾರವಾಗುವುದು. (‘ಅಭಾಸ’ ವೆಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು ಎಂದರ್ಥ).

ಉದಾ :

ಕನಕ ನಗೇಂದ್ರ ಧರ್ಮಕರನಾಗಿಯುಮುನ್ನತ ಧರ್ಮಹಂತ್ಯ ಸಂ
ಜನಿತಪರಾರ್ಥನಾಗಿಯುಮುದಗ್ರಪರಾರ್ಥಹರಂ ಪ್ರದತ್ತಕಾ ।
ಮನುಮೆನಿಸಿದರ್ ಕಾಮಮಧ್ಯನ ಪರಮೋಳ್ಳದನಾಗಿಯುಂ ಸ್ವಾ
ತನಪರಮೋಳ್ಳಲುಬ್ಧನೆನಿಸಿದರ್ನಹಿಂದ್ರ ಭೂಷಣಂ ॥

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತನಾದ ಈಶ್ವರನು ‘ಮೇರುಪರ್ವತದಪ್ಪು ಧರ್ಮ ಮಾಡುವವನಾದರೂ ಉನ್ನತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವವನು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಕಾಣುವುದು. ಆದರೆ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಧನಸೌಂದರ್ಯ ಯಥಾರ್ಥನಾಗಿರುವುದೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ‘ಕನಕನಗೇಂದ್ರದೂರೂಪವಾದ ಚಾಪೇ ಕರದಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವನೂ ಉನ್ನತವಾದ ಯಮನನ್ನು ಹೊಡೆದವನೂ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಹೋಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ವಿರೋಧಾಭಾಸ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

9. ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ

ವಸ್ತುಗಳ ಜಾತಿ ಗುಣ ತ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದ ಹಾಗೇ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ:

ತಳಿರ ತಲೆಗಟ್ಟು ದಂತದ
ಬಳೆ ಕತ್ತರಿಬೊಟ್ಟು ಮುತ್ತಿನೇಕಾವೇ ಬಿಲ್ಲಾ
ಪೂಳಿವಂಬು ಬೆನ್ನೆ ನಿಡುಬ
ತ್ರೈಕೆ ವಿರಾಜಿಸೆ ಪುಳಿಂದನಂದೊಳಪೂಕ್ಕಂ

ಇಲ್ಲಿ ತಳಿರನ ತಲೆಗಟ್ಟು ದಂತದ ಬಳೆ, ಕತ್ತರಿಯ ಬೊಟ್ಟು ಮುತ್ತಿನ ಸರ, ಬಿಲ್ಲು, ಹೊಳೆಯವ ಬಾಣ, ಬೆನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಮುಂತಾದವು ಬೇಟೆಗಾರನಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸಿದುವು ಎಂಬುದಾಗಿ ಇದ್ದದನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭಾಷಾ ಪ್ರೈಡಿಮೆಂಟನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ‘ಪ್ರಬಂಧ’ವು ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ‘ಪ್ರ’ ಎಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ‘ಬಂಧ’ ಎಂದರೆ ಕಟ್ಟುಪುದು ಎಂದರ್ಥ. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಹೊಟ್ಟರೆ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ, ಸಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ - ಅದನ್ನು ಬರೆಯುವವರ ಆಲೋಚನಾ ಶಕ್ತಿ, ಶಬ್ದ ಸಂಪತ್ತು ವಾಕ್ಯ ರಚನಾ ಕೌಶಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಅಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಭಾಷಾ ಪ್ರೈಡಿಮೆಂಟ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಮುಂದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಫೀರ ಅಥವಾ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ವಾತಾವರಣೆಯಲ್ಲಿ ದೂರದರ್ಶನ, ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದಲ್ಲಾಗಲಿ ಉದ್ದೋಜನಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯುವುದಾದರೂ ಮೊದಲು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹಚ್ಚಿನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಲೋಕಾನುಭವ ಅತ್ಯವಶ್ಯ, ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ನ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್, ದೂರದರ್ಶನ, ಆಕಾಶವಾಣಿ, ವಾತಾವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದವರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ವಿಚಾರಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನಾವು ಪಡೆದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಬರೆಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪರಿಷ್ಠೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರೆಯಬೇಕು. ವಿಚಾರಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು. ವಿಷಯಗಳ ಹೊಂದಾರ್ಥಕೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಬೇಕಾದರೂ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿಕೆ, ವಿಷಯದ ವಿವರಣೆ, ಮುಕ್ತಾಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಂಹಾರ ಎಂಬ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಿರಬೇಕು. ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ

ಪುನರುಚಿ - ಅಂದರೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕಾವಿಯಾಗಿ ತಕ್ಷ ರೂಪರೇಷನ್‌ನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರೆಯುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಆಡಂಬರದ ಮೋಹಕವಾದ ಪದಗಳ ಜಾಲವಿದ್ದರೆ ಅದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಸರ್ವಾಗ್ರಹವಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನಿಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಷ್ಟಿ ಇರಬೇಕು. ವಾಕ್ಯಗಳು ಸತ್ಯಪೂರ್ವಾಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಅರ್ಥಪೂರ್ವಾಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ವಾಕ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯ ಅತ್ಯವಶ್ಯ. ಪ್ರಬಂಧದ ಆರಂಭ ಓದುಗನ ಕುಶೂಹಲವನ್ನು ಕೆರ್ರಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಮುಕ್ತಾಯವೂ ಮಾರ್ಚಿಕವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಬಂಧದ ಸಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರೆದರೆ ಪ್ರಬಂಧವು ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :

ಶಿಕ್ಷಣ, ಗುರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ

ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಅತನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿರುವ ಗುಣ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯವ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಗೆ ‘ಶಿಕ್ಷಣ’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಸಲ್ಲಿತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ವಿಶೇಷಾನಂದರ ಅನುಭವದಂತೆ ಅದು “ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಇರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾದುಭಾವಗೊಳಿಸುವುದು”. ಎಚ್.ಜಿ. ವೆಲ್ಸ್ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರೆ: “ಷಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅಪ್ಯತ್ವವನ್ನು ವಿಕಸಿಸಿ ಅವನ ಆತ್ಮವು ವಿರಾಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು”.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂದಿನ ಜನರು ಮೇಲ್ಮೈಟಕ್ಕೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯ, ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಎಳೆಯಿರ ತಲೆಯೊಳಗೆ ಸರೆಕಿನಂತೆ ತುಂಬಿಸುವುದಲ್ಲ. ಒಳಗಿರುವ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ,

ಅವು ಹೊರಬಂದು ಜಿಗುರಿ, ಅರಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ. ಬೀಜ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಎಳವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ನಿರಂತರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿ - ಸಮಾಷಿಂಜ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವ ವ್ಯವಹಾರ ಚಾರ್ತಯ್ರ, ಸನ್ನಡತೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ತಿಳಿಯಹೇಳಬುದು ಶಿಕ್ಷಣದ ಜ್ಞೋಂದು ಗುರಿ. ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತನಾಗಿ ಮಾಡುವ, ಕರ್ತವ್ಯನಿರತ, ಪ್ರಮಾಣಕೆ ಪ್ರಜಾಕೋಟಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಾತ್ರ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅವಳಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಾಲನಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ತರಬೇತಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೊದಲನೆಯದು ದೃಷ್ಟಿಕೆ: ಶಾರೀರಿಕವಾದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳಸಲು ವ್ಯಾಯಾಮ, ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆ ಹಾಗೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬುದು ತುಂಬ ಅಗತ್ಯ. ಗಟ್ಟಿಯುಟ್ಟಾದ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಶರೀರ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾಗರಿಕನಾದವನು ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು. ದೇಶಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲನು.

ಎರಡನೆಯದು ಬೌದ್ಧಿಕ : ಪ್ರಪಂಚದ ನಾನಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಬಧವಾದ ವಿಶೇಷಣೆ. ಜತೆಗೆ ಜ್ಞಾನ - ವಿಜ್ಞಾನ ದಿಗಂತ ವಿಸ್ತರಣೆ. ಮೂರನೆಯದು ಹಾದಿಕ : ಹೃದಯದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಫ್ಲಿಕ್ಸೋಡುವ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸ್ವಾತ್ಮ, ಸಂಗೀತಾದಿ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪರಿಣಿತಿ. ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ : ಧರ್ಮ, ನೀತಿ, ಆಶ್ಚರ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳ ತಿಳಿವೇಳಿಕೆ, ಅಭ್ಯಾಸ. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಮುಂದುವರಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯೆಡೆಗೆ ವಯಣ ಸಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹ, ಬುದ್ಧಿ ಹೃದಯ, ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯ, ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಗುರು

ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಗುರಿ ಎಷ್ಟು ಅಗತ್ಯವೋ, ಸಮರ್ಪಣನಾದ ಗುರುವೂ ಅಷ್ಟೇ ಅವಶ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಜ್ಞಾನ ತಿಮಿರಾಂಧನಾದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಗಹನವಾದ ಗುರಿಯುಂಟಿಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿ ಅವನು ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಗುರುವಿನ ಜ್ಞಾನಾಂಜನ ಶಲಾಕೆಯೇ ಬೇಕು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಗುರುವನ್ನು ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿದು (ಆಚಾರ್ಯ ದೇವೋ ಭವ) ಆತನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಶಿವನಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆರಾಧನಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಆಳವಡಿಸಿರಬಹುದಾರೂ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಶ್ರಿಮಾತ್ರೀ ಗುಣಗಳನ್ನು ಇದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ಗುರುವಾದವನು ಸ್ವಷ್ಟಿಕರ್ತನಂತೆ ಉತ್ತಮರ ನಿಮಾಣಿಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಬೆಳ್ಳಾಗಿರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರೇರೇಟಿಸಬೇಕು. ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನಂತೆ ಅವನು ಶಿಸ್ತು ಸುಷ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ವ್ಯಧಕವಾಗಿ ಹೋಗದಂತೆ ಸುಸ್ಥಿಗೆ ತರಬೇಕು. ಲಯಕರ್ತನಾಗಿ ಅವನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿನ ಆಲಸ್ಯ, ಹೊಣೆಗೇಡಿತನ, ಕೆಡುಕು, ದುಶ್ಛಿಟಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಿಕು ಕೈಗೊಳಳಬೇಕು.

ತರಬೇತಿ, ವಾಕ್ಯಮಿಶ್ರ, ಸದಭಿರುಚಿ, ಚಾರಿತ್ಯ, ಪ್ರಮಾಣಿಕತೆ, ನಿರಂತರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೋಷಾಸನೆ ಶಿಕ್ಷಣಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಸಪ್ತ ಗುಣಗಳು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕನಿಂದ ಕೇಳಿ ಕಲಿಯವಂತೆ ನೋಡಿಯೂ ಕಲಿಯವುದರಿಂದ ಅವನು ಬಾಯಿಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಪ್ಪೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅನುಸರಣೀಯವಾದ ಆದರ್ಥ ಜೀವನದ ಮೂಲಕ ಒಳ್ಳೆಯ ನಿರ್ದರ್ಶನ ಒದಗಿಸಬೇಕು. “ಕೆಲವರು ಸತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಅಷ್ಟೋ ಇಷ್ಟೋ ಒಂದಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸತ್ಯ ಸಾಖಾತ್ಮಾರ ಪಡೆದಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಆ ಕುರಿತು ಮೌನವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆರಳಿಣಿಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಹೊಂದುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸನ್ಯಾಗ್ರ ದರ್ಶಕರೇ ನಿಜವಾದ ಗುರುಗಳು” ಎಂದು ರಾಮಕಣ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧ

ಜಾಗೃತನಾದ ಗುರು ನಂದಾದೀಪದ ಹಾಗೆ ಸದಾ ಬೆಳಕನ್ನು ಪಸರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ನೂರಾರು, ಸಹಸ್ರಾರು (ಶಿಷ್ಟರೆಂಬ) ಹಣತೆಗಳನ್ನು ಉರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೂಲ ಜ್ಯೋತಿಯ ಪ್ರಶ್ನರತೆಯಾಗಲೇ, ಪ್ರಕಾಶವಾಗಲೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅರಳಿದ ಪ್ರಷ್ಟಪೋಂದು ತನ್ನ ಸೌಗಂಧ್ಯವನ್ನು ಸುತ್ತಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿದಾಗ ಜೇನೋಣಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನರುಸಹಿಂದು ಬರುತ್ತವೆ. ಮಥುಕರ ವೃತ್ತಿಗೆ ಹದಗೊಂಡ ಶಿಷ್ಟರು ಗುರುಗಳನ್ನು ಮಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಗುರು - ಶಿಷ್ಟರ ಸಂಬಂಧ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನವುದರ ಕುರಿತು ನಿರಂತರವಾದ ಚಚ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ‘ಹತ್ತಿರಬೇಕು’ ಮತ್ತು ‘ದೂರಬೇಡ’ ಎನ್ನುವ ಎರಡು ರೀತಿಯಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸಬಹುದು. ಉಪನಿಷತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಶಿಷ್ಟರು ಗುರುವಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದಷ್ಟೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ - ಅಧ್ಯಯನ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತವೆ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ಎತ್ತರಕ್ಕ ಹತ್ತಿ (ವರಿ) ಇರಬೇಕಾದ್ದು ಸಾಧುವಾದಂತೆ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಗುರುವಾದವನು ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೂಡ್ಯಾಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕೆಳಗಿಲ್ಲಿಯುವುದು ಉತ್ತೇಜಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ದೃಷ್ಟಿಕೆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಬೋದ್ಧಿಕ, ಹಾದಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ‘ದೂರಬೇಡ’ ಅನ್ವಯಲ್ಲಿ ಗುರುಶಿಷ್ಟರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕ, ತಿಳಿಯುವಿಕೆ, ಬಂಧುತ್ವಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನಾಗುವಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿರಬಾರದು ಎಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ದೂಷಿಸುತ್ತಾ (ದೂರುತ್ತಾ) ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ಎಚ್ಚರಕೆಯೂ ಆಡಗಿದೆ.

ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಗೌರವ ಗುರು - ಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧದ ಜೋಡಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಅನ್ಮೋನ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಿರಬೇಕು. ಗುರುವನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನ, ಹಿರಿತನ, ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗಿ ಶಿಷ್ಟರು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಭೆ, ಮುಗ್ಧತೆಗಳಾಗಿ ಗುರುವು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ವಿರಸ -

ಫರ್ಜಿಂಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾತರಂಗಿಗೆಯ ಹರಿವು ನಿರಾತಂಕವಾಗುತ್ತದೆ.

(ವಿ.ಬಿ. ಅರ್ಥಕಚೆಯವರ ‘ಮಾರ್ಚನಿ’ ಸಂಕಲನದಿಂದ)

ಪತ್ರಲೇಖನ

ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವು ಪ್ರಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಒಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ ಹಾಗೂ ರಾಯಭಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಮಾನವನ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಿರಿದಾಗಿದೆ. ಈಗ ಅಂಚೆಯ ಮೂಲಕ ಪತ್ರ ಕಳುಹಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಕೊರಿಯೂ, ಇ-ಮ್ಯೂಲ್, ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವ ಆಧುನಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿವೆ. ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಮೂಲಕ ನಾವು ಇರುವ ಸ್ಥಳದಿಂದಲೇ ಮಾಹಿತಿ, ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಕಾಲ, ಶ್ರಮ, ಹಣ - ಉಳಿತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕುದುರುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವು ತನ್ನ ಏಶಿಪ್ಪ ಸಾಫ್ಟ್ವರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಪತ್ರ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಧಾನಗಳಿವೆ.

ಪತ್ರ ರಚನೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ. ಪತ್ರ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಬದು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

1. ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ, ದಿನಾಂಕಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ 2. ಸಂಚೋಧನೆ 3. ವಿಷಯ
4. ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದರುವ ವಿಷಯದ ವಿವರ 5. ಮುಕ್ತಾಯ

- 1.(ಅ) ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವವರ ಪೂರ್ಣ ವಿಳಾಸವನ್ನು ಪತ್ರದ ಮೇಲೆ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ದೂರವಾಣಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಇಡ್ಡರೆ ಅದನ್ನೂ ಬರೆಯುಬಹುದು.

- (ಆ) ಪತ್ರದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ, ದಿನಾಂಕ, ತಿಂಗಳು, ಇಸವಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು.
- (ಂ) ಪತ್ರ ತಲುಪಬೇಕಾದವರ ವಿಳಾಸ : ಇವರಿಂದ - ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅಂತರ ಬಿಟ್ಟು ಇವರಿಗೆ - ವಿಳಾಸ ಬರೆಯಬೇಕು. ಪತ್ರ ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕೋ ಅವರ ಹೆಸರು, ಪದವಿ, ವಿಭಾಗ, ಅಂಚ ಕಳೇರಿ, ಹಿನ್ನಕೋಡ್ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು.
2. ಸಂಚೋಧನೆ : ವಿಳಾಸದ ಕೆಳಗೆ ನಾವು ಯಾರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತೇವೋ ಅವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಇರುವ ಸಂಚೋಧನಾ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.
ಉದಾ : ತಂಡೆಗೆ - ತೀರ್ಥರೂಪರಿಗೆ
ತಾಯಿಗೆ - ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರಿಗೆ
ಅಣ್ಣಿಗೆ - ತೀರ್ಥರೂಪ ಸಮಾನರಾದ ಅಣ್ಣಿಯವರಿಗೆ
ಮಾಡುವ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.
ಕಿರಿಯರಿಗೆ - ಪ್ರೀತಿಯ ಅಧವಾ ಒಲವಿನ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸೇರಿಸಿ, ತಂಗಿಗೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಅಶೀವಾದಗಳು.
ಗೆಳೆಯರಿಗೆ - ಪ್ರೀತಿಯ, ನಲ್ಲೆಯ ಗೆಳೆಯನಿಗೆ ಮಾಡುವ ವಂದನೆಗಳು.
ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ : ಪೂಜ್ಯಗುರುಗಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಆದರಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.
ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ : ಅವರ ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆ, ಸ್ವಾನ್ವಯ ಪದವಿಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು.
ಉದಾ : ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ; ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ - ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

3. ವಿಷಯ : ಪತ್ರವನ್ನು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಉದಾ: 'ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕಕೊಳ್ಳವಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ' ಇದನ್ನು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕು. ಉಳಿದ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.
4. ಪತ್ರದಲ್ಲಿನ ವಿಷಯದ ವಿವರ : ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ತಿಳಿಸಲು ಬಯಸುವ ವಿಚಾರಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಪತ್ರ ಬರೆಯುವುದರ ಉದ್ದೇಶ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು.
5. ಮುಕ್ತಾಯ : ಪತ್ರದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದ ನಂತರ ನಮಸ್ಕಾರ, ವಂದನಗಳೊಂದಿಗೆ, ಎಂದು ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಪತ್ರದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತಿ, ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಿ, ತಮ್ಮ ನಂಬಿಗೆಯ, ಎಂದು ಬರೆದು ಸಹಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಹೊರವಿಳಾಸವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ಹೆಸರು, ಮನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ, ರಸ್ತೆ ನಗರ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಹಿನ್ನಕೋಡ್ ಸಹಿತ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ವಿಳಾಸ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದು ಹಿನ್ನಕೋಡನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದರೆ ಪತ್ರ ತೀರ್ಪುವಾಗಿ ತಲುಪುತ್ತದೆ.

ಮಾದರಿ ಪತ್ರ :

ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ಕೋರಿ. ಮ್ಯಾನೇಜರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರ

ಚೆನ್ನೈ - 23
ದಿನಾಂಕ 10-10-2004

ಇಂದ :

ಸಿ.ಎಸ್. ಕಿರಣ್ ಕುಮಾರ್,
ನಂ.17, ಭಾರತೀಯಾರ್ ರಸ್ಟ್
ಅಯಂನಾವರಂ, ಚೆನ್ನೈ - 600 023.

ಇವರಿಗೆ :

ಮ್ಯಾನೇಜರರು
ಗುಡ್‌ವಿಲ್ ಪೇಪರ್ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಸ್,
ತ್ಯಾಗರಾಜನಗರ, ಚೆನ್ನೈ - 600 017.

ಮಾನ್ಯರೇ,

ವಿಷಯ : 'ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ಕೋರಿ'

ಉಲ್ಲೇಖ : ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, 4-8-2004 ಪ್ರಕಟಣೆಯಂತಹ

ನಾನು 2004 ರಲ್ಲಿ ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ
ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 85 ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ.
ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಧಿಸ್ತಿಂದಾಗಿ
ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಗುಮಾಸ್ತಾಗಿ
ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಂದು ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.
ನನಗೆ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ನಾನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ
ಪ್ರಮಾಣೀಕರಾಗಿ, ನನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಮೀರಿ ದುಡಿಯತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ವಹಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
ಶೃಷ್ಟಿಕರವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನಿಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಭರವಸೆ ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ತಮ್ಮಿಂದ
ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಪತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಣ್ಯಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವು
ಅಡಕಗಳನ್ನು ಲಗತ್ತಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

ವಂದನೆಗಳೊಂದಿಗೆ

ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಿ,

ಸಿ.ಎಸ್. ಕಿರಣ್ ಕುಮಾರ್